МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА

СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ, ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ ТА ОБЛІКОВИХ СИСТЕМ

Збірник тез доповідей
ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції

(19 травня 2023 року, м. Харків, Україна)

Електронний ресурс

Харків – 2023

УДК 33+657(063)
С 91

Реєстраційне посвідчення УкрІНТЕІ МОН України
(№ 605 від 22 грудня 2022 року)

Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Вченої ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 9 від 29 травня 2023 року)

Редакційна колегія:
д-р. екон. наук, проф. Б. В. Самородов (головний редактор);
к.філос.н., доц. А.А. Чхеайло
д-р. екон. наук, проф. Г. М. Азаренкова;
д-р. екон. наук, проф. А. П. Грінько;
к-т. екон. наук, доц. Н. Л. Морозова;
к-т. екон. наук, доц. Р. О. Піскунов;
к-т. пед. наук Н. І. Стяглик.

Адреса редколегії:
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4

С 91 Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку бізнесу, фінансово-кредитних та облікових систем: збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції (Україна, м. Харків, 19 травня 2023 року) [Електронний ресурс]. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. – 1 ел. опт. диск (CD-ROM). – Систем. вимоги: Процесор Pentium-класса ; ОС Windows 7/10 ; дисковод CD-ROM; Acrobat Reader 10. - 360 с.

ISBN 978-966-285-768-9

У збірнику представлені тези доповідей учасників III Міжнародної науково-практичної конференції на загальну тему «Сучасний стан, проблем та перспективи розвитку бізнесу, фінансово-кредитних та облікових систем».

Для науковців, аспірантів і студентів вищих навчальних закладів. Матеріали подано в авторській редакції. Відповідальність за зміст і оформлення матеріалів несуть автори.

Усі права застережено. Посилання на матеріали обов'язкові..

УДК 33+657(063)
URI: http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/17830

ISBN 978-966-285-768-9

© Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2023

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
V. N. KARAZIN KHARKIV NATIONAL UNIVERSITY

THE CURRENT STATE, PROBLEMS AND PROSPECTS OF BUSINESS, FINANCIAL, CREDIT AND ACCOUNTING SYSTEMS DEVELOPMENT

Collection of abstracts
III International Scientific and Practical Conference

(May 19, 2023, Kharkiv, Ukraine)

Electronic resource

Kharkiv – 2023

UDC 33 + 657 (063)

Registration certificate UkrINTEI
(№ 605 desember 22, 2022)

Approved for posting on the Internet by the decision of the Academic Council
in V.N. Karazin Kharkiv National University
(protocol № 9 of May 29, 2023)

Editorial board:
Dr. of Econ Sciences, Prof. B. V. Samorodov (editor in chief);
PhD of Philosophical Sciences, Assoc. Professor A.A. Chkheailo
PhD in Econ. Sciences, Assoc. Prof. R. O. Piskunov;
Dr. of Econ. Sciences, Prof. G. M. Azarenkova;
Dr. of Econ. Sciences, Prof. A. P. Grinko;
PhD in Econ. Sciences, Assoc. Prof. N. L. Morozova;
Ph.D. of Pedagogic Sciences N. I. Styaglik

Editorial board address:
61022, Kharkiv, Svobody Square, 4

The current state, problems and prospects of business, financial, credit and accounting systems development: a collection of abstracts of the II International Scientific and Practical Conference (Ukraine, Kharkiv, May 20, 2023). – Kharkiv: V. N. Karazin Kharkiv National University, 2023. – electron. resource. – 1 el. disk (CD-ROM). – Systems. requirements: Pentium-class processor; OC Windows 7/10; CD-ROM drive; Acrobat Reader 10. - 360 p.

ISBN 978-966-285-768-9

The collection presents abstracts of the participants of the II International Research and Practice Conference on the general topic «The current state, problems and prospects of business, financial, credit and accounting systems development».

For scientists, post-graduate students and students of higher educational institutions. Materials are submitted in the author's edition. The authors are responsible for the content and design of the materials.

All rights reserved. References to materials are required.

UDC 33 + 657 (063)

URI: http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/17830

ISBN 978-966-285-768-9

© V. N. Karazin Kharkiv National University, 2023

РОЗДІЛ 1.

СУЧАСНІ ФІНАНСОВІ ІНСТИТУТИ ТА ІНСТРУМЕНТИ В НЕСТАБІЛЬНІЙ ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОСИСТЕМІ

UDC 351.777

Maryna Ivanisova,
graduate student,
National University of Civil Defence of Ukraine

THE PRINCIPLES OF BUILDING OF THE FINANCIAL MECHANISM OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE SPHERE OF ENVIRONMENTAL SECURITY

The studied phenomenon should be based on such principles as pay, scientific integrity, economic responsibility, complexity and household calculation. The main loan of the studied mechanism is the payment, which suggests the use of natural resources in the process of production exclusively for a fee.

Establishing the use of natural resources is aimed at solving important social, economic and ecological problems, in particular: increasing the interest in the efficient use of natural resources, forming additional financial sources for the production of limited resources around the environment [1; 3].

The principle of scientific understanding of the management of ecological security and protection of the environment means a reasonable, based on scientific researches combining the ecological and economic interests of the society, providing real guarantees of a person's rights to a healthy and favorable environment.

Strict availability is required in the joint use of various components of financial mechanism. The problems of economic assessment of natural resources and pricing, as well as calculations of economic damage caused by the environment of economic activity, are acute. Scientific recommendations are needed when determining the optimal cost of ensuring environmental security and protecting the natural environment from various sources - budget, own funds of economic entities, environmental funds, other channels. The principle of economic responsibility finds its expression in the responsibility of natural owners to damage the natural environment, the health of people and the property of individuals and legal entities as a result of the implementation of ecological offenses [2; 3].

The principle of complexity (in other words, systematicity, comprehensive coverage of the situation) means striving for the multi-purpose use of resources and development of low-waste and non-waste production, deep raw material. This should be consistent with all elements of the financial mechanism of ecological security managing. The principle of household calculation requires the inclusion of ecologization of production at any particular enterprise with its economic efficiency. This position should be fundamental in the formation of the management system of the entire production area, as it responds to the interests of the host objects and the community in the whole, allowing to ensure the profitability of the implementation of ecological requirements and regulations [1; 2].

The development of the financial mechanism for ensuring the environmental security of the state should be considered within the framework of the implementation of the Environmental Doctrine. Economic and financial mechanisms should be enshrined in this document, among others, as a mean of implementing state policy in the field of ecology. The main task in this area is the economic regulation of market relations in order to rational, sustainable environmental management, to reduce the burden on the natural environment, protect it, and attract budget and extrabudgetary funds for environmental activities.

To do this, the following activities are necessary:

- ensuring the transition in the field of environmental management to a system of rent payments;
- including the full cost of natural objects, taking into account their environmental function, as well as the cost of environmental protection (environmental) works (services) in the economic indicators;
- creation of a full-fledged mechanism for collecting payments from economic entities exploiting natural resources and their use for the preservation and restoration of the natural environment, including biodiversity;
- implementation of the "polluter pays" principle in full;
- ensuring the dependence of the amount of payments for emissions and discharges on their volume and danger to the environment and public health;
- development of a scientifically substantiated methodology for determining the amount of compensation for damage caused to the environment and the health of citizens in the process of economic activity, in man-made and natural emergencies, as well as a result of environmentally hazardous activities, including military, ensuring mandatory compensation for environmental damage to the environment and public health;
- ensuring adequate budgetary financing of environmental protection as one of the priority activities of the state;
- creation of a system for financing environmental works using the budgets of all levels and extrabudgetary sources;
- formation and application of tax and tariff policies, stimulating the reorientation of exports from raw materials to products of deep processing;
- improvement of mechanisms for changing the forms of ownership and sale of land, natural resources and economic facilities taking into account the tasks of conservation and restoration of the natural environment (including assessment of past environmental damage, obligations to carry out rehabilitation measures, etc.);
- establishment of a mechanism of financial guarantees, including environmental insurance, related to possible negative impact on the environment;
- promoting the development of environmental audit of enterprises and entrepreneurship in the field of environmental protection and voluntary certification;
- introducing market mechanisms for nature protection, including stimulating the reuse and recycling of industrial goods [1-3].

REFERENCES

1. Bezpalyi, R. (2018). Green bonds as a tool for financing environmental projects. Ecodevelop. URL: https://ecodevelop.ua/zeleni-obligatsiyi-120918/.
2. Gatska, L. (2017). Greening perspectives for development of finance, "Internauka", Series: "Economic Sciences", 20–23.
3. Kvach, J. P., Firsova, K. V. & Borisov, O. G. (2015) “Green Economy”: possibilities for Ukraine, “Global and national problems of economics”, 52-56.

UDC 657:658.1

Moskalenko O.V.,
PhD in Economics, docent
Assoc.Prof., Department of Banking Business and Financial Technologies
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute" of V.N.Karazin
Kharkiv National University;
Piskunov R.O.,
PhD in Economics, docent
Head of the Department of Accounting and Taxation
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute" of V.N.Karazin
Kharkiv National University

THE ROLE OF CONSULTING SUPPORT IN INNOVATIVE BUSINESS DEVELOPMENT

Leadership positions in global economic processes can only be ensured by countries that understand the role and significance of the need to introduce the latest knowledge and technologies into production. Only such an approach leads to intensive development of their own economy. Otherwise, the country will be left with cheap labor and the priority will be the development of the raw materials sector.

The development of an innovative model of economic development in Ukraine has significantly influenced the increase in demand for consulting services, since knowledge and information in the process of producing the foundations of the information economy become decisive resources for effective socio-economic development. The formation of a productive system of their accumulation, processing, storage, and transfer to business entities becomes an important guarantee of innovative growth of the economy.

It is consulting services to businesses that become a specific channel for the transfer of accumulated knowledge and a factor in the interaction of the market model of the relationship between science and production. Consulting activities transform scientific products into innovations and commercialize them.

Consulting activity is one of the most important factors in business intellectualization, contributing to the growth of its innovation activity. The innovative effect of using consulting products and services can also manifest itself in increasing the volume of production within the existing range, increasing sales volumes within a sustainable output, or improving product quality or reducing production costs.

The introduction of innovations by business entities is non-planned and always unpredictable, as it occurs under the influence of dynamic implementation conditions, financial capacity, and defined business goals. The involvement of consulting firms in innovation activity enables significant reduction of the business entity's costs for innovation implementation and provides them with the planned level of profit.

Based on the essence of consulting as a professional consultants' activity aimed at servicing the needs of commercial, non-profit organizations, and individuals in consultations (training, research, etc.) regarding the directions of functioning and development, it is necessary to note that such services are intellectual. This means that the determining factor for their production is relevant information and professional knowledge. Accordingly, consulting services are a type of information service.

At the same time, consulting activity has an educational effect and is characterized by certain properties of educational services. And in the case where a consultant proposes a strategic-innovative solution, they are considered innovative services.

The above-mentioned characteristics are crucial in the conditions of the information economy, where acquiring new knowledge and competencies is a prerequisite for effective, competitive business organization and requires substantial financial resources and time investment from businesses for employee training and qualification improvement. Engaging consultants allows solving this problem with significantly lower costs of the aforementioned resources.

In presenting consulting activities in the form of a cycle, the following stages are mainly distinguished: the production of consulting resources (consulting product and consulting service); their exchange and implementation in the practice of business entities. It is commonly believed that the exchange stage consists of two phases: ordering a consulting service and its transfer. In a generalized form, the place and role of the consulting cycle are depicted in Figure 2.

Therefore, the consulting cycle (process) is the sequential passing of consulting resources (which take the form of consulting products and consulting services) through the aforementioned stages and is carried out in the form of consulting services for business entities by professional consultants in economics and management. Consulting services for businesses become the basis for developing a business entity in an innovative manner, minimizing possible risks and strengthening competitive advantages.

This effect is achieved through the innovation of the consulting service itself as a component of its value, which is determined by the level of novelty of the proposed solutions by the consultant to the client's existing problems and obstacles. The consultant's approach to problem-solving and the tools and techniques developed by the consultant to address the problem can also be innovative to some extent.

In summary, it can be stated that the innovation of the consulting service directly influences the client's evaluation of its value, as the intellectual product of economic consulting (which, as already noted, has characteristics of an innovative product) can be the object of the client's innovative activity aimed at achieving a qualitatively new level of efficiency and competitiveness of their own business. Consultants provide clients with consulting resources necessary for innovative activities. In this case, the purchase of consulting services should become an important stage of the innovation

process for the client, aimed at implementing organizational and managerial innovations.

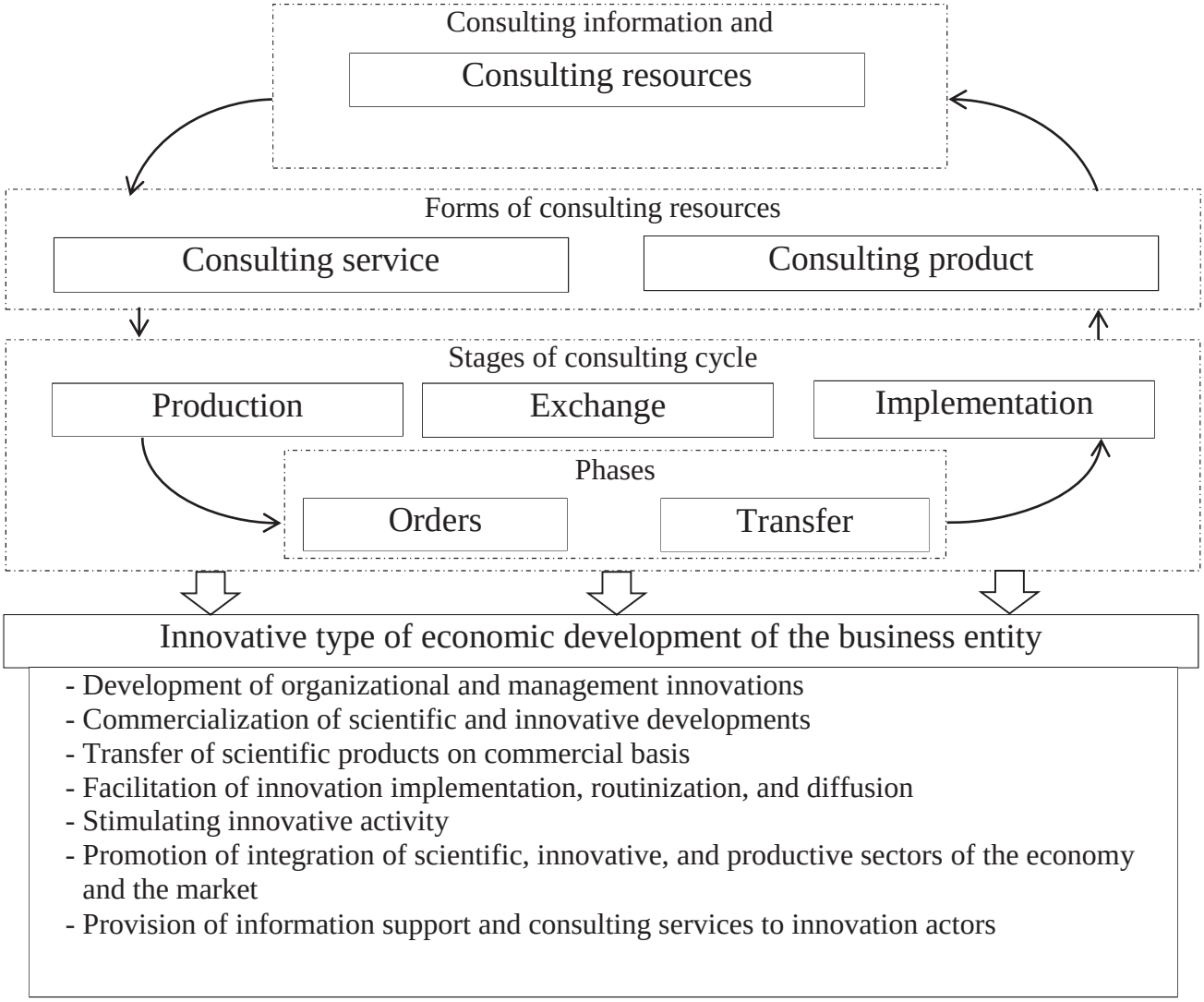

Figure 1. Conceptual model of the impact of consulting activities on the innovative development of business entities

REFERENCES

1. Hladkyi M., Kyrylenko Y. Consulting as an instrument for managing the enterprise competitiveness. Naukovyi visnyk Natsionalnoho hirnychoho universytetu, 2019. №6, 110-117.
2. Yerokhina O., Karpenko O. Modern tendencies of consulting services development in Ukraine. Science and Education, 2017. №10, 9-14.
3. Dub I., Shevchenko O. Methodical approach to the formation of the consulting product in business consulting. Science and Education, 2017. №7, 19-25.

UDC 339.9

Semenchenko T.O.,
PhD in Education, docent,
Assoc. Prof., Department of Management, Business and Professional Communications
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute" of V.N.Karazin Kharkiv National University;
Ma Tianjiao,
applicant of higher education,
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"

WILL US DOLLAR REMAIN A GLOBAL LEADING LEGAL TENDER?

Historically, the Bretton Woods system established the US dollar as the international reserve currency, but the real formation of US dollar hegemony was in 1971. In that year, then-US President Richard Nixon decoupling the dollar from gold, making the dollar completely paper currency, free from the constraint of gold, and "free to perform" the function of the world's currency. Along with the European expansion of US dollar hegemony achieved by the Marshall Plan, the US dollar became the only pricing currency of global oil in the 1970s, and the US dollar hegemony eventually spread all over the world.

While there is a spontaneous need for some kind of intermediate currency in international trade and economic activity, there is a growing sense of insecurity among countries and economies as the dollar becomes a tool of political blackmail and financial sanctions by the United States. For example, since the Russia-Ukraine conflict, the United States, has launched several rounds of financial sanctions against Russia with its Allies together, frozen about $300 billion of Russia's foreign exchange reserves, kicked out major Russian banks from the SWIFT settlement system, and forced Russia to use rubles to settle natural gas imports from "unfriendly countries".

Since March last year, the Federal Reserve has ended its loose monetary policy and shifted to aggressive interest rate hikes, which has not only caused turbulence in the international financial market, but also caused many developing countries to suffer from serious inflation, currency depreciation and capital outflow. In order to cope with the spillover of US financial risks, more and more countries began to reduce their holdings of US dollar Treasury bonds and promote the diversification of foreign exchange reserve assets in order to save themselves.

On the other hand, the development needs of emerging market countries have also become the endogenous driving force for the exploration of "de-dollarization." With the rise of emerging market countries, their willingness to expand multilateral and regional trade cooperation has increased. In this process, there will inevitably be a demand for domestic and regional cross-border payment and settlement mechanisms.

If there is more demand, it is necessary to accelerate the construction of financial infrastructure based on domestic currency payment. The benefits are also obvious. The use of local currency for settlement between some economies with close trade and high complementarity can not only save the cost of exchanging US dollars back and forth, but also avoid the impact of external factors such as US dollar exchange rate fluctuations and US dollar quantity fluctuations on trade to a certain extent.

In fact, there has been a lot of global de-dollarization recently.

The recent visit of Brazilian President Luiz Inacio Lula da Silva to China follows an agreement between China and Brazil to settle bilateral trade in renminbi or the Brazilian real instead of the dollar. In February 2023, Iraq announced that it would allow trade with China to be settled in RMB for the first time, which was regarded by foreign media as "shaking the foundation of petrodollar". India has also announced that it will settle trade with Malaysia in Indian rupees.

In south-east Asia, a recent meeting of Asian finance ministers and central bank governors focused on how to shift to local currencies and "reduce reliance on the US dollar, euro, yen and pound for financial transactions". Indonesian President Joko Widodo also urged ASEAN countries to use more credit cards issued by local banks and gradually stop using Visa and Mastercard of the United States.

In Latin America, Brazil and Argentina are exploring the creation of a common currency for the region and inviting other countries to join to boost regional trade and reduce dependence on the dollar. In the Shanghai Cooperation Organization, Opec and other international organizations, 29 countries have agreed to use RMB for trade settlement. Many economies around the world are still exploring more paths.

Whether it is innovating cross-border payment and settlement mechanisms, signing bilateral currency agreements or diversifying foreign exchange reserves, everyone is actually distancing themselves from the US dollar and spreading risks.

As of the fourth quarter of last year, the dollar's share of global foreign exchange reserves fell to 58.4 percent, the lowest since 1995, according to the International Monetary Fund. At least 16 countries around the world sold U.S. debt in January, according to the Treasury Department. Some US media quoted industry insiders as saying that the recent trend shows that "the dollar may lose its strength" and "the dollar's dominance faces great challenges".

Still, ending dollar hegemony will not be easy. The dollar still accounts for the largest share of global trade settlement, central bank foreign exchange reserves, global debt pricing and global financial flows. The SWIFT report shows that in February 2023, the US dollar still accounted for 41.1 per cent of global currency payments. Although the status of the US dollar in the global monetary system continues to decline, it is difficult to replace the status of the international reserve currency.

To sum up, this trend will not be reversed unless the United States gives up the practice of manipulating dollar hegemony and overdrawing dollar credit for political and economic benefits. But Yellen's comments suggest the US is not ready to change

course: "US financial sanctions may undermine the dominance of the dollar, but they are necessary." "de-dollarization" is a long-term process.

REFERENCES

1. Agence France Press (2023) China, Brazil strike deal to ditch dollar for trade. Available at: https://www.barrons.com/news/china-brazil-strike-deal-to-ditch-dollar-for-trade-8ed4e799 (Accessed: 28th April 2023).
2. Costigan T, Cottle D, Keys A. The US dollar as the global reserve currency: implications for US hegemony[J]. *World Review of Political Economy*, 2017, 8(1): 104-122.
3. Lauren,A (2023) US Federal Reserve votes to increase interest rates to 16-year high. Available at: https://www.theguardian.com/business/2023/may/03/interest-rates-increase-federal-reserve-vote (Accessed: 28th April 2023).
4. Sergio, G (2023). US Treasury Secretary Janet Yellen Acknowledges Sanctions Weaponization Could Hurt Dollar Hegemony [online] Available at:https://news.bitcoin.com/us-treasury-secretary-janet-yellen-acknowledges-sanctions-weaponization-could-hurt-dollar-hegemony/ [Accessed: 28th April 2023]
5. TEHRAN (FNA) (2023) Report: Key Asian Bloc Looking to Dump Dollar, Euro. Available at: https://www.farsnews.ir/en/news/14020109000377/Repr-Key-Asian-Blc-Lking-Dmp-Dllar-Er (Accessed: 28th April 2023).
6. U.S. DEPARTMENT OF THE TREASURY, 2023, FACT SHEET: Disrupting and Degrading – One Year of U.S. Sanctions on Russia and Its Enablers . Available at: https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy1298 [Assessed on 28th April 2023]
7. Zhou Lanxu (2023) Yuan's global status continues to risy. Available at:https://www.chinadaily.com.cn/a/202303/24/WS641dbebda31057c47ebb6717.html [Accessed: 28th April 2023].

УДК 339.7

Андросова Т.В.,
к.е.н, професор кафедри економіки та бізнесу,
Державний біотехнологічний університет;
Пухкаленко Я.Г.,
здобувач вищої освіти, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти,
Державний біотехнологічний університет

ЕВОЛЮЦІЯ ФУНКЦІЙ МІЖНАРОДНИХ ВАЛЮТНО-КРЕДИТНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Активізація глобалізаційних тенденцій поглибила процеси міжнародної взаємодії, в результаті чого формується синергетична єдність національних економічних систем, в процесі становлення якої надважливою є роль міжнародних економічних організацій. Необхідність глобальної координації дій в сфері валютно-фінансових відносин потребує відповідної системи міжнародних валютно-кредитних інститутів. Нині співробітництво з міжнародними валютно-кредитними організаціями (Міжнародним валютним фондом, Світовим банком, Міжнародним банком реконструкції та розвитку та ін.), є надзвичайно важливим для існування і розвитку багатьох країн світу.

Для України кредитування від міжнародних фінансових організацій створює умови для реалізації програм щодо реформування економіки, забезпечення стабільності національної валюти, фінансування дефіциту державного бюджету, а нині – для боротьби з російською агресією на воєнному і економічному фронтах.

Система міжнародних валютно-кредитних організацій представляє собою сукупність міжнародних інститутів, які є регуляторами світових фінансових, валютних, кредитних відносин, виконують дослідження в відповідних сферах світової економіки, надають рекомендації і пропозиції щодо вирішення як світових фінансових проблем (на кшталт світової фінансової кризи), так і фінансово-економічних проблем окремих національних економік.

Від перших одиночних спроб уніфікації міжнародних валютно-фінансових відносин і до побудови сучасної цілісної системи міжнародних валютно-кредитних організацій (МВКО) пройшло багато часу, в якому можна виокремити кілька етапів (рис. 1). Еволюція системи МВКО відбувалася від появи передумов її створення (рубіж XIX-XX ст.), початку її формування між I і II Світовими війнами та її становленням при ООН (після II Світової війни) до розширення внаслідок утворення регіональних банків розвитку після процесів деколонізації (1950-1980-ті рр.) і трансформації системи внаслідок розпаду соціалістичної системи (рубіж XX і XXI ст.). Нинішній етап розвитку МВКО характеризується постійною трансформацією механізмів регулювання і функцій внаслідок

зростання криз і ризиків невизначеності світового розвитку, що вимагає нових підходів і напрямів діяльності.

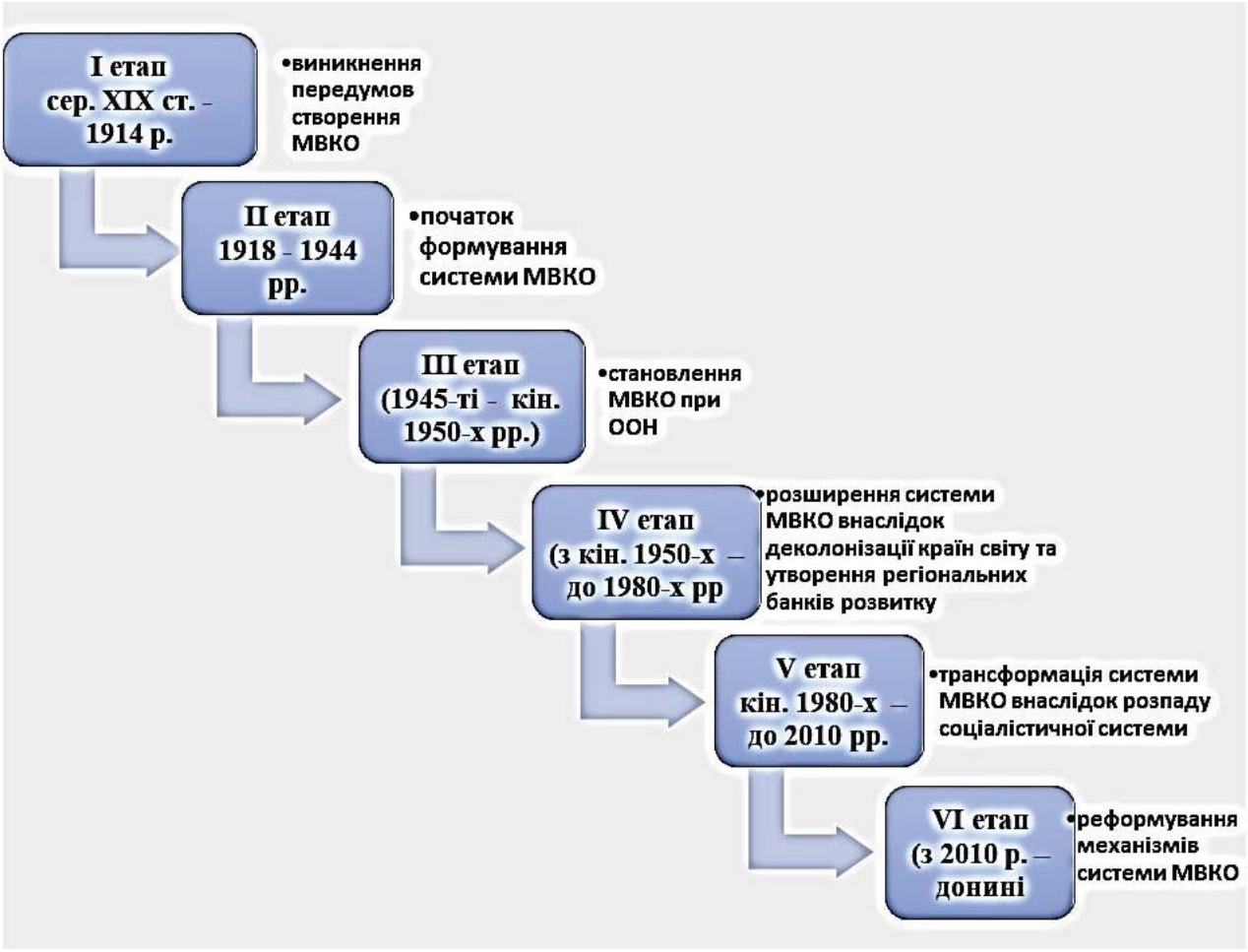

Рис. 1. Етапи еволюції системи міжнародних валютно-кредитних організацій (складено автором на основі: [1]

В процесі еволюції організаційної структури МВКО відбувалася еволюція цілей і напрямів їх діяльності, а також механізмів регулювання світового валютно-фінансового ринку, що спричинено необхідністю пристосування до змін економічного розвитку та появи нових глобальних викликів.

Аналіз еволюції функцій міжнародних валютно-кредитних інститутів дозволяє виокремити наступні їх види:

1. Базові функції:

- регуляція світового господарства і міжнародних валютно-фінансових відносин – основна функція;
- акумулювання тимчасово вільних валютних коштів з метою їх перерозподілу між країнами-позичальниками;
- здійснення моніторингу за станом економіки з проблематики міжнародних фінансових відносин та ін.

2. Функції, викликані активізацією глобалізаційних процесів і зростанням ризиків невизначеності світового розвитку:

- формування рамкових умов світового економічного порядку;
- закладання основи для сталих зв'язків між країнами, не тільки в фінансовій сфері, а й соціальній, політичній, інституціональній тощо;
- стимулювання глобалізаційного розвитку;
- надання технічної допомоги та консультацій країнам-членам в питаннях національного, регіонального та світового соціально-економічного розвитку.

Сучасна практика міжнародних відносин вимагає від МВКО розширення повноважень і виконання нових функцій, включаючи підтримку країн світу, економіка яких постраждала внаслідок розпочатої в 2022 році росією повномасштабної війни проти України. Провідні міжнародні фінансові організації (МВФ, СБ, ЄБРР) вже на початку війни надали Україні значну фінансову допомогу для пом'якшення економічних наслідків російського вторгнення, що стало поштовхом до зростання довіри до нашої країни з боку інвесторів та інших кредитно-фінансових інститутів. Протягом 2022 року Україна отримала від міжнародних партнерів 32 млрд дол. міжнародної допомоги, з яких більше 14 млрд дол. становили гранти. Завдяки цьому вдалося профінансувати більшу частину дефіциту зведеного бюджету, а також наростити міжнародні резерви, рівень яких тепер є достатнім для забезпечення стійкості валютного ринку. В поточному році фінансова допомога Україні очікується в обсязі 38 млрд дол., що дасть змогу уникнути емісійного фінансування бюджетного дефіциту та підтримати міжнародні резерви на достатньому рівні, навіть в умовах довшого збереження високих безпекових ризиків [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кульбіда М. Роль міжнародних фінансових інституцій в міжнародній фінансовій архітектурі / Економіка, фінанси та управління: проблеми та сучасні шляхи розвитку: матеріали міжн. наук.-прак. конф. (Львів, 25-26 грудня 2015). Ч.1. С.17-19.
2. Національний банк України зберіг облікову ставку на рівні 25%. - URL : https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-zberig-oblikovu-stavku-na-rivni-25-15809

УДК 339.92

Анісімов В.М.,
аспірант кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Харківський національний університет ім.В.Н.Каразіна

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУТІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сучасною характеристикою світової фінансової системи є глобальна нестабільність, що проявляється в наявності світових фінансових криз, які чинять руйнівний вплив на світову економіку. Світові фінансові кризи мають об'єктивний характер і в умовах глобалізації поширюються надзвичайно швидко.

Багато провідних вчених та науковців стверджують, що світ стоїть на порозі нової кризи.

Звіт МВФ у 2022 році мав назву «Одна криза за іншою», а директор – розпорядник МВФ заявила, що світова економіка проходить найбільш серйозне потрясіння з часів Другої світової війни, коли вона ледве оговтавшись від наслідків пандемії знову стикнулася з серйозним викликом через вторгнення РФ в Україну, що спровокувало серйозні соціально – економічні проблеми для багатьох країн світу та новий потік біженців.

МВФ у своєму оновленому прогнозі визначає, що економічне зростання у 2023 році складе 2,8 %, а у 2024 році становитиме 3,0 %.

Світовий банк нещодавно оприлюднив звіт «Global Economic Prospects» [1], який містить прогнози щодо перспектив розвитку світової економіки у 2023–2024 роках. В даному Звіті прогнозується різке сповільнення темпів світового економічного зростання у 2023 році на фоні високої інфляції, скорочення інвестицій, підвищення процентних ставок через шкоду, яку завдала світовій економіці агресія РФ проти України. Так, якщо ще у 2022 році Світовий банк прогнозував, що темп зростання світової економіки у 2023 році не перевищить 3%, то у його скоригованому прогнозі з врахуванням сучасних викликів очікується уповільнення темпів росту світової економіки та їх фіксація на рівні 1,7 % [2].

Важливо відзначити, що провідні економіки світу у 2023 році знижують оберти через наявність глобальних проблем, а враховуючи, що на ці країни припадає 2/3 світового виробництва та споживання, можна стверджувати, що це запустить негативну ланцюгову реакцію.

Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) провела свої розрахунки та доводить до відома, що війна в Україні може спричинити 2,8 трлн доларів недоотриманої продукції у 2023 році, що звісно ж негативним чином вплине на розмір світового ВВП [3].

З метою регулювання глобальних фінансових дисбалансів та мінімізації їх негативного впливу на світову економіку та економіку окремих країн слід підвищити ефективність функціонування інститутів наднаціонального регулювання. Серед них провідне місце займають:

- Міжнародний валютний фонд (МВФ);
- Група Світового банку;
- БМР (Банк міжнародних розрахунків).

Серед вищеозначених регуляторів найбільш значимим є МВФ, адже він є ключовим суб'єктом системи глобального управління і здійснює нагляд за світовою валютно – фінансовою системою, сприяє посиленню світової фінансової безпеки та скороченню глобальних дисбалансів, координує міжнародне співробітництво.

З початку пандемії МВФ затвердив фінансування на загальну суму 258 млрд доларів 93 країнам – членам для мінімізації її негативних наслідків, а зараз він поширює свою підтримку на країни, що постраждали від потрясінь, які спровоковані вторгненням РФ в Україну.

Для спрощення доступу до програм екстреного фінансування, МВФ підвищив кумулятивні ліміти доступу до інструментів такого фінансування у 2023 році.

Отже, можемо констатувати, що роль міжнародних фінансових інститутів в умовах глобальної фінансової нестабільності значно посилюється, адже вони виступають важливими моніторинговими та регуляторними центрами, завдання яких полягає у передбаченні кризових явищ світової фінансової системи, мінімізації та пом'якшення їх негативних наслідків, подальшій стабілізації світової фінансової архітектури і встановленню рівноваги глобальних фінансів.

Діяльність наднаціональних регуляторів у період кризових явищ повинна бути націлена на зменшення тривалості криз та швидкого надання допомоги тим країнам, які її потребують з метою створення надійної системи глобальної фінансової безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Звіт «Global Economic Prospects». URL: https://www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects
2. Якою буде динаміка світової економіки у 2023 році. URL: https://dia.dp.gov.ua/yakoyu-bude-dinamika-svitovo%D1%97-ekonomiki-u-2023-roci/
3. Перспективи світової економіки в 2023-2024 роках. URL: https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/perspektyvy-svitovoyi-ekonomiky-v-2023-2024-rokakh

УДК 336.22

Барабаш Л.В.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Уманський національний університет садівництва

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКОВОЇ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ КРІЗЬ ПРИЗМУ ПСИХОЛОГІЇ ФІНАНСІВ

Психологія фінансів одна з новітніх фінансових наук, що зосереджується на вивченні психологічних факторів впливу на фінансове середовище та процеси, що в ньому відбуваються. Одним з об'єктів дослідження психології фінансів є поведінка платників податків, зокрема податкова культура. Адже мислення та ставлення людей до грошей і податків впливає на їх поведінку щодо сплати податків. Відтак розуміння психологічних факторів, що формують податкову культуру, має важливе значення для загальнодержавної політики у сфері оподаткування, а також формування та реалізації податкової системи.

Одним із критичних психологічних факторів, що впливають на податкову культуру, є сприйняття справедливості: люди з більшою ймовірністю дотримуватимуться податкового законодавства та сплачуватимуть податки, якщо сприймуть податкову систему як справедливу. І навпаки, якщо люди сприймають податкову систему як несправедливу, вони, швидше за все, будуть ухилятися від сплати податків або уникати їх.

На сприйняття справедливості впливають такі психологічні фактори, як довіра, соціальні норми та цінності. Довіра до виконавчих органів влади, що взаємодіють з платниками податків, може мати визначальний вплив на ставлення громадян до сплати податків. Люди з більшою ймовірністю будуть дотримуватись податкового законодавства та сплачувати податки, якщо вірять, що їхні податкові платежі будуть використані для загального блага, а не привласнені [1]. На довіру також впливають соціальні норми та цінності: коли дотримання податкового законодавства розглядається як соціальна норма і коли люди ототожнюють себе з цінностями та цілями податкової системи, вони, швидше за все, дотримуватимуться податкового законодавства та сплачуватимуть податки.

Не менш вагомим фактором є рівень фінансової грамотності. Люди, які розуміють природу податків, сутність податкової системи та важливість сплати податків, з більшою ймовірністю будуть дотримуватись податкового законодавства та сплачувати податки. Також фінансова грамотність може вплинути на уявлення людей про справедливість і довіру до податкової системи [2].

Україна є країною зі складною податковою системою, і питання дотримання податкового законодавства є проблемою, яка актуальна вже давно.

Відтак психологічні проблеми сприйняття податків є досить актуальними а, відповідно, рівень податкової культури – низьким.

В Україні на сприйняття справедливості може впливати кілька факторів, таких як корупція, політична нестабільність та економічна нерівність. Український уряд вживає заходів для покращення справедливості податкової системи, наприклад, спрощує податкові процедури та знижує податкові ставки, але потрібно зробити більше для вирішення глибинних проблем корупції та політичної нестабільності. Окремо слід зауважити, що довіра до українського уряду та податкових органів є відносно низькою, що може перешкоджати дотриманню податкового законодавства.

Щодо соціальних норм, то досі серед платників податків активно функціонують психологічні поняття спадщини Радянського Союзу, відповідно до яких ухиленні від сплати податків – це добре, адже відсутнє розуміння спрямованості та призначення коштів, сплачених у вигляді податків. Такі характеристики властиві всім країнам, що мають тоталітарне минуле [3].

Зважаючи на наведені факти, слід означити перспективні напрями вдосконалення податкової культури шляхом застосування факторів впливу психології фінансів. До таких, зокрема, варто віднести:

- формування прозорої системи надходження та використання коштів, що надійшли від сплати податків. Це дозволить підвищити рівень довіри платників до податкової системи;

- розвиток почуття громадянського обов’язку на фоні доведення цільового використання коштів від сплати податків, встановлення належних соціальних норм і гарантій;

- поширення фінансових знань серед різних груп і верств населення, що підвищить рівень фінансової грамотності та розуміння ролі і місця податків у суспільному й особистому житті кожного громадянина.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Kogler, C., Batrancea, L., Nichita, A., Pantya, J., Belianin, A., & Kirchler, E. (2013). Trust and power as determinants of tax compliance: Testing the assumptions of the slippery slope framework in Austria, Hungary, Romania and Russia. Journal of Economic Psychology, 34, 169-180.
2. Richardson, G., & Sawyer, A. (2001). Financial education and the tax compliance of the self-employed. Fiscal Studies, 22(3), 319-336.
3. Wenzel, M. (2005). Misperceptions of social norms about tax compliance: From theory to intervention. Journal of Economic Psychology, 26(6), 862-883.

УДК 658.15.

Воротков В.О.,
аспірант,
Запорізький національний університет

САМОФІНАНСУВАННЯ – ЯК СПОСІБ МОБІЛІЗАЦІЇ РЕСУРСНОЇ БАЗИ ПІДПРИЄМТВА

Встановлено, що підприємство для формування ресурсної бази залучає фінансові ресурси з різних джерел фінансування своєї діяльності. Ці фінансові ресурси можна залучати різними способами. Зазвичай виділяють п’ять основних способів фінансування діяльності підприємства: самофінансування, пряме фінансування через механізми ринку капіталів, банківське кредитування, бюджетне фінансування та взаємне фінансування господарюючих суб’єктів (рис. 1).

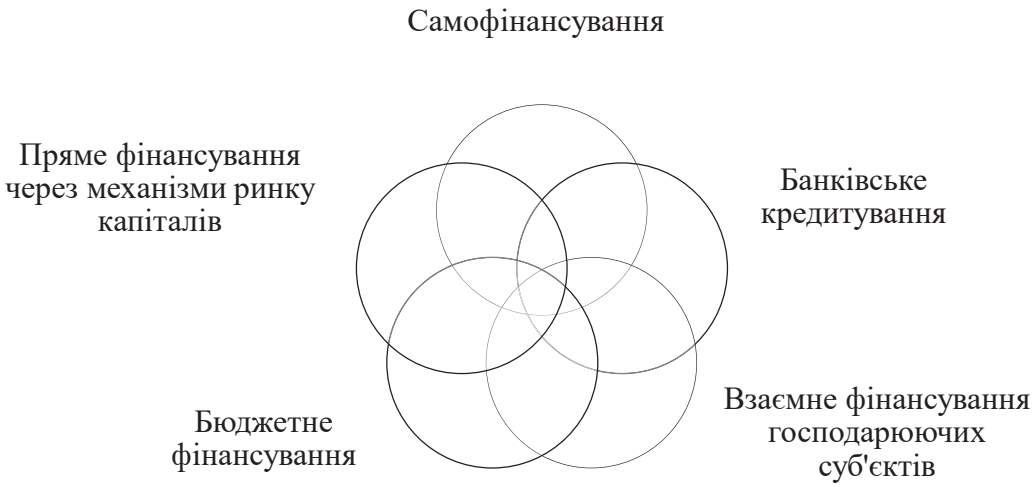

Рис. 1. Способи фінансування діяльності підприємства

У випадку самофінансування ідеться про фінансування діяльності підприємства за рахунок генерованого прибутку. Суть цього варіанту полягає у тому, що власники підприємства завжди мають вибір між:

– повним вилученням отриманого у звітному періоді прибутку з метою його споживання або інвестування в інші проекти;

– реінвестування прибутку в повному обсязі в діяльність того ж підприємства, оскільки вони віддають перевагу такому виду додаткового доходу;

– комбінацією перших двох варіантів, яка передбачає розподілення отриманого доходу на дві частини

– реінвестування прибутку та дивіденди.

Самофінансування – найбільш очевидний спосіб мобілізації додаткових джерел засобів, однак його важко прогнозувати в довгостроковій перспективі та він обмежений в об’ємах. Тому будь-який стратегічний напрямок розвитку бізнесу неминуче передбачає приваблення додаткових джерел фінансування.

Наступний спосіб – це фінансування через механізми ринку капіталу. Існують два варіанти мобілізації ресурсів на ринку капіталів: дольове та боргове фінансування. У першому випадку, підприємство виходить на ринок зі своїми акціями, тобто отримує прибуток від додаткового продажу акцій або шляхом збільшення числа власників, або за рахунок додаткових вкладів вже існуючих власників. В другому випадку, підприємство випускає і продає на ринку строкові цінні папери (облігації), які надають право їх держателям на довгострокове отримання поточного прибутку та повернення наданого капіталу у відповідності до умов, які визначенні при організації даної облігаційної позики; порівняно з самофінансуванням ринок капіталів як джерело обґрунтованого фінансування конкретної компанії практично «безодня». Якщо умови винагороди потенційних інвесторів приваблюють в довгостроковій перспективі, можна задовольнити інвестиційні запити в достатньо великих обсягах. Однак, такий розвиток подій можливий лише теоретично, а на практиці не кожне підприємство може скористатися ринком капіталів як засобом мобілізації додаткових джерел фінансування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. O. Cherep, V. Prykhodko Approaches to improving the financial support of reproduction of fixed assets of Prylutsk bakery. Вісник Хмельницького національного університету. Серія: «Економічні науки». № 1, 2021.- С. 255-259.

УДК 336.7

Гаркуша Ю.О.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри банківської справи,
Одеський національний економічний університет

РЕГУЛЮВАННЯ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

Роль платіжних систем в процесі ефективного функціонування економіки важко переоцінити. На сьогодні, в умовах фінансової глобалізації, цифровізації господарської діяльності, коли частка безготівкової економіки постійно зростає, з'являються все нові можливості для здійснення безготівкових розрахунків, міжнародні зв'язки стають все тіснішими, важливість безперебійної, дієвої, надійної та безпечної діяльності платіжних систем не піддається сумнівам. Тож до завдань центральних банків додається регулювання та нагляд за платіжними системами, а також сприяння їх розвитку. Також до процесу регулювання платіжних систем в Україні долучаються Антимонопольний комітет та інші державні органи.

Одним із напрямів нагляду за функціонуванням платіжних систем є моніторинг, який тісно пов'язаний зі збором та аналізом інформації про діяльність платіжних систем, що може отримуватися як у вигляді звітів (статистичних, фінансових тощо), так і за результатами перевірки на місцях.
Інформацію для проведення моніторингу Національний банк України формує, використовуючи такі джерела як: публічні звіти платіжної системи, звіти про проведення аудиту про діяльність та фінансовий стан платіжних систем, експертні висновки, відгуки тощо [1, с. 364]. На основі зібраної інформації, проведеного аналізу, регулятор визначає систему показників, відповідно до яких розподіляє платіжні системи за різними категоріями, в тому числі щодо важливості її для економіки країни та ймовірності ризиків від збоїв у діяльності платіжної системи. Центральний банк в ході оцінки діяльності платіжної системи використовує такі показники як кількість учасників, обсяг операцій за видами та в цілому тощо.

На сьогодні, у період нестабільності та невизначеності, досить важливим є забезпечення функціонування платіжних систем, збій у роботі яких може негативно вплинути на функціонування вітчизняної економіки та спричинити значні економічні ризики. Це актуалізує важливість удосконалення регулювання та оверсайту за діяльністю платіжних систем, імплементація міжнародних стандартів, забезпечення ефективного управління, визначення потенційних ризиків.

Регулятор, враховуючи міжнародний досвід проведення оверсайта платіжних систем, розробив методичні рекомендації щодо управління ризиками

в платіжних системах та їх застосування банківськими та небанківськими установами [2].

У 2022 р. Національний банк України з метою ефективного функціонування платіжних систем оновив порядок оверсайту в Україні, імплементуючи міжнародні стандарти та принципи оверсайту Європейського центрального банку. Відповідно, на сьогодні об'єктом оверсату є: діяльність платіжних систем (операторів, учасників, технічних операторів, розрахункових банків) надавачів платіжних послуг; емітентів електронних грошей.

Також національний регулятор удосконалив правила діяльності ринку платіжних розрахунків, а саме: встановив вимоги до суб'єктів платіжних систем, створених резидентами; зобов'язав щорічно визначати приналежність до системно важливих платіжних систем; встановив посилені вимоги до системно важливих платіжних організацій, зокрема щодо управління ризиками та технічного забезпечення; передбачив для операторів платіжних систем, створених резидентами, необхідність планування діяльності; запровадив поняття та критерії «істотного інциденту порушення безперервності діяльності», тобто неспроможності об'єкта оверсайту своєчасно та ефективно здійснювати діяльність протягом двох годин або тривалішого часу та ін. [2, 3].

Підтримка стійкості платіжної інфраструктури з боку держави є важливим фактором забезпечення стійкості грошового обігу та формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні. Наявність надійної та розвиненої платіжної інфраструктури позитивно впливає на рівень мобілізації грошей банківською системою, збалансованість грошового ринку, ефективність грошово-кредитної політики. Ефективні, дієві методи регулювання та нагляду за діяльністю платіжних систем дозволить уникнути ризиків та дозволить забезпечити безперебійні, захищені, надійні розрахунки на ринку платежів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балакіна Ю.О. Розвиток теорії оверсайта платіжних систем і визначення його сутності. *Бізнесінформ.* 2017. №17. С. 362-371 URL: https://cyberleninka.ru/article/n/rozvitok-teoriyi-oversayta-platizhnih-sistem-i-viznachennya-yogo-sutnosti/viewer
2. НБУ оновив порядок оверсайту платіжної інфраструктури URL: https://finclub.net/ua/news/nbu-onovyv-poriadok-oversaitu-platizhnoi-infrastruktury.html
3. Оновлено порядок здійснення оверсайту платіжної інфраструктури в Україні URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/onovleno-poryadok-zdiysnennya-oversaytu-platijnoyi-infrastrukturi-v-ukrayini

УДК 368.025.6

Давиденко Д. О.,
к.е.н., старший дослідник, провідний науковий співробітник
відділу аспірантури та докторантури Національного наукового центру
«Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»
Міністерства юстиції України

ПЕРСПЕКТИВИ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИКІВ В УКРАЇНІ

У березні 2023 року регулятор Національний банк України (далі – НБУ) оприлюднив огляд небанківського фінансового сектору за 2022 рік [1]. Представлена НБУ інформація, що складена за результатами поданої до регулятора звітності демонструє суттєві зміни ключових показників страхових компаній України станом на кінець 2022 року. Більш того, огляд демонструє скорочення кількості страховиків зі 145 до 128 компаній, але, як стверджує НБУ, вихід з ринку 17 учасників не вплинув на обсяги активів, що зросли за той же період на 5765 млн. грн. (8,2 %) [1]. Регулятор зазначає, що у структурі страхових премій переважає автострахування, яке зросло за 2022 рік на 10 в. п. до 49 % за рахунок збільшення обсягів КАСКО, ОСЦПВ і «Зелена карта» [1], що наголошує на активізації цього виду страхування через популяризацію поїздок громадян України в Європу. Також спостерігається зниження рівня валових премій за ризиковим страхуванням на 8 %, натомість рівень виплат страховиків залишився впродовж IV кварталу 2022 року майже без змін. Хоча показник відносної прибутковості за досліджуваний період склав 15 % (рентабельність капіталу ризикових страховиків), загальний стан діяльності (за фінансовими показниками) страховиків наближається до рівня 2019 року, що свідчить про просідання галузі та її очевидну збитковість (коефіцієнт збитковості залишається на рівні 45 %) [1].

Крім того, регулятор продовжує активно впроваджувати нові підходи до складання фінансової звітності та посилює увагу за дотриманням вимог законодавства з питань захисту прав споживачів. Невиконання умов НБУ ініціює застосування заходів впливу, включно з анулюванням ліцензій (за 2022 рік понад 30 фінансових установ позбавлені ліцензій за рішенням регулятора) [1]. Така негативна тенденція виведення з ринку учасників вірогідно продовжуватиметься і у 2023 році, так як станом на 1 січня 2023 року 7 страховиків порушили хоча б один із нормативів платоспроможності та достатності капіталу й ризиковості операцій.

Незважаючи на наміри НБУ посилити нагляд за ринком та жорстко стежити за структурою власності страховиків, на 2023 рік у галузі прогнозують зростання та відновлення, що пояснюється адаптацією економіки до реалій воєнного часу. Зростання ринку у гривневому еквіваленті, що очікується на рівні 20 % [2] призведе до пожвавлення страхової галузі через інфляційні зростання,

поновлення діяльності підприємств та поліпшення ситуації на суміжних ринках. Але, відновлюваний повноцінний нагляд за страховим ринком НБУ створює значний тиск на страховиків, що намагаються утримати свої позиції на ринку та надолужити довоєнні фінансові показники. Так, до кінця червня 2023 року страховики зобов'язані провести ревізії активів, якими покриті страхові резерви [3]. Крім того, набрав чинності новий стандарт обліку – МСФЗ 17 «Страхові контракти» [4], що має на меті наближення фінансової звітності до європейських стандартів. Також, НБУ оновив низку регуляцій на небанківському ринку стосовно обов'язкового визначення рівня порушення прав споживачів фінансових послуг як одного з критеріїв при оцінці ризику діяльності страховика.

Висновки. Отже, великий обсяг нововведень створює стрес для галузі, що здійснює діяльність в умовах воєнного стану та провокує страховиків до глибокої переорієнтації своїх активів та підходів до надання фінансової послуги. Виконуючи вимоги НБУ, страхові компанії у 2023 році зобов'язуються мати прозору структуру власності, виконувати вимоги до системи корпоративного управління та демонструвати сучасні європейські підходи до надання страхової послуги, але, фактично, продовжувати діяльність на ринку зможуть виключно фінансово-стійкі компанії, що подолали наслідки шоку від війни та відновили свою операційну діяльність, дистанційно врегулювати збитки та не втратити своєї ліквідності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Огляд небанківського фінансового сектору. URL : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Nonbanking_Sector_Review_2023-03.pdf?v=4 (дата звернення : 27.04.2023).
2. "Чистка" страхового ринку починається. Що чекає страховиків у 2023 році і чому багато хто з них втратить ліцензії. URL : https://delo.ua/insurance/shho-cekaje-straxovikiv-u-2023-roci-i-comu-bagato-xto-z-nix-vtratit-licenziyi-414499/ (дата звернення : 27.04.2023).
3. Про затвердження Положення про вимоги до структури власності надавачів фінансових послуг: постанова Правління Національного банку від 14 квітня 2021 року № 30. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0030500-21#Text (дата звернення : 27.04.2023).
4. МСФЗ 17 «Страхові контракти». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS17%20ukr_AH.pdf (дата звернення : 27.04.2023).

УДК 321.524

Деркач Ю.Б.,
к.е.н, доцент кафедри банківської справи;
Колосов А.С.,
студент факультету фінансів та банківської справи
Одеського національного економічного університету

СУЧАСНИЙ СТАН ДИСТАНЦІЙНИХ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

З розвитком технологій та зростанням популярності онлайн-сервісів, дистанційні банківські набули поширення серед населення та бізнесу. Українські банки пропонують своїм клієнтам широкий спектр дистанційних банківських послуг, що дозволяє ефективно управляти своїми фінансами та зменшити час на відвідування банку.

Дистанційні банківські послуги - це можливість використовувати банківські послуги, не відходячи від комп'ютера чи мобільного пристрою. Клієнти можуть здійснювати платежі, перекази коштів, перевіряти баланс рахунків та багато іншого за допомогою інтернет-банкінгу, мобільного додатку чи телефону.

Однією з переваг дистанційних банківських послуг є можливість швидко та зручно здійснювати операції в будь-який час доби та в будь-якому місці. Клієнти можуть виконувати операції, не зважаючи на віддаленість від банку та ділитися своїми реквізитами з відповідними особами, що дозволяє зменшити ризик втрати коштів.

Окрім того, дистанційні банківські послуги є безпечними та надійними. Банки забезпечують високий рівень захисту персональних даних клієнтів та їх фінансових операцій. Клієнти можуть бути впевнені у тому, що їхні гроші та інформація захищені від несанкціонованого доступу.

В Україні багато банків надають дистанційні банківські послуги, серед найбільш популярних можна виділити такі:

1. Приват24 - онлайн-банкінг Приватбанку, який дозволяє клієнтам використовувати банківські послуги через Інтернет. Приват24 дозволяє здійснювати платежі, перекази коштів, поповнення мобільного, оплату послуг, тощо.

2. Monobank - онлайн-банк, який пропонує клієнтам використовувати мобільний додаток для здійснення банківських операцій, надаючи клієнтам платіжні послуги, кредитні ліміти та можливість використовувати бонусні програми.

3. PUMB Online - онлайн-банкінг КБ ПУМБ, який дозволяє клієнтам здійснювати банківські операції через Інтернет та мобільний додаток, пропонуючи низку платіжних послуг.

4. UKRSIB online - онлайн-банкінг УКРСИББАНКУ, який дозволяє клієнтам здійснювати банківські операції через Інтернет та мобільний додаток, здійснюючи платежі, перекази коштів, поповнення мобільного та оплату низки послуг.

Зазначені пропозиції банків є дуже популярними в Україні та мають та мають низку переваг, оскільки дозволяють:

економити час, оскільки забезпечують можливість здійснювати операції з будь-якого місця та в будь-який час.

зменшити витрати на обслуговування, тому що не потребують особистої зустрічі з банківським працівником, що сприяє зниженню витрат на зарплату, оренду офісних приміщень та інших витрат.

У таблиці 1 представлені найпопулярніші банківські послуги в Україні в категорії "Інтернет-банкінг", які увійшли в топ-10 відповідно до дослідження "50 провідних банків України" від Financial Club.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика послуг Інтернет-банкінгу українських банків

Місце	Назва	Можливість оформлення кредитної заявки на сайті	Можливість створення віртуальних карток	Можливість обміну валюти онлайн	Проведення SWIFT платежів	Можливість самостійно встановлювати ліміти за картками
1	Приват Банк	+	+	+	+	+
2	Райффайзен Банк	+	-	+	-	+
3	УкрСиббанк	+	-	+	-	+
4	Сенс-Банк	+	-	-	-	+
5	Ощадбанк	-	-	+	-	+
6	ОТП Банк	-	-	+	+	+
7	«Конкорд»	-	+	+	-	-
8	ПУМБ	-	-	-	-	+
9	Піреус Банк	+	+	-	+	+
10	А-Банк	+	-	-	+	-

Складено за матеріалами [1]

Данні таблиці 1 свідчать, що найкращим є ПриватБанк, який має можливості оформлення кредитної заявки, створення віртуальних карток, обмін валюти онлайн, проведення SWIFT платежів і можливість самостійно встановлювати ліміти за картками. Наступні позиції за результатами дослідження займають Райффайзен Банк Аваль, УкрСиббанк, Альфа-Банк, Ощадбанк, ОТП Банк, "Конкорд", ПУМБ, Піреус Банк та А-Банк відповідно. Однак, вказані банки, у порівнянні з Приватбанком, пропонують менше різновидів дистанційних послуг. Загалом, можна зробити висновок, що українські банки є достатньо технологічними та не зупиняються на досягнутому, поступово розширюючи перелік послуг своїм клієнтам.

Карантинні обмеження, запроваджені внаслідок пандемії COVID-19, внесли певні зміни як у діяльність банків, так і в життя громадян. Ці обмеження спричинили пришвидшення трансформації платіжних звичок українців, що

проявилося у збільшенні популярності послуг електронної комерції та безготівкових розрахунків.

Крім того, спостерігається тенденція до збільшення популярності безконтактних платіжних методів та використання їх для проведення розрахунків. Оскільки ринок платіжних карток є важливою складовою дистанційного банківського обслуговування, доцільно проаналізувати ринок електронних платіжних засобів. Для розуміння тенденцій на ринку карток важливим є аналіз зростання частки безготівкових операцій за період з 2018 до 2022 року (рис. 1).

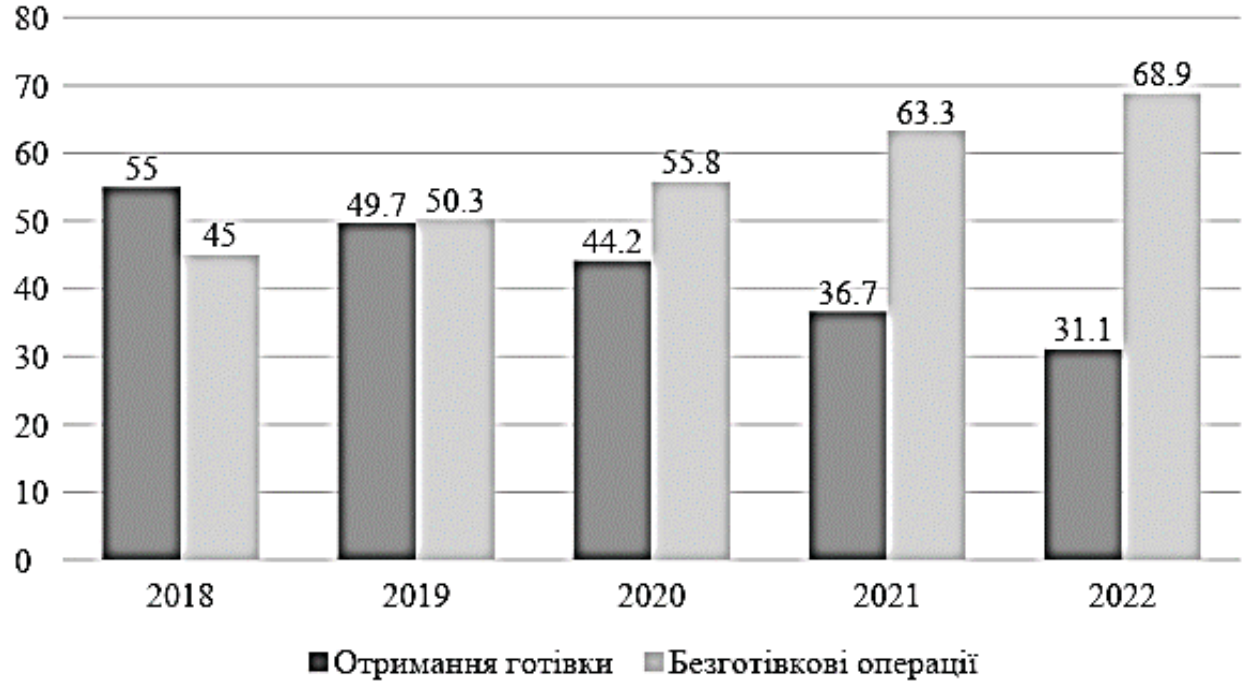

Рис. 1. Частки операцій з використанням електронних платіжних засобів, емітованих українськими банками у 2018–2022 роках, % [2]

Після аналізування таблиці можна зробити висновок, що частка безготівкових операцій зростала щорічно. Навіть в умовах війни українці продовжували користуватись безготівковими платіжними операціями з картками. У 2022 року майже 69% операцій з картками за сумою були безготівковими, що значно вище, ніж у 2021 року, коли цей показник становив 63%.

Проведене дослідження свідчить, про наявність чіткої тенденції до зростання банківських послуг в режимі онлайн, що є безумовно є позитивним, оскільки світовий досвід показує, що майбутнє банківської сфери пов'язане з цифровою трансформацією всіх процесів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 50 провідних банків України. 2020. URL: https://banksrating.com.ua (дата звернення: 04.05.2023).
2. Операції, здійснені із використанням платіжних карток, травень 2022 року. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/operatsiyi-zdiysneni-iz-vikoristannyam-platijnih-kartok-traven-2022-roku (дата звернення: 05.05.2023).

УДК 336.7

Деркач Ю.Б.,
к.е.н, доцент кафедри банківської справи;
Гаврилюк Ю.В.,
студент факультету фінансів та банківської справи
Одеського національного економічного університету

ДЕРЖАВНІ БАНКИ В СТРУКТУРІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Науковці з банківської справи, зазвичай, розподіляють комерційні банки за критерієм «форма власності» на державні (Government owned banks - GOBs) та приватні (Privately owned banks - POBs) банки [5]. У практичні площині Національний банк України, з метою забезпечення здійснення комплексного аналізу та нагляду за діяльністю банків, виокремлює наступні категорії: банки з державною часткою, банки іноземних банківських груп, банки з приватним капіталом [21]. Такий розподіл пояснюється подіями, пов'язаними з фінансовою кризою 2008 року. У цей період у багатьох країнах світу, а особливо у Європейському союзі через нестачу ліквідності, відсутність грошей у власників для докапіталізації POBs, була прийнята низка заходів щодо націоналізації великих комерційних банків. Наприклад, великі банківські групи, такі як Royal Bank of Scotland і Lloyds TSB у Великій Британії, Allied Irish Bank в Ірландії, Dexia в Бельгії, ABN Amro в Нідерландах, Hypo Real Estate в Німеччині і Fortis в Бенілюксі були частково націоналізовані, і багато з них все ще контролюються їх урядами [22].

До подібних превентивних заходів з метою збереження стійкості банківської системи вдався і НБУ. Проблема державних банків неабияк гостро постала і в нашій державі ще з моменту націоналізації найбільшого комерційного банку України АТ «ПриватБанк» у 2016 році, причинами якої стали негативні результати стрес-тестування, низька якість кредитного портфелю, а також відмовою власників його докапіталізувати. Особливого загострення проблема набула, оскільки частка державних банків у загальній сумі активів банківської системи за рік зросла майже на 4 відсоткових пункти і станом на початок 2023 року становила 50,6% [20]. Відповідне зростання відбулося за рахунок, того що за результатами 2022 року збитковими були 21 банківська установа, державних серед яких було лише 2, а саме АТ «Укрексімбанк» та АТ «Укргазбанк», що займають відносно маю частку серед загальної суми активів банків України [20].

Сплеск активізації дискусії пов'язаний з необхідністю проведення націоналізації АТ «СЕНС БАНК» бенефіціарами якого є російські олігархи з громадянством Ізраїлю Андрій Косогов (40,96 %), Петро Авен (12,4 %) та Михайло Фрідман (32,86 %), що свідчить про небездоганну репутацію кінцевих бенефіціарів-власників [19]. Задля вирішення цієї проблеми ВРУ , станом на

початок травня 2023 року, було розроблено та проголосовано в першому читанні проєкт закону № 9107-1 від 30.03.2023 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення процедури виведення з ринку банку в умовах воєнного стану»[18]. За словами першого заступника НБУ Катерини Рожкової у випадку підписання Закону, націоналізація АТ «СЕНС БАНК», який є платоспроможним має якісний кредитний портфель та посідає 7 місце серед українських банків за розміром активів, збільшить частку державних банків в банківській системі до 55% [20].

Саме виходячи з цих подій, неабияк гостро постає питання економіко-теоретичної оцінки наслідків надмірного зростання частки державних банків. Проведене дослідження наукових джерел свідчить про наявність двох наукових підходів для проведення цієї оцінки: макроекономічний та мікроекономічний [1-17]. Макроекономічні порівняльні дослідження, в основному спрямовані на дослідження наслідків державної власності банків на економічне зростання, фінансовий розвиток та інші макроекономічні особливості на рівні країни. В свою чергу, мікроекономічні дослідження, в основному спрямовані на порівняння ефективності, рентабельності та, в більш загальному сенсі, продуктивності GOBs проти POBs на рівні окремих банків. Деякі дослідження розглядають обґрунтування поведінки GOBs [15, 16, 17].

Перший тип досліджень (макро) включає Barta та ін. (2001), які виявили, що країни з більшою часткою GOBs у банківській галузі мають нижчий рівень фінансового розвитку та реєструють нижчий економічний ріст [5]. Beck і Levine (2002) також не знаходять жодного позитивного ефекту від GOBs на економічне зростання [9]. Caprio і Peria (2000) показують, що більша державна власність на банки має тенденцію збільшувати ймовірність банківських криз [14]. Але після фінансової кризи з'явилася низка досліджень, що демонструють позитивність зростання частки державних банків. Наприклад, Adrianova та ін. (2009), виявляють, що - всі інші рівні - країни з високим ступенем державної власності банків зросли швидше, ніж країни з державною власністю малих банків [2]. Але це в більшості пояснюється тезою, яку ми навели на початку роботи, що націоналізація великих банків була превентивним заходом щодо можливостей поглиблення кризи.

Другий тип досліджень (мікро) спрямований на дослідження GOBs з точки зору теорії фірм. Досить велика частина еміричної літератури вказує на факт неефективності державних небанківських фірм, політичні мотивів публічного надання послуг та доводить переваги приватизації (Barberis та ін. (1996); Frydman та ін. (1999))[4].

Даний тип досліджень можна додатково класифікувати на дві категорії: дослідження, які порівнюють продуктивність (ефективність/рентабельність) GOBs та POBs та дослідження, які досліджують мотивацію поведінки GOBs. Щодо першої категорії досліджень, яка переважає за своєю часткою серед загальних досліджень, то більшість дослідників сходяться в думці, що GOBs

менш ефективні чим POBs [1,4,5,11,9]. Оскільки в переважній більшості державні банки не приділяють достатньої уваги на розроблення бізнес-стратегії та оптимізацію кредитного та інвестиційного портфелю. Пов’язане це ж тим, що фінансовим результатом (збитком/прибуток) повністю розпоряджується уряд держави, тим самим в більшості випадків не забезпечуючи розвиток та модернізацію GOBs.

Щодо другої категорії досліджень, яка займає відносно малу частку досліджень лише три явно досліджують обгрунтування поведінки GOBs. Sapienza (2004) розглядає кредитну поведінку італійських GOBs і виявляє, що вони в основному виступають за позичальників, розташованих в депресивних районах, відповідно до соціального погляду. Однак автор також вважає, що на кредитну поведінку італійських GOBs впливають виборчі результати партії, пов'язаної з банком [17]. Відповідно до політичної точки зору, чим сильніше політична партія в області позичальника, тим нижче нараховуються процентні ставки. Dinç (2005) показує, що на ринках, що розвиваються, GOBs збільшують своє кредитування в передвиборчі роки щодо приватних банків. Такого ефекту в розвинених економіках не виявлено[15]. Нарешті, Micco та ін. (2007) виявили, що ефективність GOBs, що розвиваються, залежить від виборчого циклу [16].

Підсумовуючи, GOBs можуть переслідувати політичні та соціальні цілі за рахунок зниження ефективності та прибутковості. Однотипна ланка повинна характеризувати не тільки ефективність і прибутковість GOBs, але і їх профіль ризику. Дійсно, незалежно від теоретичної мотивації державної власності банків (соціальної або політичної), очевидно, що «місія» банку впливає на його поведінку і, отже, його профіль ризику. За таких причин, збільшення частки державних банків у загальній структурі банківської системи може викликати певну втрату стійкості банківської системи, зменшення її ефективності та прибутковості. Саме державні банки є більш прийнятими до ризику (проведення надто ризикових активних операцій), оскільки частину їх збитків та капіталізацію здійснює уряд держави.

Зважаючи на приведений вище аналіз, доцільно рекомендувати уряду проведення часткової приватизації державних банків, зменшуючи їх частку до прийнятих у міжнародній практиці 30%, обмежуючи державним банкам виконання операцій щодо обслуговування уряду та державних проєктів [7].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Altunbas, Y., Evans, L., Molyneux, P., 2001. Bank Ownership and Efficiency. J. Money Credit Bank. 33, 926–954.
2. Andrianova, S., Demetriades, P., Shortland, A., 2009. Is Government Ownership of Banks Really Harmful to Growth? University of Leicester Discussion Paper, in Economic 09/11.

3. Andrianova, S., Demetriades, P., Shortland, A., 2010. There should be no rush to privatise government owned banks. January 20, Vox, http://www.voxeu.org.
4. Barberis, N., Boycko, M., Shleifer, A., Tsukanova, N., 1996. How Does Privatization Work? Evidence from the Russian Shops. J. Polit. Economy 104, 764–790.
5. Barth, J.R., Caprio, Jr., G., Levine, R., 2001. Banking Systems around the Globe: Do Regulations and Ownership Affect Performance and Stability? In: Mishkin, F.S. (Ed.), Prudential Supervision: What Works and What Doesn't. University of Chicago Press, Chicago, IL.
6. Barth, J.R., Caprio, Jr., G., Levine, R., 2004. Bank Regulation and Supervision: What Works Best? J. Finan. Intermed. 13, 205–248.
7. Basel Committee on Banking Supervision, 2010. Consultative Document, Countercyclical Capital Buffer Proposal, BIS, July.
8. Beck, T., Demirgüç-Kunt, A., Maksimovic, V., 2004. Bank Competition and Access to Finance: International Evidence. J. Money Credit Bank. 36, 627– 648.
9. Beck, T., Levine, R., 2002. Industry Growth and Capital Allocation: Does Having a Market- or Bank-based System Matter? J. Finan. Econ. 64, 147–180.
10. Berger, A.N., 1995. The Relationship between Capital and Earnings in Banking. J. Money Credit Bank. 27, 432–456.
11. Berger, A.N., Clarke, G.R.G., Cull, R., Klapper, L., Udell, G.F., 2005. Corporate Governance and Bank Performance: A Joint Analysis of the Static, Selection, and Dynamic Effects of Domestic, Foreign, and State Ownership. J. Bank. Finance 29, 2179–2221.
12. Berger, A.N., Hasan, I., Klapper, L.F., 2004. Further Evidence on the Link between Finance and Growth: An International Analysis of Community Banking and Economic Performance. J. Finan. Serv. Res. 25, 169–202.
13. Brown, C.G., Dinç, I.S, 2011. Too Many to Fail? Evidence of Regulatory Forbearance When the Banking Sector Is Weak. Rev. Finan. Stud. 24(4), 1378–1405.
14. Caprio, Jr., G., Martinez Peria, M.S., 2000. Avoiding Disaster: Policies to Reduce the Risk of Banking Crises. Working Paper 47, Egyptian Center for Economic Studies.
15. Dinç, I.S., 2005. Politicians and Banks: Political Influences on Government-Owned Banks in Emerging Markets. J. Finan. Econ. 77, 453–479.
16. Micco, A., Panizza, U., Yanez, M., 2007. Bank Ownership and Performance. Does Politics Matter? J. Banking Finance 31, 219–241.
17. Sapienza, P., 2004. The Effect of Government Ownership on Bank Lending. J. Finan. Econ. 72, 357–384.
18. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення процедури виведення з ринку банку в умовах воєнного стану : Проєкт закону № 9107-1 від 30.03.2023.

19. Банк АТ "СЕНС БАНК". Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/ua/supervision/institutions/23494714 (дата звернення: 07.05.2023).
20. Національний банк України. Огляд банківського сектору, серпень 2022 року. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-bankivskogo-sektoru-serpen-2022-roku (дата звернення: 07.05.2023).
21. Про розподіл банків на групи : Рішення Нац. банку України від 05.02.2021 р. № 40. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr040500-21#Text (дата звернення: 08.05.2023).
22. Lyons, Bruce. "Competition policy, bailouts and the economic crisis." *Bailouts and the Economic Crisis (March 24, 2009)*(2009).

УДК 681.3

Деркач Ю.Б.,
к.е.н, доцент кафедри банківської справи;
Ніколаєва Т.О.,
студентка факультету фінансів та банківської справи
Одеського національного економічного університету

РОЗВИТОК КАРТКОВИХ ПЛАТЕЖІВ З NFC- ТЕХНОЛОГІЄЮ В УКРАЇНІ

Сучасний фінансовий сектор України характеризується активним розвитком та впровадженням інноваційних технологій у сферу грошових переказів та розрахунків. Сьогодні серед бізнесу та населення все більше набуває значення використання картки з NFC-чіпом, що дає змогу здійснювати безконтактні платежі.

Технологія Near Field Communication (NFC), що з англійської перекладається «комунікація близького поля», дозволяє здійснювати платежі між двома пристроями, що оснащенні NFC-чіпами на відстані 10 сантиметрів, не здійснюючи при цьому таких операцій, як проведення картки через зчитувальний пристрій та введення PIN-коду. Така система значно полегшує процес проведення платежів та скорочує час їх проведення до 1-2 секунди.

Данні НБУ свідчать, що населення України користується переважно картками емітованими АТ КБ Приватбанк, на базі міжнародної платіжної системи Mastercard. Станом на 01.01.2023 рік загальна кількість емітованих платіжних карток в обігу становила 109,8 млн. шт., з них майже 29% склали безконтактні платіжні картки [2].

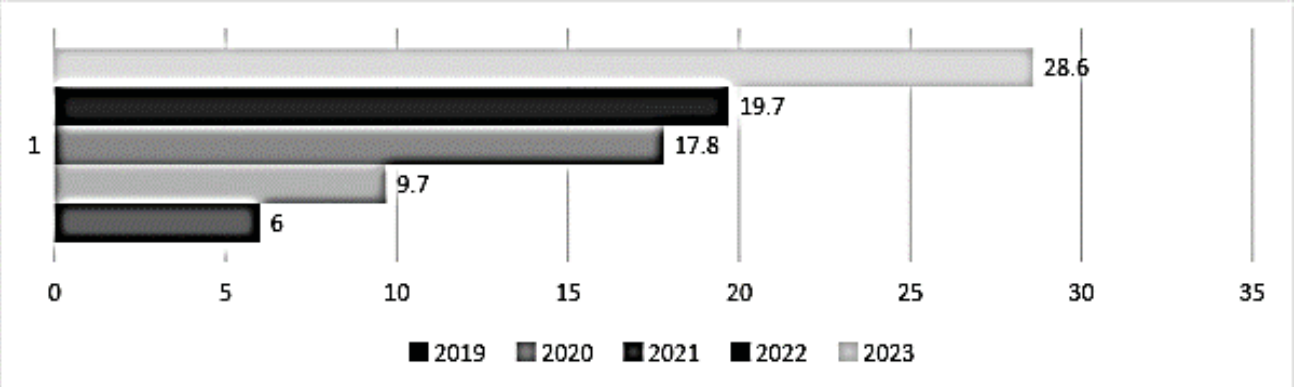

Рис1. Динаміка зміни кількості безконтактних карток від загальної кількості активних карток у відсотковому виразі [2]

Популярність NFC-платежів також пояснюється розширенням мережі POS-терміналів. Внаслідок воєнних дій та окупації деяких територій України,

станом на 01.01.2023 кількість POS-терміналів зменшилася на 6,5%, але незважаючи на це 97% POS-терміналів підтримують безконтактні платежі. [2]

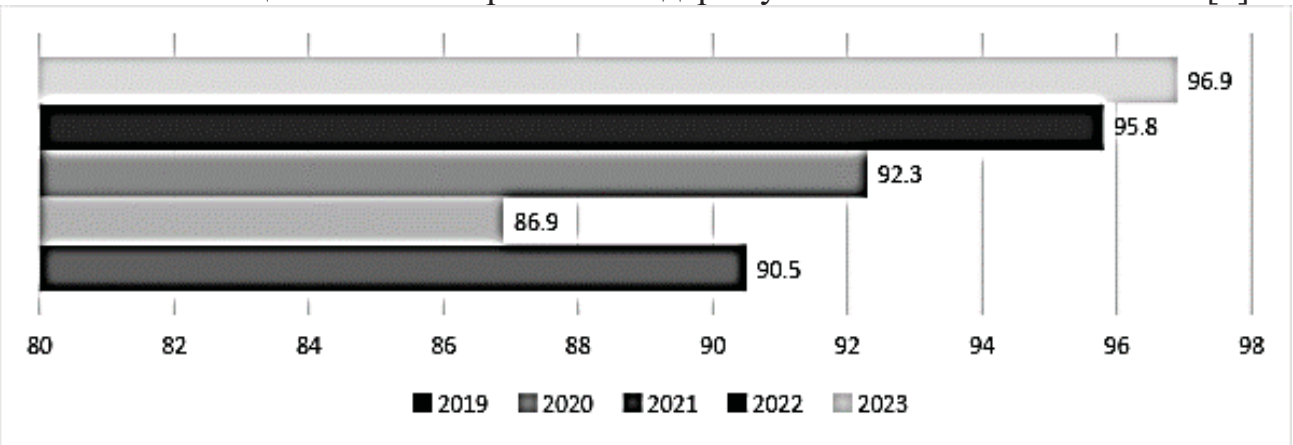

Рис 2. Динаміка зміни кількості безконтактних Pos-терміналів від загальної їх кількості у відсотковому виразі [2]

Саме цей показник, який зростав протягом декількох років, став основним фактором визначення готовності торгових мереж та клієнтів до переходу на такі системи, як Google Pay та Apple Pay.

Google Pay та Apple Pay є одними з найпопулярніших платіжних систем світу, які функціонують в Україні. Першою з'явилася Google Pay в листопаді 2017 року. Україна стала 15 державою в світі, що підключила дану платіжну систему. Українці швидко освоїли ці системи та активно почали ними користуватися. На сьогодні значна кількість населення вже перейшла на спосіб оплати телефоном за допомогою Google Pay та Apple Pay .

Платіжні системи Google Pay та Apple Pay мають низку переваг:

безпечність, тобто система влаштована так, що при здійсненні платежу створюється одноразовий ключ, який генерується для кожної операції;

швидкість, тобто платежі з використанням даних систем відбуваються протягом декількох секунд;

of-line режим, для використання даних систем не потрібне підключення до мережі Internet, платежі можна здійснювати в режимі Of-line;

відсутність комісійної винагороди.

Недоліками використання платіжних систем Google Pay та Apple Pay є наступні:

системами безконтактних платежів можна користувалися лише якщо пристрій підтримує NFC;

в Україні не всі банки підтримують NFC технологію. До платіжної системи Google Pay на сьогоднішній день підключено 45 банків. [3]

За даними НБУ, навіть під час повномасштабного вторгнення РФ на територію України, проблеми з електропостачанням та еміграцію тенденція до збільшення безготівкових розрахунків, а саме безконтактних, не змінилася і загалом 56,5% активних платіжних карток, є безконтактними. [1].

За даними розглянутими вище, можна стверджувати, що безконтактні платежі в Україні – це вже не щось нове, це те, що активно розвивається та полегшує життя українців. Майже усі емітовані картки на сьогодні обладнані NFC-чіпом, а здійснити оплату можна буквально в будь-якому терміналі. Молоде населення активно використовує платіжні системи Google Pay та Apple Pay , а люди похилого віку з легкістю користуються картками. Через якийсь проміжок часу, коли всі картки будуть змінені, через закінчення їх строків, картки без NFC-чіпів можуть бути повністю вилучені з обігу, адже нові картки, що емітовані, майже усі облаштовані NFC-чіпами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Воєнний рік: безготівкові операції – у пріоритеті в українців. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/voyenniy-rik-bezgotivkovi-operatsiyi--u-prioriteti-v-ukrayintsiv (дата звернення 01.05.2023)
2. 2.Платіжна інфраструктура та платіжні картки. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/platijna-infrastruktura-2022-rik (дата звернення 01.05.2023)
3. 3.Підтримувані способи оплати в Україні. URL: https://support.google.com/wallet/answer/12168531?visit_id=638186281976359078-1871349542&rd=1 (дата звернення 02.05.2023)

УДК 321.524

Деркач Ю.Б.,
к.е.н, доцент кафедри банківської справи;
Райлян М.С.,
студентка 2 курсу
факультету фінансів,банківської справи та страхування
Одеського національного економічного університету

РИЗИКИ ШАХРАЙСТВА З БАНКІВСЬКИМИ ПЛАТІЖНИМИ КАРТКАМИ ТА МЕТОДИ ЇХ ЗНИЖЕННЯ

Щороку в Україні попит на карткові продукти зростає. У високо розвинутих країна світу розрахунки з використанням готівки майже відсутні, оскільки безготівковий спосіб оплати зручний та має низку беззаперечних переваг. Але, на жаль, карткові розрахунки супроводжуються низкою ризиків, зокрема, шахрайством. Відповідно, з кожним роком разом із збільшенням кількості та обсягів розрахунків з використанням платіжних карток ризики шахрайських дій зростають.

За даними директора департаменту платіжних систем та інноваційного розвитку НБУ Поддєрьогіна А. сума збитків від незаконних дій з платіжними картками у 2022 році порівняно з довоєнним 2021 р. зросла на 46% і становила 481 млн грн. У цей же період кількість випадків шахрайства зросла на 8%, однак середня сума однієї незаконної операції зросла приблизно на 33% і становила близько 2200 грн на 1 випадок [1].

У 2022 році порівняно з 2021 роком найбільша кількість випадків шахрайства було у мережі інтернет – 86% від загальної кількості випадків і лише 14 % - за рахунок використання фізичних пристроїв (торговельні мережі, банкомати, пристрої самообслуговування).

За даними НБУ 53% від загальної суми збитків від шахрайства відбулося через соціальну інженерію. У 2022 році найбільш поширеним видом шахрайства була фейкова соціальна допомога від державних чи міжнародних організацій. Наприклад, на сайтах, які переважно стилізовані під «Дію», «єДопомогу», українських банків, міжнародних орагнізацій та відомих платіжних сервісів, людина залишала інформацію щодо пін-коду чи CVV-коду картки, яку використовували шахраї. У 2022 році НБУ виявив більше 4,5 тисяч таких фішингових ресурсів, а вже з початку 2023 року було викрито понад 8 тисяч шахрайських доменів (в середньому близько 100 ресурсів щодня). Приблизно 63 % цих операторів є російськими [1].

Загалом шахрайство з платіжними картками може мати значні наслідки як для фізичних осіб, так і для бізнесу, а саме:

1.Фінансові втрати - шахраї можуть використовувати вкрадену інформацію щодо картки для здійснення несанкціонованих покупок або зняття коштів.

2.Негативний вплив на кредитні рейтинги - якщо шахрайські покупки залишаються неоплаченими, це може призвести до прострочення платежів і негативно вплинути на кредитні рейтинги.

3.Крадіжка особистих даних - шахраї використовують викрадену інформацію для відкриття нових рахунків або здійснення інших видів шахрайства.

4.Порушення бізнесу, що призведе до втрати доходу, невдоволення клієнтів та шкоди репутації [1].

Розв'язуючи проблему карткового шахрайства на рівні центрального банку, зазначимо, що представники НБУ в рамках програми «Шахрай Гудбай» радять споживачам карткових платіжних послуг дотримуватись наступного алгоритму дій :

1.Надійно зберігати та не розголошувати власний PIN-код а також змінювати його або регулярно (1 раз на 3 місяці), або ситуативно (якщо виникла підозра що його знають інші особи).

2. **Не розголошувати всі реквізити платіжної картки та контролювати рух коштів на рахунку.**

3.Тримати у секреті три цифри на звороті картки, коди (одноразові паролі) банків та мобільних операторів.

4.Підключити SMS-інформування.

5.Встановити індивідуальні ліміти на операції з карткою.

6.Використовувати віртуальну картку для розрахунків в Інтернеті.

7.Перераховуйте необхідну суму з основної картки на віртуальну перед здійсненням покупки [1].

Також. з метою протидії кіберзлочинцям, НБУ та національний координаційний центр кібербезпеки створений при РНБО запустили проект з протидії фішингу, його мета – не дати користувачам перейти на фішингові сайти та перенаправити їх на сторінку з попередженням, що сайт використовується зловмисникам. Завдяки проекту вдалося уникнути 2,5 млн таких переходів на шахрайські ресурси за 3 місяці функціонуванню системи [1, 2].

Окрім центрального банку, комерційні банки також застосовують різноманітні методи для боротьби з картковим шахрайством:

1. Моніторинг транзакцій. Банки відстежують карткові транзакції своїх клієнтів і шукають будь-які незвичайні чи сумнівні операції, наприклад, підозрілі покупки на велику сумму, повторювані транзакції та інше.

2. Використання алгоритмів штучного інтелекту для аналізу транзакцій та виявлення потенційно шахрайських дій. Наприклад, алгоритми можуть виявити підозрілу активність на картковому рахунку, що, зазвичай є нетиповим.

3. Використання технологій безпеки, наприклад банки використовують технології аутентифікації, 3D Secure, що дозволяє клієнту підтвердити свою особу для виконання платежу.

4. Клієнтська підтримка у вигляді надання клієнтам можливості звертатися до банку у випадку неправомірної операції, що відбудась за їх картковим рахунком (надання спеціальних номерів телефонів, онлайн звязку та інше).

Зазначені заходи допомагають банкам запобігти шахрайству та в певній мірі захистити своїх клієнтів від фінансових втрат. Однак, важливо зазначити, що ніякі заходи не можуть гарантувати 100% захист від шахрайства

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Офіційний сайт Національного Банку України. URL: http://www.bank.gov.ua (дата звернення: 06.05.2023)
2. Офіційний сайт Кіберполіція. URL: https://cyberpolice.gov.ua/ (дата звернення: 06.05.2023)

УДК 681.3

Деркач Ю.Б.,
к.е.н., доцент кафедри банківської справи;
Сербінов О.М.,
студент факультету фінансів банківської справи та страхування
Одеського національного економічного університету

РОЗВИТОК БЕЗКОНТАКТНИХ ПЛАТЕЖІВ В УКРАЇНІ

З появою електронних платіжних систем готівка поступово стала втрачати частку в грошовому обороті країни. Зміна умов сучасного життя спонукає населення різних вікових категорій і соціального статусу збільшити використання електронних платежів. Останні події, пов'язані з епідемією коронавірусу (COVID-19) та війна з рф прискорили використання банківських онлайн-операцій в Україні. Частка онлайн-торгівлі у країнах Східної Європи зросла у 2020 році на 36% у порівнянні з 2019 роком, і склала 10% від загального обсягу роздрібних продажів. При цьому найбільше зростання електронної комерції зафіксовано в Україні - 45 % , відповідно, обсяг цього показника становив приблизно 8% від загального обсягу роздрібних продажів у аналогічному періоді [1].

Данні представлені ПС Mastercard свідчать, що у 2019 році Україна увійшла до топ-10 країн світу за кількістю безконтактних платежів з використанням мобільних телефонів, браслетів, смарт-годинників. Також у компанії підрахували, що у 2019 році кількість NFC-оплат зросла у вісім разів у порівнянні з 2018 роком. Як зазначають представники Mastercard у 2018 рік кількість безконтактнних оплат з використанням смартфону зросла у 68 разів, включаючи оплати через мобільні гаманці українських банків і глобальні сервіси Google Pay, Apple Pay і Garmin Pay. НБУ називає появу мобільних NFC-гаманців Apple Pay & Google Pay «точкою неповернення» у еволюції банківських операцій у країні [2].

Представники НБУ стверджують, що очікується подальше зростання обсягів платежів за технологією NFC, з огляду на на стабільну динаміку зростання безготівкових платежів в Україні та попит споживачів на інноваційні сервіси [3].

Розрахунки проведені відповідно до данних НБУ свідчать про зростання платіжних карток, безконтактних та токенізованих (рис. 1).

Данні рис.1 свідчать, що 2021 році порівняно з 2020 роком кількість платіжних карток зросла на 8%, безконтактних карток - на 70 %, токенізованих – на 76%, пришвидшення за всіма показниками спостерігаємо і у наступному періоді.

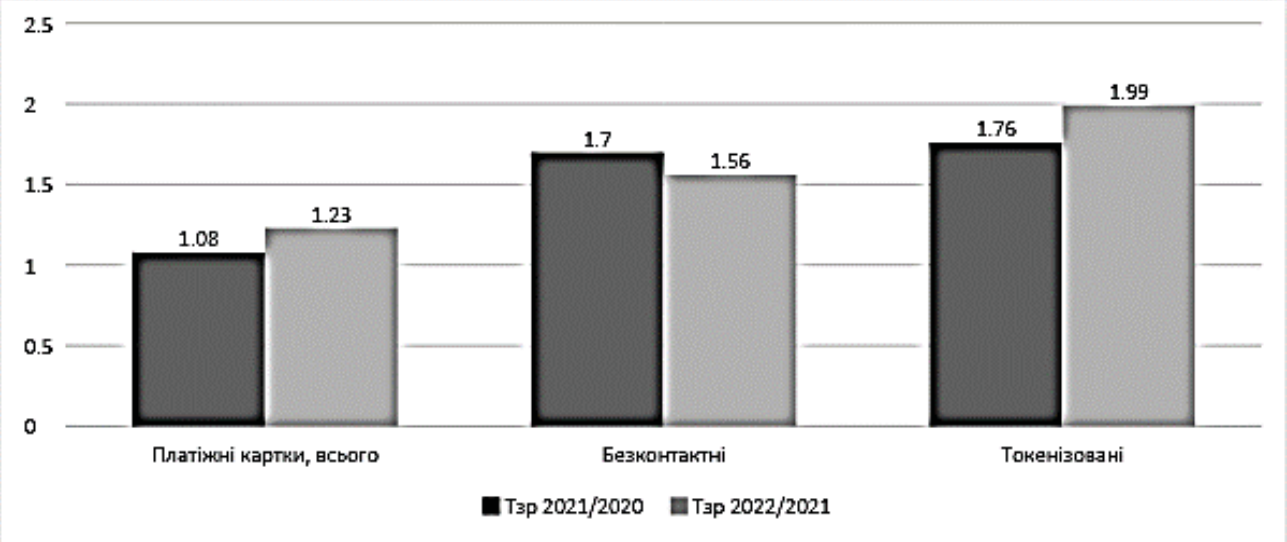

Рис.1 Динаміка темпів зростання платіжних карток, безконтактних та тоекнізованих [2]

Таке активне проникнення NFC-платежів пояснюється можливістю їх використання у громадському транспорті, ресторанах, кінотеатрах, супермаркетах у великих містах України.

Данні Mastercard свідчать, що близько 38% представників малого і середнього бізнесу приймають онлайн-платежі. Системи приймання онлайн-платежів використовують, зокрема, малі підприємці в Україні, як за допомогою Rozetka, Prom.ua або OLX, так і сервісів для приймання онлайн-платежів за типом FONDY. Також використання онлайн-платежів дозволяє українським підприємцям та населенню здійснювати купівлю товарів на міжнародних комерційних сайтів: Amazon, Ebay, Aliexpress. Раніше купувати товари на світових ринках міг лише великий бізнес, зараз придбати товар може будь-який користувач Інтернету [1].

Проведене дослідження свідчить про активне зростання безконтактних платежів, що забезпечуватиме зниження витрат на використання готівки, скорочення рівня тіньової економіки, а також позитивно впливає на збільшення торгівельного обороту бізнеса.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Офіційний сайт Mastercard. URL: https://www.mastercard.ua/uk-ua.html (дата звернення 03.05.2023)
2. 2.Офіційний сайт Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/ua/payments (дата звернення 03.05.2023)

УДК 336.71

Деркач Ю.Б.,
к.е.н, доцент кафедри банківської справи;
Шарий А.М.,
студентка факультету фінансів та банківської справи
Одеського національного економічного університету

РОЗВИТОК РИНКУ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК В УКРАЇНІ

В останні роки в Україні та світі простежується тенденція до цифровізації, що змінює усі сфери життя. Не оминула цифровізація і банківську сферу, де відбувається перехід до інтернет-банкінгу, підвищення швидкості та безпеки проведення платіжних операцій. Ці зміни ведуть до збільшення обсягів безготівкових платежів, а внаслідок і збільшення кількості банківських карток, в особливості, безконтактних та токенізованих.

Таким чином, загальна кількість емітованих карток за останні 5 років зросла майже на 85%, з 59.4 до 109.8 мільйонів. Також, період з 2018 до 2022 року кількість безконтактних платіжних карток зросла у 6.6 разів, з 3,95 до 26,15 мільйонів шт. Найбільший ріст відбувся у період з 2019 до 2020 року, коли кількість безконтактних платіжних карток зросла у 1,5 рази, з 13,18 мільйонів до 20,01 мільйонів. Кількість токенізованих карток також зростає, з 2.5 до 7.9 мільйонів за 4 роки (рис.1).

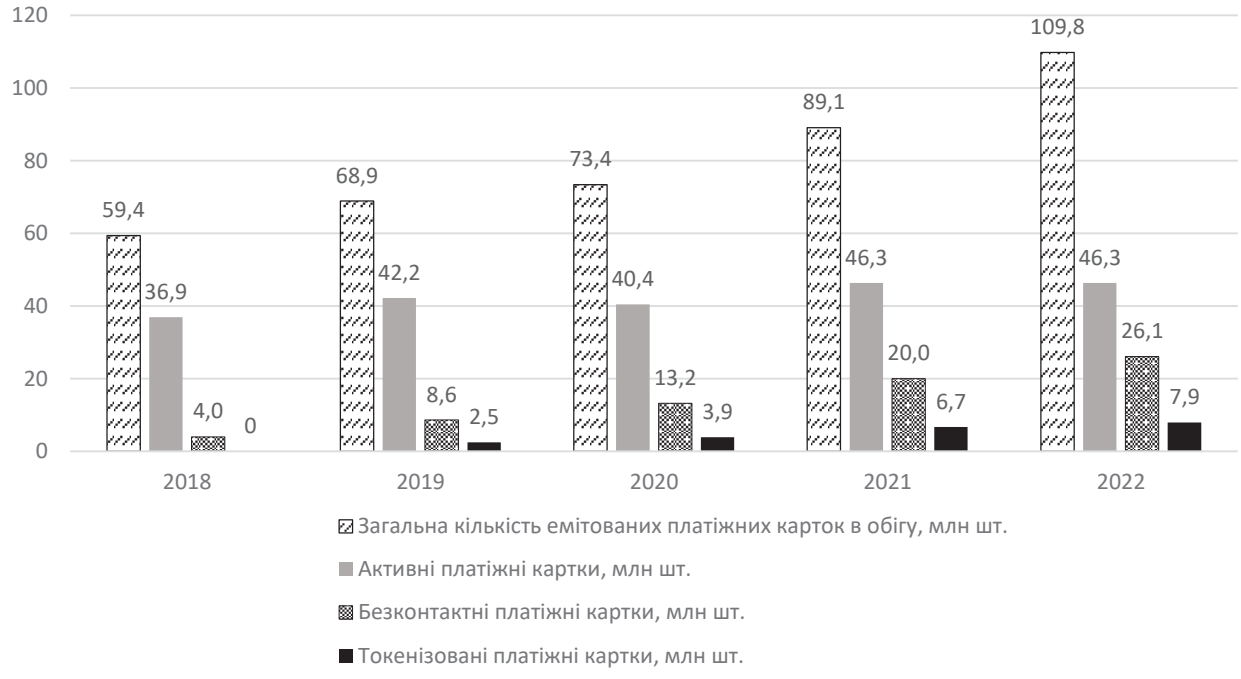

Рис.1. Динаміка платіжних карток в Україні у 2018-2022 рр.

Джерело: складено на основі [1]

Також, можна побачити, що збільшилася частка безконтактних платіжних карток у порівнянні до кількості активних банківських карток. Таким чином, відносна частка зросла з 10,7% на кінець 2018 року до 56,5% на кінець 2022 року. Окрім збільшення частки безконтактних банківських карток, зросла й частка токенізованих карток, з 5,9% у 2019 році до 17% у кінці 2022 року [1]. Така ситуація обумовлена наявністю майже у всіх нових платіжних картках NFC-чіпів, а також рядом переваг, які надає використання безконтактних та токенізованих банківських карток:

швидке проведення операцій;

можливість розрахунку не тільки за допомогою NFC-чіпу, а також за допомогою магнітної смуги;

висока безпека проведення операцій;

Незважаючи на війну з рф, більшість операцій з платіжними картками в Україні у травні – грудні минулого року були безготівковими. Таким чином, частка безготівкових операцій із використанням платіжних карток за сумою становила 69% у загальній сумі операцій із платіжними картками в Україні у травні – грудні 2022 року (за аналогічний період 2021 року цей показник становив 60%). Їх частка за кількістю становила майже 93% (за травень – грудень 2021 року – 90%).

Більша частина операцій були безконтактними (із використанням безконтактних карток або за допомогою смартфонів та інших гаджетів). Їхня сума за травень – грудень 2022 року становила понад 759 млрд грн (за аналогічний період 2021 року – 495,4 млрд грн), що складає 84.7% (за травень – грудень 2021 року – менше 78%) [2].

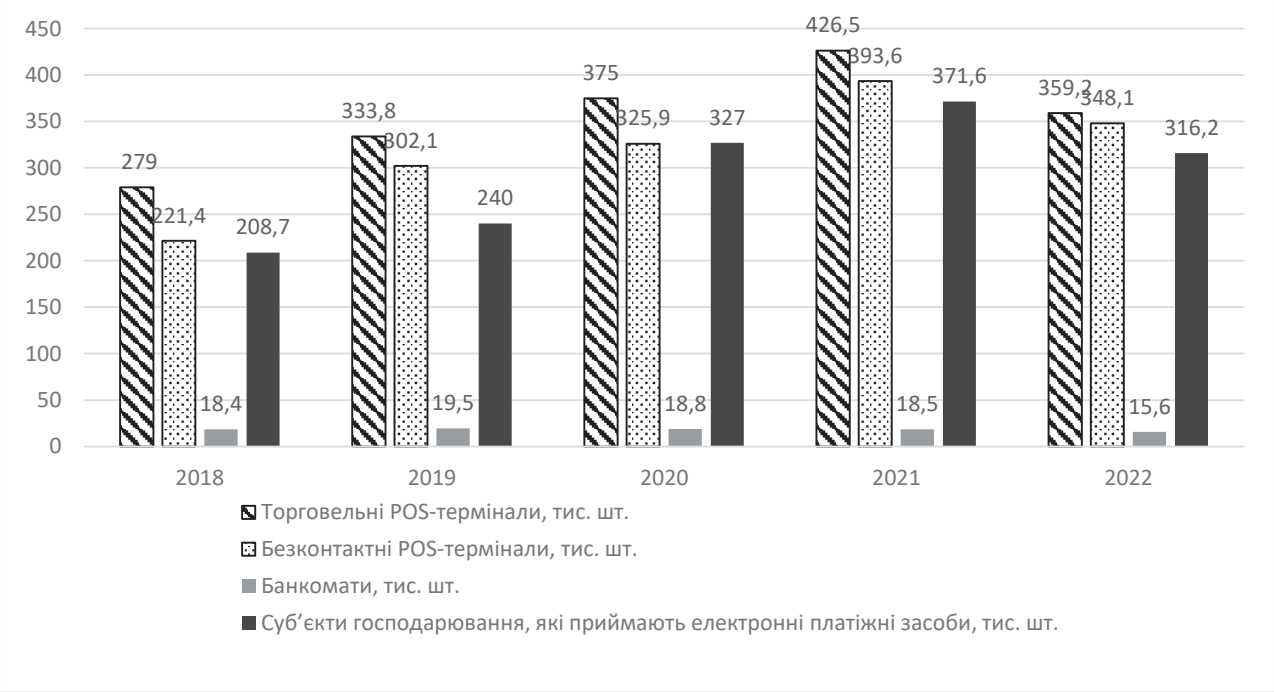

Рис.2. Розвиток платіжної інфраструктури в Україні за 2018-2022 рр.

Джерело: складено на основі [3]

Аналізуючи дані, можна зробити висновок, що платіжна інфраструктура теж рухається у напрямку збільшення обсягів безготівкових операцій. Кількість торговельних POS-терміналів зростає, з 279 тис. шт. у 2018 році до 359,2 тис. шт. на кінець 2022 року. Також, зростала частка безконтактних POS-терміналів, з 79,4% до 96,9% за 5 років. На противагу цьому, кількість банкоматів скорочувалася, з 18,4 тис. шт. до 15,6 тис. шт. на кінець 2022 року [3].

Ці дані свідчать про цифровізацію та загальний розвиток карткових платежів банківського сектору в Україні. Українська банківська сфера активно вводить інновації та не відстає від світових трендів, навіть в умовах останніх років. Отже, можна зробити висновок, що кількість безготівкових платежів в Україні стрімко зростає і буде зростати й надалі. Банківські послуги переходять в епоху цифровізації, стаючи більш швидкими, якісними та безпечними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Види електронних платіжних засобів, які емітовані українськими банками // Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/ua/payments.
2. Воєнний рік: безготівкові операції – у пріоритеті в українців // Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/voyenniy-rik-bezgotivkovi-operatsiyi--u-prioriteti-v-ukrayintsiv.
3. Платіжна інфраструктура // Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/ua/payments/oversite.

УДК 336.71

Жежерун Ю.В.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри управління, інформаційних технологій та права,
ТВСП «Черкаське відділення
Львівського національного університету ім. Івана Франка»

ОЦІНКА РИЗИКІВ ДЛЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Банки в процесі свого функціонування постійно стикаються з ризиками, значну частину яких не здатні контролювати. Тому, важливу роль в забезпеченні фінансової стабільності відіграє Національний банк України (далі – НБУ) як регулятор фінансового сектору економіки України. Оскільки однією з функцій НБУ є «сприяти фінансовій стабільності, в тому числі стабільності банківської системи за умови, що це не перешкоджає досягненню та підтримці цінової стабільності в державі» (ст. 6 Закону України «Про Національний банк України» [1]), тому проводиться якісний аналіз та інформування/попередження про виявлені ризики через оцінку стійкості банків на певну дату. З цією метою в 2023 р. станом на 01.04 згідно з Постановою НБУ №56 «Правила здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України в 2023 році» проводитиметься оцінка стійкості банків та банківської системи в три етапи (рис. 1).

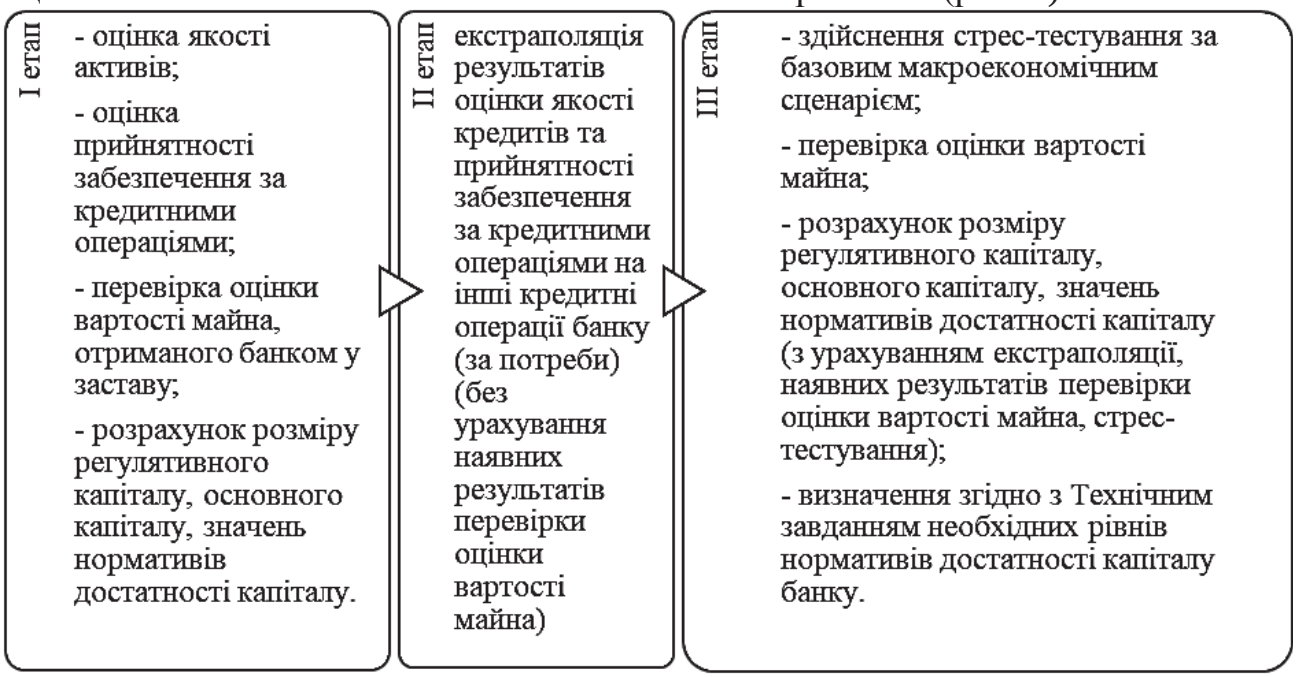

Рис. 1. Етапи здійснення Національним банком України оцінки стійкості банків та банківської системи

Джерело: складено за даними [2]

Найбільш впливовими ризиками для фінансового сектору в умовах тривалої повномасштабної війни залишаються кредитний та операційний. Частка

непрацюючих кредитів станом на 01.12.2022 р. становила 429,5 млрд грн. або 36,75% (рис. 2). В умовах низької кредитної активності ситуація погіршується зниженням якості раніше виданих кредитів. Пом'якшувальний вплив мають лише програма надання державних портфельних гарантій та державна програма «Доступні кредити 5-7-9%» (зокрема, механізм бюджетної програми підтримки агросектору), обсяг яких вже сягнув 1/3 усіх залишків за кредитами юридичним особам у національній валюті. Зважаючи на їх роль, уряду варто розширити перелік можливих позичальників та удосконалювати їх дизайн за рахунок поступового зростання процентних ставок за антикризовими програмами кредитування.

Рис. 2. Непрацюючі кредити банків України
станом на 01.02.2017 – 01.02.2023 рр.

Джерело: складено за даними [3]

Мінімальний розмір операційного ризику банківського сектору України розрахований станом на 01.12.2022 р. становив 13 млрд грн. Банки отримували операційні збитки/ недоотримували доходи в результаті втрати/ пошкодження майна, падіння попиту на послуги, перебоїв в роботі відділень, шахрайств, а також додаткові витрати на персонал/ технічні засоби тощо (рис. 3). Слід зазначити, що деякі банки, розраховуючи операційні ризики, врахували лише матеріальні збитки від фізичного знищення активів, інші – також недоотримані доходи та додаткові витрати. Операційний ризик послаблює фінансову стабільність банків, оскільки поглинається за рахунок капіталу (віднімається з капіталу коефіцієнт 0,5 з 31.12.2021 р. та 1 з 30.12.2022 р. при розрахунку нормативів Н2 і Н3).

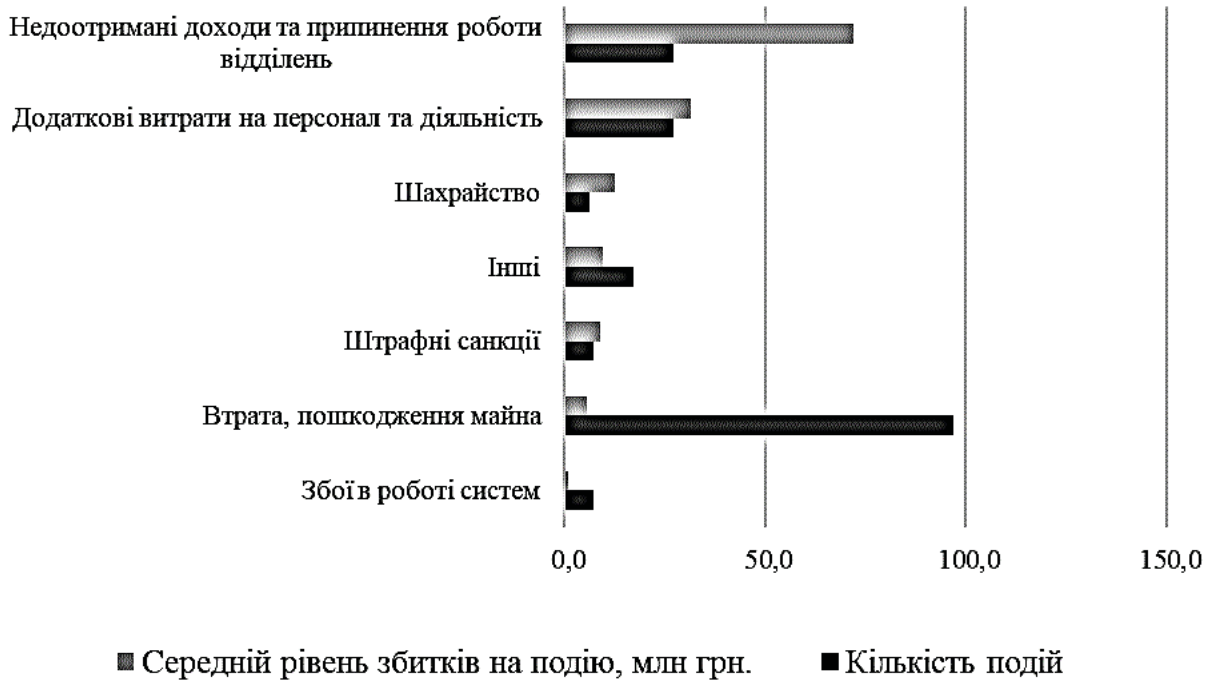

Рис. 3. Події операційного ризику в умовах воєнного стану на 01.12.2022 р.
Джерело: складено за даними [4]

Таким чином, в умовах воєнного стану найбільший вплив на фінансову стабільність мали кредитний та операційний ризики. З метою їх зниження банкам варто повною мірою враховувати факт несплати відсотків після завершення дії «кредитних канікул», переглянути моделі оцінки очікуваних збитків за МСФЗ 9 щодо їх чутливості до зміни макроумов. Своєю чергою оптимізації зазначених ризиків буде сприяти проведення НБУ в 2023 р. оцінки стійкості найбільших банків, зокрема, якості активів та стрес-тестування за базовим сценарієм. Це дозволить визначити скоригувати визначені раніше графіки впровадження регуляторних вимог, а також оцінити поточний рівень капіталізації банків та потенційні потреби в докапіталізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Національний банк України: Закон України № 679-XIV від 20.05.1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text.
2. Правила здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України в 2023 році: Постанова Правління НБУ №56 від 25.04.2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0056500-23#Text.
3. Наглядова статистика: Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#5.
4. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2022 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2022-H2.pdf?v=4.

УДК 330.55:330.43

Кухоцька Т.О.,
здобувач вищої освіти, другий (магістерський) рівень вищої освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка

ДИСТРИБУТИВНО-ЛАГОВА МОДЕЛЬ ЗАЛЕЖНОСТІ ОБСЯГУ ВВП ВІД ОБСЯГУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Дослідження взаємозв'язку між обсягом валового внутрішнього та капітальними інвестиціями є дуже актуальним з багатьох причин. По-перше, таке дослідження є важливим для розуміння загального стану економіки країни. Знаючи те, як капітальні інвестиції можуть впливати на обсяг ВВП, може допомогти аналізувати економічне зростання країни [1]. Також, це дослідження може допомогти визначити ефективність інвестицій в економіку країни.

Проблеми макроекономічного розвитку часто аналізують за допомогою економетричних методів та моделей, наприклад, логістичної регресії [2], векторної авторегресійної моделі [3], дистрибутивно-лагових моделей [4, 5] тощо.

Метою дослідження було виявлення взаємозв’язку між обсягом валового внутрішнього продукту та обсягом капітальних інвестицій застосовуючи дистрибутивно-лагову модель.

Для дослідження було обрано прослідити вплив обсягу капітальних інвестицій (млн.грн) на зміну в обсязі валового внутрішнього продукту (млн.грн). Факторною змінною в даній моделі виступають капітальні інвестиції, а результуючою – ВВП. Було обрано квартальні дані в період з 2010 по 2021 рр. з офіційної сторінки Державної служби статистики України [6].

У дослідженні для оцінювання параметрів дистрибутивно-лагової моделі було застосовано три методи:

- Метод послідовного оцінювання;
- Метод Койка;
- Метод Альмон.

Ідея методу послідовного оцінювання полягає в перевірці моделі на наявність лагових змінних покроково, тобто дослідити в скількох періодах буде видно дії лагу.

Застосовуючи перший метод було побудовано таку дистрибутивно-лагову модель залежності обсягу валового внутрішнього продукту від обсягу капітальних інвестицій:

$$yt=-5445,44+5,72xt+1,94xt-1$$

де yt – ВВП в періоді *t*, xt та xt-1 – капітальні інвестиції в періоді *t* та *t-1* відповідно.

З рівняння моделі видно, що лаг становить один квартал. Тобто обсяг ВВП залежить від поточного значення капітальних інвестицій та від значення у попередньому кварталі. Також було розраховано довгостроковий мультиплікатор, який становить 7,66. Він показує загальний вплив зміни капітальних інвестицій. Тобто якщо інвестиції зростуть на 1 млн.грн, то обсяг ВВП зросте на 7,66 млн. грн. Також було розраховано стандартизовані коефіцієнти і вони показують, що в поточному періоді міститься 75% загального впливу одиничної зміни обсягу капітальних інвестицій на обсяг валового внутрішнього продукту, а в другому періоді - 25%.

Застосовуючи метод Койка, спершу було перетворено параметри моделі. Для того, щоб їх зробити було припущено, що і мають однакові знаки і вони змінюються в геометричній прогресії, після цього було оцінено параметри моделі. Також у даній моделі застосовується лагове значення результуючої змінної. Нескінченна дистрибутивно-лагова модель має такий вигляд:

$$yt=-149465+2,27xt+1,78xt-1+1,39xt-2+1,09xt-3+0.86xt-4+0.67xt-5+0.53xt-6+...$$

де yt – ВВП в періоді *t*, xt та xt-1.... xt-6– капітальні інвестиції в періоді *t* та *t-1*, ... *t-6* відповідно.

Довгостроковий мультиплікатор у моделі Койка становить 10.54. А стандартизовані коефіцієнти повільно спадають. Так, що в першому періоді відбулося 21% усіх змін, у другому 16% змін, у третьому 13% і так далі.

Останній метод – метод Альмон. За даним методом оцінку параметрів моделі вважають точнішим за оцінку в попередньому методі. В основі даого методу є таке припущення, що усі коефіцієнти в моделі можна виразити через функцій, які саме залежать від лагу, і ці функції виражаються через поліном m-го степеня. Дослідивши модель у попередніх методах, було виявлено, що модель краще описується з одним лагом. Найвідповіднішим поліномом для оцінки параметрів моделі – є поліном першого степеня. Таким чином, вибіркова скінченна дистрибутивно-лагова модель має вигляд:

$$yt=-5445,44+5,72xt+1,95xt-1$$

де yt – ВВП в періоді *t*, xt та xt-1 – капітальні інвестиції в періоді *t* та *t-1* відповідно.

Проаналізувавши дослідження, можна помітити, що оцінки параметрів моделі впливу обсягу капітальних інвестицій на обсяг ВВП методом послідовного оцінюванн та методом Альман є схожими. Причиною такого може бути те, що цей метод використовується в більшій пріоритетності при наявності більшого лагу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вдовин М. Я., Зомчак Л., Міщук Т. Аналітика сучасного стану добробуту населення України. Економіка та суспільство. 2022. (39).
2. Zomchak L., Starchevska I. Macroeconomic Determinants of Economic Development and Growth in Ukraine: Logistic Regression Analysis. In Advances in Intelligent Systems, Computer Science and Digital Economics IV. Cham: Springer Nature Switzerland. 2023. Pp. 358-368
3. Зомчак Л. М., Рудницька Я. І. Економетричне моделювання залежностей між макроекономічним станом України та обсягами залучених депозитів. Причорноморські економічні студії. 2020. С. 196-200.
4. Zomchak L., Lapinkova A. Key Interest Rate as a Central Banks Tool of the Monetary Policy Influence on Inflation: The Case of Ukraine. Advances in Intelligent Systems, Computer Science and Digital Economics IV . Cham: Springer Nature Switzerland. 2023. Pp. 369-379
5. Зомчак Л. М., Лапінкова А. О. Інфляційні процеси України: авторегресійна дистрибутивно-лагова модель. Цифрова економіка та економічна безпека. 2022. №1 (01). С. 50-55.
6. Державна служба статистики України. Режим доступу: https://www.ukrstat.gov.ua/

УДК 336.14:352

Литвиненко А.В.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри державного управління,
публічного адміністрування та економічної політики,
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

СУЧАСНІ ФІНАНСОВІ ІНСТИТУТИ ТА ІНСТРУМЕНТИ

У сучасній нестабільній глобальній екосистемі сучасні фінансові інститути та інструменти стали важливішими, ніж будь-коли раніше. Фінансовий сектор постійно розвивається, щоб задовольнити потреби окремих осіб, компаній та урядів, і ця еволюція призвела до створення нових та інноваційних фінансових інструментів та інструментів. Деякі з ключових тенденцій у сучасних фінансових установах та інструментах включають:

1. Цифровізація: з розвитком технологій фінансові установи все більше рухаються до цифровізації, дозволяючи клієнтам отримувати доступ до фінансових продуктів і послуг з будь-якого місця та в будь-який час.

2. Фінтех: Компанії фінтех (фінансові технології) підірвали традиційний банківський сектор, пропонуючи інноваційні рішення, такі як мобільні платежі, однорангове кредитування та цифрові гаманці.

3. Бігдата та аналітика. Фінансові установи використовують великі дані та аналітику, щоб отримати уявлення про поведінку клієнтів, виявити тенденції та прийняти більш обґрунтовані рішення.

4. Технологія блокчейн. Технологія блокчейн має потенціал для революції в роботі фінансових установ, забезпечуючи безпечну, прозору та децентралізовану систему бухгалтерського обліку.

5. Управління ризиками. У нестабільній глобальній екосистемі управління ризиками має вирішальне значення для фінансових установ. Вони використовують передові методи управління ризиками, щоб зменшити ризики та забезпечити безпеку інвестицій своїх клієнтів.

Загалом сучасні фінансові установи та інструменти постійно розвиваються, щоб задовольнити потреби клієнтів у глобальній екосистемі, що постійно змінюється. Оскільки технології продовжують розвиватися, можна очікувати ще більше інновацій у фінансовому секторі з новими інструментами та рішеннями, які допоможуть окремим особам і компаніям ефективніше керувати своїми фінансами.

Сучасні фінансові установи пропонують клієнтам широкий спектр переваг, серед яких:

1. Зручність: сучасні фінансові установи надають клієнтам зручний доступ до широкого спектру фінансових продуктів і послуг, таких як онлайн-банкінг, мобільні платежі та цифрові гаманці.

2. Нижчі комісії: багато сучасних фінансових установ, таких як онлайн-банки та фінтех-компанії, пропонують нижчі комісії порівняно з традиційними банками.

3. Посилення конкуренції. Зростання фінтех-компаній посилило конкуренцію у фінансовому секторі, що призвело до більшого вибору та кращих послуг для клієнтів.

4. Підвищення ефективності: цифровізація та автоматизація підвищили ефективність сучасних фінансових установ, зменшивши час і ресурси, необхідні для здійснення фінансових операцій.

Однак існують також деякі потенційні недоліки сучасних фінансових установ, зокрема:

1. Ризики кібербезпеки: із зростанням цифровізації з'являється ризик порушення кібербезпеки та крадіжки конфіденційної фінансової інформації.

2. Відсутність людської взаємодії: деякі клієнти можуть віддати перевагу спілкуванню зі своїми фінансовими установами віч-на-віч, що може бути неможливим із лише цифровими варіантами.

3. Обмежена доступність: хоча цифровий банкінг зручний для багатьох, він може бути доступним не для всіх, особливо для тих, хто не має надійного доступу до Інтернету.

4. Втрата конфіденційності: фінансові установи збирають багато даних про своїх клієнтів, що викликає занепокоєння щодо конфіденційності та того, як ці дані використовуються.

Загалом, незважаючи на те, що сучасні фінансові установи пропонують багато переваг, важливо ретельно розглянути потенційні недоліки та зважити їх проти переваг, вибираючи фінансову установу.

Сучасні фінансові інструменти мають багато переваг і недоліків, про які клієнти повинні знати, коли розглядають можливість їх використання. До основних переваг найчастіше відносять:

1. Диверсифікація: Сучасні фінансові інструменти надають клієнтам широкий спектр варіантів інвестування, дозволяючи диверсифікувати їхні портфелі для управління ризиками.

2. Гнучкість: багато сучасних фінансових інструментів, таких як біржові фонди і взаємні фонди, є гнучкими і їх можна легко купувати та продавати на біржі.

3. Доступ до нових ринків. Сучасні фінансові інструменти дозволяють інвесторам отримати доступ до нових ринків і класів активів, таких як ринки, що розвиваються, альтернативні інвестиції та товари.

4. Нижчі комісії: деякі сучасні фінансові інструменти мають нижчі комісії порівняно з традиційними інвестиціями, що робить їх більш доступним варіантом для інвесторів.

До основних недоліків належать:

1. Складність: деякі сучасні фінансові інструменти, такі як деривативи, можуть бути складними та складними для розуміння, що збільшує ризик інвестиційних втрат.

2. Волатильність: деякі сучасні фінансові інструменти, особливо із кредитним плечем, можуть бути дуже мінливими та підходити не всім інвесторам.

3. Ризик контрагента: деякі сучасні фінансові інструменти, такі як опціони та свопи, несуть ризик контрагента, який є ризиком того, що інша сторона торгівлі може не виконати зобов'язання.

4. Відсутність прозорості: деякі сучасні фінансові інструменти, такі як структуровані продукти, можуть мати обмежену прозорість, що ускладнює для інвесторів повну розуміти ризики.

Загалом сучасні фінансові інструменти пропонують інвесторам багато переваг, але вони також пов'язані з ризиками, які необхідно ретельно враховувати перед тим, як інвестувати. Інвестори повинні ретельно оцінити переваги та недоліки кожного інструменту та звернутися за професійною консультацією, якщо це необхідно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фінансові інструменти сталого розвитку економіки : матеріали І міжнародної науково-практичної конференції (20 березня 2018 р.). – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2018. – 240 с.
2. Козюк В. В. Монетарні засади глобальної фінансової стабільності: Монографія. – Тернопіль: ТНЕУ, "Економічна думка", 2009. – 728с.
3. Вплив глобальних фінансів на валютно-фінансову систему України : монографія / [Богдан Т.П., Шаров О.М., Сльозко О.О. та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук Т.П.Богдан ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». – Київ, 2017. – 356 с.
4. Кузнєцова Л. В. Р32 Регулювання ринку похідних фінансових інструментів в умовах глобальної економічної нестабільності: монографія / Л. В. Кузнєцова, Я. А. Шмуратко. – Харків : «Диса Плюс», 2018. – 248 с

УДК 368.911.1

Майборода А. В.,
кандидат економічних наук, старший викладач кафедри банківського бізнесу та фінансових технологій,
*ННІ «Каразінськийбанківський інститут» ХНУ імені В. Н.Каразіна****;***
Фокіна Ю. Ю.,
здобувач вищої освіти,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В. Н. Каразіна

ОСОБИСТЕ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У сучасних умовах господарювання в України попри низку економічних проблем досить гостро постали й питання соціального захисту населення, зокрема у сфері пенсійного забезпечення, медичного обслуговування та захисту при настанні різного роду нещасних випадків. Єдиним дієвим механізмом вирішення таких проблем є побудова ефективної системи державного соціального страхування та створення умов для розвитку добровільного особистого страхування.

Особисте страхування як один з сегментів вітчизняного страхового ринку через несприятливі ринкові умови, фінансову кризу та непослідовність реформ у соціальній сфері недостатньо розвинуте та не використовується як механізм вирішення соціальних проблем, які набули перманентного характеру: спад демографічних показників, інвалідність, хвороби, нещасні випадки, відсутність якісної медичної допомоги, потреба в соціальному захисті, матеріальна незабезпеченість людей похилого віку. Оцінюючи комплексно загрози та можливості ринку страхування особистих ризиків вважається, що ця сфера страхової діяльності в Україні має значний потенціал розвитку.

Особисте страхування в Україні охоплює такі види страхування, як медичне страхування, страхування життя та страхування від нещасних випадків[2]. Ці види страхування надають фінансову підтримку в разі виникнення непередбачуваних та негативних ситуацій.

За даними Національного банку України, в 2022 році в Україні було страховано понад 2 млн осіб за договорами особистого страхування. Загальна сума страхових премій склала понад 1,2 млрд гривень[3].

Найбільш популярним видом страхування є медичне страхування. У 2022 році його користувачами стали майже 1,4 млн осіб, а обсяг страхових премій склав близько 600 млн гривень.

Страхування життя та страхування від нещасних випадків залишаються менш популярними серед споживачів. У 2022 році страхування життя склало менше 5% від загальної кількості договорів особистого страхування, а обсяг страхових премій склав близько 160 млн гривень. Страхування від нещасних

випадків стало об'єктом страхування для менше 1% клієнтів, а обсяг страхових премій склав приблизно 22 млн гривень.

Україна має досить високий рівень небезпеки для населення, що породжує численні ризики, які вимагають захисту через особисте страхування. Такі види страхування, як медичне, автострахування, страхування від нещасних випадків та життєве страхування в Україні, мають кілька проблем, зокрема:

1. Недостатня свідомість населення щодо особистого страхування. Багато людей не знають можливостей страхування, не розуміють, які ризики страхуються, і які є вигоди від страхування.
2. Відсутність регулювання з боку держави. Не існує достатньої кількості регулюючих органів, що дозволяє компаніям страхування робити вс, що завгодно, не дотримуючись законів.
3. Високі тарифи. Україна має одні з найвищих цін на страхування серед країн Східної Європи. Це заважає багатьом людям страхуватись, і ті, які забезпечують себе страхуванням, часто не отримують достатньої відшкодування в разі страхового випадку.
4. Відсутність достатнього забезпечення страхованих осіб. Компанії страхування часто не мають достатнього капіталу для покриття великих збитків, що може призвести до відмови від відшкодування в разі страхового випадку.
5. Велика кількість шахраїв. Оскільки в Україні немає достатнього регулювання страхового ринку, тому на ринку діють багато шахраїв-страховиків, які надають неправдиву інформацію та залучають відшкодування від страхування підробленими документами.

Перспективи розвитку особистого страхування в Україні обумовлені поліпшенням економічної ситуації в країні та зростанням популярності цієї послуги серед населення. Важливим фактором є також зміни в законодавстві щодо регулювання страхової діяльності та розвиток цифрових технологій, які сприяють зростанню ефективності і доступності послуг страхування. Вирішення вищезгаданих проблем може допомогти поліпшити стан страхового ринку країни в цілому. Розглянемо можливі шляхи вирішення кожної з проблем. По-перше, необхідно більше концентрувати увагу людей на необхідності страхування за допомогою реклами, а також розширення технологій щодо оформлення страховки онлайн. По-друге, не менш важливою є складова державного регулювання. Необхідно створювати відповідні закони, які б визначали правила, обов‘язки та відповідальність страхових компаній, а також налагодити контроль за дотриманням цих правил. По-третє, важливим є впровадження інноваційних підходів до страхового бізнесу, удосконалення діяльності страхового посередництва та

посилення контролю за ним. По-четверте, активізація використання можливостей мікрострахування для бідних верств населення. Наприклад, держава може вдосконалити систему медичної допомоги, щоб знизити витрати на лікування та відшкодування витрат страховим особам. По-п’яте, державні органи можуть стимулювати приватні страхові компанії для включення в свої програми більшої кількості людей, шляхом надання вигід або знижок під час оплати за страхові послуги.

Підсумовуючи, можемо сказати, що особисте страхування в Україні має декілька проблем, які потребують рішення з боку держави та компаній страхування для забезпечення надійного та доступного страхування для населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Войтаник Д. Державна політика наринку страхування України: сучасні реалії та перспективи / Д. Войтаник, В. Б. Прокопишак // V Міжнародний науковий семінар Страховий ринок: сучасні виклики в умовах глобалізації II частина. – 2017 – с. 26-30.
2. Закон України про страхування від 29.12.2022//[Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text
3. Національний банк України //[Електронний ресурс]. –Режим доступу: https://bank.gov.ua/
4. Шевчук Ю. В. Державні програми як засіб фінансового стимулювання розвитку системи медичного страхування. Економіка та держава № 1. 2018 с. 101- 106.
5. Статистика страхового ринку в Україні / Сайт інформаційного агентства «Форіншурер»//[Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://forinsurer.com/stat.

УДК 321.524

Марчак Д.О.,
здобувач вищої освіти, другий (бакалаврський) рівень вищої освіти
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
науковий керівник: к.е.н, ст.викладач Майборода А.В.,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна

ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ У ПЕРІОД ВІЙСЬКОВО СТАНУ В УКРАЇНІ

Фінансова безпека є однією з головних складових національної безпеки будь-якої країни. Вона є ефективним індикатором стабільності економіки, її ефективної роботи та привабливості для інвестування. Воєнна ситуація в Україні значно вплинула на погіршення рівня фінансової безпеки держави. Так, спостерігається нестабільність економіки, зниження інвестицій в Україну та загальне падіння кредитного рейтингу держави.

Загрози фінансовій безпеці держави в період військового стану можна розглядати з трьох різних поглядів: економічного, фінансового та правового.

З економічного погляду, війна призводить до зниження економічного зростання, збільшення бюджетного дефіциту та інфляції, падіння рівня зайнятості та зростання безробіття.

Негативний вплив військового конфлікту з фінансового погляду проявлятися у зниженні інвестиційної привабливості країни, зростанні боргового навантаження та обмеженні доступу до фінансових ресурсів на міжнародних ринках.

Правовий аспект полягає у тому, що війна сприяє порушенню прав і свобод громадян, а також спонукає до втручання в діяльність фінансових установ та зменшення захисту прав споживачів.

Окрім цього, відбувається зростання навантаження на державний бюджет з боку здійснення соціального забезпечення населення, оскільки під час воєнного стану зростає кількість соціальних виплат, таких як виплати по безробіттю, внутрішньопереміщенним особам. Це може призвести до зростання дефіциту державного бюджету та зменшення можливості держави здійснювати соціальну та економічну політику, збільшуються витрати на оборону та безпеку, що може привести до нестачі коштів на інші галузі економіки та соціальні потреби. Це може створити проблему фінансування інших галузей, таких як охорона здоров'я, освіта та відновлення країни[1].

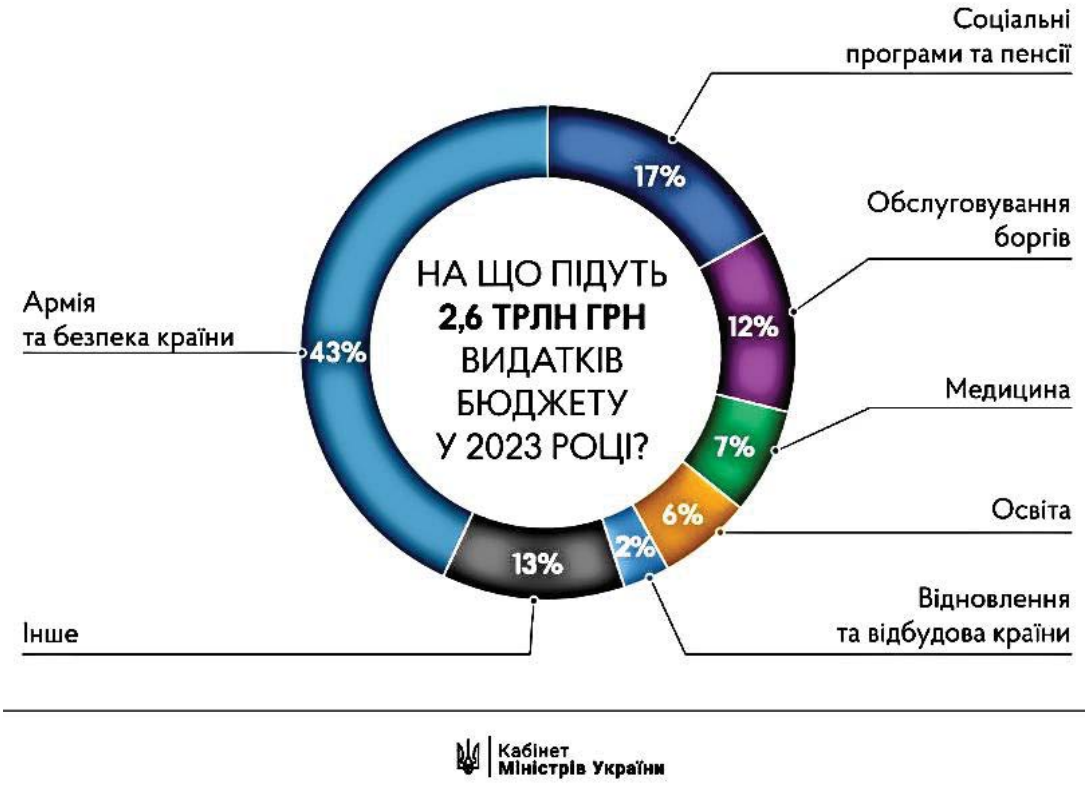

Продовжуючи розглядати загрози фінансовій безпеці держави під час воєнного стану, слід зазначити про складну ситуацію у фінансовому секторі. Так, однією з найважливіших складових фінансової безпеки є безпека банківського сектору вітчизняної економіки. Через війну цей сектор економіки зазнав найбільшого негативного впливу, що могло призвести до зменшення обсягу фінансових послуг та збільшення ризиків фінансової нестабільності, але 2022 рік минув без гучних банкрутств банків і без втрати довіри до банківської системи, про що свідчить минулорічне зростання обсягу коштів громадян та бізнесу на рахунках на 340 млрд грн (в еквіваленті) з початку повномасштабної війни. Для забезпечення безперебійного доступу до банківських послуг навіть в умовах блекауту було створено проєкт POWER BANKING. Фактично – це мережа відділень банків, які мають Starlink та генератори, та працюватимуть навіть під час тривалого відключення електроенергії. Кількість таких відділень постійно зростає. На сьогодні до мережі долучилися майже 2,2 тис.[2].

Іншою загрозою фінансовій безпеці держави під час воєнного стану є збільшення ризику кібератак на фінансові установи та інфраструктуру. Війна може бути причиною збільшенням кібератак, що призведе до порушення роботи фінансової системи та збільшення ризиків фінансової нестабільності. Крім того, можливо виникнення проблем зі зберіганням та захистом конфіденційної інформації, що може призвести до втрати даних та порушення роботи фінансової системи.

Також можна виділити таку загрозу фінансові безпеці держави, як нестабільність валютного курсу та зменшення інвестиційної активності в країні під час воєнного стану. Зміна валютного курсу може стати наслідком зниження довіри до економіки України,

що призводить до зменшення інвестицій та капіталу в країні. Воєнний стан може призвести до зменшення господарської активності, що в свою чергу призводить до зменшення виробництва та збільшення можливого дефіциту державного бюджету.

Крім того, воєнний стан призводить до значного зниження іноземних інвестицій у країну. Проте, варто зазначити, що міжнародні резерви України демонструють позитивну динаміку за минулий рік попри продовження воєнних дій. Так, міжнародні резерви України станом на 1 січня 2023 р. складали 28,5 млрд дол. США. У грудні вони зросли на 1,9 % порівняно з листопадом завдяки валютним надходженням від міжнародних партнерів, що перевищили інтервенції НБУ з продажу валюти для підтримання фіксованого курсу. Упродовж 2022 р. міжнародні резерви України зменшилися на 7,9 %, проте їх поточний обсяг забезпечує фінансування 3,6 місяця майбутнього імпорту, що відповідає загальносвітовим стандартам (не менше 3 місяців). Минулого року Україна також отримала безпрецедентну зовнішню фінансову підтримку – загалом близько 32,1 млрд дол. США. Найбільша фінансова допомога надійшла від США – 12 млрд дол. США, Європейського Союзу – 8 млрд дол. США, МВФ – 2,7 млрд дол. США, Канади – 1,9 млрд дол. США, Німеччини – 1,6 млрд дол. США. Крім того, у 2022 р. країна отримала близько 3,1 млрд дол. США завдяки розміщенню валютних ОВДП. Це разом із міжнародною допомогою компенсувало значну частину чистих інтервенцій НБУ з продажу валюти (25 млрд дол. США) та виплат країни за обслуговування й погашення державного боргу в іноземній валюті (9,1 млрд дол. США). До 23 лютого 2022 р. НБУ продавав валюту для згладжування надмірних коливань курсу на тлі збільшення геополітичного напруження, а з 24 лютого – з метою підтримання офіційного курсу гривні, який і дотепер залишається якорем для економіки, що дає змогу зберегти контроль за інфляційними процесами[3].

Отже, воєнний стан може стати серйозною загрозою фінансовій безпеці держави. Він може призвести до складних економічних та фінансових наслідків, таких як падіння валютного курсу, зростання інфляції, зниження іноземних інвестицій та збільшення державного боргу. Тому дуже важливо під час воєнного стану забезпечити стабільність економіки та фінансової системи, а також підтримувати довіру інвесторів до країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України© 1991—2023 URL: https://power.bank.gov.ua/
2. Finbalance – Інтернет-портал про фінанси та економіку//ВР прийняла бюджет на 2023 рік: дефіцит - 20,6% ввп, половина витрат - на оборону і безпеку URL: https://finbalance.com.ua/news/vr-priynyala-byudzhet-na-2023-rik-defitsit---206-vvp-polovina-vitrat---na-oboronu-i-bezpeku
3. © 2005-2023, Економічна правда.URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2023/02/16/697112/

УДК 321.524

Мірошнік О.Ю.,
к.е.н., доцент кафедри з обліку та оподаткування,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В. Н. Каразіна;
Вепрецька С.,
здобувачка вищої освіти, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В. Н. Каразіна

ДОСЯГНЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

Банківська система являється ключовою ланкою національної економіки будь-якої країни, яка покликана регулювати грошові потоки по всій країні. Ефективність її функціонування, фінансова стійкість та здатність протистояти кризовим явищам тісно взаємопов'язано із перспективами розвитку країни в економічному плані. Банківська система України, так само як і світова, формується за рахунок характерного кредитного потенціалу країни та певних кредитних умовах, створених державою. Система функціонування банків України має багато спільних рис із іншими країнами світу. Вона виступає надійною та найпопулярнішою основою збереження та регуляції коштів [1].

На час воєнного стану банківська система України стала менш стійкою, проте запорукою утримання економіки та населення у врівноваженому стані виступає саме Національний Банк України. Як і в мирний час, діяльність банківської системи в умовах воєнного стану повинна здійснюватися на принципах законності, економічної самостійності, незалежності, відповідальності за своїми зобов'язаннями, легальності банківських операцій, дотримання нормативів НБУ, забезпечення права вибору банківської установи фізичними особами та забезпечення виконання взятих на себе зобов'язань [2].

Варто зазначити, що банківська система країни зіткнулася з низкою проблем під час воєнного стану, що призвело до кардинальних змін системи його її функціонування (табл. 1).

Таблиця 1.

Проблеми функціонування української банківської системи на час війни

Проблеми	Пояснення
Брак трудових ресурсів	Через військові дії та небезпеку ракетних ударів на території України відбулось масове скорочення робітників банківських структур, що завдало значного удару по системі в цілому
Завислі платежі	Ще на початку війни установи та підприємства намагаючись довгостроково виплатити заробітню плату співробітникам зіткнулися з проблемою затримки платежів, результатом чого став брак працівників банківських установ, які знаходились н окупованих територіях або в зонах ведення бойових дій

Закінчення таблиці 1.

Загроза кібератак	Банківська система зіштовхнулася із масовими спробами кібератак, в зв'язку з чим торгові мережі вимушені були продавати товари лише за готівку
Перевищення лімітів касових залишків	Дана проблема виникла через припинення послуг з інкасації готівки у зв'язку із загрозою мародерства. Таким чином, одні заклади приймають тільки готівку, а інші – платіжні картки
Арешт банківських рахунків	Система примусового стягнення України передбачає арешт та блокування банківських карток боржників. В разі відсутності готівки такі особи не мають можливості розрахуватися карткою
Втрати за попередньо надані кредити	З першого дня повномасштабної війни кредитування в Україні майже повністю зупинилося. Торгово-промислова палата України оголосила форс-мажор, який підтверджує неможливість виконання зобов'язань під час воєнного стану

Джерело: складено автором на основі [3]

Не дивлячись на це принципи функціонування банківського сектору мають залишатися незмінними навіть за умов надзвичайних ситуацій. У такій ситуації, НБУ, як і будь-яка інша структурна одиниця банківської системи мали стрімко розробити й впровадити спеціальні заходи задля стабілізації банківського ринку [3]. Головні досягнення та здобутки українського банківського сектору описані у табл. 2.

Таблиця 2.

Сутність головних досягнень НБУ під час війни

Досягненя НБУ	**Суть**
Стійкість	Від першого дня повномасштабної війни банківська системи країни стабільно працювала без збоїв, не зупиняючись ні на день та забезпечуючи платежі та доступ населення до їхніх коштів. Навіть у небезпечних регіонах банки провили операційну стійкість та майже безперервно обслуговували клієнтів
Гнучкість	За час війни українська банківська система змогла не тільки вистояти та стабільно функціонувати, а й показала, що може досить швидко адаптуватись до надзвичайних обставин
Потужний кіберзахист	За період з січня по червень 2022 року було зафіксовано близько півсотні кібератак у фінансовий сектор. В зв'язку із надійною захищеністю української банківської системи в результаті жодних даних чи фінансових ресурсів не було втрачено
Підтримка військових та волонтерів	З початку повномасштабної війни абсолютно всі учасники фінансового сектору об'єднали свої зусилля задля спільного протистояння агресору. Керівництвом НБУ одразу було відкрито спеціальний рахунок для збору коштів в підтримку військовим. В подальшому було відкрито ще рахунок для підтримки гуманітарної допомоги.
Гарантія вкладів: 100% під час військового стану	Починаючи від 13 квітня 2022 року на території України запровадили 100% гарантії від держави на вклади фізосіб у банках-учасниках спеціального фонду гарантування фізичних осіб на перід військового стану та терміном в 3 місяці після скасування даного стану

Закінчення таблиці 2.

Кредитування в умовах війни	Однією з перших ініціатив влади на час війни стали кредитні канікули та захист постачальників, суть чого полягає у звільненні боржників від штрафів за несплату та інших нарахувань на період воєнного стану та 30 днів після його закінчення. Плюс до цього, влада перезапустила програму для ведення бізнесу «Доступні кредити 5-7-9%». Ставка по кредитам а період військового стану та місяць після його відміни буде 0%. На додаток, держава оплачує відсотки за тих, хто веде свій бізнес
Монетарна та валютна політика НБУ	Національний Банк України став вести грамотну монетарну та валютну політику та ухвалювати ефективні рішення, що відповідали ситуації у певний проміжок часу. На приклад, після початку вторгнення, Нацбанк зміг зафіксувати курс гривні та вжив інші необхідні заходи на ринку валют, таки як заборону на купівлю безготівкової та готівкової валюти

Джерело: складено автором на основі [4]

Варто також зазначити, що структура акти-вів у банківському секторі суттєво змінилася у 2022 році в порівнянні з 2018 роком (рис.1). Зокрема, якщо частка державних банків складала на кінці 2018 року 34%, то у 2022 році їх частка стала 27,3%. Перерозподіл активів відбувся на користь приватних банків, чия доля у капіталі зросла за 4 роки з 14,8 до 21,9% [5].

Рис. 1. Розподіл активів за різними групами банків

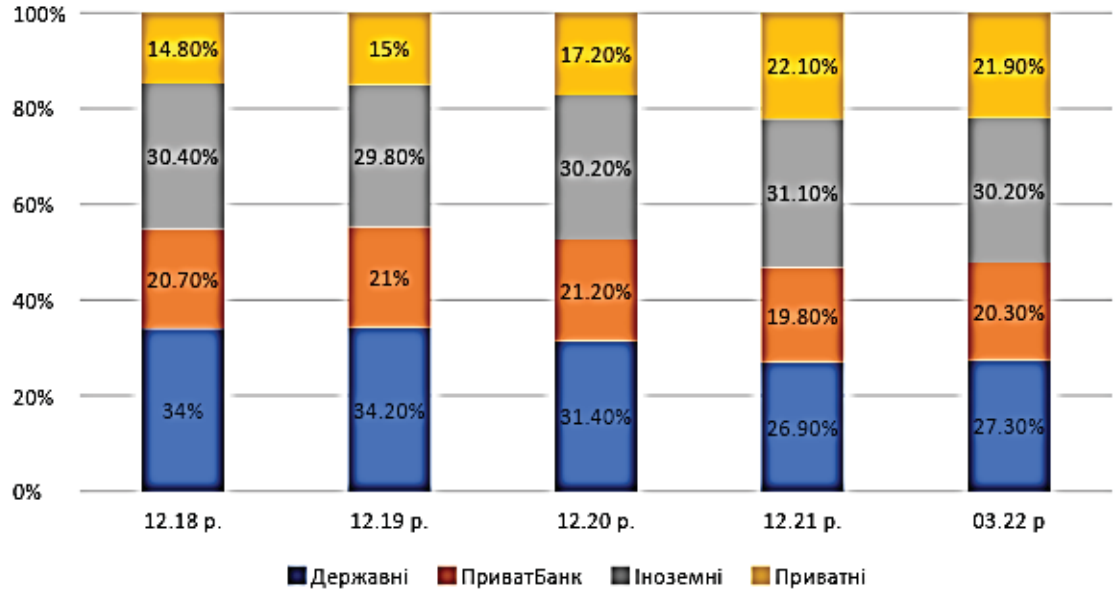

Джерело: складено автором на основі [5]

Функціонування банківської системи під час війни є дуже важливим, адже саме банки забезпечують платежі населення та бізнесу. Як показує практика, під час війни банківська галузь зіткнулась з багатьма проблемами. Для забезпечення її стабільного функціонування необхідно розвивати ризик-менеджмент, сприяти

діджиталізації, популяризувати безготівкові рахунки, посилювати систему електронних платежів, заручитися міжнародною підтримкою. Виконання цих заходів дозволить забезпечити дотримання принципів та зберегти довіру до банківського сектору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коваленко, В., Кочорба, В., Коваль, Н. (2021). ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКІВ УКРАЇНИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЙОГО УПРАВЛІННЯ. Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку, 1(1), 7-16. https://doi.org/10.26565/2786-4995-2021-1-01
2. Ізюмцева, Н., Чаудхарі, П., Горбунова, Ю. (2021). ІННОВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ - ЗАПОРУКА СТІЙКОГО БІЗНЕСУ. Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку, 1(1), 55-61. https://doi.org/10.26565/2786-4995-2021-1-06
3. Жирій К. Як банки допомагають вистояти економіці та громадянам у часи війни. unian.ua. 2022. URL: https://www.unian.ua/economics/finance/yak-banki-dopomagayut-vistoyati-ekonomici-ta-gromadyanam-u-chasi-viyni-novini-ukrajina-11753254.html
4. Чому українські банки стабільні навіть під час війни. oschadbank.ua. 2022. URL: https://www.oschadbank.ua/ news/comu-ukrainski-banki-stabilni-navit-pid-cas-vijni-2
5. НБУ про фінансовий стан банківської системи під час війни. finbalance.com.ua. 2022. URL: https://finbalance.com.ua/news/bankivska-sistema-ukrani-popri-viynu-zumila-zbilshiti-depozitniy-i-kreditniy-portfel

УДК 321.524

Мірошник О. Ю.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
Кононович А. М.,
здобувачка вищої освіти, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна

ВПЛИВ ВІЙНИ НА КРЕДИТНУ ДІЯЛЬНІСТЬ У БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Актуальність теми. На сьогодні, кредитування є невід'ємною частиною функціонування банківської системи країни. Кредитні операції складають значну частку активів банку. Успішне здійснення кредитної діяльності забезпечує фінансову стійкість банківської системи в цілому, тому що саме від ефективності здійснення кредитних операцій залежить прибутковість та ліквідність окремої банківської установи.

Постановка проблеми. В умовах повномасштабних воєнних дій на території України, які почалися у лютому 2022 року, економіка країни отримала значний удар та банківська система України не стала виключенням. Функціонування банківської системи зазнало змін та обмеження, які доторкнулись депозитної діяльності, операцій з валютою, вплинули на облікову ставку, стабільність банків і, звичайно, на кредитну діяльність.

Метою роботи є аналіз кредитної діяльності банків під час війни в Україні.

Викладення основного матеріалу. Одні з найбільш дохідних операцій банку є кредитні операції, які є вагомою часткою активів банк та є показником ефективного функціонування банку. Кредитний портфель банку складається з кредитів наданих фізичним та юридичним особам [1].

Тому розглянемо сумарні обсяги активів комерційних банків України, а саме кількість наданих кредитів, яка представлена в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Кількість наданих кредитів банками протягом 2022 р.

	Надані кредити	Кредити суб'єктам господарювання	Кредити фізичним особам
на 1.01.2022	1065347	795513	242633
на 1.02.2022	1092983	815043	250405
на 1.03.2022	1074062	791160	255579
на 1.04.2022	1070449	793002	250416
на 1.05.2022	1068305	794327	247010
на 1.06.2022	1077083	806058	244157
на 1.07.2022	1055583	793598	235659
на 1.08.2022	1120407	854456	237299

Закінчення таблиці 1.1

на 1.09.2022	1110346	847838	234182
на 1.10.2022	1094485	836452	230848
на 1.11.2022	1081057	827462	227142
на 1.12.2022	1075343	823514	225746
на 1.01.2023	1036129	801327	209944

Джерело: офіційний сайт Міністерства фінансів [2]

За даними таблиці можна спостерігається тенденція до зменшення кредитного портфелю банків. Обсяги кредитів фізичним особам також знизилися. Основною причиною зниження кредитного портфеля, це відсутність кредитування з боку банків через надмірні ризики, які не можливо прорахувати. Також така тенденція спричинена зменшенням попиту на кредитування, за рахунок зниження платоспроможності населення і великого відпливу населення закордон, що в свою чергу провокує збільшення частки непрацюючих кредитів.

Тому далі розглянемо, як змінювалась частка непрацюючих кредитів протягом періоду війни у 2022 році (рис. 1.1).

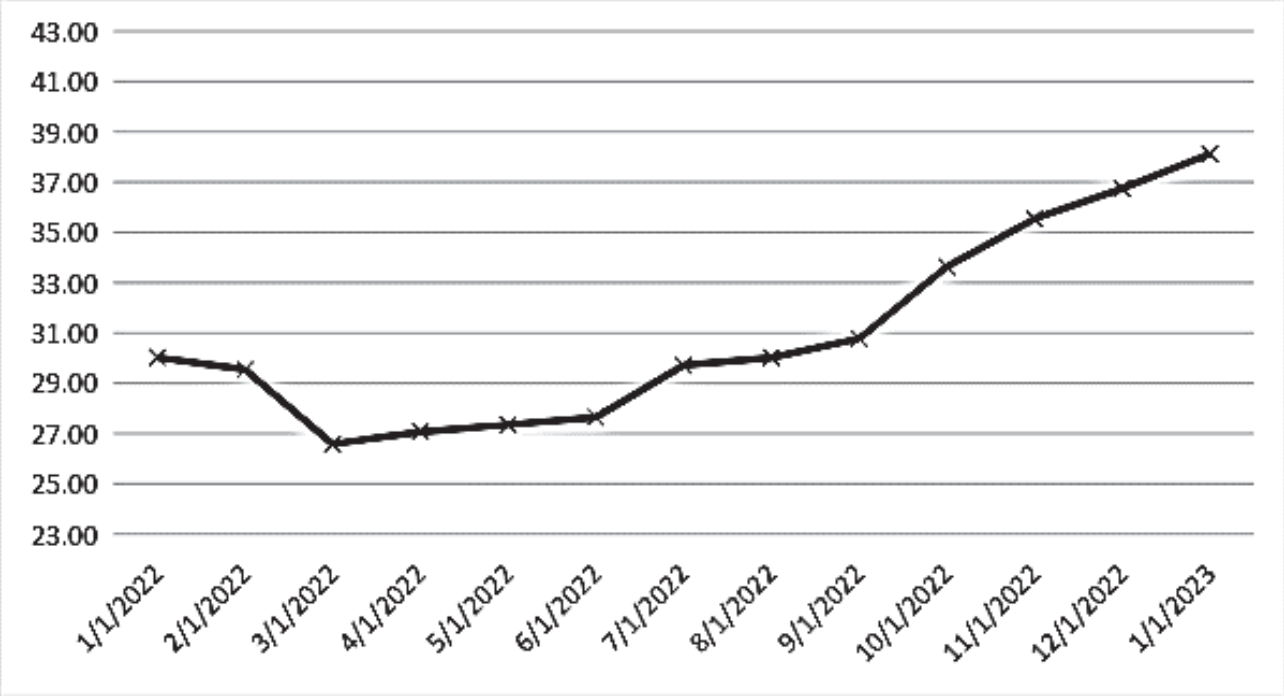

Рис. 1.1. Динаміка частки непрацюючих кредитів протягом 2022 року
Джерело: офіційний сайт Національного банку України [3]

Станом на 1 січня 2023 року, частка непрацюючих кредитів становить 38%, у порівнянні з даними станом на 1 січня 2022 року, де частка NPL становила 30%. Наслідки війни, які призвели до руйнування активів і заставного майна, до зниження платоспроможності населення, що стало причиною зниження спроможності позичальників до обслуговування кредитів і призвело до погіршення кредитного портфелю банків. Для того, щоб запобігти подальшому

зростанню обсягів непрацюючих кредитів, НБУ планує провести оцінку якості активів, щоб проаналізувати оцінку кредитного ризику банками.

Висновки. В умовах повномасштабних воєнних дій на території знижується попит населення на банківські послуги та відбувається збільшення кредитних та операційних витрат для банків. Спостерігається тенденція до скорочення кредитного портфелю банків – повільно для кредитів юридичним особам, швидко для споживчих кредитів. НБУ прогнозує, що частка втрат кредитного портфелю банків може сягнути 30%. Також зросли обсяги непрацюючих кредитів і НБУ очікує від банків оптимізації методів щодо здійснення оцінки кредитного ризику.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коваленко В., Кочорба В., Коваль Н. Дослідження сучасного стану кредитного портфеля банків України та ефективність його управління. Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку. 2021. С. 7 – 16. https://doi.org/10.26565/2786-4995-2021-1-01
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. URL: https://minfin.com.ua/
3. Офіційний сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]. URL: https://bank.gov.ua/
4. Кочорба В., Паньшин В. Стратегічний розвиток банку за умов ефективного корпоративного управління. Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку. 2022. С. 7-18. URL: https://doi.org/10.26565/2786-4995-2022-1-01
5. Головко О., Данильченко І., Погореленко А., Ситник Б. Управління кредитною діяльністю банку як фактор забезпечення його стабільності. Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку. 2021. С. 7 – 13. URL: https://doi.org/10.26565/2786-4995-2021-3-01

УДК 336.77

Мірошник О. Ю.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
Шульга В.О.,
провідний фахівець з обслуговування клієнтів АТ КБ "ПРИВАТБАНК"

РОЗРОБЛЕННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ КОНТРАГЕНТІВ ПРИВАТБАНКУ

Оцінка кредитоспроможності є ключовим етапом прийняття рішень про надання кредитів та зменшення ризиків банку. В банківській діяльності, точність та ефективність оцінки кредитоспроможності контрагентів є важливим фактором успіху банку, оскільки вона дозволяє зменшити ризики виникнення проблемних питань щодо кредитів та погіршення фінансового стану банку.

З урахуванням швидкодії розвитку технологій та фінансових інструментів, системи оцінки кредитоспроможності контрагентів банку також повинні розвиватися та модернізуватися. Оцінка кредитоспроможності контрагентів залежить від багатьох чинників, включаючи ризики, які пов'язані з макроекономічними факторами, змінами в законодавстві, рейтингами кредитної спроможності контрагентів та багатьма іншими чинниками [1, с. 37].

Тому, розробка та вдосконалення систем оцінки кредитоспроможності, у свою чергу, є невід'ємною складовою банківської діяльності та завжди є актуальною темою для дослідження та покращення.

Необхідно зазначити, що розробка та впровадження нової системи оцінки кредитоспроможності може покращити точність та швидкість процесу оцінки, а також дозволить банку зменшити витрати на цей процес та підвищити якість прийнятих рішень.

Розроблення та впровадження нової системи оцінки кредитоспроможності контрагентів є важливим процесом для будь-якого банку, у тому числі для АТ КБ «ПриватБанку». Оцінка кредитоспроможності допомагає банку приймати рішення про надання кредитів, визначати ризики та забезпечувати стабільність фінансових показників банку.

Пропонується визначити основні кроки для розроблення та впровадження нової системи оцінки кредитоспроможності контрагентів АТ КБ «ПриватБанку».

По-перше, це аналіз поточної системи оцінки. Необхідно провести огляд та аналізувати діючу систему оцінки кредитоспроможності контрагентів, щоб визначити її переваги та недоліки.

По-друге, визначення потреби банку. Необхідно визначити потреби банку в оцінці кредитоспроможності та вибрати критерії, які будуть використовуватися в новій системі оцінки.

По-третє, розроблення нової системи оцінки. На основі аналізу та визначення потреб банку можна розробити нову систему оцінки кредитоспроможності контрагентів. У процесі розробки необхідно врахувати вимоги законодавства та забезпечити захист персональних даних клієнтів.

По-четверте, тестування та валідація. Після розробки нової системи необхідно протестувати та перевірити її ефективність. Тестування можна проводити на тестових даних та порівнювати результати оцінки з результатами попередньої системи.

По-п’яте, впровадження та навчання персоналу [2, с. 13-15]. Після успішного тестування та валідації нової системи оцінки кредитоспроможності контрагентів, наступним кроком є її впровадження в банк. Цей процес включає в себе наступні етапи:

– Підготовка до впровадження (перед впровадженням нової системи оцінки необхідно підготувати всі необхідні ресурси, включаючи програмне забезпечення, базу даних, інфраструктуру та персонал);

– Впровадження нової системи (під час впровадження необхідно забезпечити безперебійну роботу всіх систем та перевірити, чи відповідає нова система всім вимогам та стандартам);

– Навчання персоналу (після впровадження нової системи оцінки необхідно навчити персонал її використовувати. Навчання може проводитися як через тренінги та семінари, так і через навчальні матеріали та інструкції);

– підтримка та оптимізація (після впровадження нової системи оцінки необхідно забезпечити її оптимальну роботу та проводити її підтримку. Для цього можуть використовуватися різні інструменти, такі як моніторинг, аналіз даних та звіти) [3, с. 89-93].

Підсумовуючи, можна зазначити, що впровадження нової системи оцінки кредитоспроможності контрагентів є важливим процесом для банку, який дозволяє забезпечити стабільність та ефективність його роботи. Для успішного впровадження необхідно провести аналіз поточної системи, визначити потреби банку, розробити нову систему, протестувати та валідувати її, впровадити та навчити персонал тощо. У свою чергу, вони є ключовими етапами, які допоможуть забезпечити успішне впровадження нової системи оцінки кредитоспроможності контрагентів.

Аналіз поточної системи дозволить виявити недоліки та проблеми, які потрібно врахувати при розробці нової системи. Визначення потреб банку допоможе зрозуміти, які функції та можливості повинна мати нова система, щоб вона задовольняла потреби банку та його клієнтів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сучасні методи оцінки кредитоспроможності позичальників – юридичних осіб банками України. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. Вип. № 3. С. 36-42
2. Положення про кредитну політику АТ КБ «Приватбанк». Електронне видання. 20 URL: https://static.privatbank.ua/files/credit-politic-ua.pdf (дата звернення: 20.03.2023)
3. Романенко Г. В. Кредитна політика комерційного банку та шляхи її удосконалення (на прикладі АТ КБ «ПРИВАТБАНК») : дипломна робота на здобуття кваліфікаційного ступеня магістра : спец. 072 – фінанси, банківська справа та страхування / науковий керівник А. М. Якимова ; Укр. держ. ун-т науки і техногогій. Дніпро, 2021. 155 с.
4. Охрименко, І., Пийвода, К. (2021). ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОПЕРАЦІЇЙ БАНКІВ З ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ В УКРАЇНІ. Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку, 1(1), 23-34. https://doi.org/10.26565/2786-4995-2021-1-03
5. Чернісєв, О. (2021). АНАЛІЗ ЧИННИКІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ФОРМУВАННЯ ЦІНИ ТРАНЗАКЦІЇ В БЛОКЧЕЙНУ. Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку, 3(3), 36-47. https://doi.org/10.26565/2786-4995-2021-3-04
6. Кочорба, В., Паньшин , В. (2022). СТРАТЕГІЧНИЙ РОЗВИТОК БАНКУ ЗА УМОВ ЕФЕКТИВНОГО КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ. Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку, 1(4), 7-18. https://doi.org/10.26565/2786-4995-2022-1-01

УДК 336.74

Паску В.В.,
здобувач вищої освіти
факультету фінансів та банківської справи
Одеського національного економічного університету

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Невід'ємною ланкою міжнародної валютної системи є валютний ринок. В Україні 07.02.2019 року запрацював новий механізм регулювання валютних правовідносин, який базується на Законі України від 21 липня 2018 року №2473-VIII «Про валюту і валютні операції». Цим законом передбачено скасування низки нормативно-правових актів, визначено більш детальний перелік принципів, які закріплюють права для суб'єктів валютних операцій та заходи забезпечення ефективності валютного регулювання [1].

На даний момент в Україні існують не вирішені проблеми економічного характеру, а саме: відсутність стабільності економіки, сильні коливання та загальна нестійкість національної валюти, із чого витікає ще одна проблема, така як: підвищений попит на іноземну валюту. Всі ці проблеми заважають ефективно функціонувати та розвиватись економіці України. Важкими негативними наслідками стають воєнні дії на території України і значні фінансові та людські втрати на цій основі. За таких обставин складно спрогнозувати, який саме буде розвиток валютного ринку в Україні.

Основними складовими валютного ринку є корпорації, комерційні банки, центральний банк та інші фінансові інститути. Як відомо, в Україні основними посередниками у валютних операціях є комерційні банки. Їх діяльність та результати діяльності від операцій з іноземною валютою певною мірою відображають стан інтегрованості та загальний стан України на міжнародному валютному ринку. За показниками лідируючих банків («Укргазбанк», «Укрексімбанк», «Райффайзен Банк Аваль», «АЛЬФА-БАНК» та інші) у 2022 році відмічено значне скорочення прибутку від операцій з іноземною валютою.

Ще одним із показників, що вказує на стан та можливі проблеми українського валютного ринку є динаміка офіційних валютних резервів (рис.1). Резерви України щомісяця протягом 2022 року знижуються після початку повномасштабної війни. Станом на 31 серпня 2022 офіційні резервні активи України становили 25438,8 млн. доларів США, при цьому монетарне золото (якщо включати золоті депозити та золото в свопах) – лише 1500,2 млн. доларів (5,90 % від загального обсягу резервів).

Рис.1 Міжнародні резерви НБУ у 2017-2022рр.

Джерело: побудовано автором за матеріалами [2]

Скорочення резервів зумовили інтервенції НБУ та виплати за внутрішніми валютними зобов'язаннями держави, що компенсували валютні залучення. Слід відмітити, що найголовнішим інструментом грошово-кредитної політики, завдяки якому відбувається дія грошового каналу, є політика обов'язкового резервування, що полягає у встановленні центральним банком та дотриманні банківськими установами відповідних нормативів резервування, що зобов'язує банки частину залучених депозитних коштів у т. ч. і в іноземній валюті (як строкових, так і до запитання) резервувати на спеціальному рахунку. Згідно із Законом України «Про банки і банківську діяльність», а також Законом України «Про Національний банк України», НБУ самостійно встановлює норматив обов'язкових резервних вимог для банків [3]. Динаміку середнього розрахункового нормативу обов'язкового резервування за період 2017-2021 р.р. подано на рис. 2.

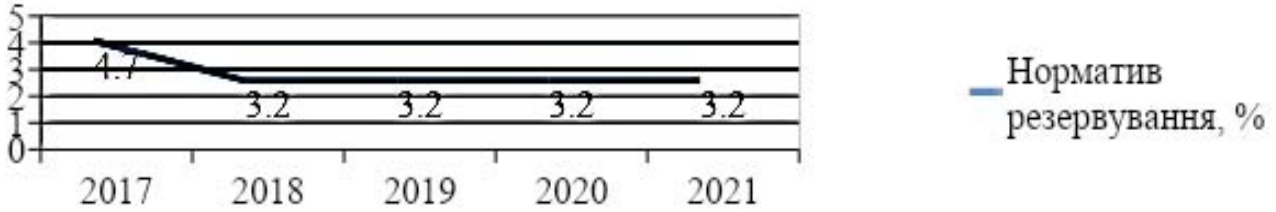

Рис. 2 Динаміка середнього розрахункового нормативу обов'язкового резервування за 2017-2020 рр.

Джерело: розраховано автором за матеріалами [4]

В останні роки норматив обов'язкового резервування коливався з 4,7 % у 2017 р. до 3,2 % у 2021 р. Підвищення банками нормативів обов'язкового резервування було ухвалене 1 лютого 2022 року та мало б відбутися з періоду резервування, який повинен був розпочатися 11 березня 2022 року. Але у зв'язку з військовою агресією росії НБУ повернув значення нормативів обов'язкового резервування до рівнів, які існували до ухвалення лютневого рішення про їх підвищення. Отже, як і раніше: норматив формування банками обов'язкових резервів у національній валюті за коштами на вимогу становитиме 0 %

(передбачалося збільшення до 2 %); норматив формування банками обов'язкових резервів в іноземній валюті становитиме 10 % (передбачалося підвищення до 12 %) [5]. Відповідне рішення дасть змогу банкам використовувати додаткові ліквідні кошти в період дії воєнного стану та відповідно й надалі підтримувати належний рівень ліквідності банківської системи. Основним елементом національного валютного ринку та його відношення до міжнародного валютного ринку є валютний курс (рис.3).

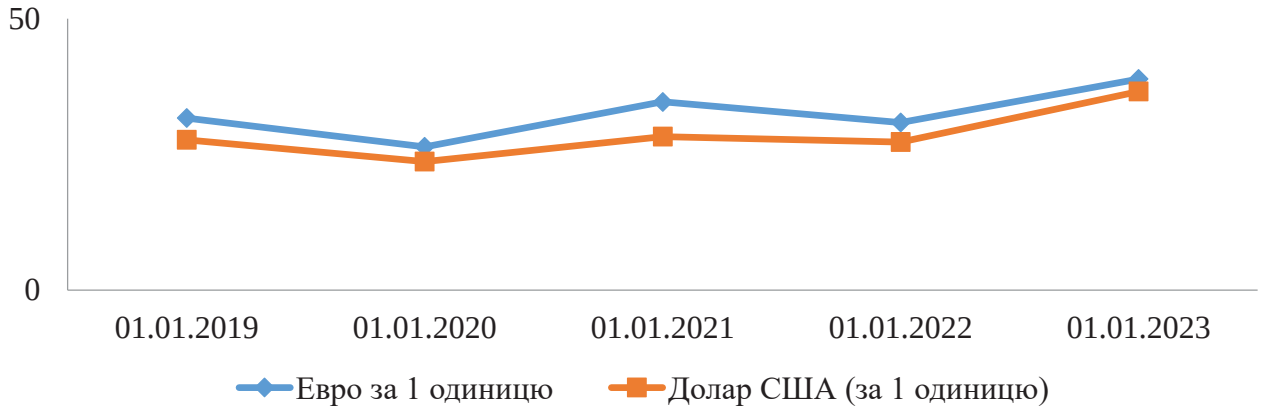

Рис. 3 Офіційний курс гривні до долара США та євро у 2019-2023рр., грн. за одиницю іноземної валюти, середній за період

Джерело: побудовано автором за матеріалами [4]

Унаслідок війни в Україні очікується падіння ВВП більш як на третину та суттєве прискорення інфляції. Щоб уникнути неконтрольованої девальвації та відпливів капіталу, НБУ тимчасово зафіксував обмінний курс та запровадив валютні обмеження, підтримуючи валютний ринок інтервенціями. Аналізуючи недоліки валютного ринку України (до лютого 2022 року), відзначимо, що вони проявлялися у нестабільному валютному курсі гривні та слабкому експортному потенціалі країни, що не забезпечує належних валютних надходжень у країну. Сьогодні поліпшення ефективності функціонування українського валютного ринку, на мій погляд, можна досягти шляхом використання наступних методів:

– зменшити рівень доларизації української економіки через підвищення привабливості гривневих активів;

– удосконалити правила роботи учасників ринку та дотримуватися чітких принципів та процедур;

– розвивати систему внутрішнього ринку з урахуванням міжнародної практики та запроваджувати нові види міжнародних розрахунків;

– покращити роботу з моніторингу валютних ризиків;

– удосконалити механізми контролю та протидії валютним спекуляціям;

– застосувати процедури для упередження валютних ризиків та недопущення формування інших дисбалансів, пов'язаних із здійсненням операцій капітального характеру в іноземній валюті.

Але непередбачуваність сценаріїв війни не дає змоги точно оцінити, як буде надалі розвиватися валютний ринок в Україні. Зрозуміло лише, що втрати для даного ринку будуть суттєвими. Прозорість, ефективність та стійкість валютного ринку – це те надбання останніх років, яке нині дає змогу утримувати міцні позиції України на «фінансовому фронті».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про валюту і валютні операції. Закон України від 21.06.2018 № 1591-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/2473-19
2. Бондаренко О. Які наслідки від монетизації бюджетного дефіциту. URL: https://mind.ua/openmind/20246353-druk-uvimknuti-shcho-chekae-ekonomikuukrayini-cherez-emisiyu-grivni
3. Про Національний банк України. Закон України від 20.05.1999 №679-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/679-14
4. Статистичні дані Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/macro-indicators
5. Про основні засади грошово-кредитної політики на період воєнного стану. Рішення НБУ від 15.01.2022 № 4-рд. URL: https://ips.ligazakon.net/document/PB22087

УДК 005.93

Поліщук П.П.,
аспірант,
Запорізький національний університет

УПРАВЛІНСЬКІ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИСОКОЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Закордонні підприємства здійснюють фінансове планування, як правило, в рамках різних управлінських систем: бюджетування та контролінгу.

Бюджетування – це процес формування і контролювання бюджету підприємства з урахуванням бюджетів структурних підрозділів. Принципи бюджетування діяльності структурних підрозділів і всього підприємства доцільно здійснювати задля раціонального використання фінансових ресурсів, зниження невиробничих втрат, креативності в процесі управління фінансовими результатами.

Контролінг – це функціональна система планування, контролю, аналізу відхилень, координації, внутрішнього консалтингу та загального інформаційного забезпечення керівництва підприємством [1, с. 543].

Головними особливостями фінансового планування в рамках концепції контролінгу є:

– формування планів з можливістю подальшого їх коригування в залежності від змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі;

– орієнтація на кінцеві результати діяльності;

– інтеграція форм фінансового планування на основі забезпечення досягнення системи взаємопов'язаних фінансових показників, що лежать в основі контролінгу;

– гнучкість і оперативність процесу планування, яке враховує систему показників для контролю відділом внутрішнього аудиту та позитивно впливає на показники фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

До основних функцій контролінгу можна віднести:

– збір, обробка та аналіз впливу факторів мікро- та макросередовища на діяльність підприємсьва;

– формування планів на всіх ієрархічних рівнях з їх подальшим коригуванням і координацією;

– тісний взаємозв'язок стратегічного та оперативного планування;

– здійснення постійного контролю, інвентаризація та внутрішній аудит;

– формування методичного забезпечення та супроводу контролінгу зі сторони відділу внутрішнього аудиту.

Головною метою оперативного фінансового контролінгу є управління системою показників, які формуються в процесі короткострокового,

середньострокового та довгострокового планування з метою реалізації основної місії діяльності підприємства.

Досягнення основної мети діяльності підприємства можливе завдяки зростання чистого доходу, фінансових результатів на основі зниження витрат та втрат за рахунок ефекту масштабу, що позитивно вплине на показники ділової активності та фінансової стійкості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стефанів І.Ф. Напрямки удосконалення фінансової політики підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки.* 2014. Випуск 13. С. 542-547.

УДК 321.524

Рижонков І.А.,
здобувач вищої освіти, другий (магістерський) рівень вищої освіти,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В. Н. Каразіна;
Азаренкова Г. М.,
д.е.н., проф., завідувач кафедри банківського бізнесу та фінансових технологій,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна.

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ В УМОВАХ ВНУТРІШНІХ ЗАГРОЗ БАНКУ

Розвиток економіки банківської справи, як особливий вид підприємництва, через свою соціальну роль, специфіку функцій, потребує особливого підходу до управління, а також застосування превентивних заходів щодо попередження криз. Необхідність розвитку антикризового управління виникає на етапі планування банківської діяльності та пов'язана зі специфікою банківської сфери.

Розробкою цієї проблеми займалися як вітчизняні, так і зарубіжні науковці: Афанасьєва О.Б., Карчева Г. Т., Барановський О.І., Бас О.М., Богомолова М.А., Василенко В.О., Мельник В.П., Прокопенко Н.М., Мирончук, В.Г., та інші.

Завданням цієї теми є дослідження та аналіз антикризового управління та реалізації менеджменту банківських установ.

Антикризове управління– це досі специфічний напрямок банківської справи, спрямований на подолання кризових явищ, та запобігання їх виникненню. Будь-яке управління повинно бути антикризовим відповідно до кризового зростання банку. Нехтування цих правил має негативні наслідки, та призводить до болісного перебігу кризових подій[1].

Банківська діяльність доволі ризикована, щосекунди вона стискається зі значною кількістю як внутрішніх, так і зовнішніх загроз. Перелік загроз наведено в табл. 1. Втілення їх завдає комерційним банкам суттєвих збитків чи втрат. Виходячи з цього банки повинні безупинно контролювати наявність усіх потенційних і реальних загроз, вживати всі заход протидії їм та нейтралізації всіх можливих наслідків [2]. Слід зазначити, що всі ці загрози є унікальними для кожної окремої банківської установи, тому їх можна контролювати та мінімізувати з внутрішньої їх сторони. Оскільки повністю уникнути загроз неможливо, необхідно навчитися ними керувати. Основним етапом управління загрозами є своєчасне їх виявлення та ідентифікація. Залежно від різної кваліфікації банківського робітника та різних рівнів його керівництва, ступінь значущості загроз, які також впливають на фінансову безпеку банківських установ суттєво різниться. Вся сукупність цих загроз, потребує системного, та комплексного підходу до вирішення питань забезпечення правильного антикризивого управління.

Таблиця 1

Загрози банківським установам що найбільш часто зустрічаються.

Зовнішні загрози	**Внутрішні загрози**
Збільшення податків	Неузгодження дій засновників/власників
Зміна законодавчої бази	Дії персоналу
Зміна умов діяльності банків (з боку НБУ)	Низька компетенція операційного персоналу
Зміна тендерних умов	Низька компетенція управлінського персоналу
Зміна курсу валют	Відсутність стратегії
Квотування/обмеження експорту/імпорту	Низький рівень маркетингу
Обмеження видів дільності	Виведення (недостатність) фінансових ресурсів
Дії виконавчих органів влади	Застарілі засоби праці
Дії силових структур	Відсутність матеріальних запасів
Дії конкурентів	Розмір доходів, що зменшується
Дії небанківських фінансових установ	Витрати, що зростають
Дії партнерів	Невиконання технологій
Дії вкладників	Низький правовий захист
Дії позичальників	Захист інформації
Дії хакерів та викрадачів	Зниження конкурентоспроможних послуг
Надання пільг окремим клієнтам	Втрата ринків збуту
Розвиток технологій	

Джерело: складено автором за даними [1, 2, 4]

Перебуваючи в кризовій ситуації, яка стає ризиком для існування банку та вимагає негайного запроваджування заходів для фінансового оздоровлення[2], повинна містити:

– аналіз факторів, що спричинили погіршення фінансового стану та збиткової діяльності банку;

– складені переліки заходів, які включають розрахунок економічного ефекту від їх реалізації та графік розбитий по днях їх реалізації;

– квартальний бюджет витрат по банку в цілому та з розподілом по філіями.

В моєму розумінні щоб вирішити нагальні проблеми розвитку банківської установи та наступної стабілізації умов для її функціонування необхідно

провести систему заходів, спрямованих на диверсифікацію банківських активів; виконувати та дотримуватися нормативів затверджених НБУ; наполегливо створювати умови залучення безризикових інвестицій. Крім того, банк повинен дотримуватися вимог Положення про організацію процесу управління проблемними активами в українських банках, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 18 липня 2019 року № 97 [3], а також мати на увазі реалії, що склалися у зв'язку з розповсюдженням пандемії COVID-19, та збройної агресії проти України. Реалізація запропонованих заходів дасть змогу мінімізувати вплив негативних факторів на банківську діяльність та надасть умови для швидкого розвитку у майбутньому [4].

Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що формування ефективного антикризового управління в банківських установах є важливою частиною формування рівеня стабільності всієї банківської системи країни. Оптимізація цього типу менеджменту в механізмі управління комерційними банками має стати невід'ємною частиною процесу побудови максимально ефективної системи управління в таких установах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Офіційний сайт НБУ. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www. bank.gov.ua.
2. Карчева Г. Т. Фінансовий стан банків України в умовах загрози світової фінансово-економічної кризи / Г. Т. Карчева // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2020. – № 3. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2020/11.pdf
3. Положення про організацію процесу управління проблемними активами в банках України, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 18 липня 2019 року № 97 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0097500-19#Text
4. Прокопенко Н.М. Принципи функціонування банківської системи україни в умовах війни. / Прокопенко, Н.М., Мирончук, В.Г., Шепель, І.М. // *Економіка та суспільство* – 2022 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-33

УДК 336.71

Ромашко О.М.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу;
Петришин І.В.,
здобувач освіти, напрям «Фінанси, банківська справа та страхування»,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ДО ОЦІНКИ ДЕПОЗИТНОЇ БАЗИ АТ «УКРЕКСІМБАНК»

Однією з необхідних передумов для ефективного функціонування банків та їх фінансової стійкості є стабільність і достатність ресурсної бази банків, основою якої є депозитні кошти. Від того, наскільки банки приділятимуть увагу формуванню депозитних ресурсів, залежить їх спроможність здійснювати активні банківські операції. Проведемо аналіз депозитної бази одного з державних банків України, а саме АТ «Державний експортно-імпортний банк України», який станом на 1 січня 2023 року входить в десятку найстійкіших банків України; за розміром вкладів юридичних осіб займає третє місце; за класифікацією НБУ, є одним з трьох системно важливих банків в Україні [1].

Значимість формування ресурсної бази даного банку за рахунок депозитних ресурсів подано в табл. 1.

Таблиця 1

Частка депозитних ресурсів в зобов’язаннях та пасивах КБ АТ «Укрексімбанк»

Показник	Станом на:			
	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021	31.12.2022
Пасиви, млн.грн.	140338	192835	192087	236241
Зобов’язання, млн.грн.	131433	182511	179640	232169
Кошти клієнтів, млн.грн.	77127	115582	121838	175617
Частка в зобов'язаннях, %	58	63	68	76
Частка в загальних пасивах, %	55	60	63	74

Джерело: пораховано за даними фінансової звітності [2]

Дані таблиці свідчать про доволі стабільне зростання частки депозитів у зобов’язання впродовж 2020 та 2021 років, а саме за цей період частка зросла з 58% до 68%, а вже у 2022 році показник зріс ще на 8 %. Щодо частки депозитів у загальних пасивах, то ситуація дуже схожа, оскільки зобов’язання становлять значну частину загальних пасивів. Це свідчить, що банк впродовж всього аналізованого періоду нарощував депозитну базу порівняно як із зобов’язаннями так і з загальними пасивами, тобто банк має потенціал для збільшення обсягів активних операцій.

Аналіз динаміки депозитної бази, табл. 2, дає змогу оцінити зміни, які спричинені певними складовими депозитних ресурсів в розрізі певного відрізку часу, що в свою чергу відображає ефективність загальної діяльності банку.

Таблиця 2

Динаміка загальних депозитних ресурсів АТ КБ «Укрексімбанк» за 2020-2022 рр.

Показник	На 31.12.2019	На 31.12.2020	На 31.12.2021	На 31.12.2022
Загальна сума депозитів, тис. грн	77127329	115581838	121838196	175616649
Ланцюгові темпи росту, %	-	149,86	105,41	144,14
Абсолютні ланцюгові відхилення, тис. грн.	-	38454509	6256358	53778453
Базисні темпи росту, %	10	149,86	157,97	227,70
Абсолютні базисні відхилення, тис. грн	-	38454508	44710866	98489319

Джерело: пораховано за даними фінансової звітності [2]

За даними таблиці спостерігається зростання депозитних ресурсів впродовж усього періоду, проте нерівномірно. Так, за 2020 рік депозитні ресурси збільшилися на 49,86% або на 38,5 млрд. грн., а в наступному році тільки на 6,3 млрд. грн, що становить 105,41% від показника попереднього року. У 2022 році темпи росту депозитів знову збільшилися до 144,14% тобто, тобто вони збільшилися на 53,8 млрд. грн. Щодо базисних темпів росту, то зростання показника за весь період до 227,7% спричинене стрімким збільшенням депозитної бази саме впродовж 2022 року. Таким чином, банк збільшив свої депозитні ресурси протягом аналізованого періоду в більше ніж 2 рази, що при правильній політиці розміщення коштів та при дотриманні оптимальної структури пасивів є позитивною тенденцією.

Для детальнішого аналізу депозитних ресурсів доцільно провести їх аналіз за різними класифікаційними ознаками, табл. 3 та 4.

Таблиця 3

Аналіз депозитної бази в залежності від суб'єктів господарювання за 2020-2022 рр.

Депозити	Значення, тис.грн.				Ланцюговий темп росту, %		
	На 31.12. 2019 р.	На 31.12. 2020 р.	На 31.12. 2021р.	На 31.12. 2022 р.	На 31.12. 2020 р.	На 31.12. 2021 р.	На 31.12. 2022р.
Депозити фізичних осіб	25834663	28983625	26716461	32699911	112,19	92,18	122,40
Депозити юридичних осіб	43933893	74333013	83980474	92224615	169,19	112,98	109,82
Депозити бюджетних організацій	7358773	12265200	11141261	50692123	166,67	90,84	454,99

Джерело: пораховано за даними фінансової звітності [2]

Як вже зазначалося, депозитна база збільшувала нерівномірно. Так зростання загальної суми депозитів у 2020 році більшою мірою зумовлено зростанням вкладів як юридичних осіб на 69,19%, так і фізичних – на 66,67%. Сповільнення темпу росту у 2021 році спричинено скороченням депозитів бюджетних організацій на 9,16% та зниженням вкладів фізичних осіб на 7,86%, попри позитивний темп росту депозитів юридичних осіб, який становить 112,98%. Вже за 2022 рік темп росту знову повернувся до динаміки 2021 року та становив 144,14%. Такий результат спричинений різким збільшенням вкладів бюджетних організацій у дещо більше ніж 4,5 рази або на 39,56 млрд. грн. Динаміка темпу росту депозитів і юридичних, і фізичних осіб також позитивна, проте не настільки стрімка і становить 109,82% та 122,4% відповідно.

Не менш важливим є аналіз банківських депозитів є поділ вкладів за термінами залучення, табл. 4.

Таблиця 4

Аналіз депозитної бази в залежності термінів залучення за 2020-2022 рр.

Показник	Значення, тис.грн.				Ланцюговий темп росту, %		
	На 31.12.2019	На 31.12.2020	На 31.12.2021	На 31.12.2022	На 31.12. 2020 р.	На 31.12. 2021 р.	На 31.12. 2022р.
Поточні рахунки та депозити до запитання	28358006	60393305	76398408	120409101	212,97	126,50	157,61
Строкові депозити	48769324	55188533	45439788	55207548	113,16	82,34	121,50

Джерело: пораховано за даними фінансової звітності [2]

Згідно з таблицею, впродовж 2020 року поточні рахунки та депозити до запитання зросли на 112,97% або на 32,04 млрд. грн. Натомість строкові депозити зросли всього на 6,42 млрд. грн або на 13,16%. У наступному році темпи росту дещо сповільнилися, а саме показник поточних рахунків та депозитів до запитання становить 126,5%, а строкових депозитів – 82,34%. Проте за 2022 рік депозитної бази зростає на 44,14%, при цьому поточні рахунки зросли на 57,61% або на 44,01 млрд. грн, а строкові депозити на 21,5% або на 9,77 млрд. грн.

Таким чином, аналіз депозитних ресурсів АТ КБ «Укрексімбанк» свідчить про доволі ефективне ведення депозитної політики, яке забезпечує зростання залучених коштів впродовж аналізованого періоду. Проте слід звертати увагу і на те, що збільшувалася частка бюджетних коштів у депозитній базі та швидші темпи росту депозитів до запитання порівняно із строковими, що в подальшому може обмежити активні операції щодо розміщення ресурсів та відповідно обмежити перспективи прибутковості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рейтинг банків України станом на 01.01.2023. URL: https://minfin.com.ua/ua/banks/rating/
2. Фінансова звітність АТ «Укрексімбанк». URL: https://www.eximb.com/ua/bank/financial-information/financial-report/

УДК 005.93

Снігач Б.Ю.,
аспірант,
Запорізький національний університет

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ ПЛАНУВАННЯ І ПРОГНОЗУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

В процесі планування і прогнозування діяльності підприємства варто застосовувати моделі, які використовуються в закордонній практиці на основі різних варіантів прогнозу показників, які характеризують інвестиційну та інноваційну привабливість, які залежить від руху грошових коштів, показників рентабельності, ділової активності та платоспроможності. Прогнозування та планування доцільно здійснювати на основі фінансових звітів: балансу активів і пасивів, звіту про прибутки і збитки та звіту про рух грошових коштів, а також прогнозні значення таких важливих показників, як курс акції (PPS), дивіденд на акцію (DPS) і прибуток на акцію (EPS). Привабливість будь- якої моделі залежить від правильності її формулювання і побудови [1].

Вважаємо за доцільне врахувати досвід закордонних підприємств щодо врахування функцій управління, контрольних заходів по використанню ресурсів з урахуванням оптимального співвідношення між прибутковістю і ризиком, можливості внесення змін в прогнози та плани в залежності від зміни курсу валют, відсотків за кредитами, рівня інфляції,

В процесі планування та прогнозування необхідно врахувати можливість постійної актуалізації планів з урахуванням своєчасного їх коригування на підставі аналізу відхилень, виявлених в ході контролю та обліку в процесі планування чинників, що створюють передумови для досягнення фінансових результатів діяльності. Також вважаємо, що планування та прогнозування діяльності підприємства направлено на врахування результатів аналізу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища з урахуванням застосування механізмів моделювання бізнес- процесів. Прогнозування та планування діяльності підприємства направлено на забезпечення зростання обсягів виробництва та реалізації продукції, доходів, ритмічності виробництва, якості продукції та конкурентоспроможності продукції та підприємства. Формування короткострокових, середньострокових та довгострокових планів виробничо-господарської діяльності підприємства є важливим завданням для будь-якого суб'єктів господарювання.

Вважаємо, що планування та прогнозування діяльності підприємства повинно мати системний характер і направлено на спонукання підприємств досягти стратегічних цілей інноваційного розвитку в умовах російсько-української війни, макроекономічної нестабільності в державі. При цьому доцільно поєднувати перспективне та поточне планування з метою залучення

інвестицій в інноваційну діяльність підприємства, обгрунтування виробництва нових видів продукції.

А ще переважна більшість їх здійснює кілька видів діяльності. Крім того, слід зауважити, що, як правило, значні масштаби призводять до послаблення координації різних підрозділів у досягненні головної мети, до ускладнення процесів інформаційного обміну та погіршення комунікацій, формалізації й бюрократизації управління, особливо в умовах сильної централізації [2].

Найбільша ефективність від ефективного планування та прогнозування заключається в точності, повноті і своєчасності використаної інформації та дієвих методів управління бізнес- процесами, особливо на великих підприємствах, таких як підприємство ПрАТ «Запоріжабразив», ПАТ «Запоріжсталь».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Перерва П.Г., Череп А.В., Романчик Т.В., Дьякова Н.М. Оптимізація ризиків економічної безпеки підприємства на засадах логістики. Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки), 2022 (2), 81-87.

УДК 657.8

Столяр П.Є.,
аспірант,
Запорізький національний університет

ЗБАЛАНСОВАНА СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ ЯК ІНДИКАТОР ЖИТТЄЗДАТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Вітчизняні підприємства повинні чітко уявляти перспективу забезпечення діяльності, а також ефективного та раціонального використання всіх наявних ресурсів, що, в свою чергу, направлено на забезпечення їх життєздатності.

В процесі забезпечення життєздатності, особливу увагу, в розвинених країнах світу, приділяють дотриманню збалансованої системи показників (ЗСП) як поширеному індикатору стратегічного управління. ЗСП дозволяє врахувати всі макро- та мікроекономічні фактори, які безпосередньо впливають на довгострокові стратегічні цілі, які направлені на формування доданої вартості та формування конкурентоспроможності підприємства. Перевагами ЗСП є те, що вона дозволяє виявити позитивні та негативні чинники, що впливають на життєздатність підприємства. Саме збалансована система показників направлена на підсилення позитивно впливаючих факторів та зневілювання негативно впливаючих.

Встановлено, що збалансована система показників (ЗСП) поєднує як систему фінансових так і не фінансових показників з урахуванням причиннонаслідкових зв'язків між результуючими показниками та факторами, під впливом яких вони формуються. Такий підхід направлений на контроль діяльності підприємства в довгостроковому, середньостроковому та короткостроковому періоді, що в свою чергу забезпечує його життєздатність.

Деталізований аналіз діяльності підприємства дозволяє приймати ефективні управлінські рішення, які направлені на контроль важливих фінансових та не фінансових показників діяльності (Key Performance Indicators) (KPI), які можуть бути цільовими, і досягнення яких характеризує позитивні або негативні зрушення в його діяльності.

Відповідно, збалансована система показників (ЗСП) забезпечує не лише систему виміру ефективності діяльності підприємства в довгостроковому періоді, а і багатофункціональну систему управління підприємством.

З метою забезпечення прийняття ефективних фінансових та інвестиційних рішень задля досягнення цілей збалансованої системи показників доцільно використовувати різноманітні економіко математичні методи і моделі, які дозволять обрати самий оптимальний варіант розвитку підприємства.

Основними моделями фінансового планування і прогнозування на основі збалансованої системи показників можуть бути:

– побудова плану на базі зміни обсягу продажів;

– регресійне прогнозування;
– імітаційне моделювання;
– лінійне програмування;
– планування опціонів [1, 2].

Для прийняття ефективних управлінських рішень доцільно на основі збалансованої системи показників необхідно також використовувати своєчасну та достовірну фінансову та нефінансову інформацію, яка і дозволить врахувати джерела фінансування діяльності, ресурсоефективність, ділову активність та відображає рівень конкурентоспроможності продукції та підприємства в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бобирь О.І., Підлісний С.В. Удосконалення системи бюджетування на промисловому підприємстві. URL: http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2011/Economics/10_88416.doc.htm (дата звернення 01.05.2019)
2. Кузьмін О. Є. Бюджетування на підприємстві: навч. посіб. К.: Кондор, 2008. 312 с.

УДК 339.72:336.717.71

Тарасевич Н.В.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри банківської справи
Одеського національного економічного університету

ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ НА МІЖНАРОДНОМУ БОРГОВОМУ РИНКУ

Характерною рисою сучасного розвитку міжнародного фінансового ринку є те, що основні фінансові посередники, формуючи власну інвестиційну стратегію, однозначно орієнтують її на взаємодії та співпрацю з банківськими установами. Важливу роль у розміщення боргових інструментів на міжнародному фінансовому ринку має емітент та організатор емісії цих інструментів. Основними учасниками міжнародного ринку боргових інструментів є китайські, американські, західноєвропейські та японські банки (таблиця 1.).

Таблиця 1.

Найбільші транснаціональні банки у світовій фінансовій системі на початок року

Позиція 2022	ТНБ	Країна	Власний капітал 1 рівня, млрд.дол.
1	Industrial and Commercial Bank	Китай	440
2	Construction Bank	Китай	362
3	Agricultural Bank of China	Китай	336
4	Bank of China	Китай	305
5	JP Morgan Chase	США	235
6	Bank of America	США	200
7	Citigroup	США	167
8	HSBC Holdings	Великобританія	160
9	Wells Fargo,	США	158
10	Mitsubishi UFJ Financial Group	Японія	144

Джерело: складено автором за матеріалами [1;2]

Розглядаючи розподіл найбільших транснаціональних банків за розміром ринкової капіталізації можна відзначити, що максимальна величина ринкової капіталізації ТНБ знаходиться в інтервалі від 305 до 440 млрд.дол. В цю групу входять чотири ТНБ Китаю. Загалом китайські транснаціональні банки володіють 55,2% ринкової капіталізації 20 найбільших транснаціональних банків у світовій фінансовій системі. Основну частку в розмірі 45,0% найбільших транснаціональних банків складають банківські установи Китаю. Така значна частка китайських банків у рейтингу викликана наступними

причинами. За обсягом ВВП Китай займає лідируючу позиції серед країн світу. Під час світової економічної кризи у Китаї відбувався завершальний етап банківської реформи, спрямованої на акціонування банків, що збільшило капіталізацію банківських установ. Банківські установи Китаю мають великий внесок у процес глобалізації світових фінансових ринків, а також складають ефективну конкуренцію найбільшим банкам Європи, Японії та США.

Незважаючи на помітне скорочення, значною залишається частка банків США – 23,8% ринкової капіталізації та європейських банків: Великобританії, Франції, Іспанії, які утримують свої позиції, володіючи загалом 14,1% ринкової капіталізації. Банки Японії відповідно мають 6,8% власного капіталу найбільших банківських установ світу.

Набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС сприяє реалізації можливостям транснаціональних процесів та глобалізації вітчизняних банківських установ. Показники розвитку довгострокового ринку капіталів за окремими країнами світу та місце України на цьому ринку надано у таблиці 2.Слід зазначити, що в таблиці надані середні значення показників за період 2019-2021 рр.

Таблиця 2.

Показники розвитку довгострокового ринку капіталів за окремими країнами світу та місце України на ринку станом на 01.01.2022 р.

Країни світу	Капіталізація фондового ринку у % до ВВП	Обсяг емітованих облігацій у % до ВВП	Середній термін погашення корпоративних облігацій, років	Частка банківських кредитів з терміном погашення більше 1 року
Болгарія	14,1	1,0	5,0	69,7
Литва	19,5	0,6	5,1	77,6
Польща	34,4	0,4	6,7	71,8
Румунія	14,7	0,1	6,1	69,9
Сербія	21,1	1,5	8,2	56,9
Словаччина	9,9	3,7	16,1	62,1
Угорщина	32,9	0,2	7,0	70,4
Україна	17,9	1,6	5,5	48,1
Велика Британія	130,8	4,2	12,9	70,0
Канада	144,2	3,7	12,1	72,5
Нідерланди	145,8	3,6	11,4	68,5
Швеція	152,8	3,2	5,5	24,2
Австрія	70,3	1,3	9,4	78,3
Італія	55,7	1,8	12,9	62,6
Німеччина	63,7	2,7	6,8	84,5
Фінляндія	71,6	2,6	6,6	86,6
Франція	121,4	3,5	7,2	80,9

Джерело: складено автором за матеріалами [3]

Можна зазначити, що ринок капіталів загалом характеризується наступними показниками: капіталізації фондового ринку, обсягом емітованих облігацій, що перебувають в обігу, в абсолютному значення та по відношенню до ВВП, середнім терміном погашення корпоративних облігацій, банківськими кредитами з строком погашення більше 1 року в абсолютному та відносному значенню.

За даними Світового банку, середнє значення відношення ринкової капіталізації вітчизняного фондового ринку до ВВП в Україні протягом 2019-2021 рр. складає 17,9 %. Дані таблиці свідчать про те, що за цим показником країна знаходилася приблизно на рівні країн з досить низьким економічного розвитку (Болгарія – 14,1%, Румунія – 14,7%). Слід зазначити, що Україна має значний потенціал для нарощування цього показника до рівня Польщі - 34,4%; Угорщині –32,9%; Казахстану – 28,3%.

Слід підкреслити, що сучасний розвиток та індикатори вітчизняного фондового ринку України є дуже низькими. Це пояснюється наявністю інвестиційних ризиків в Україні, що відображається у низьких кредитно-інвестиційних рейтингах країни, а також пов'язане з погіршенням світової кон'юнктури на сировинних ринках. Ці об'єктивні обставини є факторами, які зменшують рівень глобальної конкурентоспроможності. Макроекономічна нестабільність, коливання цін сировинних ринків є факторами високої волатильності фондового ринку в України, який складає в коефіцієнтному значенні 28,5. Аналогічне значення коефіцієнта спостерігається тільки у Греція.

В сучасних умовах ефективність механізму функціонування фінансового ринку залежить від якості державного регулювання, стабільності макроекономічної ситуації в країні. Враховуючи незадовільний рівень цих чинників в Україні переважають фінансові інструменти грошового сегменту фінансового ринку. Крім того, Україна має банківську модель загального розвитку фінансового ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Top 50 Banks in Top 1000 World Banks. The Financial Times Lim-ited. URL: http://www.thebankerdata-base.com/ (дата звернення: 22.04.2023).
2. World's largest banks. Banks around the World. URL: www.relbanks.com (дата звернення: 22.04.2023).
3. World Bank. Global financial development report: long-term finance. Global financial development report. Washington, D.C.: World Bank Group. URL: http://documents.worldbank.org/curated/en/ 955811467986333727/Global-financial-developmentreport-long-term-finance. (дата звернення: 23.04.2023).

УДК 336:332

Таукешева Т. Д.,
к. екон. наук, заслужений економіст України, доцент,
заступник Харківського міського голови,
директор Департаменту бюджету і фінансів
Харківської міської ради;
Даудова Г.В.,
к. н. держ. упр., доцент,
доцент кафедри менеджменту,
бізнесу та професійних комунікацій ,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна

ТРАНСФОРМАЦІЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ

З початком повномасштабної російсько-української війни, розв'язаної на території України, місцеві бюджети стикнулися з важкими випробуваннями, що супроводжуються трансформацією бюджетної політики, оновленням бюджетного процесу, переосмисленням підходів до використання фінансового потенціалу територіальних громад.

У період воєнного стану, наслідки якого негативно вплинули на економічне та соціальне середовище, надзвичайно важливим стає стабільність, результативність і ефективність бюджетної системи, як необхідної умови перетворення бюджетно-боргових та фінансово-інвестиційних процесів.

Адаптація податкового та бюджетного законодавства до викликів війни, визначила пріоритетність державної підтримки економічного сектору та сформувала першочергові напрями фінансування військовобезпекових заходів, соціального захисту населення, відновлення критичної інфраструктури.

У цьому аспекті одним із головних чинників трансформації системи бюджетного регулювання виступає сукупність фінансових та економічних відносин, які є інструментом формування доходної частини місцевих бюджетів.

Пріоритетність відновлення бізнесу в умовах воєнного стану обґрунтувала впровадження економічних механізмів підтримки суб'єктів господарювання щодо оподаткування та загальнообов'язкового державного соціального страхування:

- призупинення з 1 березня 2022 року нарахування та сплати плати за землю за земельні ділянки, що розташовані на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, та орендної плати за землю на таких територіях;
- звільнення від нарахування та сплати за 2021 та 2022 податкові роки податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за об'єкти житлової нерухомості, в тому числі їх частки, які перебувають у власності фізичних осіб, що розташовані на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії;

- зменшення до 2% ставки єдиного податку для третьої групи (з доходом, що не перевищує 10 мільярдів гривень);

- встановлення з квітня по вересень 2022 року нульової ставки акцизного податку на пальне;

- звільнення від нарахування та сплати екологічного податку за об'єктами оподаткування, що розташовані на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії;

- надання права з 01.04.2022 року до скасування воєнного стану фізичним особам-підприємцям – платникам єдиного податку першої та другої групи не сплачувати єдиний податок;

- надання права фізичним особам-підприємцям – платникам єдиного податку другої та третьої групи не сплачувати єдиний внесок за найманих працівників, призваних під час мобілізації на військову службу до Збройних Сил України.

Крім того, платники податків звільняються від відповідальності за несвоєчасне виконання (у разі відсутності можливості) податкових зобов'язань зі сплати податків та подання звітності.

Ці кроки державної підтримки бізнесу та стимулювання його функціонування вплинули на фінансові ресурси органів місцевого самоврядування, обсяг яких значно зменшився за джерелами надходжень, яких торкнулися пільги зі сплати податків та зборів.

В таких умовах процес надання населенню послуг, що забезпечують необхідний рівень їх життя, досягнення позитивних соціально-економічних тенденцій розвитку територіальних громад обумовив необхідність регулювання фінансово-бюджетних відносин та переорієнтацію видатків місцевих бюджетів на вирішення критичних проблем.

З метою ефективного використання бюджетних коштів на державному рівні впроваджено ряд заходів, спрямованих на збереження фінансового потенціалу країни під час війни.

Сукупність цілеспрямованих дій щодо адаптації бюджетного законодавства до умов воєнного стану, а саме оперативного реагування на потреби фінансового забезпечення заходів територіальної оборони, захисту безпеки населення та функціонування бюджетної сфери і комунальних підприємств, стосуються:

- регламенту бюджетного процесу щодо формування, виконання та звітності місцевих бюджетів;

- нормування процедури погоджування із використанням системи електронної взаємодії документів щодо складання планів використання бюджетних коштів, кошторисів, планів асигнувань;

- затвердження та внесення змін до місцевих бюджетів, міських (цільових) програм;

- здійснення розподілу та перерозподілу трансфертів з державного та місцевих бюджетів;

- уточнення Порядку та умов надання субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проектів у рамках Програми з відновлення України та на відновлення об'єктів критичної інфраструктури;

- скорочення низки трансфертів місцевим бюджетам з державного бюджету та переспрямування залишків субвенцій на заходи територіальної оборони, задоволення продовольчих потреб цивільного населення, евакуацію (вивезення) переміщення цивільного населення;

- визначення розміру резервного фонду бюджету та порядку виділення коштів з резервного фонду;

- здійснення розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів попередньої оплати товарів, робіт і послуг, що закуповуються за кошти бюджету;

- незастосування норми щодо захищених статей видатків та встановлення черговості їх проведення органами державної казначейської служби.

Ключові зміни податкового та бюджетного законодавства дозволили відрегулювати доходи і видатки державного та місцевих бюджетів, оптимізувати галузеву структуру економіки, виконати бюджетні програми, спрямовані на подолання та пом'якшення наслідків воєнних дій.

Трансформаційні перетворення бюджетної політики в умовах воєнного стану надали можливість на місцевому рівні вирішити існуючі питання соціального та економічного розвитку територіальних громад, ефективного виконання місцевих бюджетів, фінансового забезпечення управлінських рішень, пов'язаних з безперебійним функціонуванням галузей і сфер міської інфраструктури, комунальних підприємств, установ та закладів бюджетної сфери.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] : офіц. текст : за станом на 06.03.2023. – Електронні текстові дані. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov (дата звернення : 06.03.2023). – Назва з екрана.
2. Податковий Кодекс України [Електронний ресурс] : офіц. текст : за станом на 06.03.2023. – Електронні текстові дані. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov (дата звернення : 06.03.2023). – Назва з екрана.

УДК 336.71(477)

Ткаченко О. Є.,
аспірант кафедри фінансових ринків і технологій,
Державний податковий університет, м. Ірпінь

КЛЮЧОВІ ВИКЛИКИ ДЛЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Успішний розвиток банківського сектору є основою фінансового простору країни. Постійні зміни, що відбуваються на локальних і глобальних фінансових ринках, потребують активного переосмислення значимості банківських установ у сучасній економіці. Виникнення та еволюційний розвиток банків обумовлений як суспільними процесами, так їх функціональним призначенням.

Банківський сектор найчастіше кваліфікують через систему елементів або секторів, які постійно знаходяться у взаємодії та взаємозв'язку один з одним. При цьому, ключовим складником є саме банківські установи.

У зарубіжній практиці функції банків поділяють на основні і вторинні (рис. 1).

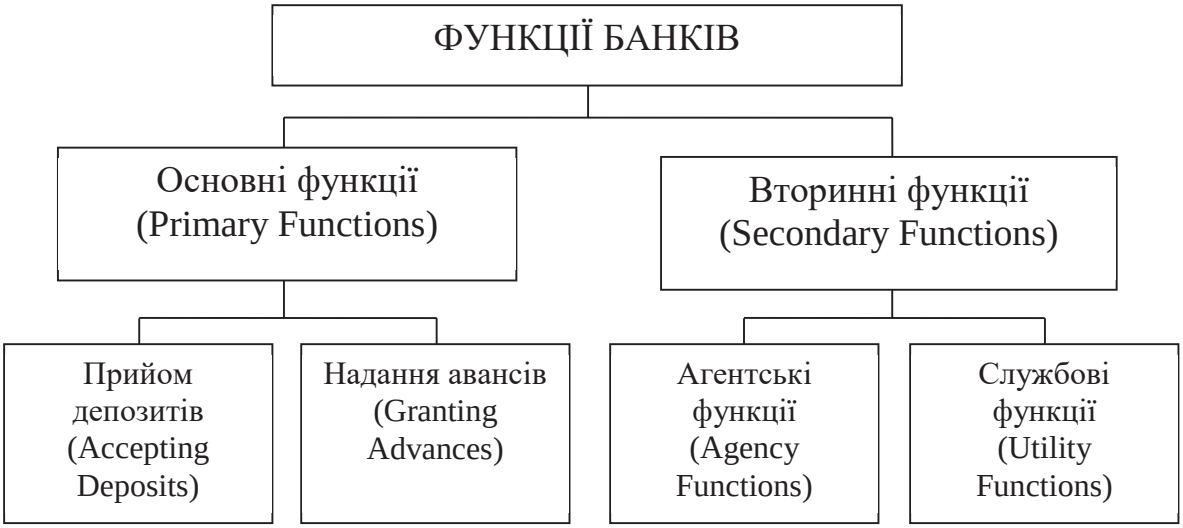

Рис. 1. Функції банків відповідно до зарубіжної практики
Джерело: складено автором за [1, 2]

Неабиякий виклик для всього фінансового ринку, зокрема і банківського сектору України, спричинила пандемія COVID-19. В цей час банки вимушені були активніше впроваджувати різноманітні інновації, спрямовані на покращення технологій дистрибуції, якості самих банківських продуктів чи послуг, сучасних управлінських методів із метою набуття додаткових конкурентних переваг та відповідно й покращення своєї доходної бази. Дійсно, особливої уваги набула проблематика інноваційності в банківництві. Це стосувалося як продуктових інновацій, процесних інновацій, так і маркетингових, технологічних та управлінських інновацій.

За умов повномасштабної війни банківська сектор України зіштовхнувся з безпрецедентними викликами. Так, по-перше, банківські установи втратили відділення на тимчасово окупованій рф території; по-друге, неможливість виплачувати заборгованість за кредитами значної кількістю клієнтів; по-третє, швидкий відтік коштів із рахунків вкладників; по-четверте, втрата співробітників, зокрема через їх міграцію за межі України або мобілізацію; по-п’яте, залежність від вже недешевого рефінансування НБУ, але зрозуміло, що для деяких банків.

Варто особливий наголос зробити на тому, що карантинні обмеження до війни зумовили процес активної цифровізації банківського сектору. Як наслідок, це призвело до зменшення кількості відділень і переведення частини послуг в онлайн-формат. Але, з початку війни цей процес значно прискорився. За статистичними даними в середньому було припинено діяльність 12 відділень [3]. Це виклик, який потрібно розумно сприймати з огляду на війну. Звідси неминучими є зниження прибутків та бізнес-активності клієнтів. При цьому, абсолютно неправильним буде говорити про відсутність популярності фізичних відділень банківських установ.

Війна змусила переглянути пріоритетність позицій в частині банківського обслуговування задля пошуку найбільш зручних форматів одержання послуг для себе з боку банків. Що це за формати? На нашу думку, це: по-перше, банки з західним капіталом; по-друге, банки з потужною мережею відділень, бажано біля дому; по-третє, банки з широким цифровим досвідом.

Звичайно, варто зазначити, що банківський сектор України знаходиться в досить напружено-невизначеному становищі та готується до складних ризиків в умовах продовження війни. При цьому ключовий орієнтир для банківського сектору в цілому полягає в гарантуванні стабільного функціонування для своїх клієнтів, забезпеченні найбільш зручного сервісу та лояльних форматів обслуговування.

В подальшій роботі банківських установ зростатиме конкуренція за платоспроможних клієнтів; підвищуватиметься потреба в зручності їх обслуговування, в тому числі й тих, які вимушено знаходяться закордоном; зростатиме рівень діджиталізації банків; тощо.

З якими ж проблемами має справу банківський сектор в умовах війни? На рисунку 2 представлено узагальнені позиції:

Роль Національного Банку України в умовах воєнного стану задля виживання банків є неоціненою, насамперед з огляду на регулятивні заходи. Завдяки цьому, а також новим принципам і заходам, підходам, що активно застосовувалися в практичній діяльності, в банківському секторі України забезпечувалася ділова активність та утримувалася відносна стійкість національної валюти.

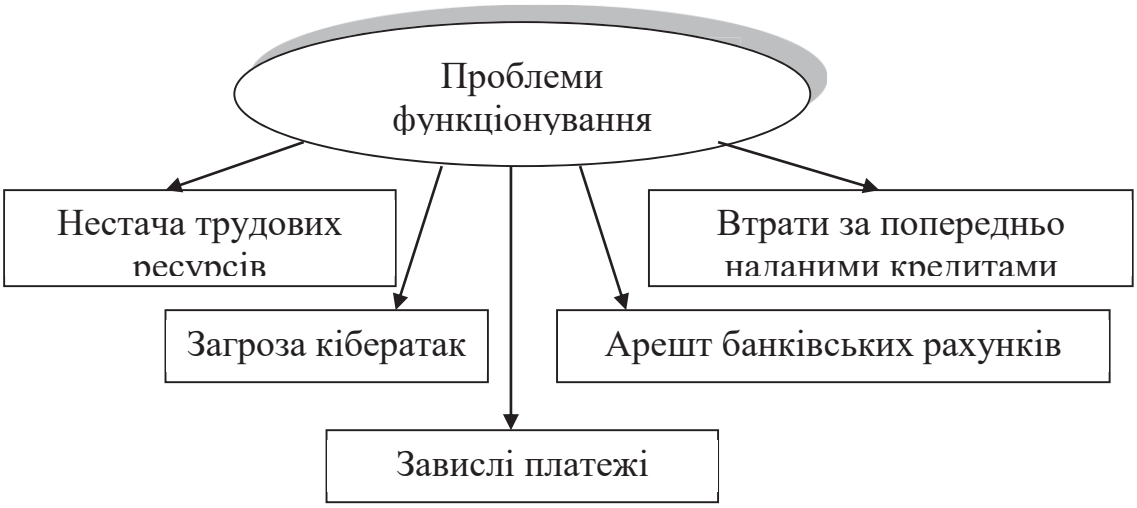

Рис. 2. Ключові проблеми банківського сектору в умовах війни
Джерело: побудовано автором

Основні завдання Національного банку у воєнний період задля підтримання банківського сектору:

- забезпечення безперебійного функціонування банківських установ в умовах агресії, системи безготівкових розрахунків та електронних платежів;
- збереження та підтримання довіри до банківського сектору;
- забезпечення фінансової спроможності та налаштування на воєнний режим.

Отже, належне функціонування банківського сектору під час війни є архіважливим, оскільки саме банківські установи забезпечують платежі населення та бізнесу на постулатах економічної самостійності, відповідальності за зобов'язаннями, законності, легальності банківських операцій, незалежності, дотримання нормативів НБУ, забезпечення права вибору банківської установи та ін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Muneeb Jamal Functions Of Banks I Primary And Secondary // Business Science Articles. Режим доступу: http://www.business-science-articles.com/articles/business/76-functions-of-banks-i-primary-and-secondary.
2. Трансформація фінансового посередництва в сучасній економіці : монографія / кол. авт. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Н. В. Ткаченко. К. : УБС НБУ, 2015. 667 с.
3. Як війна змінила роботу банківської системи України. Режим доступу: https://www.unian.ua/economics/finance/viyna-v-ukrajini-yak-zminilas-robota-bankivskoji-sistemi-novini-ukrajina-amp-11964504.html.

УДК 336

Ткаченко Н.В.,
д.е.н., професор, Інститут післядипломної освіти,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УМОВАХ ВІЙНИ

Війна, що триває в Україні з 24 лютого 2022 року, спричиняє значні руйнування, завдаючи шкоди інфраструктурі та майну, зумовлює кризові явища в економіці, тощо.

Що відбувається на страховому ринку? Відповідь на це питання така: ринок продовжує працювати. Звичайно змінились підходи та усталені правила і формати, зокрема переважна більшість страховиків організували свою роботу, здійснивши евакуацію співробітників у безпечніші регіони, забезпечивши віддалену роботу персоналу, збереження технічних засобів та баз даних.

Незважаючи на вищезазначене, страхові компанії зіткнулися з серйозними викликами. Що можна сказати про результати чи особливості функціонування страховиків впродовж 2022 року. Так, за підсумками 2022 року спостерігалася нерівномірність зростання страхового ринку. При цьому, обсяг страхових послуг залишався набагато меншим за довоєнні часи. Як наслідок, впродовж року страховий ринок залишила одна life компанія та 26 non-life страховиків.

За підсумками 2022 року частка страхування у ВВП залишилася на рівні 1%: якщо зважити на цільовий орієнтир у стратегії НБУ, то це досягнення рівня 2% до 2025 року. Величина надходження страхових платежів та обсяги страхових виплат демонстрували стійке падіння в середньому на 36% та 44% відповідно [1].

При цьому, варто зазначити лідерів у втраті домінуючих позицій у частині видів страхування: страхування туристів – 63%, майна – 62%, добровільне медичне страхування – 40%, КАСКО – 37%, страхування життя – 35%. Зважаючи на обов'язковість виду страхування, у такому сегменті як обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів зниження спостерігалося лише на 21%. Поряд з цим, страхування цивільної відповідальності автовласників за кордоном «Зелена карта» показало зростання на 77%.

Кількісний рух та вимір характеризується тим, що на початку 2022 року на страховому ринку України було 155 компаній, а до кінця 2022 року залишилося 126. Причини цього процесу є різними, і відповідно потребують детального аналізування.

Окрім зменшення кількості страхових компаній відбулося й зменшення обсягу як надходження страхових премій (у розрізі лайф і нон-лайф відповідно

на 17% і 21%). При цьому. здійснення страхових виплат за договорами страхування лайфових страховиків зросло на 7% [2].

Ринок страхування, незважаючи на війну, продовжує працювати та підтримувати належну якість страхових послуг. При цьому, не можна применшувати роль та значущість регулятора. Так, Національний банк України докладає усіх зусиль задля цього. Особливо через комунікацію та постійний діалог із учасниками ринку та оперативного реагування на його потреби.

При цьому регулятор цілеспрямовано підтримує окреслені вектори розвитку страхових компаній та регулювання їх діяльності відповідно до міжнародної практики ведення страхового бізнесу.

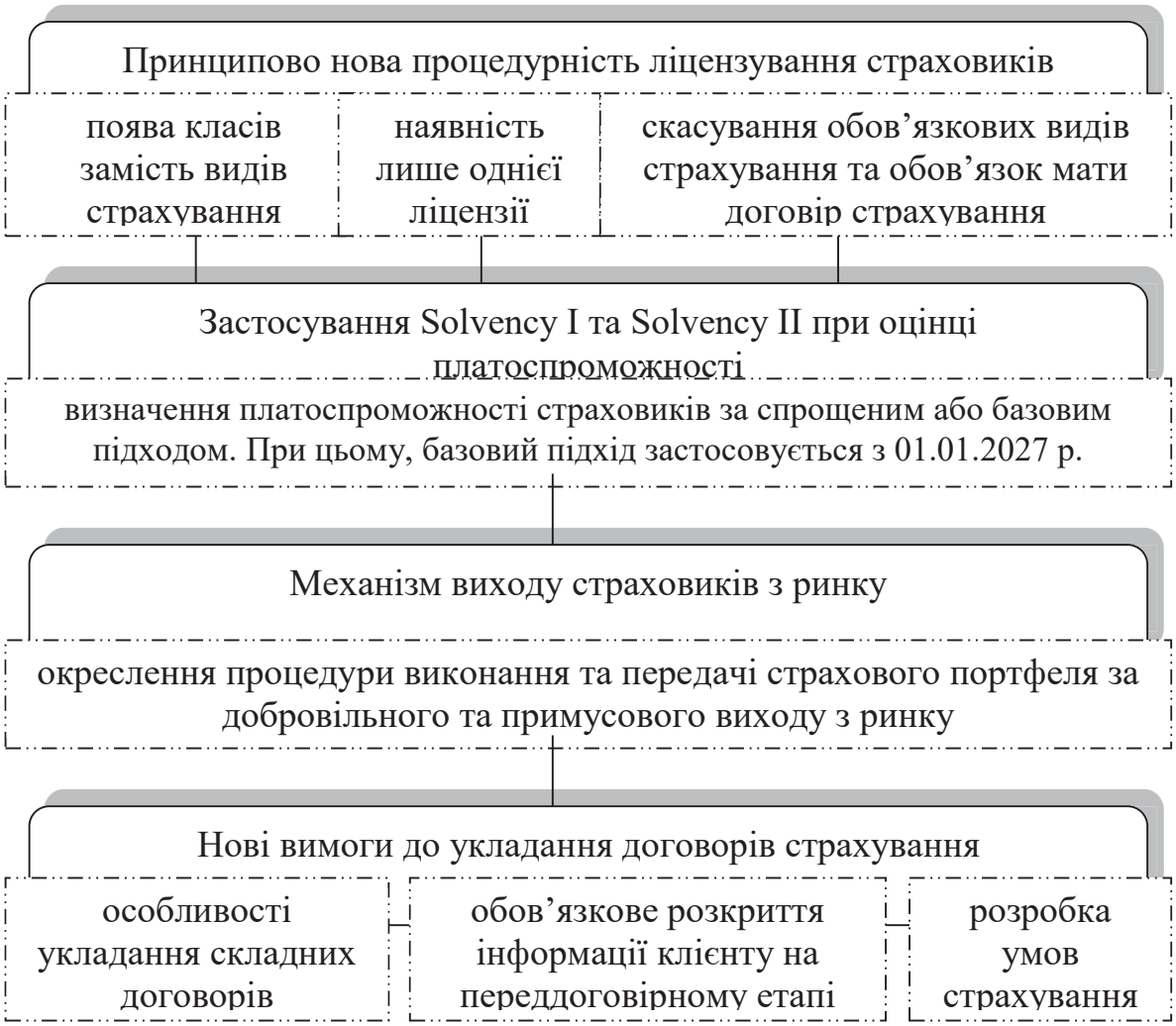

Рис. 1. Новації в системі державного регулювання відповідно до Закону України «Про страхування»

Джерело: побудовано автором на основі [3]

У вересні 2019 року ухвалено Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення функцій із державного регулювання

ринків фінансових послуг» (так званий закон про «спліт»), відповідно до якого з 01 липня 2020 року Національний банк став регулятором та наглядовим органом на страховому ринку.

В умовах війни НБУ на фоні «зрозумілого відношення до страховиків» все ж таки намагається сформувати належне підґрунтя для імплементування кращих європейських практик. Так, на рисунку 2, подано новітні підходи до державного регулювання відповідно до Закону України «Про страхування» в контексті нового Закону.

Підсумовуючи, зазначимо, що страхові компанії в умовах воєного стану продовжують працювати, обслуговувати клієнтів від консультування щодо особливостей укладення страхової угоди до механізму здійснення страхових виплат. Звісно, збитки, заподіяні майну внаслідок воєнних дій, страховики можуть не відшкодовувати, оскільки такі події зазначені як виняток у більшості страхових угод. Водночас решта ризиків, передбачених у полісі, повністю відшкодовується відповідно до його умов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Страховий ринок перебуває в жорсткій кризі»: страховики не поділяють оптимізм НБУ. https://thepage.ua/ua/economy/strahuvannya-v-ukrayini-pid-chas-vijni.
2. Страхування під час війни Що змінюється у страхуванні з введенням воєнного стану? https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/14/685760.
3. Про страхування : Закон України від 18 листопада 2021 року №1909-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua.

УДК 336.71

Ткачук Н. М.,
к.е.н., доцентка,
доцентка кафедри менеджменту, фінансів,
банківської справи та страхування,
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

САМООРГАНІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Еволюціонуюча економіка сьогодні за характером своєї поведінки є нестаціонарною, що стає причиною появи нерівноваги та нестійкості ринкового середовища, які зумовлюють появу нелінійних процесів у функціонуванні банківської системи, ящо можуть нести загрозу її розвитку. Надшвидкі темпи змін у глобалізованому світі породжують потоки інституціональних та інноваційних збурень, які випробовують на життєздатність банки та банківську системи й спонукають до дослідження особливостей їх поведінки за умов нелінійності та нерівноважності. Пізнання та інтерпретація синергетичних властивостей банківської системи має сьогодні не лише теоретичну, а й практичну значущість для розробки й реалізації концепції самоорганізації банків.

Відтак, незаперечної актуальності й важливості набуває завдання пізнання природи, аргументації передумов і характеру самоорганізаційних процесів у банківській системі з урахуванням ідей про інформацію та самоорганізацію.

На сьогодні вже загальновизнано наукою, що характер поведінки економічних систем далекий від непорушної послідовності однорідних станів, адже в її функціонуванні складно поєднуються повільні та швидкі стадії, відбувається консолідація, утворення та розпад структур. Внаслідок цього порушується впорядкованість поведінки системи, стають надчутливими навіть дуже слабкі збурення, які можуть породити принципово інший режим поведінки складових елементів еволюціонуючої системи. В контексті синергетики, нерівноважна економічна система з плином часу піддається складним перетворенням і набуває впорядкованого режиму функціонування. Це зумовлює необхідність з’ясування економічної природи таких процесів у функціонуванні банківської системи, а також виявлення причин, що їх зумовили з врахуванням кількості наявної інформації в ній.

Зростаючі потреби економічної теорії, бланківської справи та практики банківського бізнесу зумовлюють необхідність розробки теоретико-методологічного обґрунтування та прикладного апарату забезпечення ефективного розвитку банківської системи в умовах нелінійності, нестійкості та постійних коливань зовнішнього середовища, що особливо гостро відчувають сьогодні вітчизняні банки.

Доцільність пізнання та використання нелінійної парадигми в дослідженні розвитку економічних процесів сучасної багнківської системи зумовлена такими особливостями нелінійності [1]:

- завдяки нелінійності посилюються флуктуації в системі, під якими слід розуміти зовнішні впливи та випадкові відхилення миттєвих значень величин від їх середніх значень (від стану рівноваги); за певних умов не лінійність може посилити флуктуації;
- нелінійність породжує свого роду квантовий ефект шляхів розвитку системи, тобто в заданому нелінійному середовищі можливим є не будь-який шлях еволюції, а лише визначений набір цих шляхів, що визначається спектром стійких станів структру-атракторів системи;
- нелінійність передбачає можливість неочікуваних, емерджентних змін напрямків економічних процесів у банківській системі, тому що розвиток системи неможливо передбачити методами екстраполяції; все залежить від випадкового вибору шляху в момент якісних перетворень системи, при цьому сама випадковість не повторюється.

Відтак, можемо відмітити, що нелінійна динаміка дає можливість розкрити сутність процесу самоорганізації банківської системи як ланцюжка окремих фаз порядку та хаосу, що послідовно змінюють одне одного. Як бачимо, в основі такого процесу лежить принцип «розвитку через нестійкість». В ході такого процесу в упорядкованій системи зароджується хаос, що за умов сильної нерівноважності призводить до втрати системою її стійкості. З наступним наближенням системи до точки біфуркації охоплена хаосом нерівноважна система виявляється на роздоріжжі різноманітних траєкторій можливого послідуючого розвитку й під впливом найменших збурень здатна кардинально змінити напрямок вектора свого розвитку з наступним переважанням у ній порядку. Згодом, в результаті функціонування системи знову зростає хаос і розвиток системи продовжується далі за таким самим сценарієм [2]. Оскільки необхідною передумовою нерівноважності системи є згадуваний вже нами її обмін матеріально-енергетичними, фінансовими та інформаційними потоками зі своїм оточенням, будь-які зовнішні збурення здатні вивести систему з рівноваги й втримати її в нестійкому стані.

Підкреслена особлива важливість всебічного дослідження самоорганізації банківськоі системи як особливого напрямку економічної синергетики, під якою слід розуміти здатність елементів системи здійснювати за допомогою нових можливостей на основі своїх власних зусиль цілеспрямовані перетворення, в результаті яких буде відбуватися перехід від менш організованого до більш організованого, ефективного, самоорганізованого рівня функціонування системи та всіх її елементів. Принцип системної самоорганізації є одним із найбільш сутнісних елементів цілісної синергетичної економічної парадигми, що дозволяє бачити ідентичність законів самоорганізації незалежно від того, в якій сфері вони відбуваються [3].

Таким чином зазначимо, що в процесі свого функціонування банківська система комбінує фази порядку та хаосу з урахуванням принципу «розвиток через нестійкість». В упорядкованій банківській системі зароджується хаос, під впливом якого в умовах сильної нерівноважності система втрачає свою стійкість і в точці біфуркації здатна кардинально змінити характер свого розвитку, після чого в ній знову відновлюється порядок. Подібні феномени банківської системи, що здатна до самоорганізації, формують напрямок подальших досліджень – поглиблення аналізу й комп'ютерне моделювання сценаріїв втрати та відновлення стійкості банківської системи за умов нелінійного серердовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Levin, S. A. Complex adaptive systems: Exploring the known, the unknown and the unknowable. Bulletin of the American Mathematical Society, 2002, 40 (01), 3–20. doi: https://doi.org/10.1090/s0273-0979-02-00965-5
2. Онищенко Ю. І. Взаємозв'язок процесів управління та самоорганізації при формуванні структури банківської системи. Вісник соціально-економічних досліджень. 2011. Вип. 3. С. 114-120.

УДК 336.13

Томарович Т.В.,
аспірант,
Львівський національний університет
імені Івана Франка

РИЗИК-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВІДМІННОСТІ БАНКІВСЬКОГО ТА НЕБАНКІВСЬКОЇ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ НА ПРИКЛАДІ ФІНТЕХ-КОМПАНІЙ

Ризик відмивання коштів - це функціональний ризик що полягає у ймовірності залучення банку до процесу фінансування тероризму.

Відповідно до визначення яке закріплено в сучасному законодавстві України, **ризики** - небезпека (загроза, уразливі місця) для суб'єктів первинного фінансового моніторингу бути використаними з метою легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та/або фінансування розповсюдження зброї масового знищення під час надання ними послуг відповідно до характеру їх діяльності [1].

У сучасному світі функціонують міжнародні організації що займаються регулюванням в сфері боротьби з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванням тероризму: Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) [2], Євразійська група з протидії легалізації злочинних доходів і фінансуванню тероризму (ЄАГ) [3], Комітет експертів Ради Європи із взаємної оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (MONEYVAL) [4], Егмонтська група підрозділів фінансової розвідки [5], Організація Об'єднаних Націй (ООН) [6], Міжнародний валютний фонд (МВФ) [7], Базельський комітет з питань банківського нагляду [8], Вольфсберзька група [9], Інтерпол [10] та інші.

З метою мінімізації імовірності відмивання коштів та легалізації злочинних доходів в сучасному законодавстві України обов'язковим є застосування ризик-орієнтований підходу.

Ризик-орієнтований підхід – це визначення (виявлення), оцінка (переоцінка) та розуміння ризиків легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та/або фінансування розповсюдження зброї масового знищення, а також вжиття відповідних заходів щодо управління ризиками у спосіб та в обсязі, що забезпечують мінімізацію таких ризиків залежно від їх рівня [1].

Управління ризиками відмивання коштів у банківському секторі чітко регулюється процедурою належної перевірки клієнта з моменту прийняття Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» та включає:

- ідентифікацію та верифікацію клієнта (його представника);

- встановлення кінцевого бенефіціарного власника клієнта або його відсутності, у тому числі отримання структури власності з метою її розуміння, та даних, що дають змогу встановити кінцевого бенефіціарного власника, та вжиття заходів з верифікації його особи (за наявності);
- встановлення (розуміння) мети та характеру майбутніх ділових відносин або проведення фінансової операції;
- проведення на постійній основі моніторингу ділових відносин та фінансових операцій клієнта, що здійснюються у процесі таких відносин, щодо відповідності таких фінансових операцій наявній у суб'єкта первинного фінансового моніторингу інформації про клієнта, його діяльність та ризик (у тому числі, в разі необхідності, про джерело коштів, пов'язаних з фінансовими операціями);
- забезпечення актуальності отриманих та існуючих документів, даних та інформації про клієнта [1].

Що стосується небанківської фінансового сектору на прикладі фінтех компаній та криптобірж, то на даному етапі в Україні існує певна законодавча база, що регулює процес відстеження джерел походження коштів, що задіяні в сфері фінтех компаній крипотоіндустрії: Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року [11], Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо платіжних послуг» [12].

В передовій світовій практиці існують основні поняття як Боротьба з відмиванням грошей (AML) і «Знай свого клієнта» (KYC) - це два регулятивні процеси, спрямовані на запобігання фінансовим злочинам і сприяння прозорості.

Anti-Money Laundering (AML) - це процедури і правила, які перешкоджають злочинцям використовувати віртуальні активи криптовалюту для приховування слідів доходів від незаконної діяльності, що називається відмиванням грошей.

KYC розшифровується як «Знай свого клієнта», що стосується процедур для фінансових установ, які працюють в сфері фінтех компаній та з криптовалютами, щоб запобігти крадіжці особистих даних, шахрайству та іншим кримінальним діям шляхом підтвердження особи.

Проте, в Україні, перш ніж юридично на законодавчому рівні займатися регулюванням ризиків легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та/або фінансування розповсюдження зброї масового знищення, на нашу думку, варто закріпити на регуляторному рівні удосконалення відповідного законодавства в сфері віртуальних активів: уточнити поняття віртуального активу, тобто надати йому юридичного статусу, а також встановити його класифікацію, що створить можливості для захисту прав на криптоактиви та сприятиме налагодженню оподаткування доходів від віртуальних активів та регулювання ризиків відмивання коштів в подальшому.

Законом «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» від 06.12.2019 врегульовані порогові значення фінансових операцій, а саме 400 тис. грн. (для суб'єктів господарювання, які надають послуги у сфері лотерей та/або азартних ігор, – 55 тис. грн.) [1], проте в небанківської фінансового сектору на прикладі фінтех компаній та криптобірж технічно дуже складно відслідкувати дані критерії.

Таким чином можна прийти до висновку, що банківський сектор має достатнє регулювання в сфері відмивання коштів та регулювання доходів отриманих злочинним шляхом, а сучасні фінтех компанії, такі як криптобіржи, мають набути більш чіткого та регулювання чинним законодавством України в найближчий час, аби працювати легально сплачувати податки а також відповідати всім необхідним критеріям задля того щоб мати змогу відслідковувати джерела походження коштів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» : від 06.12.2019 № 361-IX [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text
2. Офіційний сайт Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.fatf-gafi.org/en/home.html
3. Офіційний сайт Євразійська група з протидії легалізації злочинних доходів і фінансуванню тероризму (ЄАГ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://eurasiangroup.org/en
4. Офіційний сайт Комітет експертів Ради Європи із взаємної оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (MONEYVAL) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.coe.int/en/web/moneyval
5. Офіційний сайт Егмонтська група підрозділів фінансової розвідки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://egmontgroup.org/en
6. Офіційний сайт Організація Об'єднаних Націй (ООН) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.un.org
7. Офіційний сайт Міжнародний валютний фонд (МВФ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.imf.org/en/Home
8. Офіційний сайт Базельський комітет з питань банківського нагляду [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.bis.org/bcbs/index.htm
9. Офіційний сайт Вольфсберзька група [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.wolfsberg-principles.com/
10. Офіційний сайт Інтерпол [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.interpol.int/

11. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_finteh2025.pdf?v=4
12. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо платіжних послуг»: від 12.01.2023 № 2888-IX [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2888-20#Text
13. Фінансовий моніторинг: навч. посіб. / кол. уклад. за заг. ред. Е.О. Юрія. − Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. – 304 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1yomAuYQuTiUspLqU3RqRwiyr63aHgnm0/view?usp=sharing

УДК 330.1:36.1:338.1:339.7

Хаустова В. Є.,
д.е.н., професор,
директор НДЦ ІПР НАН України (м. Харків);
Трушкіна Н. В.,
к.е.н., старший дослідник,
докторант, старший науковий співробітник
НДЦ ІПР НАН України (м. Харків)

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ У КРАЇНАХ СВІТУ

На даний час існує багато прикладів ефективної практики повоєнної відбудови критичної інфраструктури [1-4] у країнах, які у свій час постраждали від збройних конфліктів, активних бойових дій і стихійних катаклізмів. При цьому одним із пріоритетних напрямів відновлення й модернізації критично важливих об'єктів інфраструктури у більшості країн світу визнано створення належного фінансового забезпечення.

У результаті опитування, яке проведено у 2020 році The Global Infrastructure Investor Association (GIIA) разом з міжнародною дослідницькою компанією Ipsos Group, встановлено, що інвестиції у розвиток інфраструктури мають стати ключовою складовою у планах урядів різних країн світу щодо забезпечення економічного відновлення після природних катастроф і катаклізмів, збройних конфліктів і війн, пандемій тощо. При цьому 79% респондентів погоджуються, що інвестиції в інфраструктуру сприятимуть створенню нових робочих місць і підвищенню рівня економічного розвитку. А 68% опитаних вважають, що уряд має надавати пріоритет інвестиціям в інфраструктуру у рамках відновлення національної економіки. Однак 59% стверджують, що уряд їхньої країни реалізує недостатньо заходів із інфраструктурного забезпечення розвитку економіки.

Як показують дослідження, одним із інструментів повоєнної відбудови інфраструктури європейських країн стали фінансові інвестиції з боку США у рамках «Програми відновлення Європи» (або «План Маршалла»), впровадження якої почалося у 1948 році. Протягом чотирьох років США надали Європі понад 17 млрд дол. (у теперішній час це приблизно 210 млрд дол.) у вигляді дешевих кредитів (20% від загальної суми) і безкоштовної фінансової допомоги (80%) здебільшого для підняття промисловості. Крім цього, за 1945-1947 рр. Європа отримала 14 млрд безпосередньо на відновлення інфраструктури. США оголосили, що їхні гроші передбачаються для вісімнадцяти країн Європи, проте найбільшу частку отримали Велика Британія, Франція, Італія та Західна Німеччина. На ці чотири країни було витрачено 2/3 усіх фінансових коштів.

Вивчення доволі успішних зарубіжних практик і кейсів свідчить про необхідність залучення міжнародного фінансування переважно у формі грантів, фокусування на завданнях дієвого відновлення й розвитку критичної інфраструктури (*табл. 1*) із застосуванням механізму публічно-приватного партнерства. При цьому кожна країна має свої специфічні особливості (*табл. 2*).

Таблиця 1. Особливості фінансового забезпечення повоєнної відбудови критичної інфраструктури у країнах світу

Країна	Зміст
Боснія та Герцеговина	Обсяг міжнародної допомоги – 20% ВВП, від 140 до 279 дол. США у розрахунку на особу. Мобілізовані обсяги міжнародного фінансування – основа для швидкої та успішної реконструкції базової інфраструктури. Гранти – домінуюча форма офіційної допомоги, сума яких до 2005 р. досягла 5,95 млрд дол. США або 82% загального обсягу міжнародного фінансування. Вони не враховувалися у складі офіційної міжнародної допомоги з розвитку, а фінансувалися за окремими програмами (PHARE, OBNOVA, SAPARD).
Італія	Фінансова допомога від США у розмірі 1,2 млрд дол. (7,1% від загального обсягу інвестиційних ресурсів) у рамках виконання «Плану Маршалла»
Німеччина	Фінансова допомога від США у розмірі 1,4 млрд дол. (8,2% від загального обсягу інвестиційних ресурсів) у рамках виконання «Плану Маршалла». Отримання 85% фінансування у вигляді грантів
Сербія	Надходження китайських інвестицій (у 2017 р. обсяг прямих інвестицій Китаю становив 2,4 млрд дол., у 2018 р. – 3,2 млрд дол.). Спрямування китайських інвестицій на відновлення й розвиток транспортної інфраструктури
Хорватія	Бюджетні асигнування для відбудови постраждалих територій у розмірі 3,4 млрд дол. США у період з 1991 по 2004 рік. Залучення коштів Хорватського банку реконструкції та розвитку. Отримання донорської допомоги від міжнародних фінансових організацій (Європейський Союз, Світовий Банк, ООН, ЮНЕСКО, ICOMOS), а також неурядових організацій (Arbeiter-Samariter-Bund Deutschland)
Іран	Позики понад 30 млрд дол. в іноземних урядів і міжнародних фінансових установах. Розроблення програми економічної стабілізації та структурної перебудови. Значна увага залученню інвестицій у відбудову критичної інфраструктури
Південна Корея	Фінансова допомога від США у розмірі 12,6 млрд дол. Частка економічної допомоги США становила 80% усіх державних доходів, що забезпечувало значну частину ВВП країни. У 1965 р. прийнято ключове рішення про отримання 800 млн дол. у вигляді «фінансової компенсації» від Японії за збитки, завдані у роки колонізації у першій половині XX ст.
Японія	Процес відбудови економіки країни умовно можна розділити на 2 етап: 1) реформи, які здійснено союзними окупаційними військами; 2) вже самостійний розвиток країни, так зване «японське економічне диво» (приблизно 1950-1970 рр.)

Джерело: складено на підставі узагальнення інформаційно-аналітичних матеріалів.

При цьому необхідно підкреслити велике значення заснованих фінансових та інвестиційних інститутів та організацій (на прикладі Боснії та Герцеговини). Серед них: Агенція з гарантування інвестицій, спонсорський трастовий фонд Багатостороннього агентства гарантування інвестицій, фонд венчурного капіталу для малого й середнього підприємництва тощо.

Таблиця 2. Фінансові інструменти, які застосовувалися у країнах світу задля повоєнного відновлення й модернізації критичної інфраструктури

Фінансові інструменти	Країни, у яких відбувалися збройні конфлікти та бойові дії							
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Безоплатна фінансова допомога США		+	+	+		+		+
Кредитні ресурси		+	+	+				
Прямі іноземні інвестиції			+		+	+		+
Кошти державного бюджету						+	+	+
Приватні інвестиції (кошти фізичних та юридичних осіб	+		+			+	+	+
Грантові кошти	+			+		+	+	
Донорська допомога МФО	+		+				+	
Фінансова допомога НУО	+		+				+	
Пільгові позики	+		+					
Репарація						+		

Примітки: Боснія та Герцеговина (1); Італія (2); Іран (3); Німеччина (4); Сербія (5); Південна Корея (6); Хорватія (7); Японія (8).

Джерело: складено авторами.

Отже, з метою повоєнної відбудови та розвитку критичної інфраструктури в Україні доцільно застосовувати передовий досвід різних країн світу. У першу чергу необхідно розробити Національну стратегію розвитку критичної інфраструктури та План її реалізації, у якому визначити фінансові інструменти (безоплатна фінансова допомога міжнародних фінансових і неурядових організацій, грантові кошти, позики, краудінвестинг, публічно-приватне партнерство, репарація тощо) та інститути. Це й стане напрямом подальших наукових досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кизим М. О., Хаустова В. Є., Трушкіна Н. В. Сутність поняття «критична інфраструктура» з позицій національної безпеки України. *Бізнес Інформ*. 2022. № 12. С. 58-78. https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-12-58-78.
2. Khaustova V., Tirlea M. R., Dandara L., Trushkina N., Birca I. Development of Critical Infrastructure from the Point of View of Information Security. *UNIVERS STRATEGIC – Revistă de Studii Strategice Interdisciplinare și de Securitate*. 2023. Anul XIV. Nr. 1(53). P. 170-188.

3. Трушкіна Н. Сутність поняття «розвиток критичної інфраструктури». *Moderní aspekty vědy*: XXIX. Díl mezinárodní kolektivní monografie. Česká republika, Jesenice: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2023. Str. 149-163.
4. Bezpartochnyi M., Trushkina N., Birca I. Critical infrastructure development management mechanism: theoretical aspects. *Current issues of the management of socio-economic systems in terms of globalization challenges*: scientific monograph. Košice: Vysoká škola bezpečnostného manažérstva v Košiciach, 2023. P. 612-628. https://doi.org/10.5281/zenodo.7799542.

УДК 338.27

Череп О.Г.,
д.е.н., професор;
Осмаковська К.Ю.,
Запорізький національний університет, м.Запоріжжя

СТРУКТУРА СПОЖИВАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНИХ РЕСУРСІВ

Важливим показником енергозбереження є структура споживання енергетичних ресурсів, які поділяють на такі групи енергоносіїв:

1. Нафта – є одним з найбільш використовуваних енергетичних ресурсів у світі. Головними споживачами нафти є транспортні засоби (легкові та вантажні автомобілі, літаки, кораблі тощо), промислові підприємства (хімічна та нафтопереробна промисловість) та господарства (опалення та готування їжі).
2. Природний газ – використовується як джерело енергії для опалення та готування їжі в побуті, а також для виробництва електроенергії. Головні споживачі газу - це побутові споживачі, промислові підприємства та електростанції.
3. Кам’яне вугілля – використовується для виробництва електроенергії та тепла. Головними споживачами кам'яного вугілля є електростанції та промислові підприємства, а також великі побутові споживачі.
4. Ядерна енергія – використовується для виробництва електроенергії в ядерних електростанціях. Головними споживачами ядерної енергії є країни з високим рівнем розвитку енергетики.

- Гідроенергетика – використовується для виробництва електроенергії в гідроелектростанціях. Головними споживачами гідроенергії є країни з розвинутою гідроенергетикою та великими річковими системами.

5. Відновлювальні джерела енергії – використовуються для виробництва електроенергії та тепла, а також для побутових потреб. Головними споживачами відновлюваних джерел енергії є країни з активним розвитком відновлюваної енергетики, такі як Німеччина, Іспанія та Китай [1].

У більшості країн споживання енергетичних ресурсів базується на нафті, газі та кам'яному вугіллі, з яких виробляється більшість електроенергії. Однак, останнім часом відновлювані джерела енергії отримують все більшу популярність, особливо в країнах, які зобов'язалися до зниження викидів вуглецю та зменшення залежності від імпортування енергетичних ресурсів.

Структура споживання енергоресурсів в Україні зображено на рис. 1.

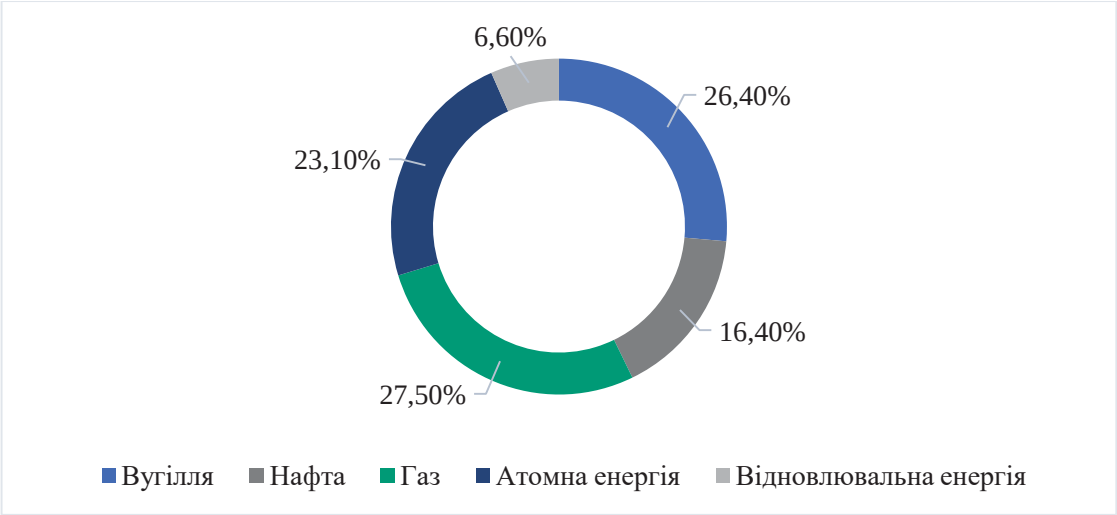

Рис. 1 Розподіл джерел енергії в загальному постачанні первинної енергії
Джерело: складено на підставі [2]

З рис. 1 можна зробити висновки, що залежність енергетики України від викопних джерел складає 70,3%, що дещо менше загальносвітових показників. Це пояснюється великою часткою енергоресурсів, отримуваних від ядерної енергетики – 23,1%. Однак українська промисловість має велику залежність від природного газу. Зважаючи на його високу ціну, споживання природного газу доцільно замінити на кам'яне вугілля, запасів якого Україні вистачить більше ніж на 300 років. Використання відновлювальних джерел енергії в Україні нижче загальносвітових (6,6%). Проте цей сегмент енергетики швидко зростає протягом останніх декількох років, та й буде зростати надалі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про альтернативні види палива: Закон України від 21.05.2009 № 1391-VI. Дата оновлення: 21.10.2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1391-14#Text
2. Державна служба статистики. URL: https://ukrstat.gov.ua/

УДК 336. 951

Шкодіна І.В.,
д.е.н., професор,
професор кафедри міжнародного бізнесу та економічної теорії,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

ІНВЕСТИЦІЇ В МЕТАВСЕСВІТ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

В умовах цифровізації економіки та повсякденного життя, віртуальні товари, віртуальна реальність (VR) та доповнена реальність (AR), NFT та цифрові валюти стають все більш популярними, що вимагає від компаній міжнародного бізнесу збільшити інвестиції в розробку цифрових технологій. Одним з шляхів цього стає інвестування різних проектів в Metaverse (Метавсесвіт), який представляє собою віртуальну реальність, що об'єднує різноманітні цифрові середовища, створені для спілкування, розваг, навчання та комерційних цілей. Лише за перші 5 місяців 2022 р. в компанії, що пов’язані з Метавсесвітом, було інвестовано 120 млрд дол. США, що вдвічі більше, ніж у 2021 році [6]. Такий обсяг інвестицій свідчить про те, що міжнародний бізнес розглядає Метавсесвіт як можливість збільшення своєї конкурентоспроможності, оскільки об’єднання віртуального та фізичного досвід докорінно змінить економіку, культуру, роботу, мистецтво, промисловість, дозвілля та всі інші аспекти життя. На думку експертів, Метавсесвіт змінює бізнес-моделі, що розширить можливості для бізнесу вже у 20-30 роках XXI ст. За даними аналітиків, протягом 2022-2030 рр. глобальний ринок буду зростати в середньому на 40% і досягне доходу в 700 млрд дол. США до 2030 р. завдяки зростанню популярності віртуальної реальності та доповненої реальності [2].

Активно інвестують в Метавсесвіт багато міжнародних компаній, серед них [7]:

- Microsoft, яка у 2022 р. придбала Activision Blizzard, Inc. за $68,7 млрд. та розробляє продукти віртуальної реальності, AR-технології, такі як HoloLens, що прискорить розвиток ігрового бізнесу Microsoft на мобільних пристроях та комп’ютерах;
- Sony інвестувала $200 млн у метавсесвіт Epic, який у 2021 р отримав близько $1 млрд фінансування та активно працює над розробкою ігрових консолей та VR-технологій;
- Google придбала Raxium для отримання апаратних рішень AR/VR та працює над проектами Google Iris і Starline, щоб створити гаджети, які повністю занурять користувачів у віртуальні світи (продукти Google Glass, Google Glass Edition 2, Google Cardboard тощо) [4];
- Apple не створює свій метавсесвіт, але її стратегією є подолання розриву між віртуальною сферою та фізичним світом за допомогою цифрових технологій

та інноваційних алгоритмів. Компанія забезпечила сумісність доповненої реальності на всіх останніх пристроях та розробляє гарнітури AR/VR, які мають бути випущені в 2023 р. [1].

- Tencent - одна з найбільших китайських технологічних компаній, яка є провідною в сфері розробки інтерактивних ігор та месенджерів, надає своїм клієнтам на азіатських ринках (Сінгапур, Малайзія, Індонезія та Таїланд) послуги «metaverse-in-a-box»;

- Meta, яка заради інвестування в Метавсесвіт не тільки змінила назву (раніше Facebook), але й заснувала Oculus VR, розробляє віртуальні інтерфейси для взаємодії з Метавсесвітом - пристрої для відеодзвінків Portal, окуляри Ray-Ban Stories, різні версії гарнітур віртуальної реальності Oculus.

Ринок Метавсесвіту достатньо викосоконкурентний – на ньому присутні приблизно 500 гравців, серед яких глобально диверсифіковані гравці (контролюють близько 10% ринку), регіональні гравці, а також велика кількість нішевих гравців у країнах. Основними учасниками є Meta Platforms, Microsoft, Tencent Holdings Ltd, Epic Games, Nvidia, Nextech AR Solutions Inc, Unity Software Inc. Та ін.

Інвестиції у Метавсесвіт та віртуальну реальність є ризикованими, оскільки це досить молода галузь, де немає гарантій успіху. По-друге, розробка віртуальної реальності та Метавсесвіту є дорогим процесом, який вимагає значних витрат на дослідження та розробку нових технологій, а також інвестицій у залучення талановитих фахівців. Отже, багато компаній, які першими почали вкладати кошти в Метавсесвіт, несуть значні збитки.

Через надмірне захоплення технологіями метавсесвіту акції Meta у 2022 р. впали більш ніж на 60%. Підрозділ Meta Reality Labs, який безпосередньо працює над розробкою Метавсесвіта, показав у 2022 р. операційний збиток 13,72 млрд дол. Проте, не зважаючи на падіння акцій, компанія продовжує активно інвестування, оскільки Цукерберг впевнений, що протягом наступного десятиліття Метавсесвіт змінить світ. [5]. В той же час, інші компанії скорочують інвестиції або взагалі йдуть з ринку. На початку 2023 р. одна з найбільших китайських технологічних компаній Tencent повідомила про закриття підрозділу, який працював над створенням спеціального кільцевого контролера Метавсесвіту через великі інвестиції, що необхідні для його створення, та несприятливий прогноз щодо його прибутковості [3].

Під час розробки віртуальної реальності та Метавсесвіту виникає також багато етичних питань, що пов'язані із безпекою, приватністю та іншими соціальними аспектами. Наприклад, у Метавсесвіті можуть бути використані методи відстеження та моніторингу користувачів, що порушує питання приватності та безпеки, кібербулінг, різні види злочинів та тероризм. Розв'язання цих питань вимагає значних витрат та зусиль. Таким чином, збитки компаній, які інвестують в Метавсесвіт, зумовлені складністю та високим ризиком розробки

віртуальної реальності та Метавсесвіту, а також етичними та соціальними питаннями, що пов'язані з цими технологіями.

Висновки. Таким чином, ринок Метавсесвіту є досить молодим та ризикованим. Це означає, що відсутні швидкі фінансові результати та наявні високі ризики, в тому числі, репутаційні. До того ж Метавсесвіт та віртуальна реальність мають певні етичні та соціальні питання, які негативно впливають на прибутковість інвестицій. Але, враховуючи, що кількість годин, що люди проводять в Інтернеті з кожним роком збільшується, то глобальний ринок Metaverse буде експоненціально зростати. Отже інвестиції в Метавсесвіт розглядаються міжнародним бізнесом, як фактор збільшення їх конкурентоспроможності в майбутньому. Якщо міжнародний бізнес та регулюючі інституції зможуть знайти оптимальний баланс між розвитком технологій та дотриманням етичних принципів, то це позитивно вплине на розвиток ринку, репутацію компаній та фінансові результати інвестицій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Apple Joins The Metaverse. Jan. 18, 2023. https://seekingalpha.com/article/4570649-apple-joins-the-metaverse
2. Global Metaverse Market Analysis Report 2022. January 17, 2023. https://www.businesswire.com/news/home/20230117005761/en/Global-Metaverse-Market-Analysis-Report-2022-Expected-Revenue-of-700-Billion-by-2030---ResearchAndMarkets.com
3. Goschenko S. Chinese Tech Giants Tencent and Bytedance Plan Cuts in Their Metaverse Divisions. Feb 20, 2023 https://news.bitcoin.com/chinese-tech-giants-tencent-and-bytedance-plan-cuts-in-their-metaverse-divisions/
4. Ibrahim D. A Closer Look At the Google Metaverse. 2022 Review. December 2, 2022. https://metaverseinsider.tech/2022/12/02/google-metaverse/
5. Meta lost $13.7 billion on Reality Labs in 2022 as Zuckerberg’s metaverse bet gets pricier. https://www.cnbc.com/2023/02/01/meta-lost-13point7-billion-on-reality-labs-in-2022-after-metaverse-pivot.html
6. The State Of The Metaverse In 2022. 28 November 2022. https://mazerspace.com/the-state-of-the-metaverse-in-2022/
7. Шкодіна І. В. Стратегії інвестування в Метавсесвіт для підприємств міжнародного бізнесу. *Професійний менеджмент в сучасних умовах розвитку ринку* : Матеріали доповідей XI науково-практичної конференції з міжнародною участю (14 грудня 2022 р.). Х.: НФаУ, 2022. 265 с. С.80-82. 1. Сучасні фінансові інститути та інструменти в нестабільній глобальній екосистемі

УДК 368.025.6

Шорох В. Д.,
здобувач вищої освіти
ступеня доктор філософії третього року навчання
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ НАГЛЯДУ НА РИНКУ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

5 квітня 2023 року набула чинності Постанова Правління Національного банку України (далі – НБУ) № 42 від 31 березня 2023 року [1], що затвердила зміни до нормативно-правових актів регулятора на ринку небанківських фінансових послуг (далі – РНФП). Відповідно до представлених змін НБУ оновив процедури нагляду за ринком, що включають розширення критеріїв оцінки ступеня ризику діяльності учасників ринку РНФП [2], доповнення до порядку застосування заходів впливу до небанківських фінансових установ в аспекті захисту прав споживачів [3], перелік процедур інспекційних перевірок [4] та переорієнтування вимог до структури власності небанківських фінансових установ [5]. Регулятор прогнозує виключно позитивні результати реалізації нових положень, що спрямовані на оптимізацію процесу взаємодії НБУ і учасників РНФП, покращення комунікації між ними, посилення прозорості структури власності надавачів фінансових послуг, а також побудову ефективної системи регулювання діяльності небанківських фінансових установ.

Незважаючи на вказаний регулятором вектор ініціативи надавачі небанківських фінансових послуг, імовірно, стикнуться зі стресом перевантаження щодо впровадження ряду нововведень. Так, наприклад, для виконання НБУ функцій з питань організації статистичної звітності, фінансові установи мають додатково надавати 9 нових файлів з даними стосовно обсягу платіжних послуг, кредитного та дебетового переказів, кількості користувачів та відкритих ними рахунків, тощо. Крім того, як згадувалось, з 1 березня 2023 року при оцінці стану корпоративного управління, управління ризиками та внутрішнього контролю учасників РНФП пріоритетним критерієм став рівень ризику порушення прав споживачів фінансових послуг, якому відведено 25-30 % загального ступеня результуючого показника [2], що свідчить про першочергову реалізацію клієнто-орієнтованого підходу до надання небанківських фінансових послуг максимально наближеного до європейських стандартів ведення аналогічної діяльності. Усе це створює внутрішній тиск на учасників РНФП та провокує перерозподіл власних ресурсів, як фінансових, так і кадрових.

Висновки. Отже, усі перелічені зміни є категоричними та зобов’язують надавачів небанківських фінансових послуг до беззаперечного виконання норм регулятора. Неналежна реалізація рекомендацій НБУ призведе до застосування

жорстких заходів впливу до фінансових установ, включно з анулюванням ліцензій. Аби уникнути таких механізмів покарання надавачам небанківських фінансових послуг варто довести активи до унормованої регулятором структури, рівня та посилити роботу з клієнтами у бік індивідуалізації. Незважаючи на масштаб протиріччя усіх нововведень та важкість їх виконання у короткий строк для фінансових установ, дотримання вимог регулятора залишається єдиним шляхом для продовження діяльності на ринку учасниками РНФП у 2023 році.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України : Постанова Правління Національного банку України № 42 від 31 березня 2023 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0042500-23#Text (дата звернення : 03.05.2023).
2. Про затвердження Положення про встановлення критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від здійснення діяльності учасниками ринку небанківських фінансових послуг, їх суспільну важливість, на підставі яких визначається періодичність проведення планових інспекційних перевірок, та порядок їх застосування : Постанова Правління Національного банку України № 157 від 11 грудня 2020 року. Дата оновлення: 31 березня 2023 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0157500-20#Text (дата звернення : 03.05.2023).
3. Про затвердження Положення про застосування Національним банком України заходів впливу у сфері державного регулювання діяльності на ринках небанківських фінансових послуг : Постанова Правління Національного банку України № 12 від 01 лютого 2020 року (зі змінами). Дата оновлення: 31 березня 2023 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012500-21#n11 (дата звернення : 03.05.2023).
4. Про затвердження Положення про організацію, проведення та оформлення результатів інспекційних перевірок учасників ринків небанківських фінансових послуг : Постанова Правління Національного банку України № 22 від 26 лютого 2021 року. Дата оновлення: 31 березня 2023 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0022500-21#n15 (дата звернення : 03.05.2023).
5. Про затвердження Положення про вимоги до структури власності надавачів фінансових послуг : Постанова Правління Національного банку України № 30 від 14 квітня 2021 року. Дата оновлення: 31 березня 2023 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0022500-21#n15https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0030500-21#n18 (дата звернення : 03.05.2023).

РОЗДІЛ 2.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗРОБКИ І ВПРОВАДЖЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, КОНТРОЛЮ І ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

UDC 336.2

Piskunov R.O.,
PhD in Economics, docent,
Head of the Department of Accounting and Taxation,
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute" of V.N.Karazin
Kharkiv National University;
Moskalenko O.V.,
PhD in Economics, docent,
Assoc.Prof., Department of Banking Business and Financial Technologies,
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute" of V.N.Karazin
Kharkiv National University

FEATURES OF TAX CONTROL IN UKRAINE

Ukraine is slowly expanding the scope of tax control. This is also relevant to military actions on the territory of the country. It is already clear that the post-war period is based on building a liberal economy, the foundation of which will be transparency of all expenses and revenues received by the tax agent. The mandatory transition of small businesses to cash registers became a catalyst for the dynamic development of this direction in Ukraine. The next important step in this direction was the start of a one-time (special) voluntary declaration from September 1, 2020, which will last until September 1, 2022. The deadline may be extended due to military conflicts. The peculiarity of this process is the opening of a special account in a bank for the purposes of one-time voluntary declaration. In other words, it is no longer possible to simply indicate the amount of cash in the declaration. These funds must be legalized through the appropriate institution.

The "tax amnesty" process is introduced by countries before launching automatic international exchange of tax information. Thus, on August 30, 2021, Ukraine committed to implementing the international standard for automatic exchange of information on financial accounts for tax purposes (CRS Standard) and to conducting the first information exchanges in September 2023 for the reporting year 2022.

In addition, a very important event in the field of Internet commerce took place during this period. Previously, when we intended to buy a corresponding product, we paid for it upon receipt. When we made payment for the product, the post office recorded it as a money transfer, and the company's sales volume was hidden. Now, when we make payments, we receive an electronic fiscal receipt. The only unresolved issue here is courier delivery. Therefore, many companies make postal delivery chargeable and courier delivery free, thus encouraging customers to choose the latter service. Thus, we already understand that the world where everyone works through courier delivery is determined by this, not by the country's economic capacity.

Also, as of January 1, 2022, the deadline for tax-free liquidation of controlled foreign companies, i.e., the use of offshore jurisdictions by businesses, has expired.

The peculiarity of this law is that the closure of the respective offshore by a tax resident of Ukraine before January 1, 2022, exempts the liquidation mass of money from taxation with an income tax rate of 18% and a military fee rate of 1.5%.

Starting from January 1, 2022, the use of Cash Registers/POS-terminals (CR/POS) will be mandatory for taxpayers in the second to fourth groups of the Unified Taxation System who conduct cash transactions. The information will be automatically transmitted to the State Tax Service. In addition, it is planned to integrate personal accounts with CR/POS data, which will allow users to view information about purchases in their tax accounts and declare tax deductions with just one click. In other words, all purchases made by credit or debit card will be displayed in the taxpayer's account. The tax service will be able to understand how much each taxpayer in Ukraine spends in real-time. We already receive fiscal receipts with QR codes today, which can be scanned to see our electronic receipt. The next three years after our country's victory over racism will be associated with transparency in our spending.

The final picture of the post-war reform is to have two records for each taxpayer in the system. The first record contains all income (official, declared, net), and the second record contains expenses (all purchases from bread to an apartment). In case, for example, the income is 250,000 UAH per year, but the taxpayer suddenly buys an apartment worth 5 million UAH, the analytical system of the State Tax Service will "light up a red light". The citizen will be asked to explain the source of the funds. It is important to note that there will be a paradigm shift. Previously, attempts were made to find undeclared income at the entry point, for example, at the time of receiving a salary. Now, control will also be exercised at the exit point, at the moment of spending money. Therefore, theoretically, one could somehow fragment their income and collect small amounts in their wallet throughout the year, but as soon as they buy an apartment at the end of the year, questions will arise after registering it with the State Tax Service. Moreover, if you are unemployed in the software record. The higher the value of expenses, the more frequent such transactions occur, and the lower your declared income, the more likely it is that you will have to pay taxes.

It was planned for this system to start operating from September 2022, but the deadline has been postponed until the end of the martial law period. During this period, the tax authorities will apply indirect methods of expense control. The bill is currently under development. However, since 2004, the state has been automatically receiving corresponding amounts of citizens' income and taxes to the Pension Fund of Ukraine. We can also see them in the phone application. By default, the tax authorities can take all income for this period, and it will be the control threshold, exceeding which 18% income tax and 1.5% military fee must be paid.

In addition, after the implementation of automatic information exchange between banks and tax authorities, planned for 2023, digitization of documents in the civil registration offices is also taking place. Documents are being digitized starting from 1925, in order to see the income and expenses of married couples. Afterwards, the State Tax Service will form the corresponding clusters "one family", "one

employee". The quality of control in such a case will show great efficiency. For example, according to [1] as of October 13, 2021, there are 1,982,348 individual entrepreneurs in Ukraine. This is almost twice as many as at the end of 2020. Thus, statistics confirm that the situation with COVID-19 has become a motivation for many Ukrainians to officially register their activities, start their own business, work for themselves, and pay taxes independently [1]. At the same time, each officially registered entrepreneur pays 22% of the unified social contribution "for themselves". However, from March 1, 2022 until the end/cancellation of the military/state of emergency, as well as during the next 12 months, such entrepreneurs have the right not to pay the unified social contribution, and penalties and fines during the period of military state and for three months after its completion are not applied and documentary checks are not carried out [2]. 80% pay this tax from the minimum wage. After the introduction of indirect control methods, each individual entrepreneur can spend only the minimum wage without additional taxes, which, according to the State Tax Service, remains with them after tax deductions. Also, questions will arise at the State Tax Service when the expenses of all employees at a particular enterprise exceed the official ones.

After 2023 (following the automatic exchange of tax information between banks and tax authorities), active development of related services, such as "my online receipts," will begin, where after phone number verification, you can see all expenses. Additionally, the State Tax Service is the owner of this database. Personal data protection does not apply to this information and the owner may sell it. Therefore, important steps have already been taken towards increasing the share of tax control in Ukraine, but there are still significant obstacles on this path. It is clear that the development of tax control is one of the decisive steps towards the de-shadowing of the Ukrainian economy and its gradual emergence from the crisis.

REFERENCES

1. У 2021 році кількість ФОПів в Україні зросла майже вдвічі. URL: https://www.fairo.com.ua/blog/number-of-fop-in-ukraine-2021 (дата звернення: 02.05.2022).
2. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 № 2464-VI URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text (дата звернення: 02.05.2022).

УДК 332

Бондарь Ю.І.,
здобувач вищої освіти, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
Шубіна С.В.,
к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Першочерговою проблемою української економіки виступає подолання спаду виробництва, відновлення нормального відтворювального процесу в усіх сферах, враховуючи реалії сьогодення, а саме наявність політичної та економічної криз, зумовлених військовими діями. Одним із шляхів вирішення даної проблеми має стати підвищення прибутковості підприємств, тому що саме прибуток є головним результативним показником діяльності в ринковій економіці. Тому вважаємо за доцільне визначення особливостей аналізу прибутковості підприємств з метою виявлення напрямків її підвищення.

Як відомо, прибутковість – це якісний показник, що характеризує рівень віддачі витрат або ступінь використання наявних ресурсів у процесі виробництва (реалізації) товарів (робіт, послуг). Як економічна категорія, прибутковість охоплює систему господарчих відносин, що є властивими усім типам господарювання, а її зміст характеризується співвідношенням прибутку та матеріально-речових факторів діяльності, що виступають у вартісній формі [1].

Таким чином, прибутковість – це показник, що характеризує відносну ефективність діяльності суб'єкта господарювання щодо здатності його приносити прибуток та забезпечувати ефективне відтворення використаних ресурсів. Разом з прибутком, як абсолютним показником ефективності функціонування підприємства, прибутковість відноситься до фінансових результатів його діяльності. Отже, прибуток виражає абсолютний ефект без урахування використаних ресурсів, а рентабельність є одним із головних відносних показників ефективності виробництва, характеризуючи рівень віддачі активів і рівень використання капіталу. Тому аналітичне дослідження прибутковості є важливим чинником для ефективного функціонування та розвитку підприємства.

Як відносний показник, рентабельність має властивість порівняння з аналогічними показниками інших підприємств або середнім значенням по галузі. Вона характеризує ступінь дохідності, прибутковості діяльності підприємства [2].

Крім зазначеного вище, рентабельність можна охарактеризувати як один із критеріїв якості управління, тому що за допомогою даного показника оцінюється ефективність управління підприємством, адже отримання прибутку та

достатнього рівня рентабельності напряму залежить від вчасного та раціонального прийняття управлінських рішень.

Аналіз фінансового стану підприємства завжди проводився за допомогою показників прибутку та рентабельності як фінансових результатів його діяльності. Визначимо головні завдання аналізу прибутковості підприємства, а саме [2]: дослідження динаміки показників прибутковості протягом звітного періоду; визначення об'єктивних та суб'єктивних факторів зміни рівня рентабельності; пошук резервів зростання прибутковості; розробка заходів задля використання виявлених резервів.

З метою належної оцінки фінансових результатів діяльності підприємства, показники прибутковості потрібно розглядати з урахуванням галузевої специфіки. Крім того, достовірність аналізу прибутку та рентабельності за попередні періоди забезпечує на підприємстві можливість складання проектних фінансових звітів та кошторисів на майбутні періоди [3]. Тому аналітичне дослідження динаміки прибутковості надає можливість прогнозувати майбутній рівень прибутковості та на цій основі визначати перспективні напрямки розвитку підприємства. В класичному варіанті оцінка прибутковості ґрунтується на співставленні окремих видів прибутку із результатами, ресурсами та витратами підприємства.

Проаналізуємо прибутковість діяльності підприємства «Агропартнер» шляхом дослідження динаміки показників рентабельності (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз показників рентабельності ТзОВ «Агропартнер» за 2020-2022 рр.*

Показники	Рік			Відхилення, (+,-)	
	2020	2021	2022	2021р. до 2020р.	2022 р. до 2021р.
Чистий дохід від реалізації товарів, тис. грн.	9249,3	25884,1	42465,0	+16634,8	+16580,9
Собівартість реалізованих товарів, тис. грн.	7466,1	20886,9	35552,1	+13420,8	+14665,2
Сукупні витрати, тис. грн.	8740,8	24868,3	41233,1	+16127,5	+16364,8
Чистий прибуток, тис. грн.	417,2	833,4	1010,1	+416,2	+176,7
Середньорічна вартість активів, тис. грн.	988,25	3363,5	6708,05	+2375,25	+3344,55
Середньорічна величина власного капіталу, тис. грн.	404,0	1029,3	1951,05	+625,3	+921,75
Чистий прибуток на 1 грн. реалізованої продукції, грн.	0,045	0,032	0,023	-0,013	-0,009
Рентабельність, %:					
- чистого доходу	4,5	3,2	2,3	-1,3	-0,9
- основної діяльності	5,6	4,0	2,8	-1,6	-1,2
- операційних витрат	32,7	20,9	17,5	-11,8	-3,4
- власного капіталу	103,2	81,0	51,8	-22,2	-29,2
- активів	42,2	24,8	15,1	-17,4	-9,7

**Складено автором на основі фінансової звітності підприємства*

Як видно з табл. 1, усі види рентабельності аналізованого підприємства зменшились за досліджуваний період. Найшвидшими темпами знизилась рентабельність власного та залученого капіталу – на 29,2% та 14,7% відповідно; найменшими – рентабельність чистого доходу та основної діяльності підприємства. Не зважаючи на зростання чистого доходу від реалізації продукції в 2022р. на 16580,9 тис.грн., чистий прибуток на 1 грн. реалізованої продукції зменшився на 49% і на кінець року складав 0,023 грн., тобто на 1 грн. чистого доходу від реалізації продукції приходиться 2,3% чистого прибутку. В даному випадку підприємству потрібно вести пошук шляхів нарощення показників прибутковості, використовуючи доступні джерела збільшення доходів і можливості зменшення витрат.

На нашу думку, головними шляхами зростання прибутковості підприємства можуть бути такі:

- зниження собівартості продукції;
- підвищення продуктивності праці за рахунок скорочення адміністративно-управлінського персоналу;
- зменшення невиробничих витрат і усунення непродуктивних втрат;
- нарощення обсягів виробництва продукції із середнім і високим рівнем рентабельності та скорочення виробництва низькорентабельної продукції;
- підвищення ефективності системи маркетингу на підприємстві із зосередженням уваги на високорентабельній продукції.

Запропоновані заходи необхідно використовувати керівництву підприємства для підвищення прибутковості в умовах військового стану. Підприємству потрібно визначити шляхи вдосконалення виробництва, підвищення конкурентоспроможності продукції, що в кінцевому плані призведе до зростання прибутку та рентабельності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств: підручник. 8-е вид. К.: КНЕУ, 2013. 385 с.
2. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник / М.Р. Лучко, С.М. Жукевич, А.І. Фаріон. Тернопіль:, ТНЕУ, 2016. 304 с.
3. Шубіна С. В., Руденко А.О. Комплексний аналіз фінансових результатів підприємства /А.О. Руденко, С. В. Шубіна // LV Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Перспективні напрямки наукових досліджень», Львів. – 2020. –Ч. 3, с. 21-24.

УДК 336.221

Веселовська В. О.,
студентка 4 курсу за спеціальністю
Фінанси, банківська справа та страхування,
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова;
науковий керівник: Самарічева Т. А.,
к.е.н, доцент кафедри менеджменту, фінансів,
банківської справи та страхування,
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

ПОДАТКОВІ РИЗИКИ ТА ФАКТОРИ ЇХ ВИНИКНЕННЯ

В сучасних умовах розвитку глобалізаційних процесів та суттєвого загострення міжнародної конкуренції своєчасне прогнозування та ефективне управління податковими ризиками визнано в світі надзвичайно важливим фактором забезпечення конкурентоспроможності.

Сутність проблеми, що склалася на сьогодні в Україні, полягає в тому, що в той час, коли відповідні фахівці в розвинутих країнах світу ефективно використовують прогнозування та мінімізацію податкових ризиків підприємства на користь окремих підприємств і економіки власної держави, у науці України не достатньо досліджувалося це питання на належному рівні. Саме податкові ризики особливо зараз є чи не найвагомішим критерієм, який визначає, куди вкладати кошти та чи вкладати їх взагалі. А оскільки залучення іноземних інвестицій визначено Україною прерогативою подальшого розвитку [1], то постає необхідність дослідження податкових ризиків.

Податкові ризики - це можливість виникнення податкових непорозумінь між платниками податків та податковими органами. Тобто коли платник податків не може або не хоче дотримуватися законодавства про податки.

Фактори, які можуть призвести до виникнення податкових ризиків:

1. Неправильне розуміння податкового законодавства: платник податків може не мати достатнього розуміння податкового законодавства, що призводить до неправильного розрахунку податків та інших обов'язкових платежів.
2. Неправильна облікова політика: некоректна облікова політика може призвести до неправильного обліку податків та інших обов'язкових платежів.
3. Помилки в податковій декларації: якщо платник податків зробив помилку в податковій декларації, то це може призвести до несправедливої сплати податків та інших обов'язкових платежів.
4. Недостатні контрольні процедури: якщо в компанії недостатньо контрольних процедур, це можна призвести до помилок в обліку та розрахунку податків та інших обов'язкових платежів.

5. Недостатній контроль за діяльністю контрагентів: якщо платник податків не контролює діяльність своїх контрагентів, то це може призвести до неправильного обліку та розрахунку податків.
6. Недостатній контроль за змінами в законодавстві: відсутнє слідкування за змінами в податковому законодавстві, може призвести до неправильного розрахунку податків та інших негативних наслідків.
7. Неправильне використання податкових пільг та знижок: якщо платник податків неправильно використовує податкові пільги та знижки, то можуть виникнути податкові ризики, пов'язані з відшкодуванням неправильно нарахованих податків.

Звернемо увагу, що важливим і найбільш складним етапом дослідження податкових ризиків є їх якісний аналіз, призваний виявити об’єктивні й суб’єктивні чинники, котрі породжують ризик у сфері оподаткування [2].

Метою визначення податкового ризику є підвищення ефективності управління податками в масштабі підприємства, галузі, країни, а в умовах глобалізації й на міжрегіональному рівні.

Для зменшення податкових ризиків платник податків може виконувати такі кроки:

1. Правильне розуміння податкового законодавства: потрібне достатнє розуміння податкового законодавства. Це можна досягти шляхом дослідження та консультацій з податковими консультантами.
2. Контроль за обліком: необхідно мати правильну облікову політику та процедури, щоб запобігти помилкам в обліку та розрахунку податків та інших обов'язкових платежів.
3. Перевірка податкової декларації та встановлення контрольних процедур: платник податків повинен встановити достатні контрольні процедури для попередження помилок в обліку та розрахунку податків та інших обов'язкових платежів та перевіряти податкові декларації перед їх поданням.
4. Контроль за діяльністю контрагентів: контроль діяльності своїх контрагентів, щоб запобігти помилкам в обліку та розрахунку податків.
5. Слідкування за змінами в законодавстві: платник податків повинен слідкувати за змінами в податковому законодавстві та аналізувати їх вплив на його бізнес.
6. Співпраця з податковими органами: потрібно співпрацювати з податковими органами та вчасно відповідати на їх запити та вимоги.

Отже, податкові ризики варто контролювати, а саме досліджувати, прогнозувати та оптимізувати на регулярній основі. Для уникнення або усунення кожного ризику має розроблятися та впроваджуватися конкретизований перелік заходів. Зменшення податкових ризиків може допомогти платнику податків уникнути штрафних санкцій та інших негативних наслідків, пов'язаних з податковими непорозуміннями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ІНВЕСТИЦІЇ В УКРАЇНУ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ. URL: https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=62bfd716-8665-4a4c-9e2d-6325ba53b3c8&title=InvestitsiiVUkrainuTaVidnovlenniaEkonomiki.
2. Джерела і види, їх кількісна і якісна оцінка. Роль податкових органів у мінімізації таких ризиків. URL: https://referatss.com.ua/work/dzherela-i-vidi-ih-kilkisna-i-jakisna-ocinka-rol-podatkovih-organiv-u-minimizacii-takih-rizikiv/.

УДК 657

Годнюк І.В.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім.С.Юрія,
Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти
Кам'янець-Подільський державний інститут

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ МАЙНА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Попри воєнний стан в Україні, необхідно намагатись всіма силами забезпечувати облікову діяльность вітчизняного сектору економіки. Безперервність та послідовність діяльності є саме такими принципами бухгалтерського обліку та фінансової звітності, відповідно до яких підприємство розглядається як таке, що продовжуватиме свою діяльність у найближчому майбутньому. Необхідність роз'яснення нових правил ведення облікової діяльності для суб'єктів господарювання, які продовжили свою роботу для підтримки життєдіяльності держави, зумовили великий інтерес до такого об'єкту як основні засоби.

Багатьох, на жаль, вже торкнулась проблема знищення, втрат чи пошкодження майна під час дії воєнного стану. Внаслідок військової агресії підприємства повністю або частково можуть втратити своє майно. Все це звичайно має вплив на відображення основних засобів підприємства в обліку, тому що головним критеріями визнання основного засобу активом має бути контроль, що є однією із вимог бухгалтерському обліку ст. 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». І якщо об'єкт не відповідає наведеним критеріям, то він не може відображатися в обліку підприємства у складі основних засобів [1].

Через брак належного правового регулювання та фіскальну позицію контролюючих органів деякі платники і надалі у той чи інший спосіб обліковують на балансі активи, що знаходяться у зоні АТО. Зрозуміло, що те майно, вже давно втратило ознаки активу, зокрема через брак у платників податків контролю над ним.

Ліквідувати пошкоджені активи можливо лише після проведення інвентаризації та встановлення винних осіб та/або причин, що призвели до втрат (або принаймні вчинення дій, спрямованих на встановлення таких осіб/причин). При цьому проведення інвентаризації вимагає наявності доступу до активів у зоні АТО, який для переважної більшості платників раніше був відсутній і залишається таким наразі. І, на жаль, вимоги щодо необхідності інвентаризації пошкоджених активів і досі не змінились.

Також, під час воєнного стану, держава має право вилучати у юридичної особи майно на потреби оборони. Головною умовою є обов'язкове попереднє або

наступне відшкодування вартості такого майна у повному обсязі. Вилучення майна формується відповідний Акт про примусове відчуження або вилучення майна, при цьому таке майно не потрібно списувати з балансу підприємстватому що таке майно повинно бути повернуто власнику. Для забезпечення точності бухгалтерського обліку, рекомендується ввести додатковий субрахунок до рахунку 10 "Основні засоби", 109 «Вилучені основні засоби» із перенесенням на нього всього майна, вилученого державою [4]. Амортизація в цьому випадку нараховується у звичайному порядку із подальшим віднесенням її у кредит рахунку 977 "Інші витрати звичайної діяльності". Після повернення майна у власність підприємства, достатньо буде просто перенести його із додаткового субрахунку на попереднє місце його обліку.

У випадку добровільної передачі підприємствами майна або коштів на потреби Збройних Сил України (ЗСУ), без подальшого їх відшкодування з боку держави, така операція не вважатиметься реалізацією з ціллю оподаткування, в тому транспортні послуги не повинні включатись до оподатковуваного доходу таких надавачів послуг [5].

Також в цих умовах виникає проблема з нарахуванням амортизації основних засобів, які не використовуються через призупинення діяльності у зв`язку із веденням військових дій. У цьому випадку є два варіанти розвитку подій. Перший із них полягає у тому, що підприємство працює за національними стандартами, амортизація продовжує нараховуватися, хоч і воєнний стан є форс мажорною обставиною, а амортизація основних засобів припиняється лише на період їх модернізації, консервації, реконструкції, добудови та дообладнання. Другим варіантом є тимчасове виведення з експлуатації основного засобу шляхом видачі відповідного наказу [3]. У такому випадку нарахування амортизації припиняється до моменту повторного введення в експлуатацію об'єкта. При цьому, негативним моментом припинення нарахування амортизації є те, що попри зупинку фізичного знову об'єкту, він піддається моральному старінню за будь-яких умов.

Схожий варіант є дещо затратніший у плані коштів і часу – консервація основного засобу, комплекс заходів, спрямованих на довгострокове зберігання основних засобів підприємств з можливістю подальшого відновлення їх функціонування [6].

Яким шляхом розраховувати амортизацію і чи нараховувати її взагалі вирішувати підприємству.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 10.08.2022, підстава - 2435-IX. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text (дата звернення 18.04.2023).

2. 2.Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України №64/2022 від 24 лютого 2022 року. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text (дата звернення 18.04.2023).
3. Кирнична В. Особливості оподаткування та звітності під час дії воєнного стану як основа підтримки малого та середнього бізнесу. URL: https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/download/2713/6565657184 (дата звернення 18.04.2023).
4. 4.Озерова О. Майно юрособи забрали на потреби оборони: що з обліком та податками. Головбух. 2022. №10. URL: https://egolovbuh.mcfr.ua/960396 (дата звернення 18.04.2023).
5. 5.Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану: Закон України від 17.05.2012 р. № 4765-VI. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4765-17#Text. (дата звернення: 18.04.2023).
6. Про порядок консервації основних виробничих фондів підприємств: Постанова КМУ від 28.10.1997 р. № 1183-97-п. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1183-97-%D0%BF#Text (дата звернення 04.05.2022).

УДК 336.24(477)

Іванов Ю.Б.,
д.е.н., професор,
головний науковий співробітник науково-дослідного центру
індустріальних проблем розвитку НАН України;
Лаптєв В.І.,
д.е.н., доцент,
доцент кафедри соціальної економіки Харківського національного економічного
університету імені Семена Кузнеця

ПРЕФЕРЕНЦІЙНА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

В умовах широкомасштабної воєнної агресії російської федерації проти України першочергового значення набуває розбудова дієвої антикризової економічної, і в тому числі податкової, політики. Зміни в оподаткуванні були здійснені в перші тижні активної фази воєнних дій, причому носили вони переважно ліберальний характер. Це було обумовлено спробою підтримати платників податків як виробників, так і споживачів товарів, робіт, послуг.

Аналіз прийнятих з моменту введення режиму воєнного стану до закінчення 2022 року змін до податкового законодавства свідчить про таке:

- значна кількість прийнятих законів (26 за неповних 10 місяців) свідчить про відсутність єдиної ідеології та методології коригування податкової політики України, що спричинило певну безсистемність реформування податкової сфери. Наслідком цього стали надмірні втрати бюджетних надходжень та недосягнення цілей відповідних регулятивних заходів. Разом з тим така надвисока кількість прийнятих законодавчих актів була обумовлена динамікою розвитку воєнної ситуації та необхідністю швидкої реакції на нові виклики та ризики;

- майже половина прийнятих законів (12 з 26) носили комплексний характер, тобто одночасно стосувалися податкового адміністрування та податкового регулювання. Разом з тим 14 законів можна кваліфікувати як спеціалізовані – вони були спрямовані або на адміністрування, чи на посилення преференційного або фіскального спрямування. З точки зору якості законодавства пріоритет однозначно мають вузькоспрямовані законодавчі акти, проте наявність значної кількості законодавчих актів широкого спрямування в умовах жорсткого дефіциту часу не може бути кваліфіковано як недолік та уявляється цілком виправданим;

- переважна більшість прийнятих законів (22 з 26) мають преференційну спрямованість, що свідчить про вибір ліберальної моделі антикризової податкової політики. Водночас проведений аналіз свідчить про відсутність системного підходу до впровадження податкових пільг. Це стосується оподаткування благодійної допомоги, ввезення транспортних засобів тощо.

Існує також суттєвий дисбаланс між законодавчими актами, що мають ліберальне та фіскальне спрямування (22/4). Таке співвідношення свідчить про стійку тенденцію до лібералізації оподаткування за відсутності системних компенсаторних механізмів, що дозволяють запобігати зайвих втрат бюджету;

- основні акценти антикризової податкової політики за видами податків були зроблені на непрямому оподаткуванні. Так, норми ПДВ були змінені 14, акцизного податку – 7 і мита – трьома законами. Натомість прямі податки змінювалися не так інтенсивно: ПДФО – 10, податок на прибуток – 6, майнові податки – 3 законодавчих акти. Такі співвідношення не відповідають світовій практиці антикризового регулювання, де основними інструментами виступають саме прямі податки, і, в першу чергу, корпоративний прибутковий податок. Це, певною мірою, зв'язане зі специфічною конструкцією українського податку на прибуток підприємств, який в чинній редакції втратив більшість притаманних кращим світовим практикам інструментів податкового регулювання. Іншою причиною такого стану справ є специфіка поточного стану сьогоднішньої кризи воєнного походження: суттєве зменшення виробничо-господарської активності вітчизняних товаровиробників, а також великі обсяги й вирішальна (в деяких випадках) роль зовнішньоторговельних операцій;

- ліберальне спрямування антикризової податкової політики періоду воєнного стану свідчить фокусування податкових змін на спрощеній системі оподаткування (майже третина прийнятих законів). Кардинальне та по суті необґрунтоване розширення сфери застосування спрощеної системи одночасно з радикальним зменшенням ставки єдиного податку слид кваліфікувати як один з найбільш неоднозначних та ризикових заходів податкової політики воєнного часу [1].

Характеризуючи внесені протягом 2022 року податкові зміни, слід зазначити, що вони в цілому були спрямовані на реалізацію широкої податкової підтримки без врахування можливих втрат бюджетних надходжень. Крім того, швидкість прийняття законодавчих актів та відсутність їх детального обґрунтування створили умови й можливості для лобіювання зменшення податкового навантаження окремих груп платників податків, а це, в свою чергу, забезпечило додаткові бюджетні втрати. Це стосується, зокрема, податкових пільг з ПДВ щодо операцій з постачання, підготовлення, виготовлення, розповсюдження аудіокниг, озвучених українською мовою; розширення сфери застосування спрощеної системи оподаткування за ставкою 2% на суб'єктів грального бізнесу, звільнення від сплати єдиного податку й єдиного соціального внеску платників єдиного податку першої та другої груп та деякі інші.

Виходячи з проаналізованого стану та тенденцій преференційної податкової політики основними концептуальними положеннями щодо її удосконалення в період повоєнного відновлення є такі.

1. Радикальне скорочення податкових пільг та преференцій військового часу за рахунок фокусування податкової підтримки до рівня вузьких груп

платників податків та перехід від широкої податкової підтримки до стимулювання розвитку за ключовими напрямами. Це відповідає й підходу Єврогрупи до основних напрямів бюджетної політики на 2023 рік [2].

2. Перехід від реактивної до проактивної податкової політики, що передбачає не прийняття заходів у відповідь на ризики й загрози, що виникають, а цілеспрямоване формування податкових умов розвитку економіки за встановленими пріоритетними напрямами.

3. Виважений підхід до використання в преференційній податковій політиці інструментів непрямого оподаткування у сполученні з впровадженням дієвих механізмів протидії необґрунтованим податковим втратам. Це, зокрема, стосується розробки та впровадження механізмів моніторингу й контролю цін на товари, операції з якими звільнені від оподаткування або оподатковуються за зменшеними ставками.

4 Поступове перенесення фокусу податкової підтримки та стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу із загальнодержавного рівня на рівень територіальних громад з урахуванням пріоритетів їх розвитку, що сприятиме створенню умов для їх саморозвитку за рахунок збільшення власних податкових баз.

5. Розширення повноважень органів місцевого самоврядування в сфері преференційної податкової політики та регулятивного потенціалу місцевого оподаткування на основі використання європейських принципів State aid з метою запобігання викривленню умов конкуренції.

Реалізація визначених концептуальних положень формує підвалини повоєнного відновлення економіки, але вона має розпочинатися до моменту закінчення періоду дії воєнного стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Єфименко Т.І., Іванов Ю.Б., Карпова В.В. Пільги в оподаткуванні в умовах воєнного стану: управління комплаєнс-ризиком.// Фінанси України, - 2022. - № 4. - С.7-26. URL: https://doi.org/10.33763/finukr2022.04.007
2. Eurogroup statement on fiscal policy orientations for 2023. – URL. - https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/07/11/eurogroup-statement-on-fiscal-policy-orientations-for-2023/
3. Guidelines on regional State aid. Communication from European Commission 2021/C 153/01. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021XC0429(01)

УДК 351.713

Коркушко О.Н.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С.Юрія,
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Податкове законодавство України зазнало значних змін з початку повномасштабного вторгнення росії на територію України. Перш за все змін зазнали процедури адміністрування, контролю та обліку платників податків. Державою була прийнята політика дерегуляції та лібералізації бізнесу, для стимулювання економіки в період воєнного стану.

Зміни в оподаткуванні через введення в Україні воєнного стану загалом підтримують бізнес в економічному плані та допомагають вистояти під час війни. Нині, звісно, головним пріоритетом для бізнесу є: вистояти, зберегти життя своїх працівників, налагодити роботу в тих регіонах України, де робота під час війни можлива задля підтримання економіки нашої країни загалом. Більшість підприємств користуються всіма тимчасовими податковими нововведеннями, що допомагає законно зменшити податкове навантаження.

Однак, Законопроект від 31.01.2023 року № 8401 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану» передбачає ряд змін до ПКУ та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період воєнного стану, які стосуються місцевих бюджетів [1]. Так, до припинення або до скасування воєнного стану в Україні, але не пізніше 1 липня 2023 року:

- скасовується застосування єдиного податку у розмірі 2%;
- скасовується можливість ФОП I та II груп не сплачувати єдиний податок;
- повертають штрафи за порушення вимог податкового законодавства;
- відновлюються документальні перевірки;
- відновлюються строки, визначені податковим законодавством;

Що стосується єдиного податку, то Законопроектом № 8401 фактично пільговий єдиний податок, який діє з 01 квітня 2022 року у розмірі 2% - не діятиме довше першого півріччя цього року (працювати на пільговому єдиному податку можна до припинення або скасування воєнного стану, але не довше ніж до 01.07.2023 року. Якщо воєнний стан продовжиться і після, то все одно з 01.07.2023 року всі платники 2% єдиного податку автоматично повернуться на свій режим оподаткування, який діяв до 01.04.2022 року.

Законопроектом № 8401 пропонується відновлення сплати єдиного податку для ФОП груп 1 і 2. На сьогоднішній день ФОП — платники єдиного податку груп 1 і 2 можуть самостійно вирішувати, сплачувати їм єдиний податок

чи ні. З 01.07.2023 року (за місяці починаючи з липня) ФОП — платники єдиного податку груп 1 і 2 повинні будуть сплачувати єдиний податок на загальних підставах (можливість не сплачувати ЄСВ «за себе» (стосується всіх ФОП) поки залишається).

З 01.07.2023 року будуть поновлені заборонені зараз планові документальні перевірки та деякі, заборонені зараз, позапланові документальні перевірки - фактично з 01.07.2023 року будуть відновлені усі види перевірок.

Фактично за всі порушення, вчиненні з моменту набрання чинності Законом, будуть застосовуватися податкові штрафи.

З 01.07.2023 року буде зупинено норму п. 69.9 підрозд. 10 розд. XX Податкового кодексу України - ті строки, для яких зараз продовжує діяти призупинення в період воєнного стану. Також буде зупинено і «карантинне» продовження податкових строків (п. 528 підрозд. 10 розд. XX Податкового кодексу України) [2].

Варто зазначити, що Законопроект 8401, торкнеться й ЄСВ. Так, з 01.07.2023 року планується відновити:

1) застосування ЄСВ - штрафів, визначених ч. 11 ст. 25 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 № 2464-VI [3]:

- звільнення від цих штрафів, на період воєнного стану, передбачене п. 921 розд. VIII Закону про ЄСВ, з 01.07.2023 року не буде діяти;
- також буде призупинене звільнення від цих же штрафів, встановлене п. 911.1 розд. VIII Закону про ЄСВ, на період дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України на всій території України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19).

2) нарахування пені;

3) проведення документальних планових перевірок нарахування та сплати ЄСВ. «Карантинні» мораторії на перевірки ЄСВ також під час воєнного стану не будуть діяти.

Отже, запропонований Урядом України Законопроект № 8401, направлений на відновлення довоєнного стану системи оподаткування в країні.

Ухвалення Законопроекту № 8401 є однією з вимог МФВ в рамках Меморандуму нової Моніторингової програми для України (РМВ). Мова ведеться про якнайшвидше відновлення довоєнного стану системи оподаткування. Виконання відповідних маяків Меморандуму дозволить відкрити шлях до повноцінної програми співпраці з Фондом (Upper-Credit Tranche), із залученням відповідного фінансування вже цього року.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Проект Закону України від 31.01.2023 року № 8401 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану»: Відомості ВР України. URL: https://ips.ligazakon.net/document/JI08694I?an=1
2. Податковий кодекс України: Відомості Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text
3. Закон України від 08.07.2010 № 2464-VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування»: Відомості Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text

УДК 657.1

Кравченко Л.О.,
здобувач вищої освіти, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н.Каразіна;
к.е.н, доцент ***Шубіна С.В.,***
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н.Каразіна

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В РІЗНИХ ГАЛУЗЯХ ЕКОНОМІКИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Бухгалтерський облік є важливою складовою та необхідною функцією системи управління будь-якої галузі економіки. Але кожна галузь має свої особливості, що впливає на зміст, методику та завдання бухгалтерського обліку. У зв'язку з цим доцільним та необхідним виступає проведення порівняльного аналізу особливостей бухгалтерського обліку в різних галузях економіки, що дозволить удосконалити системи обліку та забезпечити їх ефективність.

Для порівняльного аналізу, на нашу думку, доцільно узяти такі галузі економіки як сільське господарство, промисловість, торгівля та послуги.

Так, особливості бухгалтерського обліку в сільському господарстві характеризуються великим різновидом продукції та доволі складними процесами її виготовлення. В даному випадку бухгалтерський облік повинен враховувати витрати на землі, добрива, насіння, робочу силу та інші суб'єктивні та об'єктивні фактори. У сільському господарстві також важливо вести облік руху господарських тварин, що вимагає використання спеціальних методик [1,2].

У промисловості особливості бухгалтерського обліку пов'язані, в першу чергу, з виробництвом товарів масового використання, а також зі значними витратами на науково-технічну розробку та технологічну модернізацію. В цьому випадку для бухгалтерського обліку є важливим врахування витрат на науково-технічну розробку, обладнання, сировину, а також інші складові виробничих витрат [1].

В торгівлі особливості бухгалтерського обліку характеризуються торговельними операціями та складським обліком, тому важливим є облік руху товарів, витрат на їх придбання та зберігання. Крім того, вагоме місце займає ведення обліку руху грошових коштів та розрахунків з контрагентами [1,2].

У галузі послуг особливостями бухгалтерського обліку виступають складності визначення вартості самих послуг та відсутність матеріальної складової у більшості з них. Отже, важливим виступає облік витрат на рекламу, заробітну плату працівників, а також вірне визначення вартості послуг на основі витрат на їх виконання [3].

Таким чином, порівняльний аналіз особливостей бухгалтерського обліку різних галузей економіки показує, що для ефективного управління необхідне врахування специфіки кожної з них та відповідність методик та завдань обліку

певним її потребам. Даний підхід має забезпечити точність та надійність бухгалтерського обліку, що виступає важливим фактором успішної підприємницької діяльності [4].

Крім зазначеного вище, особливості бухгалтерського обліку повинні враховувати таку характеристику як розмір підприємства. Так, великі підприємства мають більш складну структуру, що потребує комплексного обліку витрат та певного контролю за рухом товарів. Крім того, великі підприємства частіше застосовують автоматизовані системи обліку, що знижує витрати на бухгалтерську роботу та збільшує точність облікового процесу.

Малим підприємствам притаманна менш складна структура, тому облік є менш розгалуженим. Але це не знижає актуальності та необхідності дотримання бухгалтерських норм та вимог задля уникнення проблем з контролюючими органами [3].

Особливості бухгалтерського обліку можуть бути пов'язані з характером діяльності підприємства. Так, у сфері послуг інформаційний бухгалтерський облік може мати більш важливе значення, адже витрати на розробку та зберігання інформації є основними витратами підприємства. Для виробничої сфери пріоритетним є облік сировини, матеріалів, обладнання та іншого майна, а також витрат на їх зберігання та транспортування [3].

Особливості бухгалтерського обліку також пов'язані зі специфікою діяльності підприємства. Так, у сфері фінансових послуг особлива увага приділяється обліку кредитів, резервів та ризиків, в той час як у сфері торгівлі – обліку товарів, руху грошей та заборгованостей [3,4].

Треба зазначити, що бухгалтерський облік різних країн може відрізнятися через специфіку у законодавстві та національних стандартах обліку та звітності.

Таким чином, по-перше, порівняльний аналіз особливостей бухгалтерського обліку різних галузей економіки з урахуванням розмірів підприємств показує, що ефективний обліковий процес є важливим елементом успішної підприємницької діяльності з урахуванням специфіки кожної галузі та відповідності завдань, методик та засобів обліку її потребам. По-друге, порівняльний аналіз особливостей бухгалтерського обліку показує, що він має бути спрямований на забезпечення точності, достовірності та повноти фінансової звітності підприємства, на відображення усіх важливих аспектів його функціонування [4]. Разом з порівняльним аналізом важливо звернути увагу на впровадження сучасних технологій та програмного забезпечення з метою автоматизації бухгалтерського обліку, що дозволяє зменшити кількість помилок, збільшити ефективність та точність облікового процесу, а також забезпечити більш швидкий доступ до інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Облік у галузях економічної діяльності [Текст]: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. [уклад. О. І. Гриценко]; Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 124 с.
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 41 (МСБО 41). Сільське господарство : Стандарт Ради з Міжнар. стандартів бух. обліку від 01.01.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_027#Text (дата звернення: 06.05.2023).
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV : станом на 10 серп. 2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text (дата звернення: 07.05.2023).
4. Свідерський Є. І. Бухгалтерський облік у галузях економіки : Навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2004. 233 с.

УДК 336.6

Кузьміна В.Д.,
здобувач вищої освіти, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
Шубіна С.В.*,*
к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна

ПРОБЛЕМАТИКА АНАЛІЗУ ЛІКВІДНОСТІ В СИСТЕМІ ОЦІНОК ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Ліквідність виступає однією з головних складових аналітичного дослідження та оцінювання фінансового стану підприємства. В умовах воєнного стану у багатьох вітчизняних підприємств з'явилися проблеми, пов'язані з втратою ліквідності. Початок війни змусив керівників підприємств вилучили кошти із обороту задля їх збереження, що погіршило показники ліквідності, а період погашення заборгованості суттєво збільшився.

Сьогодні бізнес дещо адаптувався до воєнних дій, активність багатьох підприємств частково відновлено, але разом з цим суттєво змінилась і система управління ліквідністю. Неможливість отримання кредитів у банківських установах винудило підприємства працювати переважно за власні кошти. В таких обставинах для показників ліквідності характерним стає мінімізація ризиків неплатоспроможності.

Зазначене вище говорить про те, що головною метою аналізу ліквідності підприємства в умовах воєнного стану виступає фінансове забезпечення можливості його розвитку через невизначеність та ризик.

Проблема зміцнення платоспроможності та ліквідності суб'єктів господарювання сьогодні вимагає розробки і впровадження відповідних методик, спрямованих на використання певного набору аналізованих показників та ефективний контроль за їх рівнем. При чому, останнє важливо як для зовнішніх, так і для внутрішніх користувачів інформації.

У таблиці 1 систематизовано фінансові показники, що мають вагоме значення для трьох головних на сьогодні груп користувачів: менеджерів фірми, власників капіталу, кредиторів [1,2].

Методологічною базою кількісної оцінки ліквідності виступає коефіцієнтний аналіз, який є зручним, інформативним та дозволяє вчасно виявити загрози зниження платоспроможності будь-якого підприємства.

Таблиця 1

Система фінансових показників відповідно до мети дослідження різних груп користувачів інформації

Менеджери	Власники	Кредитори
Мета 1 - Аналіз фінансово-господарської діяльності: • коефіцієнт прибутковості; • розмір витрат; • операційний важіль; • податкові платежі	Мета 1– Аналіз прибутковості: • дохідність власного капіталу; • прибуток на акцію; • курс акцій; • вартість бізнесу	Мета 1– Аналіз ліквідності: • коефіцієнт поточної ліквідності; • коефіцієнт абсолютної ліквідності; • ліквідність грошового потоку
Мета 2 – Аналіз та управління ресурсами: • оборотність активів; • оборотність запасів; • оборотність дебіторської заборгованості	Мета 2 – Аналіз та розподіл прибутку: • дивіденди на акцію; • поточна дохідність акцій; • коефіцієнт виплати дивідендів	Мета 2– Аналіз фінансового ризику: • частка боргу в активах; • власний оборотний капітал; • коефіцієнт фінансового ризику
Мета 3 – Аналіз дохідності: • дохідність активів; • маржа прибутку; • вартість капіталу	Мета 3 – Аналіз ринкового середовища: • рентабельність продажу; • рентабельність обороту • динаміка курсу акцій	Мета 3 – Аналіз витрат на обслуговування боргу: • прострочена заборгованість; • коефіцієнт покриття боргових зобов’язань

За традиційними методиками для оцінки ліквідності підприємства використовують коефіцієнти ліквідності (загальної, швидкої та абсолютної) [2].

Треба зазначити, що на сьогодні відсутня науково-обґрунтована система щодо відносних показників ліквідності. Велика кількість їх назв, різний набір при групуванні, розбіжності в нормативних значеннях тощо, – це перелік головних проблем, які треба вирішити з метою поліпшення методики аналізу ліквідності підприємств з урахуванням їх специфіки, галузевих особливостей та реалій сьогодення.

Розглянемо особливості трактування показників ліквідності підприємства та їх нормативні значення в умовах воєнного стану (таблиця 2).

Так, коефіцієнт загальної ліквідності характеризує здатність підприємства погасити свої короткострокові зобов'язання за рахунок мобільної частини активів (оборотних активів). Такий коефіцієнт дає найбільш загальну оцінку ліквідності активів. Головною умовою в даному випадку виступає перевищення оборотних активів над короткостроковими зобов'язаннями. Коефіцієнт швидкої ліквідності пояснює, яку частину короткострокових зобов'язань підприємство

може погасити за рахунок ліквідних оборотних активів – грошових коштів, їх еквівалентів та дебіторської заборгованості. Коефіцієнт абсолютної ліквідності визначає частку короткострокових зобов'язань, яку підприємство може погасити негайно за рахунок самої ліквідної частини оборотних активів – грошових коштів та їх еквівалентів, без допомоги дебіторської заборгованості й реалізації інших активів [2,3].

Таблиця 2

Нормативні значення показників ліквідності підприємства

Назва показника	Середньогалузеве нормативне значення	Нормативне значення в умовах воєнного стану
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2	>0,7
Коефіцієнт загальної ліквідності	>1	>1
Коефіцієнт швидкої ліквідності	>0,6	>1

Висновки. На ліквідність підприємства та його фінансовий стан в цілому впливає багато факторів, спричинених воєнним станом. Головний об’єктивний фактор із них – це нестабільність зовнішнього середовища, що вимагає виважених та вчасних управлінських рішень. В сьогоднішніх умовах бракування зовнішніх фінансових ресурсів, ліквідність підприємств значно зростає, оскільки вони вимушені функціонувати за рахунок власних коштів. Тобто вимоги до платоспроможності підприємств зростають. Тим часом, вимоги до прибутковості та ділової активності значно знижуються, тому що в умовах війни дозволяється підприємствам працювати на межі збитку (з незначним збитком), якщо вони не зменшують чисельність працівників та залишаються платоспроможними.

Крім того, беручи до уваги те, що ліквідність виступає однією з головних складових в системі оцінок фінансового стану та визначення загрози банкрутства підприємства, а також через існування певних проблем сьогодення в процесі аналізу ліквідності, дана тема потребує подальшого дослідження як в теоретичному, так і в методичному аспектах з урахуванням специфіки функціонування підприємства та його галузевої особливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бланк І.А. Фінансовий менеджмент / І.А. Бланк. – К. : Ельга, Ніка-Центр, 2004. – 656 с.
2. Шубіна С.В., Тетерятнік К. В. Проблемні аспекти обліку та аналізу ліквідності підприємства//Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених «Наукові дослідження молоді з проблем

європейської інтеграції» (9 квітня 2020 р.). – Х. :ХННІ ДВНЗ "УБС", 2020. - 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). - Систем. вимоги: Pentium ; 1GbRAM; WindowsXP, 7,8; AdobeAcrobatReader 5.0 - 10.0;. - Назва з екрану.
3. Зануда А. Бізнес під час війни: яку підтримку запропонував уряд та як виживає бізнес. BBC. 2022.URL: https://www.bbc.com/ukrainian/features-60757453

УДК 336.71

Лось Д.В.,
здобувачка вищої освіти;
науковий керівник - Ткачук Н.М., к.е.н., доцентка
кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування,
ХУУП імені Леоніда Юзькова

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Потужна банківська система є однією з найважливіших умов забезпечення сталого розвитку економіки країни, оскільки банки пов'язані з кожним сектором економіки. Варто зазначити, що українська банківська система є дворівневою: центральним банком є Національний банк України, який здійснює монетарну політику для забезпечення стабільності грошової одиниці країни; другий рівень представлений комерційними банками, які здійснюють депозитно-кредитне, розрахунково-касове та валютне обслуговування юридичних осіб і населення.

За останні роки банківська система України зазнала значних змін, які зумовлені, насамперед, коронакризою, військово-політичною нестабільністю а також значною інфляцією та загально-економічною дестабілізацією. Це мало відчутний негативний вплив на стабільність банківської системи загалом і на показники діяльності банків зокрема. Відчутне зростання курсу іноземних валют, особливо з початку повномасштабного вторгнення, призвело до зростання рівня недовіри клієнтів до банків – активізувалися намагання вкладників якнайшвидше забрати свої депозити, минаючи можливість взяття кредитів. Тому основними проблемами для банків стало зменшення обсягів власного капіталу, збиткова діяльність та скорочення обсягів кредитування. В сукупності ці негативні аспекти спричинили також значне скорочення кількості вітчизняних банків. Так, починаючи з 2017р. кількість банків зменшувалася щорічно, що візуально подано на рис. 1.

Як видно з наведених на рис. 1 даних, починаючи з 2017р., коли в цілому було зареєстровано 86 банків і в т.ч. з іноземним капіталом – 38 та 18 зі 100%-им іноземним капіталом, на кінець 2022р. залишилося в банківській системі України 67 діючих банків і в т.ч. 30 – з іноземним капіталом, з яких 22 – зі 100%-им іноземним капіталом.

Слід звернути увагу на те, що в проаналізований період, кількість банків з іноземним капіталом скоротилась на -0,21% (з 38 до 30 установ), що є негативною тенденцією для банківського сектору країни, оскільки це призводить до відтоку капіталу, при цьому чисельність банків із 100% іноземним капіталом збільшилась на 0,22% (з 18 до 22 банківських установ).

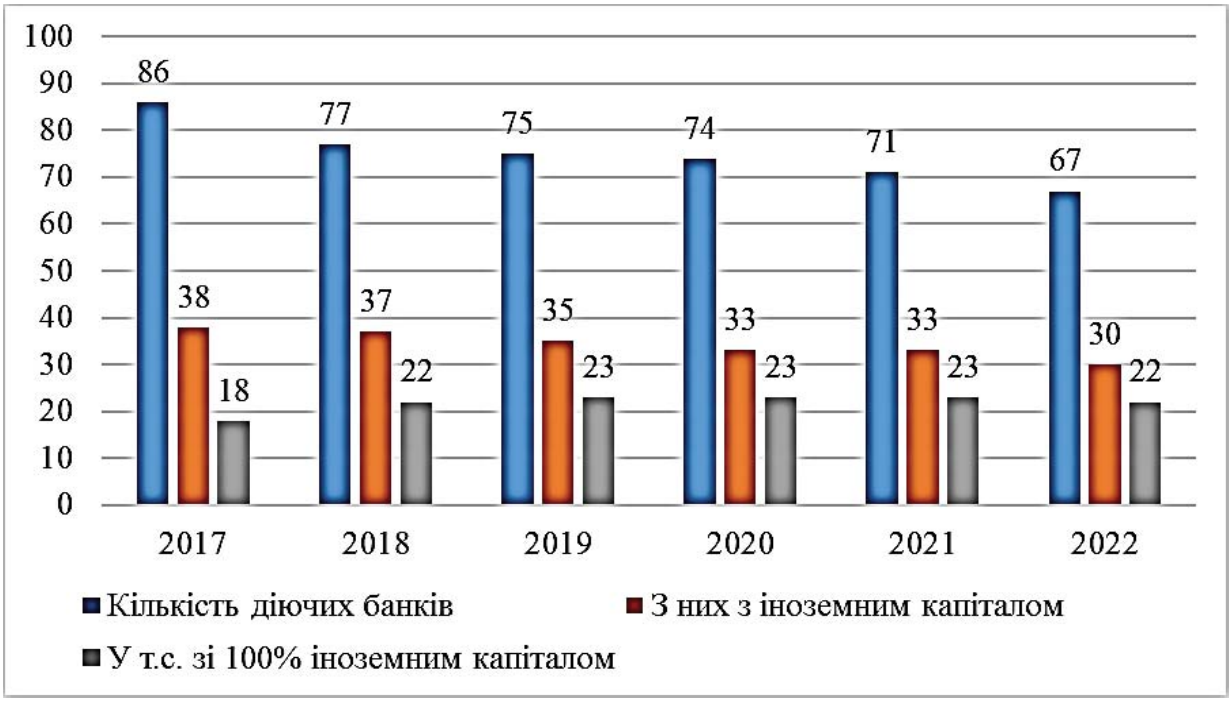

Рис. 1. Динаміка кількості банків України за 2017-2022 рр. [1].

Також необхідно підкреслити, що зі зменшенням кількості банків та їх незбалансованим територіальним розміщенням в негативну сторону змінюється доступність банківських послуг для населення.

Проаналізувавши кількість банківських установ перейдемо до аналізу важливих показників ефективної діяльнсоті банків - рентабельності активів та власного капіталу. Аналізуючи офіційні дані НБУ щодо результативності діяльності банків можна сказати, що за досілджуваний нами період рентабельність активів банків зросла з 0,33% у 2017р. до 4,20% у 2022р., а рентабельність власного капіталу підвищилась з 3,33% до 33,31% відповідно, що можемо оцінити позитивно у відновленні банківської системи України [2].

Отже, можна зробити висновок, що вітчизняна банківська система сьогодні перебуває на стадії формування й переживає доволі складні умови розвитку та функціонування. Тому важливими напрямками подальшого ефективного її розвитку є підвищення якості системи управління банківськими ризиками, вдосокналення своєчасного контролю ради директорів банку, забезпечення адекватного та належного моніторингу та нагляду з боку державного регулятора. У сукупності це все є необхідною умовою збереження стабільності банківської системи України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кількість комерційних банків в Україні. URL: https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/2022/
2. Основні показники діяльності банків України. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1

УДК 330.342.24

Марцун Г.А.,
здобувач вищої освіти, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
Шубіна С.В.,
к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В сучасних умовах економічного розвитку пріоритетну роль у підтримці конкурентоспроможності суб'єкта господарювання відіграє інноваційна діяльність. Саме інноваційна активність виступає гарантією виживання підприємств. При чому, до інноваційно-активних підприємств відносяться ті, що вкладають в інновації достатні фінансові ресурси, а також впроваджують в життя інноваційні проекти. Нажаль, інноваційна активність українських підприємств не є головною характеристикою зростання та розвитку.

Військові дії на території України значно посилили процеси деградації інноваційних процесів. За результатами проведеного Центром розвитку інновацій опитування, на сьогодні в Україні приблизно 50% бізнесу не працює, 46,8% – повністю (майже повністю) припинили роботу з початком війни, та лише 4,5% підприємств знайшли можливість підвищити обороти в порівнянні з довоєнним періодом. З урахуванням ступеня адаптації до шоків війни маємо такі цифри: 33,4% підприємств адаптувалися та розробили стратегію дій, 50,5% – знаходяться у процесі міркування та інтуїтивного управління, а 11,1% – взагалі не бачать сенсу щодо розробки бізнес-стратегій, планування подальшого розвитку в реаліях сьогодення [1].

З урахуванням сказаного вище, зазначимо, що хоч на сьогодні є багато перешкод для відновлення бізнесу, головними з яких є логістичні проблеми, бракування обігових коштів, ціни на сировину тощо, разом з тим, війна надала Україні велику підтримку міжнародної спільноти. Тому
саме розвиток інновацій та їх запровадження у виробничий процес доможуть вітчизняним підприємствам подолати складнощі та проблеми, з якими вони стикнулися в реальних умовах стану економіки.

Нажаль, за останні довоєнні роки рівень наукоємності вітчизняного промислового виробництва був значно меншим від світового, майже третина коштів, що йшла на інноваційну діяльність, припадала на закупівлю обладнання, а на придбання прав на нову інтелектуальну власність або на проведення науково-дослідних робіт витрати були значно меншими. Так, у 2020 році Україна займала 45 позицію в загальному рейтингу «Глобальний інноваційний індекс 2020» та набрала тільки 37,4 балів зі 100 можливих [2].

Як відомо, інноваційна діяльність суб'єкта господарювання пов'язана із розробкою та впровадженням як технологічно нових, так і технологічно удосконалених продуктів (продуктові інновації) і процесів (процесові інновації) [3]. Сукупні витрат на технологічні інновації складаються з поточних і капітальних витрат, що йдуть на: дослідження і розробку; придбання нових технологій; виробниче проектування; впровадження передових методів виробництва нових продуктів; придбання основних засобів (машин, обладнання), пов'язаних із упровадженням інновацій; маркетинг, рекламу тощо.

Інноваційна активність суб'єкта господарювання на даний момент визначає його конкурентоспроможність на майбутнє, тому аналіз головних показників інноваційної активності виступає важливим інструментом для з'ясування головних тенденції та визначення проблем розвитку. Тому так важливо проводити аналітичні дослідження загальних показників інноваційної активності.

Вважаємо за доцільне проводити оцінку інноваційної активності вітчизняних підприємств, використовуючи вертикальну та горизонтальну методики аналізу. Використання горизонтального аналізу інноваційної активності надасть можливість визначити динаміку змін досліджуваних показників та побачити їх приріст або зниження до попереднього (базового) періоду порівняння. Вертикальна методика аналізу надає можливість виявити частку обсягу реалізованої інноваційної продукції підприємств у загальному обсязі проданої ними продукції щодо кожного року.

Розглянемо головні дані, що визначали зміст та динаміку інноваційної активності вітчизняних підприємств (табл.1).

Таблиця 1

Впровадження інновацій підприємствами України за 2015-2020 рр. [2]

Показники	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Частка підприємств, що впроваджували інновації, %	15,2	16,6	14,3	15,6	13,8	14,9
Темп росту до попереднього року, %	-	109,2	86,1	109,1	88,5	108,0
Кількість упроваджених видів інноваційної продукції, од.	3136	4139	2387	3843	2148	4066
Темп росту до попереднього року, %	-	132,0	57,7	161,0	55,9	189,3
Кількість упроваджених нових для ринку видів інноваційної продукції, од.	548	978	477	968	418	691
Темп росту до попереднього року, %	-	178,5	48,8	202,9	43,1	165,3
Кількість упроваджених нових видів машин і обладнання, од.	966	1305	751	920	760	647
Темп росту до попереднього року, %	-	135,1	57,5	122,5	82,6	85,1
Частка обсягу реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової продукції підприємств, %	1,4	…	0,7	0,8	1,3	1,9
Темп росту до попереднього року, %	-	-	-	114,3	162,5	146,1

З даних таблиці 1 видно, що на кінець 2020 р. лише 15% вітчизняних підприємств займалися впровадженням інновацій, але пожвавлення впровадження нових технологічних процесів порівняно з попередні роком склало 8%. Бачимо суттєве збільшення кількості впроваджених видів інноваційної продукції у 2020 р. до 4066 одиниць, що порівняно з попереднім роком майже вдвічі (на 89,3%). Збільшилась також кількість упроваджених для ринку нових видів інноваційної продукції у 2020р. до 691 одиниці, що на 65,3% більше аніж у 2019р. Нажаль, удвічі скоротилася кількість упроваджених нових видів машин і обладнання з 1305 одиниць у 2016р. до 647 одиниць у 2020р. Такі темпи впровадження інновацій на вітчизняних підприємствах зумовили в певній мірі й зменшення частки обсягу реалізованої інноваційної продукції з 1,4% у 2015р. до 0,7% у 2017р., але , починаючи з 2018р., відбувається незначне її зростання.

Провівши дослідження факторів, що гальмують інноваційну активність вітчизняних підприємств, треба зазначити, що переважна більшість з них має фінансову природу, а саме: бракування власних коштів, достатньо великі витрати на нововведення, незадовільна фінансова підтримка держави, високий рівень фінансового ризику, проблеми в законодавчій базі, недостатня кваліфікація робочої сили.

Проаналізувавши головні тенденції інноваційної активності вітчизняних підприємств, можна зробити висновки про існування вагомих проблем та вкрай низький рівень розвитку інновацій в Україні, що,безумовно, несе негативний вплив на конкурентоздатність продукції, а також розвиток економіки в цілому. Крім того, на сьогодні в Україні відсутня дієздатна система реалізації зазначених державою пріоритетів науково-технологічного розвитку, а разом з цим механізм об’єктивного визначення та оцінки ефективності використання коштів, що вкладаються в дану сферу, а це не дозволяє сфокусувати ресурси на підтримку працюючих ефективно наукових шкіл та забезпечити їх сучасною технологічною базою.

Таким чином, щодо інноваційного сьогодення України, можна сказати таке: для неї характерна технологічна структура реальних інвестицій, що можуть вкладатися в інноваційні проекти. Але для інноваційного майбутнього нашої країни необхідна достатність джерел для фінансування тих досліджень і розробок, які будуть перетворені в реальні проекти та мають впливати на технологічну структуру виробництва. Тому, на наш погляд, інноваційна діяльність вітчизняних підприємств та її активність, в першу чергу, залежать від джерел фінансування такої діяльності. Головними джерелами фінансування інноваційної діяльності українських підприємств повинні бути такі: бюджетні асигнування, які надаються з державного бюджету; кошти позабюджетних спецфондів; фінансові ресурси комерційних структур (інвестиційних компаній, банків, страхових товариств тощо); кредитні ресурси спеціально уповноважених урядом інвестиційних банків; іноземні інвестиції; кошти приватних фізичних

осіб [3,4]. Для вирішення висвітлених проблем необхідно, в першу чергу, створити привабливий інвестиційний клімат та впровадити ефективні механізми для підвищення зацікавленості у впровадженні нововведень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стан та потреби бізнесу в умовах війни: результати опитування. URL. https://cid.center/the-state-and-needs-of-business-in-wartime-survey-results/
2. Інформаційні матеріали щодо стану інноваційної діяльності. URL. https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=69b9a9bf-5fbc-4035-8c0f
3. Наука, технології та інновації. Інноваційна діяльність підприємств. URL. https://www.ukrstat.gov.ua/
4. В. Данилишин. Про роль національної науки у відродженні України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://lb.ua/blog/bogdandanylysyn/515894_pro_rol_natsionalnoi_nauki.html

УДК 657.1: 378.14

Мірошник О.Ю.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна

РОЛЬ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ БУХГАЛТЕРА-АНАЛІТИКА

У зв'язку з розвитком бізнесу та зростанням конкуренції, відбувається трансформація бухгалтера в бухгалтер-аналітика, який стає необмінною складовою успішного функціонування підприємства. В свою чергу, це ставить перед системою підготовки бухгалтерів високі вимоги до компетентностей та навичок, яким повинні відповідати студенти відповідної підготовки.

Система підготовки бухгалтера-аналітика охоплює набір методів, інструментів та підходів, що дозволяють збирати, аналізувати та інтерпретувати фінансову інформацію з метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Це включає в себе виявлення тенденцій, прогнозування фінансових результатів, виявлення ризиків та можливостей, а також розробку стратегій для досягнення поставлених цілей.

Бухгалтер-аналітик відіграє ключову роль у процесі управління фінансами та прийнятті рішень на основі аналізу фінансової інформації. Він забезпечує надійність, точність та зрозумілість фінансової звітності, а також здійснює аналіз фінансових показників для виявлення проблемних місць, трендів та можливостей для вдосконалення фінансового стану підприємства.

Навички та компетенції бухгалтера-аналітика включають:

1. Бухгалтерський облік. Глибокі знання національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку; знання щодо системи оподаткування та звітності.
2. Фінансовий аналіз. Знання в області фінансового аналізу, .включаючи розрахунок фінансових показників, виявлення тенденцій, порівняння з показниками попередніх періодів та аналіз конкурентів.
3. Володіння програмними засобами. Досвід роботи з сучасними програмними продуктами для фінансового обліку та аналізу, такими як Excel, Мастер: Бухгалтерія (або аналоги), програми для статистичного аналізу тощо.
4. Комунікаційні навички. Володіння ефективними комунікаційними навичками для зв'язку з усіма рівнями управління та іншими відділами компанії, здатність пояснювати складні фінансові показники і висновки з аналізу зрозумілою мовою.

5. Аналітичні здібності. Сильні аналітичні здібності для збору, обробки та інтерпретації фінансових даних, здатність виявляти зв'язки та закономірності, робити висновки та рекомендації на основі аналізу.
6. Систематичність та організованість. Навички планування, організації та систематизації роботи. Він повинен бути відповідальним і точним у своїх діях, дотримуватися строків та вимог щодо збереження фінансової інформації.

В свою чергу, у сучасному глобалізованому бізнес-середовищі, де швидкість прийняття рішень та аналітичні здібності стають ключовими факторами успіху, програмне забезпечення відіграє важливу роль у системі підготовки бухгалтера-аналітика. Воно стає інструментом, який допомагає студентам та фахівцям, що вже працюють, розвивати необхідні навички та вміння для ефективного збору та аналізу фінансової й управлінської інформації та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

На сьогоднішній день система підготовки бухгалтерів в ННІ «Каразінський банківський інститут» ґрунтується на поєднанні сучасної практики з використанням найактуальнішого програмного забезпечення.

Практичний досвід використання програмного забезпечення дозволив впровадити його на всіх ключових етапах підготовки майбутніх фахівців – бухгалтерів аналітиків.

1. Збір та обробка, накопичення даних про роботу підприємства. На цьому етапі використовується програмний продукт «MASTER: Бухгалтерія», яка має ряд позитивних аспектів, зокрема:

- є недорогим, доступним, українським аналогом російської «1С: підприємство», яка користувалась значним попитом у підприємців та організацій в Україні;

- дозволяє вести різні види обліку (фінансовий, податковий та управлінський), а також облік персоналу та розрахунок заробітної плати;

- має зручний та зрозумілий інтерфейс, доступна для використання, як на стаціонарних комп'ютерах, так і в хмарці, що дозволяє ефективно використовувати програму в дистанційному навчанні;

- можливість створення необмеженої кількості об'єктів обліку, що дозволяє, по-перше, працювати кожному студенту, як окремому об'єкту обліку, по-друге, в подальшій практичній діяльності дозволить студентам займатися бухгалтерським аутсорсингом;

- можливість вивантаження звітів в XML-формат, що дозволяє імпортувати звіти в M.E.Doc, MS Excel й інші програми, які підтримують даний формат, також можливість експорту даних з інших систем, в тому числі перенесення залишків з 1С;

- професійна підтримка користувачів, яка дозволяє отримувати оперативне рішення питань, а також наявність значної кількості навчальних матеріалів для користувачів, які є у відкритому доступі.

До недоліків можна віднести, те, що поки програма не є настільки популярною, як її більш відомий аналог 1С, але має високі темпи поширення та перспективи.

2. Аналітична робота. На цьому етапі використовується для роботи з даними програмний продукт MS Excel. Вибір цього програмного продукту обґрунтовано його доступністю кожному, а також значним функціоналом. Крім того, існує зацікавленість роботодавців (АВ InBev Efes Ukraine, Philip Morris International й інших) в випускниках, що вміють працювати саме з цією програмою.

Студенти мають змогу опанувати особливості імпорту даних з різних джерел інформації, проводити аналіз цих даних, застосовуючи функціональний інструментарій будувати динамічні звіти, формування ключових звітних показників на основі створення взаємозв'язку між різними типами звітів, прогнозувати показники та вирішувати оптимізаційні бізнес-задачі.

3. Звітування. На цьому етапі для навчання використовується найпоширеніша програма на рику України M.E.Doc. Студенти мають змогу навчитися імпортувати дані з «MASTER: Бухгалтерія» та MS Excel, створювати різні види звітів та форм для подачі в відповідні податкові, пенсійні, статистичні служби.

Отже, використання програмного забезпечення дозволяє студентам та практикуючим бухгалтерам-аналітикам отримати реальний досвід роботи з фінансовими даними. Це робить навчання більш практичним і сприяє розвитку навичок аналізу та інтерпретації фінансової інформації. Крім того, доступ до реальних фінансових даних дозволяє студентам ознайомитися з реальними сценаріями та прикладами, що робить навчання більш захоплюючим і актуальним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бруханський, Р. Ф. (2016). Формування системи професійної підготовки бухгалтера-аналітика . Інноваційна економіка,5-6 (63), 187–198.
2. Азаренкова, Г., Мірошник , О., Кісельова, О. (2022). Обґрунтування параметрів оптимізації грошових потоків підприємства. *Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку*, *2*(5), 14-25. https://doi.org/10.26565/2786-4995-2022-2-02
3. Шубіна, С., Мірошник , О., Бєлянінова , К., Бєляєв , А. (2022). Обліково-аналітичне забезпечення доходів та витрат в системі управління прибутком підприємства. Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку, 2(5), 26-35. https://doi.org/10.26565/2786-4995-2022-2-03.
4. Грінько, А., Гринько, П., Панкратова, О. (2022). Цифровий менеджмент як основа інноваційного розвитку бізнесу. *Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку*, *2*(5), 68-79. https://doi.org/10.26565/2786-4995-2022-2-07

УДК 336.71

Мірошник О.Ю.,
к.е.н.,доцент кафедри з обліку і оподаткування,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В. Н. Каразіна;
Водолазська І.,
здобувачка вищої освіти, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна

ОСОБЛИВОСТІ БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ У ВОЄННИЙ ЧАС

Актуальність.

Усучасних умовах банки відіграють важливу роль у фінансовій системі держав. Разомі з виникненням України як незалежної держави з'являється велика кількість комерційних банків, які відіграють значну роль устворенні держави. Основним завданням нагляду НБУ щодо вжиття заходів є регулюванням діяльності комерційних банків з метою проведення її у відповідність із нормами і вимогами чинного банківського законодавства та нормативних актів НБУ, а також з метою забезпечення ліквідності, платоспроможності та стабільності банківської системи, захисту інтересів вкладників і кредиторів.

Постановка завдання. Метою дослідження особливостей банківського нагляду в умовах війни в Україні

Викладосновногоматеріалу.Слід зазначити, що згідно із статтею 1 Закону України «Про Національний банк України» сутністю регулювання банківської системи Національного банку є встановлення системи правил, що регулюють діяльність банків, визначення загальних засад банківська діяльність, порядок здійснення банківського нагляду, відповідальність за порушення банківського законодавства [1]. Основні форми регулювання банківської системи та діяльності банків наведені на рисунку 1.

Остання форма, безсумнівно, є пріоритетною порівняно з іншими, враховуючи той факт, що метою банківського нагляду є забезпечення стабільності банківської системи та захист інтересів вкладників та кредиторів банку щодо збереження зберігання коштів клієнтів у банку. облікові записи.

У зв'язку з повномасштабним збройним вторгненням Російської Федерації на територію України та запровадженням військового стану 1 квітня 2022 року Верховна Рада України ухвалила Закон № 2180-IX «Про внесення змін до деяких законів України з питань забезпечення Стабільності системи гарантування депозитів фізичних осіб».

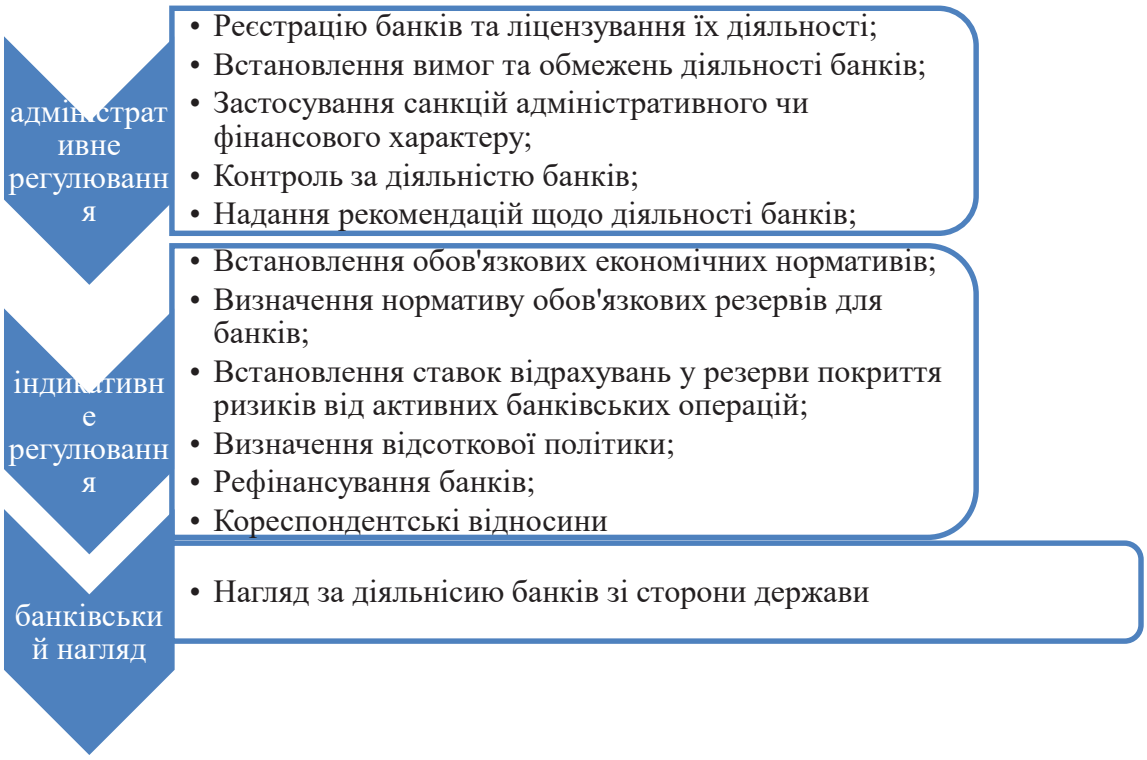

Рис. 1. Основні форми регулювання банківської системи в Україні
Джерело:[2]

Цей Закон вирішує низку питань (рис. 2).

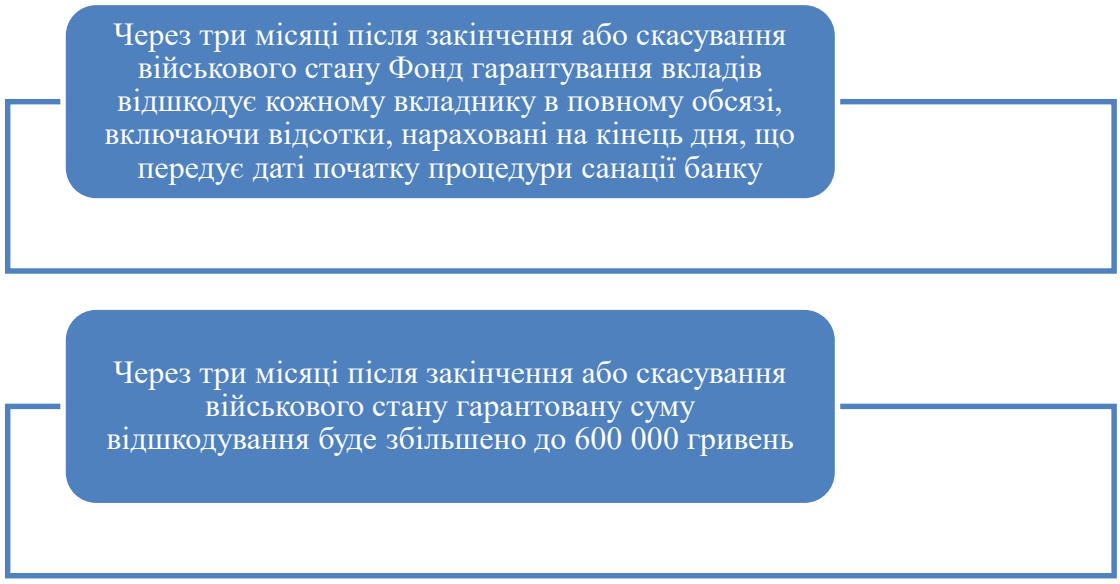

Рис.2. Характеристика основних пунктів Закону України про захист депозитів в умовах війни
Джерело: Складено автором

Такі кроки зазвичай мають позитивні наслідки для вкладників та значно збільшують відсоток гарантованих депозитів, але слід зазначити, що ці

нововведення посилюють тиск на Фонд, чий борг перед Мінфіном України, за даними міністерства, становить близько 108 грн. млрд, за які Фонд гарантування депозитів має виплатити 62 млрд грн відсотків до кінця 2031 року[3].

Отже, незважаючи на те, що Фонд гарантування депозитів погасив свій борг перед НБУ і останнім часом надходили повідомлення про дострокове погашення своїх зобов'язань перед Міністерством фінансів України. Однак надалі ці успіхи будуть ускладнені тим, що, за даними Фонду, активів банків-банкрутів залишилося трохи більше ніж 1,1 млрд грн.

Отож, за період війни в Україні НБУ прийнято достатньо документів, щодо регулювання діяльності банків в умовах збройної агресії РФ, перелік яких наведено на рисунку 3.

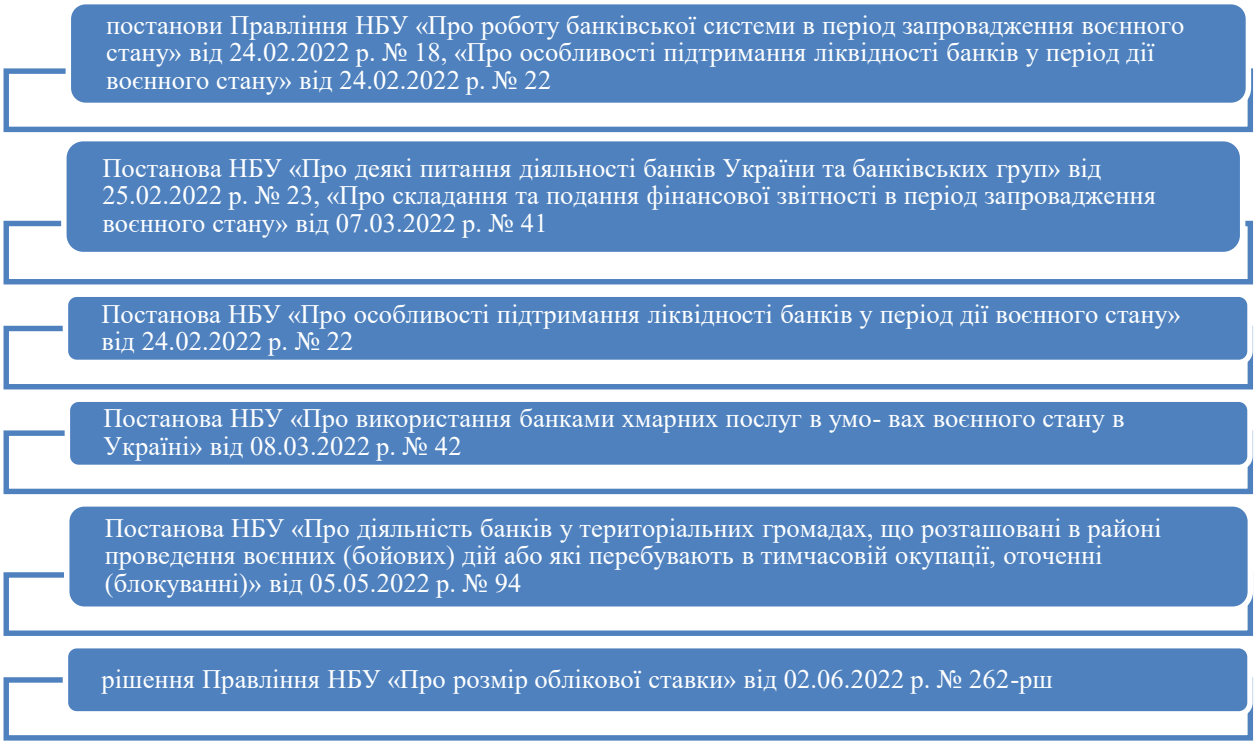

Рис.3. Перелік основних документів, які регулюють діяльність банків в період війни в Україні

Джерело: Складено автором

Отож, досліджені постанови та рішення НБУсвідчать про забезпечення стабільної роботи вітчизняної банківської системи в умовах війни та подальшому майбутньому [4].

В підсумку дослідимо механізмі банківського нагляду в Україні в період війни (рис. 4).

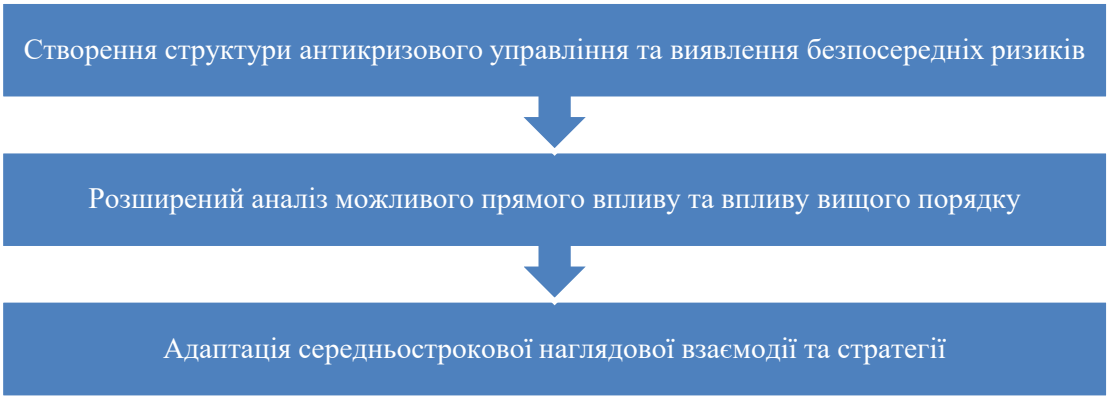

Рисунок 4 – Механізм банківського нагляду в Україні в умовах війни
Створено автором

Як для банків, так і для наглядових органів повне та швидке повернення до довоєнного ділового середовища стає все більш малоймовірним, оскільки деякі економічні засади, схоже, змінилися в нашій країні. Таким чином, у найближчі місяці вітчизняні органи банківського нагляду намагатимуться поглибити своє розуміння середньострокових та довгострокових наслідків та адаптують наглядові функції та напрямки діяльності до нових умов.

Висновки.Криза в цілому підтвердила наглядові пріоритети НБУ, зокрема кредитний ризик залишається основною галуззю уваги для банків, хоча увага зміщується з секторів послуг, особливо постраждалих від пандемії, на енергоємні сектори та сфери бізнесу, вразливі для підвищення процентних ставок. Водночас, оскільки додаткові санкції які постійно оновлюються та застосовуються, як банкірам, так і наглядовим органам, необхідно залишатися дуже уважними, щоб виявляти можливі нові осередки ризику та бути готовими до їх оперативного усунення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Міжнародніфінанси [Текст] :навчальнийпосібник / [І. І. Д’яконова, М. І. Макаренко, Ф. О. Журавка та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. М. І. Макаренка та д-ра екон. наук, доц. І. І. Д’яконової. – Київ : «Центр учбової літератури», 2012. – 548 с.
2. Наглядова статистика (2021) URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist (дата звернення 28.03.2023)
3. Прес-релізвід 19.04.2022 «Підписано угоду про реструктуризацію боргу Фонду перед державою»(2022) URL: https://www.fg.gov.ua/articles/51196-pidpisano-dogovir-pro-restrukturizaciyu-borgu-fondu-pered-derzhavoyu-.html (дата звернення 28.03.2023)
4. Шевченко К. Банківська системапрацюєнадійно і стабільно попри війну. Чомуце не диво та що буде далі? НВ.Бізнес. 2 трав. 2022 р. URL: https://biz.nv.ua/ukr/experts/kirilo-shevchenko-valyutniy-kurs-cini-ta-

stabilnist-bankivskoji-sistemi-v-ukrajini-50238688.html (дата звернення 29.03.2023)
5. Мірошник, О., Шубіна, С., Кравченко, Б. (2021). ОЦІНКА ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА. *Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку*, *1*(1), 17-22. URL: https://doi.org/10.26565/2786-4995-2021-1-02
6. Коваленко, В., Кочорба, В., Коваль, Н. (2021). ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКІВ УКРАЇНИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЙОГО УПРАВЛІННЯ. Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку, 1(1), 7-16. https://doi.org/10.26565/2786-4995-2021-1-01

УДК 004:339.17

Мустеца І.В.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування
Чернівецького торговельно-економічного інституту
Державного торговельно-економічного університету

ПРОВЕДЕННЯ ОНЛАЙН АУДИТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Комп'ютерна обробка економічних даних суттєво впливає не тільки на методологію та організацію бухгалтерського обліку, а й на організацію аудиту. За допомогою використання інформаційних технологій, безумовно, змінюється процес проведення аудиту, саме це є запорукою ефективної та успішної роботи аудитора, при цьому, зберігається мета, завдання, перевірки та основні аудиторські процедури. Проведення онлайн аудитів за допомогою інформаційних технологій особливо актуально в період воєнного стану.

Аудиторська діяльність регулюється Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», та іншими нормативно-правовими актами та міжнародними стандартами аудиту [1]. Основний документ, який стосувався аудиту в умовах комп'ютерної обробки даних, був МСА 401 «Аудит в середовищі комп'ютерних інформаційних мереж», але замість цього цей стандарт був замінений МСА 315 (переглянутий в 2019 році), «Ідентифікація та оцінювання ризиків суттєвого викривлення». [2].

Науковцями Матієнко-Зубенко І.І., Онешко С.В., Вітер С.А., Віремейчик А.М. досліджувались питання цифрової адаптації аудиту на шляху до реформування і розвитку аудиту в Україні на основі міжнародного досвіду [3,4]. Впровадження онлайн аудиту в умовах воєнного часу досліджувала Гаман Г.В. [5].

Вчені аналізують, що проведення аудиту в умовах становлення та розвитку цифрової економіки є одним із найважливіших інструментів реалізації ефективної діяльності суб'єктів управління в тому числі і в умовах війни. Особливо ефективна організація та чітка обробка аудиторських процедур забезпечують досить комплексну та своєчасну перевірку аудиторських послуг за допомогою відповідного програмного забезпечення постачання за відносно низькою ціною.

До функціональних ІТ аудиту відносять прикладні програми автоматизації процесу перевірки. До забезпечувальних ІТ аудиту належать пошукові та нормативно-довідкові системи, інформаційні системи обліку, аналітика та статистика систем, інформаційні системи обліку та засоби електронного офісу.

На нашу думку, ця класифікація є не повною, оскільки не передбачається визначення системи, в якій ведеться облік та аналізується її функціонування. До його класифікації можна додати базові ІТ до яких можна віднести інформаційні системи обліку та інформаційні системи підприємства.

Виходячи з цієї класифікації, можна вважати, що лише застосування інформаційних технологій груп «функціональні» та «базові», визначає поняття «комп'ютерний аудит».

Плануючи аудит із залученням комп'ютерів необхідно враховувати наступне: наявність необхідного обладнання для надання відповідних послуг аудиту; дата початку перевірки, яка повинна відповідати даті передачі даних аудитору за погодженою формою із суб'єктом господарювання; факт залучення до роботи фахівців у галузі інформаційних технологій; знання, досвід та кваліфікація аудитора в галузі інформаційних технологій; ефективність використання комп'ютера під час аудиту; знання пакетів аудиторських програм.

Аудит в умовах ІТ ділиться на кілька етапів. Таким чином, на кожен етап впливає ступінь комп'ютеризації як з боку клієнта, так і з боку аудиторської фірми, характерний для проведення аудиту за допомогою комп'ютера.

Вплив комп'ютерної обробки даних на кожен етап аудиту різний і має свої властивості. Наприклад, використання комп'ютера на етапі попереднього планування аудиту дозволяє чіткіше використовувати процедури попереднього аналізу. На основі отриманої інформації та шляхом проведення аналітичних процедур укладається договір на обслуговування споживача. Крім того, у подальшому, показники, встановлені на етапі попереднього планування, повинні бути підтверджені та мати узгодженість на етапі підготовки плану та програми аудиту між плановими показниками та показниками, які отримані безпосередньо під час контролю, у разі їх розробки.

При цьому, отримані дані слід розділити за важливістю впливу, отриманого на етапі попередніх процедур аналізу. Іншими словами, збір слід розділити за ступенем впливу і відобразити у вигляді електронних таблиць або на спеціально розроблених формах, виведених на паперовому носії з умовою додаткового аналізу та віддзеркаленням у базі даних.

Серед перспектив розвитку програм автоматизації аудиту можна виділити основні, а саме: інтеграція з бухгалтерським програмним забезпеченням; створення концепції деталізованого нормативно-методичного забезпечення щодо алгоритмів формування аудиторської звітності на основі імпортованих даних бухгалтерського обліку підприємства; створення загальної інформаційної бази аудиту щодо типових порушень і викривлень; інтеграція можливостей стандартизації бізнес-процесів замовника; автоматизований розрахунок поточних показників на основі поточних звідних даних та їх інтерпретація щодо основних суб'єктів зазначеного виду господарської діяльності.

Однак на шляху розвитку аудит в напрямку комп'ютерної обробки даних можуть з'являтися перешкоди. Оскільки питанню проблем розвитку аудиту приділено багато уваги в науковій літературі, варто назвати найважливіші. С.Онешко виділяє саме таку основну проблематику аудиту в умовах комп'ютерної обробки даних: проблема кваліфікації аудиторів в умовах дефіциту фахівців із цифровими навичками; проблема організації аудиту щодо створення інноваційної

продукції; ефективна організація роботи персоналу; відсутність повного програмного забезпечення, за допомогою якого можна об'єднати всі результати аудиту. [4]

Основною проблемою онлайн аудиту в умовах воєнного часу є високий ризик у фальсифікації фінансової звітності та наявність в ньому помилок. Бізнес - процеси клієнта часто виконуються в неповних умовах цифровізації і аудитору доводиться працювати з великою кількістю паперових документів. Експерти аудиту повинні звернути особливу увагу на те, що є потенційні об'єкти розкрадання та маніпуляцій, в т.ч. ресурси, що використовують комп'ютерні програми.

Отже, за сучасних умов використання обробки комп'ютерних даних є не тільки актуальним завданням і найважливішим фактором успіху роботи аудитора, але й необхідною умовою для його ефективної реалізації в сучасних умовах. Можна стверджувати, що ефективність аудиторських послуг значно підвищується завдяки використанню спеціалізованих програмних продуктів.

Актуальною стала необхідність проведення аудиту за допомогою комп'ютерної обробки даних, а також онлайн аудиту для всіх діючих аудиторських фірм і аудиторів, які намагаються зайняти певне місце на аудиторському ринку послуг та отримати конкурентні переваги в наданні послуг у цій сфері.

При проведенні онлайн аудиту підвищується продуктивність праці, відповідно підвищується рентабельність аудиторських фірм. Таким чином комп'ютерна обробка даних відкрила абсолютно новий рівень аудиторської діяльності, яка досить швидко розвивається і набуває все більшої популярності в тому числі в умовах воєнного часу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 р. No 2258-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text (дата звернення: 1.05.2023).
2. МСА 315 «Ідентифікація та оцінювання ризиків суттєвого викривлення» URL: https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-auditu (дата звернення: 1.05.2023).
3. Матієнко-Зубенко І.І. Внутрішній аудит: цифрова адаптація. ДВНЗ Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. 2020. С. 434-437
4. Онешко С.В., Вітер С.А., Віремейчик А.М. Стратегія розвитку аудиту в умовах цифрової економіки. Інвестиції: практика та досвід. Серія: Економічна наука. 2021. № 15. С. 64-69.
5. Гаман Г.В. Розвиток онлайн аудиту персоналу в умовах війни. Економіка та суспільство. Випуск №41 / 2022. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1539/1480.

УДК 336.221.4

Олейнікова Л.Г.,
д.е.н., ст.н.сп.,
ДННУ «Академія фінансового управління»;
Лепьохін О.В.,
к.е.н., доцент,
Запорізький національний університет

ТРАНСФОРМАЦІЯ ТА РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ

Нерівномірність територіального розвитку регіонів України зумовлює необхідність адаптації податкової політики держави до особливостей економіки суб'єктів держави з тим, щоб підвищити ефективність оподаткування та створити стійку доходну базу кожного регіону. Це забезпечить збалансованість регіональних бюджетів, необхідну для виконання покладених на них видаткових зобов'язань.

Зростання бюджетних витрат суб'єктів держави, що випереджає зростання доходів, призвело до розбалансованості регіональних бюджетів. При цьому знижується частка інвестиційних видатків, що обмежує власні можливості розвитку регіональних економік.

У сучасних умовах соціально-економічних перетворень у країні питання трансформації та реформування податкового стимулювання є важливими завданнями. Податковий інструментарій горизонтального стимулювання, у межах секторів, виступає найефективнішим інструментом досягнення економічного зростання. Актуальною проблемою на етапі розвитку економіки виступає вибір цільових орієнтирів під час проведення податкового стимулювання секторах економіки рамках діючої податкової системи.

На думку, інструментами відбору секторів економіки можуть стати методи багатовимірної статистики.

У процесі кластерного аналізу розроблено типологію секторів за рівнем результативності податкового стимулювання, яку можна охарактеризувати за допомогою математичного аналізу, виділити та розглянути кластер секторів, які найбільше потребують податкової підтримки.

Сформовані результати аналізу дозволять зробити висновки про дійсну ступеня диференціації секторів економіки. Індикатори оцінки результативності податкового стимулювання, виходячи з яких буде проводитися кластеризація секторів економіки [1].

В результаті проведеного аналізу даних кластеризації на основі подальшого об’єднання отриманих кластерів можна сформувати типологію галузей, виходячи з моніторингу результативності податкового стимулювання на сучасному етапі. Типологія та характеристика кластерів представлена рис.1.

Рис.1. Типологія та характеристика кластерів

На основі методу багатовимірного статистичного аналізу (кластерного аналізу) виконано типологізацію секторів економіки України за рівнем результативності податкового стимулювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Маршук Л. М. Принципи формування фінансово-ресурсного потенціалу підприємства. *Вісник ХДУ. Серія : Економічні науки.* 2016. Вип.18. Ч.2. С. 56–59.

УДК 336.6

Пелих О.С.,
здобувач вищої освіти, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна
Шубіна С.В.
к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Обмеженість власних фінансових ресурсів спонукає сьогодні більшість підприємств залучати інші ресурси фінансування, зокрема банківський кредит. З іншого боку, банківські установи займаються кредитуванням підприємств, адже підприємництво постає головним сектором ринкової економіки, який забезпечує ринок різноманітними товарами та послугами, тому кредит дозволяє сформувати оборот коштів суб'єктів господарювання, не витрачаючи великий розмір фінансових ресурсів на створення запасів сировини та матеріалів.

Перш ніж надати кредит суб'єктові господарювання, банк оцінює його кредитоспроможність. Як відомо, кредитоспроможність – це здатність суб'єкта господарювання отримати кредит і повернути його в зазначений термін та у повному обсязі. Тому метою оцінки кредитоспроможності підприємства постає характеристика якості позичальника, визначення можливостей та умов кредитування, прогнозування спроможності позичальника погасити кредит згідно з кредитним договором тощо. Треба відмітити, що при оцінці кредитоспроможності українські комерційні банки керуються власними нормативно-правовими актами та методиками, що базуються на рекомендаціях Національного банку України [1].

Таким чином, оцінка кредитоспроможності відіграє важливу роль як для банків (захищає їх від надання кредитів фінансово нестійким підприємства), так і для підприємств (оскільки від такої оцінки залежить, в якому обсязі буде наданий кредит, та чи буде він наданий взагалі).

В умовах воєнного стану переважна кількість вітчизняних підприємств зазнала проблем, пов'язаних зі зниженням ліквідності, фінансової стійкості та, як слідство, прибутковості, що негативно вплинуло на їх кредитоспроможність.

Банківські установи сьогодні приділяють значну увагу щодо розробці дійових методик оцінки кредитоспроможності позичальника, адже у випадку надання кредитів фінансово-нестійким підприємствам, погіршиться якість кредитного портфелю що, як наслідок, призведе до збитків.

Зауважимо, що перелік елементів кредитоспроможності суб'єкта господарювання та показників, що їх характеризують, залежать в першу чергу від мети аналізу, виду кредиту, стану кредитних відносин «банк – підприємство»,

результатів фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, а також від наявного забезпечення [1].

У таблиці 1 наведена характеристика головного інструментарію щодо оцінювання кредитоспроможності суб'єкта господарювання [2,3].

Таблиця 1

Характеристика інструментарію оцінювання кредитоспроможності суб'єкта господарювання

Інструментарій (методика) оцінювання кредитоспроможності	Фактори (показники), які покладені в основу інструментарію	Характеристика	Недоліки
Оцінка на основі аналізу грошових потоків	Визначається чисте сальдо надходжень та витрат за певний період, що дорівнює min 3р.	Якщо відбувається перевищення припливу над відпливом коштів – свідчить про фінансову стійкість позичальника.	Не може застосовуватись при інвестиційному кредитуванні, не враховує систему ризиків.
Оцінка на основі аналізу ризику	Цей ризик пов'язаним із процесом кругообігу обігових коштів. Враховує такі чинники як надійність постачальників, сезонність постачання, тривалість зберігання сировини, матеріалів тощо.	Оцінює кредитоспроможність підприємства, яке має намір отримати кредит на поповнення обігових коштів або на інші оперативні цілі.	Не може використовуватися для оцінки реальності повернення довгострокових інвестиційних кредитів.
Оцінка на основі системи фінансових показників	Покладені всі показники платоспроможності.	Такі коефіцієнти висвітлюють стан справ у минулому стосовно деяких боків діяльності підприємства.	Не враховує репутацію позичальника, перспективи тощо.

Як бачимо, серед найбільш поширених методик оцінки кредитоспроможності підприємства розрізняють моделі класифікації та моделі на основі комплексного аналізу.

Так, до класифікаційних моделей відносять рейтингові оцінки (кредитний скоринг, системи показників, аналіз грошових потоків), а також прогнозні моделі банкрутства (методика CART). До моделей на основі комплексного аналізу відносять: правило «6 С», моделі MEMO, CAMPARI, PARSER, RISK а

також систему 4FC та PARTS, більш притаманних для зарубіжної оцінки кредитоспроможності позичальника.

Система кредитного скорингу є одним з перспективних напрямків оцінки кредитоспроможності позичальника. Вона поділяється на 4 етапи: application-скоринг, fraud-скоринг, collection-скоринг та behavioral-скоринг. Application-скоринг – це методика, за якою відбувається оцінка кредитоспроможності позичальника, що звернувся для отримання кредиту щодо вказаних у анкеті даних.

Відомий як кредитний скоринг, Fraud-скоринг спрямований на виявлення шахраїв. Зазначимо, що Collection-скоринг – це відомий за кордоном колекторський скоринг, що визначає пріоритетні напрямки роботи з неблагодійними позичальниками, або веде дослідження прострочених заборгованостей. За Behavioral-скорингу відбувається оцінка очікуваної поведінки позичальника, що грунтується на даних історії транзакцій. Даний скоринг використовується для попередження виникнення заборгованості [3].

Зауважимо, що іноді оцінюють кредитоспроможність позичальника за допомогою моделей Альтмана, Таффлера, Ліса, Бівера тощо. Головним недоліком цих моделей є те, що вони частково характеризують як рівень ймовірності банкрутства, так і рівень кредитоспроможності підприємства.

Як відомо, перед тим, як планувати залучення коштів через банк, фінансовій службі підприємства необхідно оцінити можливість отримання кредиту. В даному випадку рекомендується провести аналіз з приводу того, чи відповідають параметри діяльності підприємства кредитним стандартам, що вимагає певний банк. Зазначимо, що будь-яке підприємство має власну специфіку діяльності, певні рівні менеджменту, маркетингу тощо, тому методика кредитної оцінки в системі внутрішнього контролю підприємства повинна включати аналітичне дослідження усіх даних процесів [2,3].

Таким чином, кредитні операції виступають не тільки як прибуткові банківські операції, але, водночас, є й найризиковими. Від об'єктивності оцінки кредитоспроможності позичальників головним чином залежать результати виконання кредитних угод та взагалі ефективність кредитної діяльності банку. Тому аналіз та оцінка кредитоспроможності є важливим фактором зниження кредитного ризику.

Аналізуючи наведений вище інструментарій щодо оцінки кредитоспроможності позичальника, можна зробити висновок, що на сьогодні не існує загальної методики цього процесу, адже кожен метод має свої переваги та недоліки. Різноманітність існуючих методик аналізу та оцінки кредитоспроможності обумовлює необхідність їх впорядкування з урахуванням специфіки вітчизняних банківських установ та галузевої особливості кожного позичальника, а також впровадження системи кредитного скорингу як одної з перспективних напрямків оцінки кредитоспроможності позичальника.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. А.С. Крутова, Н.Б. Кащена Теоретико-методичні аспекти аналізу кредитоспроможності підприємства // Проблеми економіки. - 2017. - № 1. - С. 211-216.
2. І.В. Івіна Сучасні методи оцінки кредитоспроможності позичальників // Фінанси і кредит: економіка інноваційної діяльності підприємств. - 2019. -С. 401-402.
3. О.М. Панченко, А.В. Пересипкіна Оцінка кредитоспроможності в системі внутрішнього контролю підприємства // Ефективна економіка. – 2018. - № 11. – С. 1-7.

УДК 657.1.011.56

Пеняк.Ю.С.,
к.е.н, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
Карпішина А.Р.,
бухгалтер 1 категорії ТОВ «Intruder», м. Харків

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНОГО ОБЛІКУ НА ШВЕЙНОМУ ВИРОБНИЦТВІ

В умовах сучасного розвитку підприємств широкого використання набувають бухгалтерські програми, покликані автоматизувати облік та полегшити роботу бухгалтера, мінімізуючи ризики припущення помилок. У даній роботі розглянуто особливості комп'ютеризованого обліку на швейному виробництві ТОВ «Intruder», що зосереджено навколо обліку сировини та матеріалів, напівфабрикатів, готової продукції. Актуальність дослідження практики використання програмного забезпечення зумовлена швидкими темпами первинного документообігу та великими об'ємами облікової інформації у швейному виробництві.

Постановка проблеми. На даний момент все більше вітчизняних підприємств застосовують практику ведення комп'ютерного обліку, що створює попит на кваліфікованих бухгалтерів з навичками роботи не тільки у сервісах Microsoft Office, але й у спеціалізованих бухгалтерських програмах. Окрім підготовки спеціалістів, перед сучасними підприємцями постає проблема підбору програмного забезпечення при обмеженому виборі на ринку та налагодження функціональної та ефективної системи, з урахуванням специфіки роботи.

Виклад основного матеріалу. До розгляду особливостей комп'ютерного обліку на швейному виробництві ТОВ «Intruder» представлено спеціалізоване програмне забезпечення 1С: Управління швейним виробництвом, а саме BAS Швейка 8 [1]. Дана програма спеціально розроблена для ведення обліку швейного виробництва та містить у собі усі особливості галузі. Головним чином облік програми побудовано навколо закупки матеріалів, створення крою, передачі в пошив та оприбуткування готової продукції. Інші модулі, такі як заробітна плата, грошові кошти, завдання та наряди, має стандартизований функціонал, відповідно до потреб обліку.

Першочергово, перед початком переведення обліку у комп'ютерний формат, база даних програми заповнюється інформацією про тканину і фурнітуру, які будуть використовуватись, з усіма характеристиками (колір, щільність, тип). Надалі формується нормативний склад усієї продукції з відповідними специфікаціями (колір, розмір, принт, вишивка). Облік ведеться за

схемою «Крій н/ф; Готова продукція», який передбачає використання напівфабрикатного варіанту обліку. Напівфабрикатний варіант полягає у обліку витрат, які формують собівартість готової продукції, за окремими стадіями виробництва (після крою, пошиву, переробки), включаючи вартість крою напівфабрикат та інших складових, що були виготовлені на попередньому етапі [2]. Таким чином собівартість на кожному послідуючому етапі виробництва буде містити в собі попередню собівартість та поточну вартість робіт та матеріалів. Це дозволяє простежувати собівартість за операціями та визначати вклад кожної операції в формування кінцевої собівартості готової продукції (табл.1).

Таблиця 1

Відображення витрат на виробництво на рахунках бухгалтерського обліку при напівфабрикатному варіанті обліку

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		ДТ	КТ	
Створення крою напівфабрикату				
1	Передача тканини SoftShell, підкладки та флісу в закрійний цех	231	2011	813,85
2	Нараховано заробітну плату закрійникам	231	661	27,00
3	Відрахування на соціальні заходи	231	651	7,70
4	Визначення собівартості крою н/ф	251	231	848,55
Створення пошиву напівфабрикату				
1	Передача крою н/ф до пошивного цеху	232	251	848,55
2	Передача фурнітури до пошивного цеху	232	2012	44,93
3	Нараховано заробітну плату швачкам	232	661	400,00
4	Відрахування на соціальні заходи	232	651	114,00
5	Визначення собівартості пошиву н/ф	252	232	1407,48

Джерело: Сформовано авторами

Використання такого варіанту обліку потребує відповідного алгоритму роботи програми, що додатково потребує налагодження системи подачі інформації. На розглянутому підприємстві діє налаштована організаційна система з відредагованою схемою обліку у програмі, що зображена на рисунку 2.

Запровадження автоматизованого бухгалтерського обліку породжує ряд проблем, таких як розробка та впровадження оптимальної організаційної системи обліку, яка б задовольняла потреби комп'ютерного обліку, налагодження системи вчасної передачі достовірної інформації, введення єдиної системи назв для матеріалів, підбір кваліфікованих співробітників тощо.

Рис. 2 Схема організаційної системи обліку, документообігу та відображення в бухгалтерській програмі

Джерело: Сформовано авторами

Дане підприємство довгий час функціонувало без налагодженого комп'ютерного обліку, і як наслідок, доводиться перебудовувати в фундаменті багато працюючих систем. Наразі актуальними є питання єдиної бази назв матеріалів та організація подачі інформації.

Перша проблема полягає в некоректній подачі інформації щодо закупівлі, видатку та переміщенні запасів, особливо фурнітури. Виникають помітні розбіжності між інформацією у первинних документах та програмі, що провокує викривлення інформації та неповне відображення операцій. Друга проблема більше скидається на людський фактор, а саме припущення помилок, невчасна та неповна передача первинних документів до бухгалтерії, ненавмисне приховування фактів звершення операцій.

Висновок. Отже, проведене дослідження обґрунтовує складності впровадження комп'ютерного обліку та висвітлює наявні на малому виробничому підприємстві проблеми і особливості. Придбання програмного забезпечення потребує детального вивчення особливостей галузі та формування потреб. Подальше впровадження спровокує появу організаційних проблем, вирішення яких полягатиме у повній або частковій перебудові системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Установка та налаштування програми «Швейка 8». АСТЕР консалтинг: веб-сайт. URL: https://www.shveyka8.com.ua (дата звернення: 14.03.2023)
2. Боднар Т.П., Трачук Т. В. Особливості зведеного обліку витрат на виробництво та калькулювання собівартості продукції. *Бізнес-економіка, фінанси, облік і аудит.* 2017. № 4. С. 61-70. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Rbetu_2017_411 (дата звернення: 14.03.2023)

УДК 657.451

Пеняк.Ю.С.,
к.е.н, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
Калиниченко О.А.,
Бухгалтер І категорії ТОВ "Intruder", м. Харків

ОСОБЛИВОСТІ ЗВЕДЕНОГО ОБЛІКУ ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Створення сучасної системи зведеного обліку витрат процесу швейного виробництва та встановленням нормативної методики калькулювання собівартості готової продукції є запорукою налагодженому функціонуванню підприємств вне залежності від частки розміру у своїй галузі. Правильно визначений порядок реєстрації нормативної інформації з метою її подальшого зберігання та коригування відповідно до змін, надає можливість здійснення правдивих розрахунків для планування матеріально-технічного забезпечення усіх етапів виробництва.

Постановка проблеми. Процес швейного виробництва з використанням напівфабрикатного варіанту вимагає більш чіткого контролю за їх переміщенням, розкриттям понесених витрат під час кожного етапу переділу відповідно до місця і часу, відображенням за калькуляційними статтями понесених витрат в розрізі видів готової продукції, встановлення розміру витрат за однорідними групами та узагальнення фактичної собівартості виробленої номенклатури. Необхідність дослідження зумовлена організацією своєчасної та достовірної системи обліку і контролю для прийняття ефективних управлінських рішень на всіх етапах виробництва даної галузі, підвищенням продуктивності праці робітників на підприємстві та запобігання перевитратам виробничих матеріалів.

Виклад основного матеріалу. На підприємствах швейної галузі широкого застовування набув попередільний метод формування собівартості, оскільки цей метод передбачає облік витрат за окремими процесуальними стадіями виробничого процесу та за окремим підрозділами або контрагентами. Зведений облік витрат доцільно реалізовувати у напівфабрикатному форматі. Напівфабрикат є продуктом окремих технологічних фаз поміж швейних цехів та закрійних бригад, що має пройти декілька стадій обробки перед виготовленням самої готової продукції. Використання напівфабрикатів під час калькулюванні понесених витрат у виробництві виклакане великою кількістю номенклатури напівфабрикатів власного виробництва та їх застосуванням на різних цехах. Для використання напівфабрикатного методу було вирішено застосовувати 25 рахунок – «Напівфабрикати» [1].

Прямі витрати переділу обліковуються відповідно до видів однородної продукції, а відображення загальновиробничих відбувається разом за виробничим процесом із поділом за відповідними переділами. Собівартість визначається щодо кожного переділу та за окремою номенклатурою продукції під час кожного переділу за коефіцієнтним способом калькулювання.

Витрати, які можно віднести до прямих щодо формування собівартості продукції, мають обліковуватися за статтями витрат, які включають собівартість окремих завершених технологічних процесів на швейних цехах та вартість напівфабрикатів крою, виготовленого у попередньому цеху або закрійній дільниці. Таким чином, собівартість швейної продукції за кожним послідовним цехом складається з її власної собівартості. Тому калькулювання собівартості кінцевої стадії переробки складає собівартість готової швейної продукції. Відображення в обліку записів калькуляції після кожного переділу дозволяє визначити та контролювати фактичну виробничу собівартість напівфабрикатів із цеху до цеху (табл.1)

Таблиця 1

Відображення калькуляції витрат напівфабрикатів

Рахунок 23 «Виробництво»				
Дебет			**Кредит**	
Статті витрат	Норматив	Відхилення (+/-)	Показник	Сума, грн.
1. Матеріали: Котон мультикам, 150 м Підкладковий фліс, 121 м	24 020,50 15 187,50 8 833,00	+61,50 -12,50 +74	Нормативна собівартість н/ф крою військових штанів100 од. на закрійному підрозділі	25 850,50
2. Нараховано заробітну плату закрійній бригаді	1 500,00	–		
3. Відрахування ЄСВ із заробітної плати (22 %)	330,00	–		
Разом	25 850,50	+61,50		
Рахунок 25 «Напівфабрикати»				
Дебет			**Кредит**	
Нормативна собівартість н/ф крою військових штанів100 од. на закрійному підрозділі	25 850,50		Передача н/ф крою військових до швейного цеху № 1	25 850,50

Джерело: Сформовано авторами

При такому відображенні руху напівфабрикатів із закрійної дільниці до швейного цеху після кожного переділу забезпечується більший контроль за її собівартістю на різних стадіях обробки. У вищенаведеній таблиці видно, що

облік господарських операцій оприбуткування напівфабрикатів із закрійної дільниці та подальше їх переміщення до власного швейного цеху супроводжується записами із використанням 25-го та 231 (232) рахунків. Наведені в таблиці витрати на виробництво товарної продукції доповнюють нормативною собівартістю браку, нестач та залишків, загальновиробничих витрат. Усі перераховані витрати підсумовуються та розподіляються із нормативною собівартістю усієї виготовленої продукції за прямими витратами у кінці звітного місяця [2].

Висновок. Таким чином, дослідженне питання організації та методики обліку витрат, понесених на кожному етапі виробництва, дозволяє безпомилково визначати собівартість готової продукції за кожною групою або однорідним видом. Знаходження оптимального методу калькуляції собівартості залежить від специфіки діяльності кожного швейного цеху і є досить складною задачею. Тому кожний метод завчасно випробовується і після проведення необхідних коригувань впроваджується на практиці виробничо-господарської діяльності суб'єктів господарювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Глушач Ю. С., Фальченко О. О. Методичні аспекти обліку витрат та калькулювання собівартості продукції у вітчизняній та зарубіжній обліковій практиці. *Економіка та суспільство*. № 29, 2021. 51-57 с. URL: http://surl.li/fmhtu (дата звернення: 12.03.2023)
2. Чуп К. М., Йолтуховська О. Ю. Методи обліку витрат виробництва та калькулювання собівартості продукції. *Облік і оподаткування*. № 11, 2021. 114-117 с. URL: http://surl.li/fmhwd (дата звернення: 12.03.2023)

УДК 657.11

Пеняк.Ю.С.,
к.е.н, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
Ольховецька П.О.,
здобувач вищої освіти, другий (магістерський) рівень вищої освіти,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ

На сьогоднішній день, у зв'язку зі зростанням конкуренції та швидкою зміною ринкових умов, важливість ефективного управління фінансами на підприємствах набуває особливої значущості. Бухгалтерський облік - це процес, який включає у себе запис та аналіз фінансової інформації, пов’язаної з діяльністю підприємства. Один з основних елементів бухгалтерського обліку - це облік заборгованості перед постачальниками та підрядниками. У цьому випадку необхідно вести облік фінансових зобов’язань перед ними, а також контролювати терміни їхньої сплати. Записи про заборгованість ведуться у бухгалтерській книзі зарахувань та списань, а також у реєстрі заборгованості перед постачальниками та підрядниками.

Крім того, на підприємствах необхідно забезпечувати контроль за розрахунками з постачальниками та підрядниками. Для цього можна використовувати різні методики контролю, такі як порівняння фактичної кількості та ціни товарів з даними у договорі, регулярні аудити фінансових документів, контроль за виконанням договірних умов та термінами оплати. До того ж, важливо вести реєстр заборгованості перед постачальниками та підрядниками, у якому вказувати терміни сплати, стан розрахунків та інші в формації, які дозволяють вчасно виявляти заборгованість та уникнути проблем зі сплатою [1].

Також, важливо вести контроль за рухом грошових коштів підприємства. Це означає, що необхідно контролювати рух коштів на банківських рахунках підприємства, а також вести облік готівкових операцій. У разі виявлення невідповідностей або помилок в обліку необхідно вживати відповідних заходів для виправлення ситуації.

Наступним важливим аспектом контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками є контроль за документами. Для кожної операції повинні бути належні документи, які підтверджують її здійснення. Наприклад, для оплати поставки товарів необхідно мати рахунок-фактуру від постачальника, а для оплати послуг підрядника - договір про надання послуг. Контроль за

документами допомагає уникнути сплати за неправильні товари чи послуги, а також уникнути випадків зловживання.

Не зважаючи на важливість бухгалтерського обліку та контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками на підприємствах, існують певні проблеми, що можуть впливати на їх ефективність та точність. Одна з проблем полягає у тому, що на деяких підприємствах бухгалтерський облік та контроль розрахунків можуть бути здійснені неправильно або не повністю, що може призвести до помилок у фінансовій звітності та недоотримання потрібної інформації для ефективного управління підприємством.

Іншою проблемою є велика кількість документів, які пов'язані з розрахунками з постачальниками та підрядниками, що може ускладнити їх обробку та відслідковування. Крім того, можуть виникати проблеми з правильним та своєчасним внесенням даних до системи бухгалтерського обліку. Наступною проблемою може бути недостатнє забезпечення внутрішнього контролю над розрахунками з постачальниками та підрядниками. Недостатній контроль може призвести до виникнення ризиків з боку постачальників та підрядників, таких як надмірні затримки в оплаті, невиконання зобов'язань або неправильний розрахунок вартості послуг чи товарів.

Проблеми, пов'язані з_ бухгалтерським обліком та контролем розрахунків з постачальниками та підрядниками, можуть призвести до недостовірної фінансової звітності, втрати довіри партнерів та інвесторів, виникнення фінансових ризиків та збитків. Розв'язання цих проблем є важливим завданням для забезпечення ефективності та точності бухгалтерського обліку та контролю розрахунків на підприємстві [2]. Одним із способів розв'язання проблеми може бути впровадження сучасних інформаційних систем для автоматизації бухгалтерського обліку та контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками. Це дозволить скоротити час та зусилля, необхідні для обробки документів, зменшити ризики помилок та забезпечити точність та своєчасність внесення даних до системи обліку.

Отже, бухгалтерський облік та контроль розрахунків з постачальниками та підрядниками - це важливі елементи ефективного управління фінансами підприємства. Правильно ведений облік та контроль дозволяють вчасно виявляти проблеми та вживати необхідних заходів для їхнього вирішення. Таким чином, підприємство може уникнути фінансових ризиків та забезпечити стабільність своєї діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пеняк Ю.С., Бєляєва Л.А. Обліково-аналітичне забезпечення управління результативністю діяльності підприємства // The 8th International scientific and practical conference “Topical issues of modern science, society and education”, 2022. С. 74–79 URL:https://sci-conf.com.ua/viii-mezhdunarodnaya-nauchno-

prakticheskaya-konferentsiya-topical-issues-of-modern-science-society-and-education-26-28-fevralya-2022-goda-harkov-ukraina-arhiv/

2.Оляднічук Н.В. Удосконалення обліку та аудиту розрахунків із постачальниками та підрядниками. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2021. № 47. С. 86-92. URL: http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2021/47-2021/12.pdf

УДК 654.47:005

Пеняк.Ю.С.,
к.е.н, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
Сергієнко О.А.,
здобувач вищої освіти, другий (магістерський) рівень вищої освіти,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Умови функціонування сучасних підприємств характеризуються складністю, мінливістю, обмеженістю коштів, постійними ризиками та загостренням конкуренції. Саме тому виникає необхідність у вдосконаленні напрямів і способів управління діяльністю підприємства в цілому, і в тому числі його витратами. У процесі формування системи управління витратами виникає багато питань, зокрема різноманітність витрат та їх динамічні зміни, прогнозування обсягів витрат та неоднозначність їх впливу на фінансові результати підприємства. Все це ускладнює прийняття менеджерами ефективних управлінських рішень. Важливим способом підвищення ефективності результатів господарювання є використання новітніх інструментів і методів управління доходами і витратами, з яких окремо можна назвати фінансовий контроль, одним з яких є фінансовий контролінг.

Впровадження комплексу заходів щодо координації планування, розподілу, аналізу та контролю витрат підприємства дозволить інформативно та методично забезпечити своєчасне прийняття управлінських рішень щодо їх оптимізації.

Жодна підприємницька діяльність неможлива без витрат певних видів ресурсів, тому аналіз витрат завжди є актуальним. Це пояснюється тим, що за допомогою інформації про витрати можна приймати рішення щодо раціонального використання ресурсів компанії, зменшення необґрунтованих витрат, збільшення вартості та забезпечення ефективної роботи компанії. Зважаючи на важливість витрат у підприємницькій діяльності, необхідно з’ясувати їх сутність.

У сучасній економічній літературі, дослідники по-різному трактують поняття "обліково-аналітичне забезпечення управління витратами", залежно від предмета та мети дослідження (табл. 1).

Таблиця 1

Трактування поняття «обліково-аналітичне забезпечення управління витратами» у різних економічних дослідженнях

Автор	Трактування
Л.В. Нападовська	Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими витратами, безумовно, повинне включати в себе розподіл, облік, контроль та організацію витрат.
Н.В. Гришко	Автором сформульовано визначення досліджуваного поняття, як сукупності систематизованих і раціональних методів планування, обліку, калькулювання, аналізу та контролю ідентифікації, оцінки та модифікації витрат, які складають модель управління витратами.
Т.А. Говорушко	Ефективне обліково-аналітичне забезпечення управління витратами – це процес розробки та прийняття управлінських рішень за всіма аспектами їх формування й розподілу в підприємстві.
Г. Колісник	Управління виробничими витратами є складним, багатогранним і динамічним процесом, який полягає у формуванні та реалізації управлінського впливу на основі застосування економічних законів щодо регулювання витрат підприємства відповідно до стратегічних завдань і поточних цілей підприємства.

Отже, обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими витратами спрямоване на вирішення завдань зображених на рисунку 1.

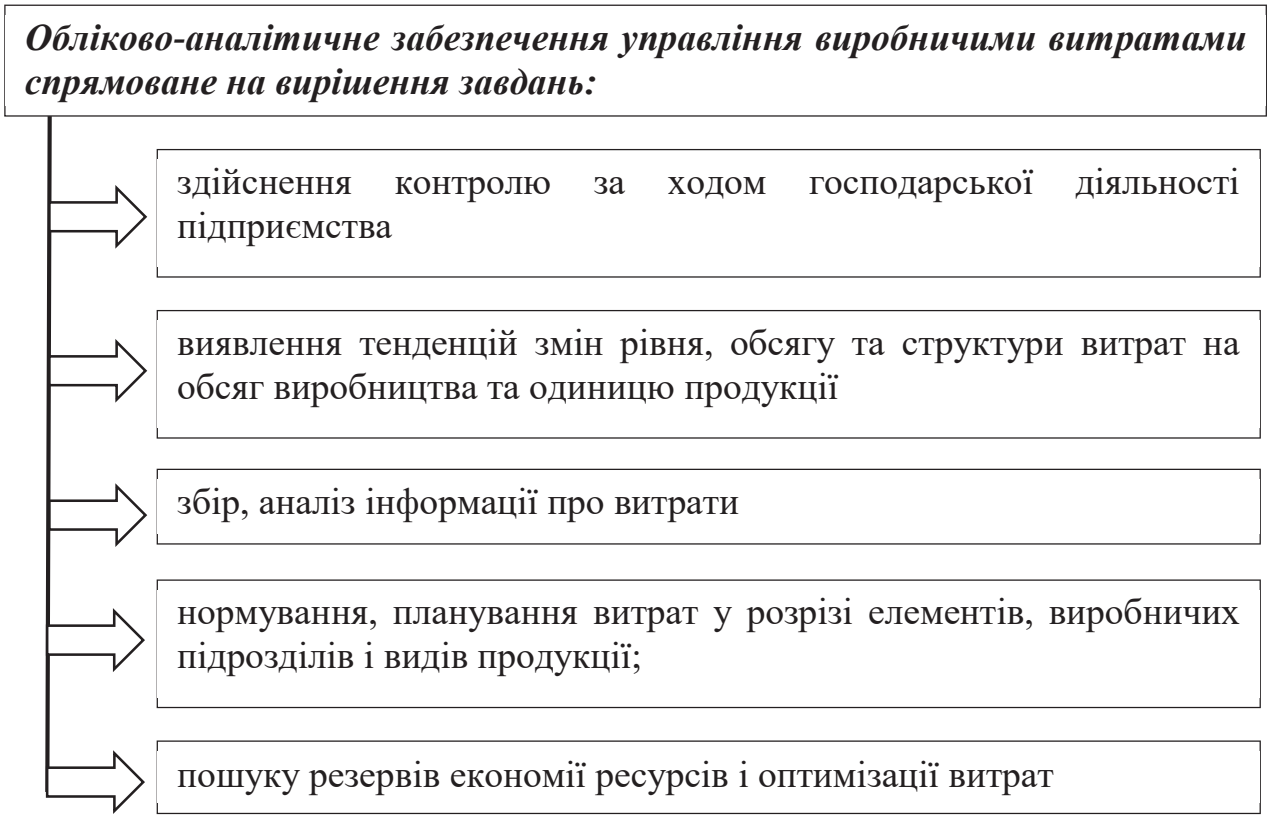

Рис 1. Завдання обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими витратами підприємства

Корисність обліково-аналітичної інформації для цілей управління витратами визначається такими якісними характеристиками: зрозумілість, оперативність, релевантність, значущість, оперативність, аналітичність та економічність.

Отже, метою обліково-аналітичного забезпечення є підготовка сукупності облікових та аналітичних процедур, надання якісної та повної, а також своєчасної інформації про фінансово-господарську діяльність суб'єкта господарювання, своєчасне надання підготовленої інформації зацікавленим особам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Витрати підприємства. Показники витрат. URL: https://pidru4niki.com/1594102445665/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/vitrati_pidpriyemstva_pokazniki_vitrat
2. Жиліна Ю.П. Формування обліково-аналітичного забезпечення системи управління витратами підприємства, 2022. URL: http://journals.nupp.edu.ua/eir/article/download/2640/2047/
3. Прядько В. В. – Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами, 2018. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2018_28%284%29__37

УДК 336:71

Піскунов Р.О.,
к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку та оподаткування,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
Герман В.О.,
спеціаліст з обслуговування клієнтів АТ КБ «ПриватБанк»

ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТУ ДЕПОЗИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКУ

Дослідження питання якості банківських послуг, в сучасних умовах економічної та політичної нестійкості, набуває особливого значення з огляду на те, що ці фактори провокують інфляцію та кризу банківської системи в цілому. Мета депозитних операцій полягає отриманні доходу шляхом залучення коштів на відповідне зберігання та їх одночасне використання заради цілей банку. А отже, як банк, так і вкладники зацікавлені у здійсненні депозитних операцій на якісному рівні6 що зумовлено вигодою в фінансовому плані для обох учасників.

Загально депозитні операції визначають як операції, що здійснює банк, щоб залучити фінансові ресурси у вигляді різних форм та валюті, за попередньо укладеним договором, при цьому дотримуючись головних принципів зберігання та повернення вкладникам в обов'язковому порядку. Виділяють основні два рівні здійснення депозитних операцій. Згідно до першого, варто виділити депозитні операції, які банк здійснює на міжбанківському ринку. Вони можуть бути як короткостроковими (депозити овернайт, сертифікати), так і довгостроковими. На другому рівні знаходяться операції, задачею яких є залучення фінансових ресурсів клієнтів конкретного банку (фізичні та юридичні особи). Сучасна класифікація банківських депозитних операцій описана на рис. 1.

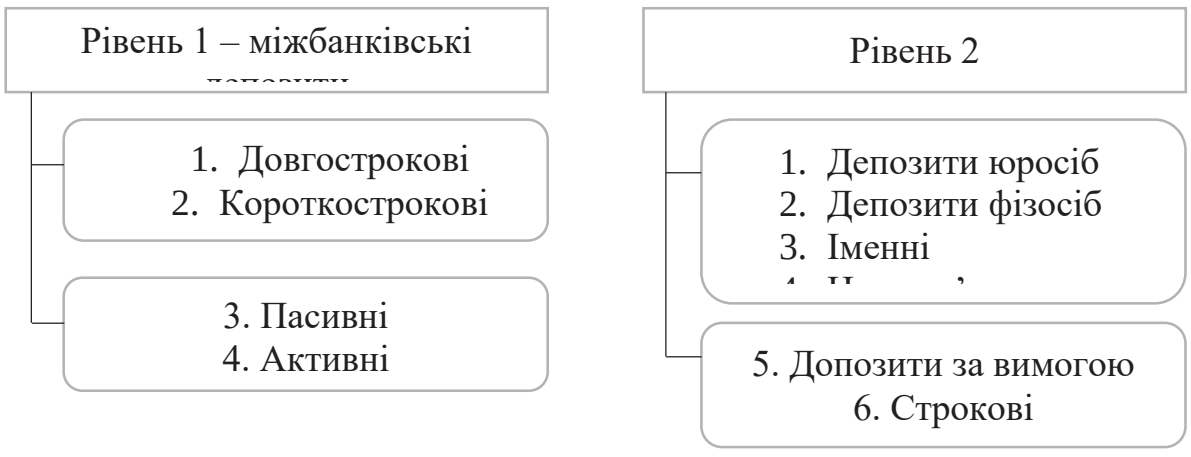

Рис. 1. Види банківських депозитів [1]

Більш детальну увагу слід сконцентрувати на проведенні аудиту саме депозитних операцій, які проводяться на другому рівні, а саме депозитах фізичних та юридичних осіб. Метою аудиту депозитних операцій являється

мінімізація чи уникнення певних ризиків, які виникають у процесі діяльності банку [2].

Під час організації аудиту слід проводити підготовку спеціальної програми перевірки з чіткими завданнями та етапами проведення даної перевірки. Організація процесу перевірки банківських депозитних операцій проводиться за наступними етапами: попередній, поточний, підсумковий, заключний.

На попередньому етапі здійснюється перевірка процесу організації обліку депозитних банківських операцій, а саме наявності всієї необхідної документації, яка регламентує розподіл обов'язків і функцій поміж банківськими структурними підрозділами, дотримання документообігового графіку та вимог щодо оформлення й зберігання вихідних документів та облікових регістрів. Окрім цього, обов'язково відбувається моніторинг додержання й виконання головних принципів нормативно-правового забезпечення зазначених операцій та бухгалтерського обліку.

Під час поточного етапу вивчається структура й умови договорів депозиту, порядок їхньої реєстрації, обліку та зберігання. Також аналізуються процедури відображення депозитних операцій на рахунках бухобліку щодо операцій по залученню сум депозитів, виплати нарахованих відсотків та повернення клієнтських коштів. Загально порівнюються залишки та обороти відповідно до синтетичного та аналітичного обліків.

Підсумковий етап характеризується перевіркою відповідності показників облікових регістрів щодо форм фінансової звітності й порядку збереження архівної документації.

Заключний етап передбачає складання аудитором відповідних висновків, де зазначаються недоліки та рекомендації, необхідні для вирішення проблем та помилок, які були виявлені [3].

Загально, як форма контролю, аудит може перевіряти вірність операційного ведення, проте досить багато чого залежить від вірної політики банку відносно якості управління депозитними ресурсами. Головними елементами управління депозитними ресурсами на якісному рівні являються [4].

— стратегічне й тактичне планування роботи залучення клієнтів;

— утримання наявних клієнтів;

— залучення найвигідніших потенційних клієнтів;

— забезпечення ефективності будь-якої операції, що пов'язана з обслуговуванням клієнтів

— розробка індивідуальної цінової політики;

— страхування клієнтських вкладів;

— розробка інформаційно-аналітичної системи прийняття рішень в процесі формування депозитного портфелю;

— робота над покращенням рейтингу банківської депозитної політики.

Вищеперераховані заходи в сукупності можуть бути досягнуті шляхом модернізації законодавчої бази щодо гарантії та страхування вкладів, що в свою

чергу буде супроводжуватися політичною та економічною стабілізацією та сприятиме розквіту національної банківської системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сулима М.О. Організація аудиту депозитних операцій банку. *Стратегія розвитку України.* – К. НАУ, 2014. С. 230-232
2. Кулаковська Л. П. Організація і методика аудиту. URL: https://westudents.com.ua/knigi/54-organzatsya-metodika-auditu-kulakovska-lp.html (Дата звернення 06.05.23)
3. Усач Б. Ф. Аудит : Навчальний посібник. – 4-те видання, виправлене і доповнене. Київ: Знання, 2007. 231с.
4. Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під кредитні ризики в банках України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0048-08#Text (Дата звернення 06.05.23)

УДК 657:658.155

Піскунов Р.О.,
к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку та оподаткування,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
Овдієнко Ю.В.,
здобувач вищої освіти, другий (магістерський) рівень вищої освіти,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Як одна з найголовніших складових інформаційного забезпечення управлінського менеджменту, обліково-аналітичне забезпечення результативності функціонування дозволяє дієво вирішувати поставлені перед підприємством завдання, надаючи керівництву достовірну інформацію про господарські процеси, вказуючи на вплив на них зовнішнього середовища.

Серед наукових праць вітчизняних науковців досить багато присвячено питанням організації обліково-аналітичного забезпечення. Наприклад, Пилипенко А.А. в монографії [1, с. 127] правильно вказує, що для забезпечення ефективної роботи облікового процесу необхідно інтегрувати всі об'єкти обліку в єдиний масив інформації та включити структуру функції обліку до організаційної структури підприємства.

Варто зазначити, що обліково-аналітична система не обмежується лише бухгалтерською інформацією. Система має комплексний характер і включає взаємодію інформаційних потоків, що включають бухгалтерський, оперативний, статистичний облік, а також інформацію, що надходить в результаті фінансового, стратегічного та управлінського аналізу (рис. 1).

Отримання дієвого обліково-аналітичного забезпечення є критично важливим для підвищення ефективності функціонування підприємства. Зазначена система має бути інтегрованою, взаємодіючою та забезпечувати оперативну та якісну обліково-аналітичну інформацію, котра слугуватиме основою для прийняття управлінських рішень. Крім того, така система повинна відповідати вимогам як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів.

Отже, обліково-аналітичне забезпечення уособлює собою інтегральну систему обліку, аналізу та аудиту, що ґрунтується на інформаційних потоках, котрі генеруються в середині підприємства (під час збирання та опрацювання релевантної та достовірної обліково-аналітичної інформації в системі управлінського менеджменту) та за його межами (зовнішніми користувачами).

Саме фінансовий результат є ключовим показником результативності функціонування суб’єкта господарювання. Управління операціями з формування, розподілу та використання результатів діяльності є необхідним для підвищення ефективності провадження господарської діяльності. Цей процес

має бути своєчасним та гнучким, з метою нівелювання збитків та досягнення достатнього рівня прибутку.

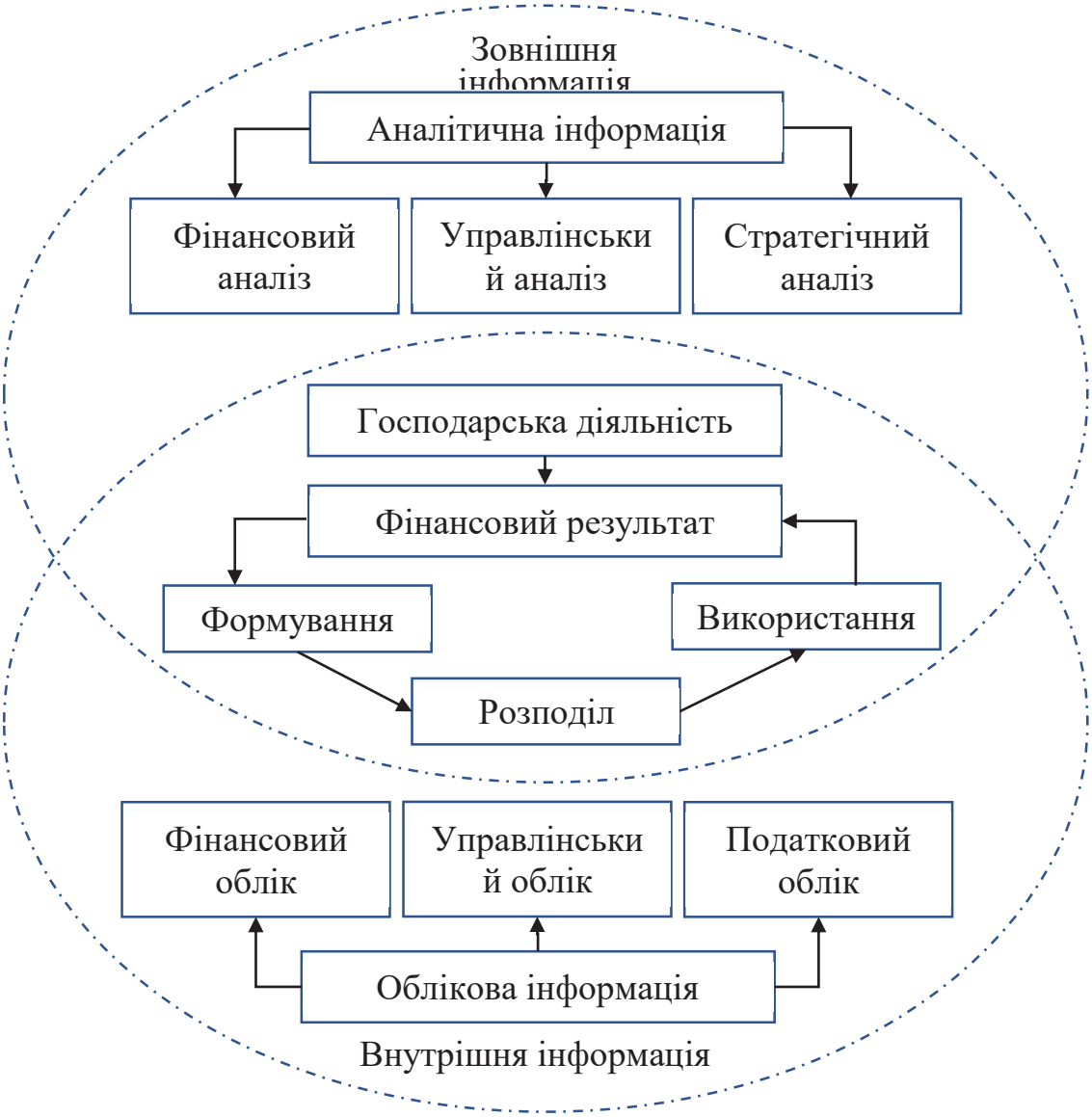

Рис. 1. Система обліково-аналітичного забезпечення результативності функціонування підприємства.

Джерело: побудовано автором на основі [2, с. 855]

Основою системи обліково-аналітичного забезпечення є виокремлення для ефективного управляння двох основних джерел інформації (внутрішня і зовнішня), що обслуговуються різними методами обліку та аналізу за допомогою сформованої системи звітності. Цей процес є безперервним і включає кілька етапів - збирання, обробку, зберігання та передачу інформації, що в свою чергу допомагає забезпечити якісне управління результативністю функціонування підприємства.

Отже, збільшення ефективності функціонування суб'єктів господарювання напряму залежить від належної організації системи обліково-

аналітичного забезпечення їх результативності. Удосконалення зазначеної системи спирається на застосуванні сучасних засобів, форм та принципів, котрі висувають нові вимоги до обліково-аналітичної інформації щодо її неупередженості, повноти, своєчасності, зрозумілості та корисності [3, с. 100].

Інтегрований підхід до системи обліку може покращити інформаційне забезпечення результативності функціонування підприємства. Це досягається через побудову структури взаємозв'язку синтетичного та аналітичного обліку, що відображає результативність за окремими об'єктами та центрами відповідальності суб'єкта господарювання. Застосування такого підходу дозволить наростити якість моніторингу та управління результативністю підприємств та виявити резерви збільшення прибутковості господарської діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пилипенко А.А., Дзьобко І.П., Писарчук О.В. Формування обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємств та їх об'єднань : монографія /за заг. ред. докт. екон. наук, доцента Пилипенка А. А. Харків: Вид. ХНЕУ, 2011. 344 с.
2. Пасенко Н.С. Організація обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовими результатами підприємства. *Електронне наукове видання «Глобальні та національні проблеми економіки»*. Випуск 17. 2017. С. 854-859. URL: http://global-national.in.ua/archive/17-2017/172.pdf
3. Пеняк Ю.С., Гороховацька Н.В. Сучасні проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовими результатами/ *Економічний простір*. 2020. № 159. С. 97-101. DOI: https://doi.org/10.32782/2224-6282/159-20

УДК 657.37:336.713

Піскунов Р.О.,
к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку та оподаткування,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
Югова Д.А.,
здобувач вищої освіти, другий (магістерський) рівень вищої освіти,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна

ПІДХОДИ ДО АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ БАНКУ

Банківська система – основа економічного просперитету будь-якої країни. Основним завданням банків є збір, розподіл, перерозподіл та ефективне використання грошових коштів, що є ключовим для забезпечення розвитку економіки та виконання завдань держави. Стійкість банківських установ залежить від їхнього фінансового стану, що можна визначити аналізуючи фінансову звітність. Незадовільний фінансовий стан банку має прямий негативний вплив на його клієнтів (фізичних та юридичних осіб). Отже, питання якісного аналітичного забезпечення фінансової звітності є надзвичайно важливим, оскільки від цього залежить стійкість банків та економічне благополуччя країни в цілому. Для того, щоб підтримувати належний фінансовий стан банку, необхідне аналітичне забезпечення його фінансової звітності, що включатиме дослідження та визначення економічних показників, які розкривають ефективність прийнятих управлінських рішень та всебічно відображають результати банківської діяльності. Так, за результатами аналізу фінансової звітності можна вчасно виявити точки біфуркації та вжити необхідних заходів щодо нарощення ліквідності, платоспроможності, прибутковості та фінансової стійкості. Крім того, аналіз допомагає окреслити напрями подальшого розвитку банку, спираючись на виявлені резерви [1, с. 225].

Основою аналітичного забезпечення банку є його фінансова звітність, що включає основні звіти, закріплені Постановою [2]. Ці звіти відображають інформацію щодо фінансового стану, результатів діяльності, ефективності використання фінансових ресурсів, кредитоспроможності та інвестиційної привабливості банку. Зазначене в котре актуалізує важливість організації якісного аналітичного забезпечення фінансової звітності банку.

Науковою спільнотою України розроблені різноманітні підходи до аналітичного забезпечення фінансової звітності банків. Так, Примостка Л.О. акцентує увагу на таких елементах, як розрахунок ключових показників банківської діяльності, структурних складових банківського кредитного портфеля, а також на поквартальну динаміку доходів та витрат банків [3].

Згідно з думкою Самородова Б.В., аналітичне забезпечення фінансової звітності банку має включати дослідження відтоку депозитів, залучених від юридичних та фізичних осіб; показників активів та капіталу банків; резервів,

сформованих банками; співвідношення банківських активів та пасивів, їх валютної складової, залучених від фізичних та юридичних осіб коштів; виданих юридичним і фізичним особам кредитів [4].

Аналітичне забезпечення фінансової звітності банку полягає в розгляді цих елементів та вивченні комплексу показників, які відображають ефект від запроваджених управлінських рішень та дозволяють визначити перспективи його розвитку [1, с. 225].

Сучасна наукова спільнота в області економіки пропонує різноманітні підходи до аналітичного забезпечення фінансової звітності банків. Ці методи спираються на різні параметри і способи відображення результатів. Загалом, всю сукупність аналітичних методів доцільно розподілити на три загальні групи, які проілюстровано на рисунку 1.

Рис. 1. Узагальнення методів аналізу фінансової звітності банків [5, с. 178]

Методи коефіцієнтів базуються на обчисленні різних показників ефективності та ризику, що використовуються для порівняння різних банків. Рейтингові методи використовуються для порівняння банків за певними критеріями та для визначення їх стійкості до різних ризиків. Математично-статистичні методи включають різноманітні аналітичні імітаційні моделі, які дозволяють розрахувати ймовірності різних подій, пов'язаних з ризиком.

Українська наукова спільнота переважно пропонує систему коефіцієнтів, як основу аналітичного забезпечення фін. звітності банків. Проте, у світовій практиці активніше застосовується рейтингова система. Аналіз фінансової звітності банку зазвичай проводиться за допомогою фінансових показників, які можуть бути розбиті на чотири ключові блоки. Перший блок - оцінка достатності капіталу / фінансової стійкості - допомагає визначити рівень капіталізації банку і його спроможність протистояти стресовим ситуаціям на ринку. Другий блок – розрахунок ліквідності – дозволяє оцінити спроможність банку задовольнити поточні зобов'язання. Третій блок - оцінка ділової активності – дає змогу визначити ефективність управління банківськими активами. Четвертий блок – оцінка рентабельності - дозволяє зрозуміти, як ефективно банк використовує свої активи для генерації прибутку. [1, с. 221].

Звітність банку, складена відповідно до стандартів, є надійним джерелом інформації про його діяльність. Однак, слід зазначити, що прогнозування фінансового стану банку ґрунтується на суб'єктивних оцінках та може не враховувати всіх можливих ризиків.

Зазвичай, аналіз фінансової звітності базується на кількісних методах, котрі спираються на статистичних даних про минулі події. Такий підхід дозволяє описати фін. стан як статичну величину. Однак, кількісні методи можуть не враховувати всіх реальних факторів фінансової нестабільності банку, що знижує об'єктивність отриманих результатів. Тому для досягнення більш точних оцінок необхідно розробити інтегральні методи оцінки результативності діяльності банків. Ці методи повинні об’єднувати кількісні та якісні показники, а також реальні причини фінансової нестабільності. Такий підхід дозволить отримати об'єктивніші результати та забезпечить ефективне аналітичне забезпечення банківської діяльності.

Отже, якісне аналітичне забезпечення фінансової звітності банку покликане комплексно дослідити та відобразити результати діяльності банку для забезпечення неупередженої оцінки отриманих результатів його діяльності, визначення наявних резервів для нарощення прибутковості та стримання ризику. Підвищенню точності та об’єктивності слугуватиме також запровадження спеціалізованого програмного забезпечення із застосуванням штучного інтелекту. Проте, що прогнози та висновки також можуть мати неточності та помилки, тому слід здійснювати ретельний аналіз та перевірку отриманих програмним забезпеченням результатів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вінниченко О.В., Гудзь А.В. Фінансовий стан банку та методи його оцінки в Україні. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2020. № 69. С. 217-228. DOI: https://doi.org/10.18664/338.47:338.45.v0i69.200560
2. Про затвердження Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України : Постанова Нац. банку України від 24.10.2011 р. № 373 : станом на 13 трав. 2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1288-11#Text (дата звернення: 05.05.2023).
3. Примостка Л.О. Вплив кризи на фінансовий стан банків. Фінанси, облік і аудит. 2010. № 16. С. 138-146.
4. Самородов Б.В. Діагностика фінансового стану банків на основі аналізу їх надійності. Вісник Університету банківської справи. 2015. № 1 (22). С. 107-115
5. Вольська С. П. Порівняльна характеристика методів оцінювання фінансової стійкості банку. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки*. 2015. Вип. 10(1). С. 178-181. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2015_10%281%29__44

УДК 336.6

Рибін О.І.,
здобувач вищої освіти, другий (магістерський) рівень вищої освіти,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
Шубіна С.В.,
к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна

ПРОБЛЕМАТИКА АНАЛІЗУ ТА ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ

Аналіз кредитоспроможності підприємства виступає вагомою складовою оцінки його фінансового стану та є важливим як для самого підприємства, так і для кредитної установи.

Кредитоспроможність суб'єкта господарювання надає можливість розвитку, залучання нових коштів для розширення діяльності. В умовах воєнного стану у багатьох вітчизняних підприємств з'явилися проблеми, пов'язані з втратою ліквідності, фінансової стійкості і, як слідство, прибутковості та ділової активності, що, безумовно, негативно вплинуло на їх кредитоспроможність.

Якісне аналітичне забезпечення оцінки кредитоспроможності підприємства виступає вагомим підґрунтям при наданні кредитів банківськими установами, а також важливою передумовою зниження кредитного ризику.

Дослідження літературних джерел засвідчують про наявність значної кількості вітчизняних та зарубіжних методик аналізу та оцінки кредитоспроможності позичальників, але кожна з них має певні недоліки.

Так, аналіз кредитоспроможності підприємства може включати оцінку системи фінансових показників як ліквідність, фінансова стійкість, прибутковість, оборотність тощо. Такі показники дозволяють оцінити спроможність підприємства погасити свої зобов'язання, отримувати прибуток, рівень його ділової активності.

Оцінка кредитоспроможності також може включати аналіз чинників, що впливають на фінансовий стан підприємства, таких як конкуренція на ринку, зміна економічних умов тощо. Це дозволяє банківським установам приймати обґрунтовані рішення щодо надання кредиту та визначення умов його повернення.

Розвиток технологій та поява нових методів аналітичного дослідження дозволяє вдосконалювати процес оцінки кредитоспроможності підприємств, мінімізуючи кредитні ризики та забезпечуючи підвищення ефективності кредитування. Так, існують програмні засоби, що допомагають автоматизувати процес аналітичного дослідження та оцінки фінансових даних для визначення рівня кредитоспроможності підприємства.

Обираючи методику аналітичного дослідження та оцінки кредитоспроможності позичальника, комерційні банки України до 2012 року користувались власними методиками, які були сформовані на підставі затверджених методичних рекомендацій Національного банку України, який дозволяв банківським установам самостійно обирати додаткові показники та якісні критерії для проведення аналізу та оцінки фінансового стану позичальника[1]. Для банків це мало позитивні наслідки, тому що дозволяло реально оцінювати кредитні ризики та належним чином їх контролювати. Сьогодні діє методика, що регламентована постановою НБУ №351 від 30 червня 2016 року зі змінами («Положенням про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями») [2].

Обираючи методику аналізу та оцінки кредитоспроможності суб'єкта господарювання, необхідно визначити вимоги до неї, головні з яких, на нашу думку, такі: 1) достовірність та повнота оцінки, що полягає у використанні необхідного інформаційного забезпечення та формуванні системи оціночних критеріїв та показників, що дозволяють комплексно оцінити фінансово-господарську діяльності позичальника; 2) диференційований підхід до аналізу та оцінки кредитоспроможності різних груп позичальників, що характеризує специфіку та галузеву особливість підприємств, а також реалізується через надання різних видів кредитів на різних умовах; 3) перспективність оцінки, що забезпечується через отримання поточної та перспективної інформації задля оцінки кредитоспроможності позичальників; 4) інноваційність оцінки, що характеризується використанням зарубіжного досвіду з урахуванням вітчизняної специфіки проведення аналізу, впровадженням інноваційних методів, інструментів та технологій; 5) об'єктивність аналітичного дослідження, що полягає в об'єктивному підході до формування оцінки кредитоспроможності [3,4].

Останнім часом значне поширення в аналітичних дослідженнях банківських установ займають рейтингові методики. Бально-рейтинговий аналіз дозволяє спрогнозувати своєчасність здійснення грошових платежів, оцінити ефективність функціонування підприємства, визначити межі, в яких знижується прибуток, з'ясувати порядок погашення платежів.

Однією з перспективних методик аналітичного дослідження та оцінки кредитоспроможності виступає кредитний скоринг, за яким проводиться групування позичальників на відповідні класи. Даний метод представляє собою модель, виражену зваженою сумою визначених характеристик, на підставі яких, враховуючи минулий досвід, банківська установа визначає ймовірність вчасного поверненні кредиту, що значно підвищує ефективність управління кредитними ризиками.

Має право на існування методика оцінки кредитоспроможності позичальника, основана на аналітичному дослідженні фінансових показників (так званий – коефіцієнтний аналіз). Даний підхід зводиться до визначення

інтегрального показника Z відповідно до встановленого НБУ методичного забезпечення оцінки кредитоспроможності. Але в даному випадку дискусійним питанням є вибір показників та критеріїв при оцінці кредитоспроможності.

Значного поширення в літературі набув методичний підхід до оцінки кредитоспроможності на базі використання математичних методів та моделей, головною перевагою якого виступає поєднання кількісних та якісних чинників в процесі оцінки кредитоспроможності позичальника і кредитного ризику в рамках однієї моделі за допомогою використання матричних методів.

В економічній літературі також отримали достатнє висвітлення методи оцінки кредитоспроможності підприємств, засновані на прогнозуванні їх банкрутства (моделі Альтмана, Таффлера, Спрінгейта тощо). Але, на нашу думку, не можна повністю ототожнювати підприємства-банкрути з некредитоспроможними підприємствами, адже мета оцінки ймовірності банкрутства та ймовірності неповернення кредиту позичальником різняться за змістовним навантаженням.

Як відомо, у зарубіжних країнах банківські установи застосовують складну систему формалізованих показників та неформалізованих критеріїв для аналізу та оцінки кредитоспроможності позичальників [3,4]. Дана система враховує характер позичальника та періодичність надходжень грошових коштів на рахунки підприємства. Система формалізованих показників та неформалізованих критеріїв надає змогу застосувати моделі, що мають комплексний підхід до оцінки кредитоспроможності (PARSER, правило «5С», правило «6С», CAMPARI, PARTS, MEMO RISK, система 4FC тощо). Дані методики надають можливість визначати інтегральний показник рівня кредитоспроможності позичальника.

Таким чином, різноманітність існуючих методик щодо оцінки кредитоспроможності обумовлює необхідність їх впорядкування. Проведений аналіз методичного забезпечення щодо оцінки кредитоспроможності вітчизняних підприємств показав ряд недоліків та дозволив визначити напрямки поліпшення аналітичного процесу, а саме:

1) необхідність урахування специфіки вітчизняних банківських установ;

2) надання пріоритетного значення якісним показникам оцінки фінансового стану;

3) обов’язкове визначення інтегрального показника як комплексної характеристики кредитоспроможності з урахуванням галузевої особливості позичальника;

4) впровадження бально-рейтингового методу, орієнтованого на формування інтегрального показника кредитоспроможності, що містить формалізовані та неформалізовані показники, а також ідентифікує рівень кредитного ризику.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків, затверджено Постановою Національного Банку України від 06.07.2000 р. №279. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0474-00.
2. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями затверджено постановою Правління НБУ від 30.06.2016 р. № 351. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16/paran18#n18.
3. 3.Єпіфанов А. О. Оцінка кредитоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання: монографія. Суми : УАБС НБУ, 2007. 286 с.
4. 4.Ковальчук Н. О. Удосконалення методик оцінки рівня кредитоспроможності вітчизняних підприємств / Н. О. Ковальчук, М. О. Паскар // Науковий вісник Херсонського державного университуту. – 2015. – № 11. – С. 91-94.

УДК 330.3

Сидоров М.С.,
здобувач вищої освіти, другий (магістерський) рівень вищої освіти,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
Шубіна С.В.,
к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна

СТРАТЕГІЧНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛІНГ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СУЧАСНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

В реаліях сьогодення підприємства стикаються з різноманітними проблемами впливу зовнішнього середовища, що вимагає від керівників використання сучасних методів та підходів в системі управління. Одним з факторів виникнення кризових ситуацій на багатьох українських підприємствах виступає недостатній рівень управління. Некваліфіковані та часом помилкові дії керівництва призводять до фінансових труднощів, а згодом до банкрутства. Саме відсутність ефективної системи контролінгу на вітчизняних підприємствах є вагомою причиною неправильних, помилкових управлінських рішень[1].

З метою уникнення проблем стратегічного характеру на підприємствах доцільно впроваджувати механізми стратегічного фінансового контролінгу.

Стратегічний фінансовий контролінг виступає системним підхідом до управління та включає цілий комплекс функціональних завдань, інструментів та методів, націлених на ефективність розробки та реалізації стратегій суб'єкта господарювання. Сюди додається такий важливий інструментарій як: аналітичні дослідження ринкових тенденцій розвитку, процес планування фінансових ресурсів, розробка ключових показників ефективності та результативності, системне управління ризиками,постійний моніторинг та коригування стратегічних цілей. В кінцевому плані стратегічний контролінг допомагає підприємству досягти стійкої конкурентоспроможності та сталого розвитку на довгострокову перспективу[1].

Стратегічний фінансовий контролінг як важлива складова системи управління, стикається з різноманітними проблемами об'єктивно-суб'єктивного характеру, головні з яких, на нашу думку, такі: зміни в економічному середовищі, зміни в законодавстві та податкових нормах, конкурентний тиск, зміни в організаційній структурі підприємства. Такі фінансово-економічні проблеми часто пов'язані з відсутністю конкретних стратегічних цілей розвитку, невірним визначенням місії компанії, проблемами у довгостроковому плануванні. Саме для усунення таких проблем необхідно використовувати стратегічний фінансовий контролінг, що виступає дієвим підходом до управління фінансами, вартістю та ризиками підприємства на довгострокову перспективу і вимагає комплексних дій до вирішення фінансових завдань [1,2].

Стратегічний фінансовий контролінг може бути використаний в різних контекстах, головні з яких такі[2]:

1. корпоративне управління (забезпечення відповідності фінансової діяльності компанії стратегічним цілям, визначеним на рівні управління);
2. бізнес-планування (визначення фінансових ресурсів, необхідних для реалізації стратегій, для відстеження фінансових результатів реалізації стратегій);
3. фінансовий менеджмент (аналіз фінансових показників, розробка фінансових стратегій, виявлення можливих ризиків та визначення шляхів їх мінімізації);
4. інвестиційний менеджмент (оцінка фінансової вигоди, ризиків та відповідності інвестиційних проектів стратегічним цілям організації);
5. підприємницька діяльність (визначення фінансових стратегій, аналіз ринкових умов та можливостей, оцінка фінансових ризиків, планування розвитку бізнесу на довгострокову перспективу);
6. міжнародний бізнес (координація фінансової діяльності на різних ринках, оцінка валютних ризиків, планування міжнародних фінансових операцій та визначення ефективних фінансових стратегій для розширення на міжнародному ринку);
7. фінансове планування та бюджетування (забезпечення відповідності планів стратегічним цілям компанії, оцінка фінансової доцільності планів та виявлення можливих ризиків, що можуть вплинути на їх реалізацію);
8. фінансовий аналіз (визначення факторів впливу на фінансові результати, аналіз та оцінка ефективності фінансових стратегій, виявлення потенційних проблем та розробка рекомендацій щодо їх вирішення).

Таким чином, стратегічний фінансовий контролінг – це важлива складова економічної системи підприємства, пов'язана з плануванням, прогнозуванням, аналізом та контролем.

Фінансовий контролінг, що реалізується на стратегічному рівні, вимагає впровадження такої системи, яка б надавала високу ефективність функціонування підприємства у довгостроковій перспективі. При цьому, рівень фінансового потенціалу та якість управління ним вимагає сьогодні наявності такого елементу, що забезпечив би підприємство доступними та недорогими фінансовими ресурсами при мінімальному рівні ризику та з максимальною віддачею [3].

Отже, проблематика використання стратегічного фінансового контролінгу в системі управління підприємством на сьогодні є актуальною, оскільки дозволяє керівництву отримувати необхідну інформацію для прийняття своєчасних ефективних управлінських рішень. Сучасний інструментарій стратегічного фінансового контролінгу надасть підприємствам в кінцевому плані стабільний розвиток, ефективне управління ресурсами в розрізі вірно визначених стратегічних цілей у глобальному економічному середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пташенко Л. О. Фінансовий контролінг [текст] навч. посіб. / Л. О. Пташенко,В. В. Сержанов.– К. : «Центр учбової літератури», 2016. – 344 с.
2. Партин Г. О. Фінансовий контролінг : навч. посібн. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2013. 232 с.
3. Коваль Н. О., Буряченко О. В., Ткачук Л. М. Стратегічний фінансовий контролінг як інструмент запобігання банкрутства. *Ефективна економіка*. 2022. № 1.–URL:http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9882

УДК 336.2

Смаліцька О.А.,
здобувач вищої освіти
Хмельницького університету управління
та права іменні Леоніда Юзькова

ЕЛАСТИЧНІСТЬ В АНАЛІЗІ ПРОБЛЕМ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

З розвитком фінансових відносин виникають і проблеми, пов'язані з податками. В свою чергу, податки є важливим джерелом бюджетних надходжень у розвинених країнах та країнах з перехідною економікою. Тому ефективна податкова система має сприяти економічному розвитку та покращенню інвестиційного клімату. А проблеми у цій сфері потребують дослідження їх причин та шляхів їх вирішення.

Багато вітчизняних науковців-дослідників та економістів-практиків звертали увагу на дослідження оподаткування в Україні. Вони детально аналізували окремі елементи системи оподаткування та розробляли пропозиції щодо реформування діючої моделі. Незважаючи на значний внесок вчених, багато проблем оподаткування залишаються дискусійними, зокрема, щодо принципів побудови і напрямів реформування податкової системи. [1]

Еластичність є важливим показником при аналізі питань оподаткування в Україні. Вона визначає, якою мірою зміни в податкових ставках і зборах впливають на обсяги оподаткування. Якщо еластичність висока, то збільшення податкового навантаження може призвести до зменшення обсягів оподаткування і, як наслідок, до зменшення надходжень до бюджету.

З іншого боку, якщо еластичність низька, збільшення податкового навантаження може призвести до зростання доходів бюджету без зменшення обсягу об'єктів оподаткування. Тому при розробці податкової системи слід враховувати еластичність, щоб досягти балансу між надходженнями до бюджету та стимулюванням економічного розвитку.[2]

Зважаючи на різноманітність проблем оподаткування в Україні, вивчення еластичності попиту на товари та послуги може допомогти зрозуміти, які податки та збори мають найбільший вплив на споживачів та підприємства.

Наприклад, дослідження проведені Інститутом економіки та прогнозування НАН України показали, що підвищення ПДВ може мати великий вплив на споживачів та підприємства. Зокрема, вони встановили, що еластичність попиту на продукти харчування є досить низькою, тобто споживачі не будуть дуже активно реагувати на підвищення цін через податок. Однак, еластичність попиту на товари розкоші, такі як автомобілі, є досить високою, тому підвищення ПДВ на ці товари може привести до значного зменшення попиту.

Ще одним прикладом може бути дослідження, проведене Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій, який провів оцінку короткострокового фіскального впливу від впровадження податку на виведений капітал. Дослідження показало, що впровадження цього податку може привести до зменшення виведення капіталу з України, що, в свою чергу, може збільшити податкові надходження до державного бюджету на короткостроковій перспективі.

Однак необхідно провести додаткові дослідження щодо довгострокового впливу запровадження податку на виведений капітал, оскільки можуть існувати й інші фактори, що впливають на відтік капіталу та податкові надходження.[3]

Таким чином, аналіз еластичності попиту може допомогти зрозуміти, які податки та збори мають найбільший вплив на українських споживачів та бізнес. Це буде корисно при розробці та впровадженні ефективної податкової системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Л.А. Оляновська. Еластичність в аналізі проблем оподаткування в України. Курсова робота. Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль. 2016. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/2377/1/%D0%9E%D0%BB%D1%8F%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%9B.%20%D0%90.pdf
2. Власюк Н.І. Оцінювання фіскальної ефективності місцевого оподаткування. Науковий вісник НЛТУ України. Національний лісотехнічний університет України. Вип. 26.6. 2016. URL: https://cyberleninka.ru/article/n/otsinyuvannya-fiskalnoyi-efektivnosti-mistsevogo-opodatkuvannya/pdf
3. Заха Д., Кірхнер Р., Бетлій О., Гейчак О. Оцінка короткострокового впливу на бюджет від запровадження податку на виведений капітал. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. Берлін/Київ. 2017. URL: http://www.ier.com.ua/files//publications/Policy_Briefing_Series/2017/PB_12_2017_ukr.pdf

УДК 657.37

Шурпенкова Р.К., Сарахман О.М.,
к.е.н., доценти,
доценти кафедри облікових технологій і оподаткування,
Львівський національний університет імені Івана Франка

ІНТЕГРОВАНА ЗВІТНОСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОТРИМАННЯ ПОВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЩОДО ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Інтегрована звітність є вимогою сучасності, тому її широко використовують підприємства розвинених країн та провідні українські компанії. Виходячи з опублікованих звітів, можна сказати, що склад і формат звітів наближають до вимог міжнародного стандарту. Однак цю роботу слід продовжувати. Дослідження показують, що надати детальну інформацію всім зацікавленим сторонам – споживачам – нереально. Логіка і практика показують, що створити єдиний алгоритм, що збирає і надає інтегровані звіти всім зацікавленим сторонам, теж неможливо. З іншого боку, кожне підприємство має свої особливості функціонування та розвитку, що слід враховувати. Тому недоцільним є створення національного стандарту з інтегрованої звітності. Підприємству достатньо дотримуватись вимог міжнародного стандарту інтегрованої звітності, щоб надавати зацікавленим користувачам інформацію, що має сприяти популярності підприємства на ринку та в суспільстві [1, 88-94].

Використання інтегрованої звітності дозволяє уникнути окремого оприлюднення не фінансової звітності, інформація якої сьогодні не викликає достатньої довіри у споживачів. Крім того, на сучасному етапі не фінансова звітність має труднощі щодо забезпечення її своєчасності та актуальності. По-перше, на сьогодні відсутні чіткі нормативно закріплені загальноприйняті рекомендації щодо ведення бухгалтерського обліку та не фінансової звітності. Не фінансові звіти зазвичай публікують з відставанням у кілька місяців порівняно з фінансовими звітами. В результаті втрачається актуальність інформації. Основним недоліком сучасної не фінансової звітності є те, що інформація, що в ній міститься, не представлена в контексті бізнес-моделі та стратегії компанії. Тому інформація, в бухгалтерській звітності, повинна сприяти отриманню відповідей на актуальні проблеми функціонування соціально-економічних систем.

Слід зазначити, що відповідно до міжнародних стандартів інтегрованої звітності, професійне судження повинно застосовуватися на основі принципових підходів до інтегрованої звітності та її якісного завершення. Тому, звичайно, зміст інтегрованої звітності різних підприємств матиме свої особливості. Відповідно, неможливо створити єдиний інтегрований алгоритм звітності та представлення, оскільки кожне підприємство має свої особливості роботи та розвитку. Проте домінуючою рисою інтегрованої звітності для всіх зацікавлених

сторін є надання інформації про здатність підприємства створювати вартість протягом певного періоду часу. Інтегрована звітність дозволяє корпоративним підприємствам продемонструвати зв'язок між стратегією організації, управлінням, фінансовими показниками та соціальним, екологічним та економічним контекстом діяльності. Інтегрована звітність і, відповідно, її якісне наповнення повинні розвиватися через необхідність відображення змін у самому підприємстві, зовнішньому середовищі, бізнес-середовищі та потребах користувачів [2, 132-136].

Інтегрована звітність має свої переваги та недоліки. До очевидних недоліків можна віднести відсутність суворої форми звітності, можливість спекуляції даними, представленими у звітах, оскільки, незважаючи на великий обсяг не фінансової інформації, на даний момент не існує загальноприйнятої моделі не фінансової звітності. Існують лише обов’язкові вимоги різних юрисдикційних органів – переважно вимоги Комісії з цінних паперів, бірж і Європейського Союзу:

- розкривати державним підприємствам інформацію, що може вплинути на курс акцій;

- більш конкретні вимоги щодо розкриття певних категорій інформації, наприклад, щодо управління підприємством.

Одним із подальших напрямів регулювання системи бухгалтерського обліку і звітності в Україні буде гармонізація НП(С)БО та МСФЗ, оскільки є певні неузгодженості та невідповідності, зокрема:

– структура та зміст принципів формування фінансової звітності у НП(С)БО не збігається з МСФЗ;

– інколи є розбіжності між складом та наповненням принципів у НП(С)БО та МСФЗ;

– деякі принципи бухгалтерського обліку у НП(С)БО, що є аналогами принципів МСФЗ (безперервність діяльності підприємства, превалювання сутності над формою, обачність), мають відмінності у трактуванні;

– усі принципи МСФЗ розкриваються докладніше і містять більшу кількість прикладів, ніж у НП(С)БО [3, 685-692].

Забезпечення повної відповідності між НП(С)БО та МСФЗ слід розглядати як складне завдання через наступні фактори:

- МСФЗ призначений для великих міжнародних корпорацій і компаній, що активно займаються купівлею - продажем акцій на міжнародних фондових ринках;

- МСФЗ слід розглядати як своєрідний компроміс між різними системами бухгалтерського обліку різних країн світу;

- при створенні МСФЗ враховують певний рівень економічного та соціально-культурного розвитку, що має забезпечити якість застосування та використання МСФЗ;

- МСФЗ не дає відповіді на всі питання щодо особливостей обліку подій, операцій, об'єктів діяльності підприємства;

– стиль і форма подання інформації в МСФЗ істотно відрізняється від мови нормативних документів;

- існуюча Державна служба статистики в Україні не передбачає використання довільних форм фінансової звітності, а також широкого використання професійного судження бухгалтерів при інтерпретації окремих подій та операцій та їх відображенні у фінансовій звітності [4, 167-170].

Тому підприємства, враховуючи вищезазначені методи формування інтегрованого звіту, повинні розкривати фінансову та не фінансову інформацію таким чином, щоб користувачі могли повноцінно оцінити їхню діяльність з точки зору стратегії розвитку, структури управління, ризиків, бізнес - моделі господарювання, перспектив розвитку тощо. Кожне підприємство має обирати структуру своїх елементів звітності та показників, враховуючи специфіку діяльності, очікування і стратегію розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Калайтан Т. В., Шурпенкова Р. К. Концепція побудови інтегрованої інформаційної системи обліку та аналізу фінансових результатів у ресторанному господарстві // Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. – №52.- Львів: вид-во ЛТЕУ, 2017. - С.88-94.
2. Шурпенкова Р.К., Сарахман О.М. Розвиток національної системи бухгалтерського обліку і звітності в умовах євроінтеграції. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Випуск 44. Видавничий дім «Гельветика». - 2022 .- С. 132-136.
3. Засадний Б. А. Перспективи розвитку національної системи обліку в контексті євроінтеграційних процесів. Економіка і суспільство, 2019 (20).- С. 685-692.
4. Кундря-Висоцька О.П., Шурпенкова Р.К. Контент інтегрованої звітності. Актуальні проблеми розвитку обліку, аналізу, контролю і оподаткування у контексті Європейської інтеграції та сучасних викликів глобалізації : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції / [відповідальні за випуск: проф. Куцик П.О., проф. Бачинський В.І.]. – Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2018.- С.167-170.

РОЗДІЛ 3.

ПРОФЕСІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У СУЧАСНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

UDC 621.9.048.7

Professor, Ds (Education) ***Tetyana Borova****,*
Head of the Department of Pedagogy Foreign Philology and Translation,
S
Zhou Hui,
Researcher of the municipal-level research project "Practice of Reciting Chinese Classics in Primary School Chinese Teaching", China
Student of the master's degree program
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics,
group 8.46.011.027.22.1, email 183574543@qq.com

STRATEGIES FOR MANAGING COMMUNICATION IN EDUCATION

Nowadays sustainable society strategy has a great influence on strategic management in all fields, particularly in education. The educational process should be changed according to modern requirements. Thus, managing communication is a fundamental task for educational institutions to adapt to this demand (Latorre-Medina, Blanco-Encomienda, 2013).

Effective communication is essential for successful educational work, and the principles of professional management can be applied to improve communication in this context. Here are some strategies for managing communication in educational work.

Planning is setting clear goals and objectives for your educational work. This will help you determine what information needs to be communicated and to whom. Develop a communication plan that outlines the key messages, target audiences, communication channels, and timelines.

Organizing is determining the most appropriate communication channels for different types of information and audiences. For example, email may be appropriate for routine updates, while face-to-face meetings may be better for discussing complex issues. Make sure that everyone involved in the educational work is aware of the communication plan and their role in it.

Motivating is engaging your audience by tailoring your message to their needs and interests. Use language and examples that are relevant to them. Encourage feedback and questions to ensure that everyone is engaged and understands the information being communicated.

Controlling is monitoring the effectiveness of your communication plan and adjusting as needed. This may involve tracking the number of responses to emails or evaluating the success of face-to-face meetings. Use this feedback to improve future communication efforts.

To apply professional management principles to improve communication in educational work, consider the following:

Using a modern approach is the next key item. Adopt a communication style that is modern and relevant to today's educational landscape. For example, use social media or online platforms to engage students and parents.

Leverage technology that leads to the use of technology to streamline communication processes and make them more efficient. For example, use a learning management system to communicate with students and provide online resources.

Encourage collaboration. Encourage collaboration and communication between different stakeholders in the educational process. For example, involve parents and community members in decision-making processes.

Emphasizing transparency means being transparent and open in your communication to build trust and credibility. Provide regular updates and be proactive in addressing concerns.

By applying professional management principles to communication in educational work, you can improve efficiency, engagement, and overall success.

Instructional, pedagogical communication refers to the process of communicating information to facilitate learning in an educational setting. It involves the exchange of messages between educators and learners, with the goal of enhancing understanding and promoting learning outcomes (Infante & Rancer, 2016). Instructional communication can take various forms, including verbal and nonverbal communication, as well as technology-mediated communication.

Communication management, on the other hand, refers to the process of planning, organizing, and controlling communication within an organization. It involves the development of communication strategies, policies, and procedures to ensure effective communication among stakeholders (Cornelissen, 2017). Communication management is essential for achieving organizational goals and objectives, as well as building relationships with stakeholders.

REFERENCES:

1. Cornelissen, J. (2017). Corporate communication: A guide to theory and practice. SAGE Publications Ltd.
2. Infante, D. A., & Rancer, A. S. (2016). Building communication theory. Waveland Press.
3. Kirst-Ashman, K. K., & Hull Jr, G. H. (2018). Understanding generalist practice. Cengage Learning.
4. Latorre-Medina, María José, Blanco-Encomienda, Francisco Javier (2013). Strategic Management as Key to Improve the Quality of Education, Procedia - Social and Behavioral Sciences, Volume 81, Pages 270-274, https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.06.426.

UDC 368.023(336.01)

Olena Golovko,
PhD (in Economics), Associate Professor;
Pavlo Abrosimov,
Student of V.N. Karazin Kharkiv National University;
Kateryna Kalinina,
Treasury Controller, ABInBev

FINACIAL CONTROLLING IN THE MODERN COMPANY ENVIRONMENT: MAIN DIFFERCES ANS SIMILARITIES OF BUSNESS CONTROLLER AND FINANCIAL CONTROLLER ROLES

Controllers have always been a vital support for management in the modern business world. Nobody would deny that reliable planning, forecasting, reporting, and fact-based analysis are critical to a company's success. Due to this it is very important to see difference between business controlling and financial controlling in the company environment. A lot of research were done on this topic by biggest players on the controlling market such as Deloitte, Ernst & Young (EY) and KMPG. We summarized the main thoughts ant tried to show the main differences and similarities between these two roles.

Both the business controller and financial controller are responsible for managing a company's finances. The business controller provides financial analysis and support to senior management to help them make informed decisions about the company's business strategy. They develop and maintain financial models, prepare regular reports on financial performance, and work closely with other departments to ensure accurate and timely financial information. In larger organizations, they may supervise a team of financial analysts.

On the other hand, the financial controller is a senior-level executive responsible for the overall financial health of the organization. They produce financial reports, direct investment activities, and develop strategies to ensure the company's long-term financial security. Financial controllers work closely with the CEO and other executives to ensure that the organization's financial goals are met. They also collaborate with the accounting department to ensure that all financial reporting complies with regulations.

Therefore, while there are some similarities between these two roles, such as the need to manage a company's finances, the business controller's role is more focused on providing financial analysis and support to senior management, while the financial controller's role is more focused on overall financial management and strategy development.

The demand for all types of finance functions has risen sharply in recent years, you hear one term strikingly often: controllers. It is often wrongly thought that a business controller is a step up the career ladder for a financial controller when it

concerns two entirely different functions. A typical financial controller does not mind following strict procedures and guidelines in his or her work and likes to work on annual accounts and monthly reports. As a financial controller, you are focused on the content and facts. Unlike a financial controller, a business controller is mainly concerned with interpreting figures. Reasoning from the statistics, a business controller optimizes business processes to work more profitably. The table below summarizes the main differences and similarities between business controllers and financial controllers.

Table 1

Main Differences and Similarities of Financial Controllers Role and Business Controller Role

Differences vs Similarities	Financial Controllers	Business Controllers
Job Duties	The responsibilities of financial controllers are more extensive compared to those of business controllers. Financial controllers are accountable for supervising the entire financial department, which includes all units contributing to financial reporting. They assess financial reports, such as profit and loss statements, to make informed decisions about the company's future and assist other executives in comprehending financial data. Additionally, they may provide recommendations to managers on enhancing their department's financial performance.	One area of expertise for business controllers is to manage the financial aspects of a specific department within a company. They are responsible for devising plans to increase revenue, constructing budgets, and supervising performance to ensure objectives are met. Furthermore, business controllers may be in charge of hiring and supervising accounting personnel, setting guidelines for bookkeeping practices, and overseeing financial documents.
Job Requirements	Financial controllers and business controllers have some overlapping job requirements. Both positions require a strong understanding of financial accounting principles, regulations, and reporting standards. Both controllers are expected to develop and maintain financial models to forecast business performance and identify areas for improvement.	
Work Environment	Financial controllers are more likely to work in a traditional office environment, since their job mainly involves overseeing financial operations and producing financial reports.	On the other hand, business controllers may work in an office setting as well, but they may also travel to different locations to meet with clients or vendors and discuss business strategies.
Skills	Business controllers and financial controllers share common tasks, such as using accounting knowledge to monitor and present a company's financial status. Additionally, they both rely on computer software, including spreadsheets, to sort and evaluate data. Furthermore, both types of controllers require strong analytical abilities to interpret financial trends and pinpoint concerns. Lastly, they must possess effective communication skills to articulate	

	financial jargon to individuals who lack financial expertise, such as colleagues outside of the finance department or investors.	
	Business controllers tend to concentrate more on the operational elements of a business, like creating budgets and financial projections. They may also be in charge of formulating guidelines and protocols concerning financial management.	Financial controllers tend to prioritize compliance with financial regulations and the task of reporting financial outcomes to shareholders or other interested parties.
Goals	• Provide a fully accurate information about the results of the company to stakeholders • Enhance visibility of the figures to create the field for making decisions	• Reduce costs • Enhance efficiency • Stay informed and advise • Identify and mitigate internal and external risks.

To sum up, both sides of controlling function should be the base of the profitable future of the company and the main tool how to achieve very ambitious goals to strengthen the reputation of the company.

REFERENCES

1. Stepping Outside the Box: Elevating the Role of the Controller- The Association of Accountants and Financial Professionals in Business [Electronic Source]. URL: https://eu.imanet.org/research-publications/white-paper/stepping-outside-the-box-elevating-the-role-of-the-controller?psso=true
2. Business Controller vs. Financial Controller: What Are the Differences? [Electronic Source]. URL: https://climbtheladder.com/business-controller-vs-financial-controller/
3. CFO Insights Future of Controlling [Electronic Source]. URL: https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/de/Documents/finance-transformation/CFO-Insights-Future-of-Controlling.pdf
4. What is a financial controller? The role & keys to effectiveness – Patrick Whatman [Electronic Source]. URL: https://www.spendesk.com/en-eu/blog/what-is-a-financial-controller/

UDC 331.107

Chen Zhaojian,
higher education student, second (master's) level of higher education
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute" V.N. Karazin
Kharkiv National University;
Shevchenko Viktoriia,
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor
Department of Management, Business and Professional Communications
V.N. Karazin Kharkiv National University

ELECTRONIC MANAGEMENT TOOLS IN CHINA

Due to the development of electronic technology and communication technology, the use of electronic computers, television, telecommunications, etc., so that management has accelerated the speed, improve the accuracy, solve the complex calculation of time-consuming and laborious phenomenon, and promote the management of increasingly scientific.

The digital transformation of Chinese enterprises is divided into three stages:

1. The first stage is the organization online, evolving from the traditional way of working to online office;
2. The second stage is evolving from the digitalization of the organization to the digitalization of the business;
3. The third stage is marked by the digital collaboration between enterprises, and the era of industrial interconnection has come, and currently we have entered the third stage.

DingTalk is a great product by Alibaba Group of China, which is An All-in-one Mobile Workplace. In addition, you can log in the PC and Web. DingTalk IM is instant communication, online documents, nail flash meeting, Teambition, OA approval, intelligent personnel, deep integration of workbench. It creates a simple, efficient, safe, intelligent digital future working mode, helps the enterprise's organizational digitization and business digitization; realizes enterprise management people, finance, material, affairs, production, supply, marketing, storage full link digitization [1].

DingTalk solves the crucial points especially for entrepreneurs and managers [2]:

1. Corporate directory

a. Carrying out corporate directory for organization's online digitization.

b. Address book management: unified management of employee information, supporting role setting, department and personnel sorting.

c. Quick search: Share a unified address book, directly search the information of colleagues, do not need to add employees to initiate a chat, find people quickly and accurately.

d. Unified address book: The internal address book clearly displays the organizational structure, and the external address book is convenient for customer management. The company maintains customer information in a unified manner.

e. Comprehensive security protection of address book data: the mobile phone number of senior executives can be hidden, and the mobile phone number of ordinary employees can be limited to ensure information security. The company maintains the information of customers, suppliers and distributors uniformly.

2. Enterprise communication function

a. Hd picture quality, stable and smooth, up to support 302 people online at the same time, computer or mobile phone installation DingTalk can be free use.

b. Both phones and computers can share screens and files, and the Do Not disturb mode can be enabled on the computer to protect personal privacy while sharing.

c. Only the moderator can initiate recording on the PC with controllable permissions and save the recording locally.

d. Use meeting management functions such as mute all participants, remove participants, lock the meeting, and watch TA by all participants to ensure the orderly, safe and controllable process of the meeting.

3. Team building function.

DingTalk launched all users to create a team or enterprise function, any enterprise, organization or individual; whether you are a department within the enterprise, enterprise interest group, enterprise virtual project team, or even societies, classes and other social organizations you can quickly create your team, and enjoy a lot of free rights and interests. There are too many features to list here [3].

Thus, we focused on the intelligent personnel management system, which can achieve the electronic management process, even without HR on-site personnel procedures for employees, remote one-click operation, easy to deal with, efficient advancement. Despite the fact that there are many alternatives such as Zoom, Skype, WhatsApp etc, DingTalk Intelligent Personnel is popular management tool in China which is transparent and visual: multi-dimensional comparison, accurate understanding of team efficiency anytime and anywhere, automatic generation of to-do items, easy to achieve personnel management. It is 24 hours per week guarantee employment safety: key information of employees is online, making employment risks transparent. It brings employees more convenient way to work: personnel services, personal files, vacation balance, growth records online view.

REFERENCES

1. DingTalk - Available at: https://www.dingtalk.com/en
2. Ding Talk, Alibaba's messaging app, aims to change business - Available at: https://www.alizila.com/ding-talk-alibabas-messaging-app-aims-change-business/
3. Dedicated DingTalk Solution - Available at: https://www.alibabacloud.com/ru/solutions/dingtalk/dedicated-dingtalk

UDC 37.014

K
post-graduate student of
the department of tourism
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics
hram16j@gmail.com

OBJECT COMMUNICATION STRATEGY DEVELOPMENT

Communication is not only interaction between an object and a subject of communication, but also the passive side of communication. In fact, the focus of the object communication strategy development is still of the responsibility of the communication initiator. Still, as the beginning of any communication, the communicator (sender) has a clearer understanding of the content and purpose of the communication compared with the receiver. The object communication strategy means that the initial communicator must have a basic perception of the object before the communication. The content that should to be understood is included but is not limited to the communication object's personal information, the purpose of the communication, participation in the communication etc. Possession of these information can help the communicator to communicate with the object more specific and more effective, to understand the key points in a shorter time, to solve all relevant problems.

With the development of science and technology, communication methods are constantly changed, and the trend of online communication is more and more obvious. Although online and offline way of communication are considered to be only through the Internet difference, but still have a very important impact on communication.

The advantages of online communication are ability to use on line applications and timeliness. Communicators can interact with multiple communication partners at the same time. Moreover, communication is not limited by space and geographically, and time schedule. Compared with online communication, offline communication is limited by many external factors, but face-to-face communication is of another kind of quality, interaction is more close and trustful, and it is easier to percept and evaluate other's sincerity and attitude.

If communicator wants to communicate with others in a heart-to-heart way, the most important thing one should do is to respect partners of communication. Only through respectful communication communicators can achieve the goal of fully understanding their partners.

Additionally, it is important be positive in communication, encourage partners, relieve the psychological pressure of communication, even create a humorous atmosphere slightly.

All researches of communication consider it as an art of listening, because listening attentively can make people feel that the partner of communication is interested in them.

For the newly formed communication one wants to understand the partners as soon as possible, the only way is to ask more, also cross-ask each other, in order to get the most relevant information. In the process of asking many questions, one reveals some personal problems. Also it is important to talk skillfully to the problems, the purpose is to persuade people by reason, to emotion, and strive to transform the problem.

Thus, it is relevant that communication as a process is considered as concerned observation, counseling, personal involvement, encouragement of the partner's maximum independence in the problem-based situation, the ability of the communicator to support each other; the process where partners determine the interests, goals, possibilities and ways of overcoming obstacles which prevent them from keeping human dignity and achieve independently targeted results.

REFERENCES

1. Наумик К. Розвиток уявлень про зміст і структуру процесу комунікаційної діяльності в економіці \\ Економіка розвитку. 2013, № 3 (67). - с. 110-114
2. C HYPERLINK "http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?i21dbn=link&p21dbn=ujrn&z21id=&s21ref=10&s21cnr=20&s21stn=1&s21fmt=

UDC 338.48 (075.32)

Oleksii Klok,
Candidate of Sc. Ec., Lecturere of the Department of Tourism
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics;
Anna Motorna,
Student of the master's degree program,
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics,
group 8.06.242.010.D.22.1

DEVELOPMENT OF MANAGEMENT OF BUSINESS COMMUNICATION

Business communication is, first of all, a process that regulates official business relations, during which there is an exchange of activities, information and experience, which involves achieving a specific goal or solving a specific problem. This process is related to interpersonal and organizational communication of the manager when transferring information both within the organization and to the external environment.

Also communication is the process of exchanging thoughts, ideas, and facts with groups of people or individuals important for achieving your goal. Its goal always is to achieve mutual understanding and gain trust.

Communications in management are considered management processes, as they connect the functions of organization, planning, motivation and control. The communication process is defined as the process of exchanging information between the employees of the enterprise and subjects of the external environment in order to solve certain problems.

If one does not manage communications, then one is not able to form various forms of connections between people, exchange information, achieve, set goals and solve problems aimed at achieving the goals of the organization.

There are some actual problems of communication management.

The communication process is subject to considerable influence from the company's managers. Factors of influence can be classified according to various features: factors related to the content of the manager's management activities (level of competence, organizational skills, etc.); due to the specifics of the manager's performance of management duties; caused by the manager's communication style with other participants in managerial interaction.

They represent a special form of influence on the employees of the enterprise and subjects of the external environment. At each of the stages, the innovative communication process can undergo certain transformations that negatively affect the overall efficiency of information exchange and this, in turn, causes a decrease in the efficiency of managing the activities of the entire enterprise.

There are different types of problems that reduce the effectiveness of communication at the enterprise: the discomfort of the physical environment in which the message is perceived; inertia of inclusion; antipathy to other people's opinions,

stereotyped thinking, ambition; language barrier; professional rejection; rejection of the communicator's image.

Modern problems in management of an organization could be distinguished as represented below:

large differences in goals between the production manager and subordinates, which significantly slow down the work process;

weak organization of the personnel system - company managers do not want to spend their profits on the development of their workers: conducting trainings, seminars and conferences. Unqualified employees cannot achieve the set goals of the enterprise;

weak system of motivating subordinates;

managers work according to the principle "No one will do it better than me, I will do it." This leads to incorrect delegation of responsibilities, as a result of which the set goals are not achieved;

imperfectly thought out job descriptions. Each employee must perform work according to his specialization, but in some organizations specialists work in several areas. This leads to low-quality performance of duties, and sometimes completely slows down the process;

inability to develop competition strategies and ignorance of factors;

competitiveness;

problems with flexibility and mobility of managers – incompetence;

Makeing spontaneous decisions and predict their consequences;

acceptance, as well as problems with communication and work in

insufficient attention to the social responsibility of management;

lack of ability to form a team, select personnel.

REFERENCES

1. M
   a
2. P
3. G
4. G
   p
   m
   e
   m
   h
   e
   e
   m
   i
   e
   o
   o
   n
   p
   p
   p
   o
   e

UDC 331.107

Li Xinyu,
higher education student, second (master's) level of higher education
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
V.N. Karazin Kharkiv National University;
Shevchenko Viktoriia,
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor
Department of Management, Business and Professional Communications
V.N. Karazin Kharkiv National University

MODERN TECHNOLOGIES OF PERSONNEL MANAGEMENT IN CHINA

Personnel management, also known as human resource management (HRM), is a rather new realm in China, which has been gradually introduced with economic and political reforms since the Open Door policies over the past three decades [1]. Disregarded under the planned economy system before the 1980s, the HRM paradigms have been perceived as a top priority in enterprises in the present market economy and escalated into a national strategy directly linked to the success of the economy, in which workers are valued as the most important resource. With the progress of modern technologies, as well as General Secretary Xi Jinping's proposal that transforms the nation into a "Digital China" under the 14th Five-Year Plan, HRM in China is experiencing an accelerated digital transformation [2]. This abstract aims to deconceptualise the use of Artificial Intelligence (AI) in the field of HRM within the context of China.

AI refers to the attempts to replicate human skills and cognitive behaviour by using advanced databases and analytical tools. According to the report published by the China Institute for Science and Technology, China has been far ahead in the world of AI technology, with the highest AI paper outputs, patents and investment, making the technology applied in almost every aspect of life [3].

With regard to its implication in the field of HRM in China, Black and Esch summarised that in addition to everyday HR management, AI is mostly incorporated into six main steps of recruitment: job advertisement, job search, application, selection, assessment, and coordination [4]. By assisting HRs gather information and analyse data, AI is capable of not only the repetitive and monotonous daily routines, such as scheduling events and replying emails, but also empowering and enhancing HRs to make decisions, which could reduce their workload, improve work efficiency, minimise hiring risks and lower the costs for the enterprises [5].

Starting from advertising job opportunities through a variety of online resources, including recruitment platforms, social media, banners and pop-up ads, HRs can get connected to more targeted candidates using big data technologies. Social networks, such as Weibo and LinkedIn, are particularly common for recruitment in private or multinational enterprises in China. With the help of AI writing software, such as

Grammarly and ChatGPT, HRs can polish the job advertisement and continuously make adjustments for a more precise job description based on the information of incoming applications. Potential employees are then required to send an electronic resume or fill out an online application form, as opposed to traditional paper forms. The digitalisation of the job applications process ensures the recruiting information being stored in a database not only for the purposes of safety and confidentiality of personal data, but also for faster and more in-depth analysis of HRM data to evaluate the effectiveness of current advertisements as well as provide guidance for further recruitments.

After gathering the data, automatic screening software is used as part of the preliminary assessment to screen out candidates with lack of any skills or personalities. Relying on the deep learning methods embedded in parsing techniques of AI, the information in the resume is analysed and filtered to the pre-structured data fields. Presently, AI screening software TAIENT is being widely adopted in HRM in China, particularly for high volume recruitment, by matching the skills of candidates with job requisitions for HRs to select potential employees. This ensures that the right person is recruited for the right position without any forms of human prejudice or bias while the selection can be completed within a shorter timeframe, compared with the process of manual screening.

Followed the screening, candidates entering the final tool may be required for further assessment, including interviews, which can later be conducted and analysed both by AI technology. Moreover, the information of rejected candidates is stored in the database that the AI system can automatically use to match with future job opportunities. During the whole process of recruitment, chatbots, an AI tool mimicking human language, is commonly used to provide employees with immediate responses regarding any concerns 24/7 to reduce communication barriers.

However, despite the benefits of AI as a recruitment tool, many enterprises, especially those of state-owned, and HRs in China are reluctant to a complete transformation of the digitalised recruitment process, and some of them even express negative sentiments towards the integration of AI into recruitment. This can be interpreted as a result of insufficient resources and a lack of budget to implement an AI-controlled recruitment system. More importantly, their biggest concern is the potential job loss. According to the research by Citibank and Oxford University, about 77% of jobs in China will be replaced by AI, compared with 35% in the UK [6]. Such large-scale unemployment will have many social and economic consequences, inevitably leading to conflicts, inequalities and social unrest, all of which are invasive to the implementation of China's Dual Circulation economic model that focuses on expanding both international and domestic demands [7]. None of these companies or individuals has the capacity to afford such political costs.

In conclusion, the emergence of AI over the past decade has created many opportunities for HRM, particularly in the recruitment process. But, the incorporation of AI must be carefully planned and implemented to fit into the context of China.

REFERENCES

1. Zhao, S. and J. Du, Thirty-two years of development of human resource management in China: Review and prospects. Human resource management review, 2012. 22(3): p. 179-188.
2. Stern, N. and C. Xie, China's 14th Five-Year Plan in the context of COVID-19: Rescue, recovery and sustainable growth for China and the world. London: Grantham Research Institute on Climate Change and the Environment, London School of Economics and Political Science, 2020.
3. China AI Development Report 2018. 2018, China Institute for Science and Technology Policy.
4. Black, J.S. and P. van Esch, AI-enabled recruiting in the war for talent. Business Horizons, 2021. 64(4): p. 513-524.
5. Jing, N. The Influence of New Technology on Human Resource Management. in 2021 5th International Seminar on Education, Management and Social Sciences (ISEMSS 2021). 2021. Atlantis Press.
6. Frey, C.B. and M.A. Osborne, Technology at work v2. 0: The future is not what it used to be. 2016.
7. Allen, G.C., Understanding China's AI strategy: Clues to Chinese strategic thinking on artificial intelligence and national security. 2019.

UDC 338.242

Mashchenko M.A.,
Doctor of Science in Economics, Professor.
Professor of the Department of Entrepreneurship,
Trade, and Logistics
National Technical University
«Kharkiv Polytechnic Institute»;
Mashchenko D.R.,
Student
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

MANAGEMENT OF THE DEVELOPMENT OF INNOVATION POTENTIAL OF UKRAINE

The management of the development of innovation potential in Ukraine requires a multifaceted approach that involves a combination of government policies, private sector initiatives as well as the participation of educational and research institutions. Here are some key strategies that could be implemented:

Creating a conducive environment for innovation. The government should create environment that encourages innovation by implementing policies that support research and development, protecting intellectual property rights, and reducing bureaucratic hurdles that stifle creativity and innovations.

Innovations depend on the quality and quantity of human resources, so Ukraine should invest in education and training programs that will equip its workforce with the skills needed to drive innovation in various sectors.

Building research and development capabilities. The government should invest in research and development institutions that can generate new knowledge and innovations in science and technology. The private sector should also be encouraged to invest in research and development to generate new products and services that can improve productivity and competitiveness.

Supporting start-ups. Start-ups are crucial drivers of innovation in any economy. Ukraine should create a supportive ecosystem for start-ups that includes access to funding, mentorship, and a regulatory environment that encourages entrepreneurship.

Promotion of an international collaboration. International collaboration can foster the exchange of ideas, knowledge and best practicies, which can accelerate innovations. Ukraine should establish partnerships with international institutions, universities, and companies that can provide access to new technologies, markets, and funding sources.

Overall, the development of innovation potential in Ukraine requires a long-term commitment from all stakeholders, including the government, private

sector and educational and research institutions. By working together, Ukraine can unleash its full potential and become a hub for innovation in the region.

Modern infrastructure is essential for fostering innovation and economic growth. Ukraine should invest in development of its infrastructure, including transportation, energy, and communication networks. This will create a foundation for innovation by connecting people, ideas and resources.

Entrepreneurship plays a crucial role in innovation by fostering creativity and risk-taking. Ukraine should encourage entrepreneurship by providing an access to funding, reducing bureaucratic hurdles, and offering mentorship programs. This will help to create a culture of innovation that drives economic growth.

A culture of innovation requires a mindset that encourages experimentation, risk-taking, and collaboration. Ukraine should promote a culture of innovations by encouraging creativity and curiosity and by recognizing and rewarding innovations and entrepreneurship.

Supporting emerging technologies. Emerging technologies such as artificial intelligence, blockchain, and the Internet are driving innovations in various sectors. Ukraine should support the development of these technologies by providing an access to funding, expertise, and infrastructure.

A favorable regulatory environment is essential for promoting innovations and entrepreneurship. Ukraine should streamline regulations, reduce bureaucratic hurdles, and provide incentives for innovation, such as tax breaks and subsidies.

Public-private partnerships can facilitate collaboration between the government and the private sector, leading to the development of innovative solutions to social and economic challenges. Ukraine should encourage public-private partnerships by providing incentives and support to companies that collaborate with the government on innovative projects.

Promotion of sustainable innovations. Sustainable innovations involve developing solutions that are environmentally and socially responsible. Ukraine should encourage sustainable innovations by promoting the use of renewable energy, reducing waste, and encouraging the development of eco-friendly products and services.

Access to financing is essential for innovation, particularly for start-ups. Ukraine should provide access to financing through a variety of sources, including venture capital, angel investors, and crowdfunding.

Innovation clusters are geographic concentrations of firms, research institutions, and other organizations that collaborate and share resources. Ukraine should develop innovation clusters in key sectors such as information technology, biotechnology, and renewable energy to facilitate collaboration and knowledge sharing.

Open innovations involve collaborating with external partners to develop new ideas and solutions. Ukraine should encourage open innovations by promoting knowledge sharing and collaboration among companies, research institutions, and other organizations.

By implementing these strategies, Ukraine can create a vibrant ecosystem that fosters innovation and entrepreneurship. This, in turn, can lead to increased economic growth, job creation, and improved quality of life for its citizens.

UDC 37.014

Professor, ***Dr. Kateryna Naumik-Gladka,***
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

Cheng Yu,
Student of the master's degree program
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, group 8.46.011.027.22.1i
email 3340494903@qq.com

CULTURAL ASPECTS OF COMMUNICATION MANAGEMENT IN CHINA

The purpose of communication is the dissemination and reception of information by managers. Through communication, managers let the other party understand the information to be conveyed, and at the same time, get the information they want from the other party. The purpose of communication is originally very clear and straightforward, but managers often ignore the purpose of communication in communication, that is, deviate from the topic. In particular, the communication of Chinese tradition is based on emotional communication first, and the flow of rationality is second, so it will lead to the lack of rational flow because of emotional issues, such as chatting and talking about the wrong thing for people, which is obviously the purpose of losing communication. Communication without a purpose is ineffective, so managers should always keep the purpose in their minds, and all behaviors in communication should revolve around the purpose of communication.

There is a Chinese saying, go to what mountain to sing what song. No matter what kind of communication is taking place, you should pay attention to the environment. Some managers are careless in this regard, such as directly asking some employees why they are late in the morning at the company's staff meeting not paying attention to the occasion, conditions, psychological atmosphere, environment. There are many consequences of not paying attention to the conditions of a case, but at the end, it must lead to the failure of communication and intensifying the conflict. In Chinese communication, the choice of location is not only to create an atmosphere, but also to show the attitude of managers. Communicating with employees will definitely be easy in the cafeteria and serious in the office. Choosing the right occasion, corresponding to the purpose of communication, can make the other person feel respected.

Skills can obviously promote the effect of communication, how to make communication smoother, or in it to make people more clearly understand the views that managers want to express, and let the other party speak freely, good communication skills will obviously make it easier for managers to achieve the purpose of communication and improve the efficiency of communication. We have talked a lot about communication skills before, and I will not repeat them, but I still want to remind the majority of managers that the use of skills should be appropriate, too many skills

will make the other party feel that the manager is "clever or "exquisite", not real and reliable, this is overused. Once the limit is exceeded, the communication has side effects, and the gain is not worth the loss.

Managers should never wait until it's time to communicate before dealing with people. In normal times, in the daily management, managers should pay attention to establishing good interpersonal relationships with members of the enterprise organization, and at key moments, it will be found that between people with good interpersonal relationships, both parties have basically a more accurate understanding of each other, and communication will be much smoother. Don't build relationships for the sake of communication, it's too late. For managers, interpersonal relationships must be a valuable asset, and they must be managed carefully. Moreover, communication can also strengthen interpersonal relationships, which can form a virtuous circle that brings convenience to managers.

The issue of attitude is indeed the most important issue. The attitude to communication is more important than the information transferred. Sometimes, even if the information is not satisfactory to the other party, with a good attitude, both sides can still end the communication happily, and even make some compromises because of the good attitude, it is very possible. Attitude as a notion can contain a lot of information, a manager with a bad attitude towards communication, even if he/she grasps the above discussed elements, can still not be the best communicator. Having a good attitude is the most important premise for managers to carry out communication successfully, and no one will be willing to communicate otherwise.

Next important aspect that one should take into account to get the right information, you need to talk to the right people. If managers are not familiar with the division of labor within the organization, there would be problems of finding the wrong/right person to communicate with. If one finds the wrong person to communicate with in conflict management, it would lead to information misalignment. Thus, one can not only avoid conflicts, but will accelerate the escalation of the original conflict because of finding the wrong person. In the communication with customers, managers must pay more attention not to what kind of problems they face with but how to find a definite kind of people; after all, China's business society pays attention to "door-to-door", find the right communication object to have a basis for dialogue.

REFERENCES

1. Keith Warburton Chinese communication style / https://www.worldbusinessculture.com/country-profiles/china/business-communication-style/
2. Наумик К. Розвиток уявлень про зміст і структуру процесу комунікаційної діяльності в економіці \\ Економіка розвитку. 2013, № 3 (67). - с. 110-114

UDC 37.014

Professor, ***Dr. Kateryna Naumik-Gladka****,*
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics
Affiliated scientific fellow of Fil. Dr. Jan-U. Sandal Institute, Norway;
Xi Huan,
Student of the master's degree program,
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics,
group 8.46.011.027.22.1, email 1299567070@qq.com

RECOMMENDATIONS TO IMPROVE COMMUNICATION MANAGEMENT IN TRANSFERRING KNOWLEDGE

Communication management is an innovative means that combines traditional marketing and management concepts with communication principles, aiming to effectively promote and convey specific content or information to target audiences through scientific strategies and methods, and at the same time bring higher benefits and competitiveness to related enterprises or organizations. Communication management involves a variety of communication channels and media, such as advertising, public relations, promotion, word-of-mouth marketing, etc. It needs to develop targeted communication programs and implementation strategies based on in-depth market research and accurate target positioning, so as to achieve the expected management objectives.

To sum up, education communication and communication management play an important role and significance in different fields and backgrounds. To some extent, they are interrelated and influence each other. Education communication needs to make use of the ideas and means of communication management to realize more accurate and effective knowledge transmission. Communication management also needs to learn from the mechanism and experience of education communication to provide more references and references for promoting the dissemination of products, services or information.

Sukhomlinsky said: "If the student is not willing to tell his joy and pain to the teacher, do not want to be honest with the teacher, then talk about any education is ridiculous, any education is impossible". Thus, communication is an art and an effective way of education. In the communication with students, it is well to observe and find out the advantages of students, and then communicate with them about things they are interested in according to the observation results.

Suggestions for managing communication during the work should include the following aspects:

Plan. Educators should make a clear plan before communicating, specifying the goal, content, method and time of communication. At the same time, consider the other party's ability to accept and schedule, in order to develop a reasonable communication plan.

Organization. Educators should organize their own ideas and ways of expression when communicating, so that the other side can understand and understand. In addition, you also need to pay attention to your language and attitude, avoid causing unnecessary pressure or arguments to the other party, and maintain a good communication atmosphere.

Motivation. Teachers should take a proactive attitude in communication, pay attention to feelings and needs of others, and respond to questions and doubts in a timely manner. Through effective communication, mutual trust and cooperation will be enhanced, and the other side will be encouraged to participate in the common work.

Control. Educators need to control the rhythm and emotions when communicating, especially when dealing with urgent and important things, they need to be calm and objective. At the same time, we should be good at handling interpersonal relations and balancing the interests and needs of all aspects to achieve good communication effect.

In teachers' work, communication management is a very important job. Here are some suggestions for improving management communication. Establish a good channel of communication with students, parents, colleagues and superiors, including face-to-face communication, phone calls and emails. Build good working relationships with colleagues and superiors to avoid misunderstandings and disagreements. Aggressive language and accusatory attitudes should be avoided as much as possible in communication. After receiving information from students, parents, colleagues and superiors, reply as soon as possible to avoid unnecessary dissatisfaction and misunderstanding caused by waiting too long. When problems occur, take measures to solve them as soon as possible. If needed, ask for help and support from other teachers or superiors. When communicating with students, parents, colleagues and superiors, try to use simple and clear language, express clear and clear meaning, avoid ambiguity and misunderstanding. When communicating with students, parents, colleagues, and superiors, a good communication record should be maintained for follow-up reference and problem solving.

In short, teachers need to pay attention to communication skills and methods, establish good relationships and communication channels, and timely reply and solve problems in order to improve the quality of education and teaching and work efficiency.

For modern methods of teacher professional management in organizations, the following aspects can be considered.

The use of modern information technology: through the use of various information technology means, such as E-mail, network conference, online courses, to promote the efficiency and convenience of teaching activities and management, improve the quality and efficiency of education and teaching.

Establish an effective team of teachers, through mutual cooperation, exchange and sharing resources, so as to enhance the professional quality and sense of cooperation of teachers, but also can better meet the needs of students, promote teaching reform and innovation.

REFERENCES

1. Zhang Jiqi, Wu Shijie, Yang Fei. Theory and Practice of Communication Management [M]. Beijing: Tsinghua University Press, 2018.
2. Lv Jiang, Xing Hongyan. Research on Communication Management in the era of new Media [J]. China Science and Technology Information, 2020, (10): 7-

UDC 37.014

Professor, ***Dr. Kateryna Naumik-Gladka****,*
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics
Affiliated scientific fellow of Fil. Dr. Jan-U. Sandal Institute, Norway;
Xiang Xingyu,
Student of the master's degree program,
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics,
group 8.46.011.027.22.1, email 627375789@qq.com

KEY ASPECTS OF DEVELOPMENT OF COMMUNICATION MANAGEMENT

A famous organizational management scientist Barnard believes that "communication is a means to connect members of an organization together to achieve a common goal". No communication, no management. Poor communication is a constant problem in almost every enterprise. The more complex the enterprise organization is, the more difficult the communication is. Often, many constructive ideas at the grassroots level are stiffed before they reach the top decision makers, and the communication of high-level decisions is often not shown to all personnel.

According to the opinion of Xiang Xingyu, communication management is the lifeblood of educational organizations. The process of management is the process of communication. By understanding the needs of participators, integrating various resources and creating good educational resources and services to meet the needs of students, thus creating value and wealth for students and the society. Students are living organisms, and communication is the blood vessel in the organism, which provides nutrients to the organizational system through the flow of information to achieve a virtuous cycle of the organism. Communication management is the core content and essence of educational management.

First, the initiator of communication is the beginning of communication, so whether he has mastered good communication skills and whether he is prepared for communication is of fundamental significance for communication. For the initiator of communication, s/he needs to pay attention to some key aspects. Be clear about what you want to get out of the communication. Communication must be meaningful and efficient. The significant difference between communication within the organization and communication outside the organization is the degree of concentration of communication. That is to say, communication within the organization is always purposeful, rather than idle. Therefore, the initiator of communication must make clear what kind of consensus, or what kind of purpose, he expects to achieve with the other party from this communication before launching the communication.
Communicators also need to choose the appropriate way and intense of communication.

The cultivation of communication ability can be started from several aspects. Listening ability is one of the most basic abilities. Many managers will maintain

unilateral output in communication, instead of carefully listening to what the communication participance wants to give feedback, which will make communication become a unilateral rather than two-way process, and greatly reduce the effect of communication. Writing and presentation skills are also important. If communication is in written form, it requires smooth communication in letters, and if communication is in oral form, it requires fluency and clarity.

Communicators should cultivate a good image of themselves also. If communicators want to have a more effective and open communication with a partner, it is better to have professional knowledge and communication skills to form a good personal image.

As the saying goes, "Communication is the key to friendship." For an educator, communication is also very important. If a "human soul engineer" does not have extraordinary communication ability, how can one teach and address directly to the soul and heart? Thus, everybody should improve the way of management of communication taking into account the following important, from the point of Xiang Xingyu's view, aspects. Respect all participants of the communication. Encourage all participants of the communication. Listen attentively to get information from all participants of the communication. Put yourself always in the shoes of all participants of the communication. Ask, answer and stay informed.

REFERENCES

1. Bolshakova, ZM, Tulkibaeva, NN & Timirov, FF (2016). Features of vocationaleducation management in the region. International Review of Management andMarketing, 6 (1),155-159.
2. Zhang Gang, Jiao Jian, Wang Wenkui. The Transformational Nature and Significance of Management Communication Theory [J]. Theoretical Guide, 2005 (2)
3. Guo Gaiying. Management Communication: The Cornerstone of Successful Management [J]. China Commerce and Trade, 2012 (14)

UDC 37.014

Professor, ***Dr. Kateryna Naumik-Gladka****,*
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics;
Чжан Сян (Zhang Xiang),
Junior High School Biology Teacher, China
Student of the master's degree program,
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, group 8.46.011.027.22.1,
email 745456973@qq.com

SOME STRATEGIES FOR MANAGING COMMUNICATION IN THE WORKPLACE (MANAGEMENT AND EDUCATION SECTOR)

Effective communication is crucial in any workplace, and it can be improved and effectively managed through careful planning, organization, motivation, and control. The following strategies for managing communication in the workplace are recommended: establish clear communication protocols and guidelines that all employees must follow; encourage open communication and feedback, creating a safe, non-judgmental space for employees to share their thoughts and opinions; motivate employees to engage in effective communication by recognizing and rewarding good communication practices; monitor and control communication to ensure it is respectful, productive, and focused on achieving shared goals.

Education communication refers to the communication that takes place between teachers and students during the learning process. This is crucial in creating a positive learning environment and building a good teacher-student relationship. Management communication refers to the strategies and techniques used to facilitate effective communication in the workplace.

According to Littlejohn and Windeatt (2010), effective education communication is characterized by clarity, relevance, and sensitivity. Teachers should use simple language for clear communication, avoiding terms or technical jargon that students may not understand. Additionally, they should make topics relevant to students' lives and experiences and be sensitive to their cultural, social, and emotional needs.

Effective communication between educators and students can be evaluated based on the following criteria: clarity and conciseness of information; relevance of information to students' needs and interests; positive listening and response to student feedback and questions; mutual respect and understanding between teachers and students; examples of effective and Ineffective Communication.

In Zhang Xiang's (Чжан Сян) experience, effective communication between teachers and students is characterized by active listening, mutual respect, and a clear understanding of the topic. For example, in a recent class, Zhang Xiang (Чжан Сян) encouraged them to ask questions and provide feedback, which helped me adjust my teaching approach to better meet their needs.

On the other hand, ineffective communication between educators and students often manifests as a lack of engagement, poor listening skills, and a lack of respect. According to the experience of Zhang Xiang (Чжан Сян) there was a student very disruptive in the class who refused to participate in group activities making it difficult to establish a positive teacher-student relationship. Also Zhang Xiang (Чжан Сян) enjoys communication with students and learning about their thoughts and perspectives on various topics. Disrespectful or disruptive communication interferes the learning process. Students who are unwilling to listen or participate in class can make for a challenging environment for themselves and their classmates. Regarding an working place gossip or negative communication that can lead to a conflict and a lack of trust among colleagues is not acceptable.

There is no doubt that open communication is key to creating a positive and effective learning environment.

In conclusion, effective communication is crucial in education and management sectors. Clear, respectful, and positive communication with clients, partners and colleagues is always valuable. Through the strategies and techniques outlined in this report, we can improve our communication skills and create positive, productive, and fulfilling relationships in the workplace and beyond it.

REFERENCES

1. Littlejohn and Windeatt (2010) Materials development in language teaching edited by Brian Tomlinson second edition Cambridge language teaching library // http://www.andrewlittlejohn.net/website/docs/Littlejohn%20Analysis%20of%20Language%20teaching%20materials.pdf

UDC 37.014

Professor, ***Dr. Kateryna Naumik-Gladka****, professor*
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

Zhang Yuting*,*
New Media Operator in Beijing Science Center, China
Student of the master's degree program,
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics,
group 8.46.011.020.22.1, zhangyuting071323@163.com

RECOMMENDATIONS HOW TO MAKE COMMUNICATION PROCESS EFFECTIVE

Educational communication can be defined as a transnational process in which educators and students create a joint communication climate which changes from moment to moment as the conversation unfolds and the thoughts, attitudes and behaviors of both parties influence each other in some way.

Effective communication is when two people can understand the meaning of each view. For example, according to the Zhang Yuting's experience when the student asked how to study biology, it would possible to told him/her not to break away from the textbook, not to be pie-in-the-sky, and that all expressions must have a practical basis, so it would be wonderful when the student expressed his/her meaning afterwards, mainly adding the expressions from the textbook.

Invalid communication is similar to when one has made the idea clear in the text and made a demonstration, but the receiver of information is still struggling with the meaning of a certain word, which will make this communication meaningless.

To achieve the communication effectiveness described above, one should adapt communication process through four steps: planning, organizing, motivating and controlling [2].

The first is planning. Before communicating with students, it is important to think through the core ideas that you want to say and to sort out the whole logic of your thinking, as well as to briefly imagine the possible feedback from students and the responses that the teacher should give. In addition, not all communication can be achieved overnight, but usually requires several iterations, so the target outcomes, frequency and tone of each communication are important to achieve a clear reflection.

The next step is organisation. You need to organise your communication methods and resources, including setting up a communication plan, creating a central platform for all communication and preparing related materials.

The third is to motivate participants [3] to communicate, it is important to create compelling and interesting messages early in the communication, ideally using some engaging language and visuals, and emphasising the benefits and rewards that can be gained from feedback and two-way communication.

Finally, there is monitoring. It is important to monitor the effectiveness of the communication in good time afterwards, including analysis of the feedback and other aspects of the student's performance.

And to get better communication results, it is also important to bear in mind the following points: firstly, not all students will respond in the same way to the same type of communication, and judgements need to be made based on student characteristics. Secondly, you must not just express your own views in a single way, but actively listen to students' ideas and respond promptly, without rushing to judgement, and be open to suggestions. Third, communicate in clear and concise language, avoiding jargon or complex language and concentrating on the most important information. Fourth, communicate with facts and details that make students feel relevant to their needs and tailor your message to the individual student or group.

There are modern methods of professional management such as: agile management, holistic management, design thinking, etc [1]. Agile management is about flexibility in communication and constantly updating communication styles and language to take advantage of the changing student psyche; leapfrog management is about making quick judgements in communication and making certain commitments to students; and design thinking is about empathy and creativity in communication and being careful not to stick to old ways of experiencing, but being open to experimentation.

In sum, the standard of effective communication is to be able to understand each idea and accept the point of view to accomplish something together.

REFERENCES

1. "Communication and Management" Lumenwaymaker, principles of Management, https://courses.lumenlearning.com/wm-principlesofmanagement/chapter/communication-in-the-management-function/
2. Joshua Prieur, Ed.D. "20 Classroom Management Strategies and Techniques [+

UDC 37.014

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

Zhong Cuixiang,
Teacher, China; Student of the master's degree program of Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, group 8.46.011.027.22.1, email 158083747@qq.com

PEDAGOGY AS A TOOL FOR COMMUNICATION MANAGEMENT DEVELOPMENT

Pedagogy explores educational phenomena, it involves the study of educational phenomena, phenomena of development of personality from the historical, social and psychological perspectives. Also from the point of view of communication management pedagogy could be considered as a tool of development required skills and characteristics of a subject of communication.

First of all, pedagogy has exerted a profound influence on studies. In the study of pedagogy, is possible to learn how to understand students' thinking mode, explore their knowledge cognition and skill needs, and construct effective curriculum and education methods. These skills help better understand students' learning needs and provide them with targeted guidance. According to Zhong Cuixiang's opinion it is important to think about whether the teaching style is suitable for students' cognitive style and learning style, and how to better adapt to their needs. In the actual teaching process, these skills are applied to develop teaching approaches and teaching methods to help students acquire knowledge better and improve their performance.

Secondly, education and pedagogy emphasizes the meaning and responsibility of education. Every educator has the responsibility to help students establish a correct outlook on life and values, and constantly improve their moral standards and life skills. In a word, pedagogy deeply influences personal study and life. Studying pedagogy strengths ability to adapt to the needs of different students and helps to better enrich the life experience and world view. Pedagogy is of inestimable value to each individual's personal growth and social development.

There are some methodological recommendations for improving management of communication in learning process.

Encourage students to reflect regularly. It is recommended that students take some time to reflect on their past, including their performance in studies, interpersonal relationships, etc. This will help students understand themselves and make better decisions and plans for the future.

Provide a demonstration. As a teacher, one can mimic his/her own thought patterns and demonstrate to students process of thinking, making decisions and

planning. This will help students understand how one analyzes problems, sets goals, plans actions, and makes decisions.

Provide tools. Provide students with tools and skills for self-reflection and planning decisions. For example, let students make a planner, write down their goals and plans and so on. These tools can help students organize their ideas and plans better.

Provide feedback to students. Provide students with timely feedback, both positive and negative, to help students to know if they are meeting their goals, making appropriate decisions and plans, etc.

Create a concrete action plan and timeline. Help students to make concrete and feasible plans and timetables, and monitor students' action plans to ensure that they can follow the plan and achieve the expected goals.

Meaningful communication with colleagues is essential to growing and developing together. If one has a colleague who is lack of teamwork and sharing spirit, there recommendations could be suggested:

1. Participate in team activities. By participating in team activities, colleagues can better understand the interactions among team members, build closer relationships, and enhance the sense of teamwork.

2. Emphasize team goals. Help colleagues understand the team's goals and mission, and how they can participate in achieving those goals. Emphasize the importance of everyone in the team and how to work together better.

3. Encourage them to share their experiences and knowledge. Advise and encourage team members to share experiences and knowledge so that all can benefit. This can not only improve the teamwork ability, but also improve the efficiency and innovation of the whole team.

4. Provide feedback. If a colleague requires a teamwork, one can offer positive advice and feedback, share the point of view, and try to find solutions to solve a problem. Face-to-face conversations are recommended to avoid publicly criticizing colleagues.

5. Suggest training. If possible, one can suggest that colleagues take training courses so that they can master the skills and methods to work as a team and share knowledge. This will help them work better with other team members and improve team performance.

REFERENCES

1. Наумик К. Розвиток уявлень про зміст і структуру процесу комунікаційної діяльності в економіці \\ Економіка розвитку. 2013, № 3 (67). - с. 110-114
2. Rubin, James, An Approach to Management Communication Pedagogy in MBA Education. Darden Case No. UVA-BC-0148, Available at SSRN: https://ssrn.com/abstract=2973867or http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2973867

UDC 37.014

Nie Minglei,
Employee, Member of Beijing University of Posts and Telecommunications,
Institute of Science and Technology, China
Student of the master's degree program,
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, group
8.46.011.020.22.1, email 15011382961@163.com;
,
, Ukraine
Affiliated scientific fellow of Fil. Dr. Jan-U. Sandal Institute, Norway

COMMUNICATION MANAGEMENT IN EDUCATION

Communication between teachers and students varies due to different ideas and working methods. To achieve effective communication first of all, teachers need to put down their frame, value students' status and have a harmonious teacher-student relationship. In the process of imparting knowledge, more discussion should be used to take students' feedback and insights seriously and to guide respect for students' independent learning. Secondly, teachers need to put more love in their students. The ability to show more concern. Third, teachers should be generous and tolerant of students with individual differences in the face of different students, and communicate with them in a calm and different way. Fourth, as teachers, they need to think differently. They should be filled with love for students and put themselves in their shoes to understand them.

Communication is an indispensable and important link in the management of universities. Effective communication in universities is an important way for universities to implement the principles of democratic centralism, implement effective management, and improve decision-making levels. Without effective communication, there can be no scientific management. Communication is not only the communication of specific affairs, but also the communication between each other's hearts. Effective communication is of great significance in enhancing the team's spirit of cooperation, enhancing team cohesion, and combat effectiveness.

The management activities of universities revolve around three aspects of school teaching, scientific research, and education, including teacher management, academic affairs management, student management, and many other contents. Numerous staff members are engaged in teaching, scientific research, student management, and logistics services according to different division of labor, and the division of labor is increasing

Fine, each item can be divided into several sub items, which makes communication between various departments in universities more complex. The overall operation process of the school. From this perspective, the core of school management is to coordinate the behavior of personnel from various departments and

internal institutions in order to achieve the expected work goals, including the division of work departments within the school, the different division of labor among numerous staff, and the coordinated operation between them. Famous management expert Simon once said, "Communication can be seen as a program through which members of an organization transmit their determined opinions or premises to other relevant members." Therefore, from a management perspective, communication is the process of information passing through certain symbols as carriers, from sender to receiver, and gaining understanding. Without communication, there is no management, and management without communication is just a mechanical behavior that lacks vitality and even cannot occur. Communication is the lifeline of organizational management and plays an important role in effectively carrying out university management work.

Cultivating high-quality innovative talents is the highest and most basic goal entrusted to university management in the new era. This basic goal is decomposed into different but interconnected sub goals during the implementation process, such as the teaching objectives of each course; The training plan for teachers, the comprehensive quality education plan for students, and the library management objectives; Teaching material management objectives, etc. Faced with so many specific sub goals, only through mutual understanding, coordination and communication between departments responsible for each sub goal can we ensure the smooth achievement of their respective goals. In the process of communication, there may be a phenomenon of information being transmitted between different departments. Through the transmission of information, on the one hand, it can enable each department to promptly identify problems in their work. By revising work processes, setting new and more realistic work goals, etc., it can improve work efficiency; On the other hand, it can motivate departments to achieve their goals and to some extent avoid conflicts caused by misunderstandings between departments, while also facilitating the achievement of basic goals.

Effective communication can enable subordinates to fully understand their superiors, support their work, and supervise their work. In short, communication can eliminate the gap caused by differences in authority between party committee managers and the principal. By further strengthening the management authority of the party committee and the principal. Clarify and ultimately achieve power constraints and checks and balances in internal management of universities.

What modern society requires is compound and innovative talents, no longer just bookworms who have good grades but lack communication skills. So now the requirements for education are higher, and the tasks for teachers are also heavier. Teachers need to communicate with students after class to cultivate their positive attitude towards life. At the same time, of course, they also need to help students learn cultural knowledge and teach them how to transform knowledge into ability. Good and effective communication is based on mutual trust and understanding, so strengthening the emotional construction between teachers and students plays an important role that cannot be ignored. Schools can provide opportunities to help teachers and students

establish harmonious relationships, such as organizing regular activities, requiring joint participation of teachers and students, and so on. In these practical activities, teachers can use practical actions to teach students the truth that "high scores do not equal ability". At the same time, these activities also help students develop effective communication skills and hands-on skills, which is also important for stimulating students' enthusiasm and creativity. In addition, effective communication between teachers and students can also help students improve their enthusiasm for learning, thereby increasing their motivation for learning; Effective communication between students can cultivate their good communication skills, improve their emotional intelligence, and lay the groundwork for their future entry into society. In short, communication plays an important role in the growth and success of students.

Communication is the art of management. Reasonable use of communication skills in university management can greatly reduce the difficulty and improve the efficiency of management. It is necessary to understand and follow the principles of communication and learn communication skills. This article elaborates on the role of communication in university management from three aspects: achieving the management goals of universities that are conducive to communication, power constraints and checks and balances in internal management of universities that are conducive to communication, and good communication between teachers and students that contributes to the growth of students.

REFERENCE

1. Management Communication Theory and Practice, Hou Zhichun, Tsinghua University Press, 2009 edition.
2. The Application of Communication Art in Behavioral Management, Chai Jianjun/Lu Tao, 2003, Issue 12.
3. Student Behavior Management, written by Thomas J Zirpoli, China Light Industry Press, 2004 edition

UDC 339. 138

Semenchenko T.O.,
PhD in Education, docent,
Assoc. Prof., Department of Management, Business and
Professional Communications
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
of V.N.Karazin Kharkiv National University;
Kotova V. O.,
applicant of higher education,
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"

DEVELOPMENT OF ENTERPRISE MARKETING POLICY IN SOCIAL MEDIA

Marketing policy has an enormous impact on the success of marketing campaigns, it contains recommendations for the execution of campaigns on several channels. In marketing, goals and objectives drive strategies. They provide guidance on marketing campaigns so that marketing efforts are not wasted on unproductive marketing channels. A marketing policy gives marketing departments a focus on specific marketing activities, leaving marketing tactics to the discretion of marketing professionals.

Social media takes an essential part in promotion campaigns; hence posts must be attention-grabbing, eye-catching and ultimately clickable. This paper will consider strategies for writing headlines that grabs users' attention.

First and foremost, it is necessary to understand WHAT and WHO we are writing for. Therefore, the following main steps should be taken: a) determine who your target audience is and what segments it consists of; b) based on this, make portraits of clients; c) determine their needs. In this way, potential clients can see and "recognize" themselves in posts. This will contribute to the fact that their interest will grow. There are ready-made formulas and tips for would-be marketers to easily create headlines that work.

1. Focus on a specific target audience

Headlines that directly address or mention our target audience attract a lot of attention. The reader perceives this as a personal challenge and proceeds to read the material.

Example: Entrepreneur? Learn how to increase sales with marketing

2. Start the title with the word "How"

It is from it that people most often type their query in the search engine. This technique will make them understand that they will definitely get an answer to their question from you.

There are several effective formulas for this type of headline:

• how to [get some benefit or get rid of some problem]

How to get more customers with content marketing?

• how to [get some benefit or get rid of some problems] without [certain problems, skills, resources, etc.]

How to attract more traffic without increasing the advertising budget?

• how [to] [get some benefit or get rid of some problems]

How can an entrepreneur get business financing?

• how to get rid of [some problem] and get [some benefit]

How to get rid of chaos in working with contractors and build your strong team?

3. Use numbers

Numbers draw additional attention to content. They make information more structured, more convincing and easier to perceive. However, such headlines are now used very often, so readers do not respond to them as actively as before.

Example: 6 colors that will increase your conversions and sales

If we are talking about instructions, step-by-step achievement of any goal, then the numbers help facilitate the perception of the information presented.

Example: 10 steps to creating an Instagram visual that sells.

Also, with the help of numbers, you can emphasize to the reader the schedule of achieving the set goal or a specific deadline.

Example:

How to get 1000 followers in 1 month

4. Reveal secrets, give hints.

Add intrigue to your headline to grab attention. Promise to reveal a secret that will help solve the audience's problem and satisfy their interest.

[How many] secrets / chips / hints / options [get some benefit]

Example: 6 secrets that will make your text better

5. Ask readers questions directly in the title. Subconsciously, users perceive this as an invitation to dialogue addressed to them personally. Then they seek to answer it and immerse themselves in reading.

Example: Can email marketing sell?

6. Share your experience. Expert content helps the user find a solution to their problem and satisfy their interest. This increases loyalty and trust in the brand and company. Therefore, the headline should clearly emphasize your experience and expertise in a particular issue or field.

Example: How to increase the number of sales from 500 to 12,000 per month for SaaS is our case study

You can also share with the audience how you can solve this or that problem using this formula: [How many] ways [to get some benefit]

Example: 8 ways to increase staff efficiency

7. Emphasize simplicity and lightness. Note that the presented material will help to quickly and fully understand the reader's problem.

Example: Step-by-step instructions for creating a content plan

8. Add some negativity, point out common mistakes. On a subconscious level, people are concerned and will instinctively try to learn how to avoid these mistakes, so they will definitely read your article or post.

Example: What should be done so that the designer starts hating you.

REFERENCES:

1. Chy davaty nazvu postam ta yaki? [Electronic resource]. – Available online at: https://creativesmm.com.ua/kontent-u-strichtsi-iak-pysaty-dostupno-v-sotsmerezhakh/
2. Gaid z napusannia tekstiv dlia sotsialnyh merez. [Electronic resource]. – Available online at: https://para.school/blog/content/gajd-po-napisaniju-tekstov-dlja-sotssetej

UDC 331

Shevchenko Viktoriia
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor
Department of Management, Business and Professional Communications
V.N. Karazin Kharkiv National University

CHALLENGES FOR PROJECT MANAGEMENT IN WARTIME

Innovative project management during the wartime is an important component of the country's modern development strategy. Innovative projects create opportunities to achieve new levels of efficiency of the country's economy and can be decisive for the reconstruction of the country after the victory. Project management during the war requires a special approach and organization. In order to ensure the effective implementation of projects in the conditions of war, it is necessary to think about project management and prepare for possible conflicts in advance.

One of the most important aspects of managing innovation projects during the war is ensuring that projects are properly funded and resourced. Investments in science and research are very important to ensure the availability of the necessary resources for long-term innovation projects. In addition, an assessment and analysis of possible project-related risks and measures to avoid or reduce them should be carried out.

A key element in the management of innovative projects during wartime is the involvement of workers with relevant knowledge and skills in the field of science and technology in the process. It is important that organizations have highly qualified personnel to ensure effective research, development and innovation.

In addition, the management of innovation projects during the wartime should ensure constant monitoring and evaluation of the development of the situation in the field of science and technology. It is necessary to be always aware of new technical developments and knowledge gained by competitors. When introducing innovative technologies, it is necessary to remember that they can be difficult to implement, so it is important to research and determine their possible limitations and risks.

One of the main aspects of innovative project management is the reliable planning of work and resources, which begins at the preliminary stages. Management of innovative projects should be flexible, adapting to changes in the market of goods and services. Project management should provide a multifactorial approach to the organization of work. Project management should use technical, technological and social approaches and increase the business culture of the team [1].

The use of resource management methods will ensure the accuracy and timeliness of project implementation. Management can use interactive models that combine design, financial and other resources into a single system.

Management of innovative projects should be carefully planned and should ensure the maximum degree of protection of information from possible cyber attacks. It is important to have pre-approved security measures at your disposal.

Project management in wartime must include monitoring and risk assessments, because the situation in a country can change very quickly. Frequent changes can affect resource delivery and prioritization. Therefore, project management must be very flexible, so that the team can immediately react to possible changes in the situation.

In addition, project management in war should be as result-oriented as possible. This means that all activities must have clearly defined goals and objectives and be aimed at achieving a certain goal. In the case of rapid changes, the effectiveness of projects can decisively affect the final result.

During project management, the key to the effectiveness of an innovative project is a well-coordinated team. Managing personnel during a crisis is a difficult task for any organization. Even in a situation where the crisis does not directly affect the company's activities, but it affects most of the organization's employees, the actions of managers can have a significant impact on the state of affairs [2].

The most important aspect of personnel management in a crisis is the ability of the organization's management to make effective and quick decisions. Any crisis needs to be dealt with quickly, so it is important to have a proper action plan that will be followed to reduce the risk of further problems. Managers must be prepared for various possible scenarios and make the right decisions, ensuring the safety and health of their employees. The main goal of personnel management during wartime is to maintain an adequate level of job security and stability in the company.

Personnel management in wartime also requires attention to the emotional state and psychological comfort of employees. A crisis situation can potentially cause stress, which can reduce the quality of work and productivity of employees. Therefore, managers should be ready to provide support and provide the necessary resources to reduce the impact of the crisis on the psychological state of employees.

Any kind of work should be distributed among employees according to their abilities and skills. At the same time, it is important to simplify and standardize work processes by means of the organization in order to ensure safety and security activity of employees.

In addition, managers should ensure high communication and collaboration with their subordinates to increase work efficiency and calm nervousness. It is important to hold planned meetings, briefings and conferences to provide a place to discuss problems and solve complex problems.

Therefore, personnel management in crisis is an important task for the management of organizations. The key goal is to ensure the efficient operation and stability of the company in crisis. For this, it is important to have online means of communication and collaboration, and to have proper plans in case of a crisis. Special attention to psychological well-being and distribution of workload and simplification

of processes - all these aspects are key factors that allow effective management of personnel in wartime.

The challenges of the war contributed to the emergence of new innovative projects in Ukraine. Among them, "Povernys zhyvym" is one of the most authoritative funds to help the Ukrainian military. The fund purchases equipment that helps save the lives of military personnel. Serhiy Prytula Charitable Foundation - the foundation operates a humanitarian headquarters that helps civilians in the occupied territories and within a radius of 70 km from the front line. Razom for Ukraine - humanitarian aid to the army, provision of tactical medicine and means of communication, evacuation, development of society. UNITED 24 - defense and demining, humanitarian and medical aid, reconstruction [3]. The list of organizations can be continued, which shows that under the conditions of effective management, innovative projects can be implemented even in the most difficult conditions of wartime.

Thus, wartime project management is a difficult but very important task. It requires great responsibility, competence and discipline in the performance of tasks. Project management in the conditions of wartime is not only the implementation of the project goal, but also the organization of safety and efficiency of the work of employees. The success in the implementation of project management can be ensured by complex, but effective technologies of project planning and implementation. Constantly updating and revising plans, adapting to change, and having an effective organizational process are the key aspects in project management in wartime.

REFERENCES

1. How To Handle a Project Management Crisis? – Available at: https://www.knowledgehut.com/blog/project-management/handle-project-management-crisis
2. Opatska C., Boichuk Ya. 69% kompanii maly plan dii, yakshcho pochnetsia viina. Shcho same dopomohlo biznesu vyzhyty. – Available at: https://forbes.ua/lifestyle/69-kompaniy-mali-plan-diy-yakshcho-pochnetsya-viyna-shcho-same-dopomoglo-biznesu-vizhiti-03112022-9520
3. Desiatero nadiinykh pomichnykiv. Do dnia volontera NV predstavliaie blahodiini proiekty, yaki robliat naipomitnishyi vnesok u dopomohu armii – Available at: https://nv.ua/ukr/ukraine/events/10-blagodiynih-fondiv-ta-organizaciy-ukrajini-yaki-naybilshe-dopomagayut-armiji-pid-chas-viyni-50264780.html

УДК 658.011.2

Stepanenko N.O.,
PhD, associated professor of
Department of Public Administration and Economic Policy,
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ukraine

THE ROLE OF EFFECTIVE ENTERPRISE MANAGEMENT

Today, the problem of organizing management activities at enterprises is gaining attention. The process of managing an organization is very complex. Production processes and modern technologies require a fairly high qualification of managers, their executive discipline, as well as creative participation in production, namely the search for reserves for its rationalization. One of the main difficulties of management is the human factor, i.e. managing people.

Management is one of the tools for organizing the production process, necessary for the enterprise to be able to achieve a clearly defined final goal of management. Organization of production and management at the enterprise are inseparable from each other. Namely, management loses its meaning without organization of production, and without management, even with clear organization, production is ineffective.

The most important task of management is to increase the efficiency of the work of enterprises of various forms of ownership. Increasing the efficiency of production is the main problem of the transition of the national economy of Ukraine to a market economy. This is due to the fact that it means the rational distribution of labor, material and financial resources needed for production.

Therefore, the effectiveness of management is substantiated as the effectiveness of management activities, which is defined as the ratio of the results obtained from the implementation of certain management levers in the organization to the costs that accompany their acquisition. When evaluating the management system operating in the organization, a distinction is made between economic, organizational and social efficiency. The effectiveness of the management system is determined by the level of satisfaction of the needs of the organization's employees, consumers and the level of the obtained results. At the same time, the level of satisfaction of the needs of each member of the organization affects the amount of his contribution to the achievement of goals.

The effectiveness of the enterprise activity management system is a complex multi-criteria characteristic. That is why it is necessary to choose such a method of its assessment, which takes into account absolutely all indicators, gives a comprehensive summary and allows you to analyze the changes taking place in the management of the company's activities.

During the formation of the system of indicators of production efficiency and production, economic and commercial activity of the company, certain principles must be observed. Such principles include: satisfaction of the relationship between the

criterion and the system of indicators of production efficiency; reproduction of the efficiency of the use of all types of resources used in production; the prospect of using performance indicators in the management of various production links at the enterprise; the use of the main indicators of the stimulating function in the process of using actual reserves to increase production efficiency.

Each enterprise must constantly monitor the use of internal factors by developing and consistently implementing a program to improve the efficiency of operations, and take into account the influence of external factors [1]. Quantitative assessment of intra-production factors is provided for technical and organizational improvement of production. Such factors are: reduction of labor intensity and increase in labor productivity, reduction of material intensity and saving of material resources, savings from reduction of production costs and increase in profit and profitability, increase in production capacity and output, economic effect from taking measures, as well as specific amounts of capital costs and terms taking measures.

The problem of determining the efficiency of enterprise management and finding ways to improve it is a complex one. The enterprise is an open system that functions within the influence of many factors. Thus, a number of factors create certain opportunities, the timely use of which will make it possible to increase the efficiency of enterprise management. Some factors, on the contrary, create threats to the existence of the enterprise. Minimizing such threats is a primary goal of effective management.

The main factor that determines the efficiency of the company's work and the correctness of the choice of the manufactured product is its compliance with the needs of consumers. If consumers believe that the offered product does not have a competitive advantage, they will simply ignore it or buy very little of it. Today, according to consumers, a company that satisfies their needs most efficiently is considered successful. The needs of the market are also formed by the external environment. These are changes in the demographic structure of the population, the level of economic well-being, technology, politics, changes in culture and values. The assessment of economic efficiency of production and economic activity of enterprises is carried out using a set of various scientifically based and related indicators. This characterizes the costs that were used for the production of products with extreme work results.

By determining the essence of the efficiency of the enterprise's functioning, it is possible to distinguish and clearly define such categories as the result of the enterprise's activity, the effect, the efficiency of the enterprise's activity, and the criterion of efficiency. Today, there is not only one separate system of indicators and their classification, on the basis of which it is possible to conduct a complete analysis of the economic efficiency of enterprises.

REFERENCES

1. Косянчук Т. Теоретичні засади оцінки ефективності діяльності підприємства за сучасних умов / Т. Косянчук, С. Кучма // Економічні науки. – 2014. – № 3. – С. 113–116.
2. Ярославський А. О. Економічна ефективність діяльності підприємства: теоретичний аспект [Електронний ресурс] / Ярославський А. О. // 2018 – Режим доступу до ресурсу: http://www.visnykeconom.uzhnu.uz.ua/archive/20_3_2018ua/38.pdf.

UDC 37.014

Olena Sushchenko,
Doctor of Economics Sciences, Professor,
Head of the Department of Tourism,
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics;
Чжоу Юйсюань (Zhou Yuxiang),
Student of the master's degree program,
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, group 8.46.011.027.22.1,
email 916263850@qq.com

KEY POINTS OF MANAGEMENT OF VERTICAL COMMUNICATION

Contemporary open management is considered now to manage vertical communication. As an effective way to avoid obstacles in management communication open management refers to the management practice of sharing important information with all employees within an organization and jointly exploring its significance in management. The information that needs to be shared includes financial goals, income statements, budgets, sales and sales forecasts, as well as other data related to the company's performance and prospects.

The next important aspect of the vertical management is to conduct a team dialogue. This is considered the main form of horizontal communication within modern organizations. A team is a unit composed of two or more interacting and collaborating to achieve the predetermined goals of an organization. Team members share information, communicate freely in various directions, maintain close contact and collaborate with each other, and strive to achieve the expected goals. In this case it is also important to create cooperation in competition. Establishing strategic alliances between competitors. A loose cooperation model formed by two or more enterprises with common strategic interests and equal economic strength, in order to achieve strategic goals such as owning a market and jointly using resources, through various agreements and contracts, which complement each other's advantages, share risks, and flow production factor levels in both directions or multiple directions. Its essence is to replace confrontation with dialogue and competition with cooperation, in order to achieve a "win-win situation". Cooperation in competition and competition in cooperation have become an inevitable trend in the development of the world economy and a higher level of overcoming obstacles in management and communication.

Unfortunately, there are always obstacles in management of communication.

In the management process, due to various factors, due to its impact, it often loses efficiency. These factors are mainly rooted in interpersonal factors, cultural factors, psychological factors, and organizational structure factors. For instance, interpersonal factors. The interpersonal factors in management of communication refer to individual cognitive differences and interpersonal relationships.

From the perspective of adaptability to society and organizations, low adaptation

individuals exhibit symptoms such as nervousness, self doubt, and moodiness; in terms of social ability, low social individuals are characterized by shyness, lack of confidence, and withdrawal; In terms of teamwork, people with low level of cooperation are characterized by independence, indifference, rudeness, etc., while in terms of mentality, they are characterized by dullness, dullness, and lack of imagination.

Interpersonal relationships refer to the trust relationship between both parties and the characteristics of their relationship network. The trust relationship between the manager and the managed staff directly determines the effectiveness of management communication. Of course, the similarity between the two parties is also directly related to the reliability and accuracy of the information.

In conclusion, it is clear that to improve efficiency of management of communication, it is necessary to handle the five aspects of communication management well: first, overcoming cognitive differences; secondly, whenever possible, efforts should be made to understand the background of the communication partner and approach the issue from the perspective of others as much as possible, which helps to reduce ambiguity in management communication; thirdly, when the topic conveyed is unclear, it is crucial to ask appropriate questions; fourthly, in order to overcome language differences, it is beneficial to require the recipient to confirm or restate the key points of the information and encourage the recipient to raise questions and clarify unclear points; fifthly, being sensitive to the way information is expressed is also very beneficial.

REFERENCES

1. Problems of enterprise communications management - http://conf.management.fmm.kpi.ua/proc/article/view/91341
2. Наумик К. Розвиток уявлень про зміст і структуру процесу комунікаційної діяльності в економіці \\ Економіка розвитку. 2013, № 3 (67). - с. 110-114

UDC 331

Zhang Xianfeng,
higher education student, second (master's) level of higher education
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
V.N. Karazin Kharkiv National University;
Shevchenko Viktoriia,
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor
Department of Management, Business and Professional Communications
V.N. Karazin Kharkiv National University

MIND AND BRAIN INTEGRATION, GROWTH AND CHINESE TYPE LEADERSHIP

The relationship between mind and brain integration, growth, and leadership has been an area of great interest in the field of psychology and management . In this paper, we explore the unique features of Chinese type leadership, and how these features align with and are supported by mind and brain integration.

Leadership is influence, a complex concept that involves the interaction between multiple factors, including personality traits, cognitive abilities, emotional intelligence, situational factors, and cultural values. One factor that has received growing attention in recent years is the role of mind and brain integration in leadership development and effectiveness. Mind and brain integration refers to the ability to bring together and integrate different aspects of mental functioning, such as cognition, emotion, and self-awareness, resulting in more holistic and adaptive psychological functioning [1].

Chinese type leadership is a unique approach to leadership that is characterized by a collectivistic orientation, Confucian values, and harmonious relationships. This leadership style emphasizes the importance of relationships, trust, and respect between leaders and followers, as well as the collective goals and values of the group.

The relationship between mind and brain integration, growth, and Chinese type leadership has important practical implications for leadership development and training. Effective leadership training programs should incorporate mindfulness practices, emotional intelligence training, and self-awareness exercises into their curriculum. Additionally, they should be sensitive to cultural differences in leadership styles and values, such as those associated with Chinese type leadership. In summary ,the concept of "unity/integration of mind, and brain" is an important interdisciplinary research area that reflects the interconnectedness of human experience and has been recognized globally.

So how does such a powerful Chinese-style leadership that integrates the mind and brain create a great company with global influence? Let us take Alibaba, the leading Chinese company, as an example. The founder is Jack Ma [2].

Alibaba is one of the most representative and influential Internet companies in China. It started with e-commerce and has now involved in many fields, including

digital entertainment and financial technology. Behind its success, there are not only a good business model and strategic planning, but more importantly, the unity of body, mind and brain between the leadership and employees, the unity of knowledge and action, emotional management, life love and mission, etc.

First, Alibaba emphasizes the concept of the unity of mind and brain, that is, to unify the brain and mind to form a state of both internal and external cultivation and comprehensive development. This concept advocates that employees should pay attention to their own health and mental state, maintain a positive attitude, and possess rich professional knowledge and innovation ability. This state of unity of mind and brain can provide employees with a good working condition and quality of life and at the same time promote the sustainable development of the enterprise.

Secondly, Alibaba pays attention to the concept of the unity of knowledge (Knowing) and action (Doing), that is, to transform the acquired knowledge into practical actions, and to continuously improve and improve the capabilities of individuals and teams through repeated practice and summary. This concept requires employees to improve continuously their practical ability and execution ability in learning and work, to achieve better performance and benefits. Through internal incubators, talent training and other programs, Alibaba encourages employees to face their careers and life with an attitude of unity of knowledge and action.

In addition, Alibaba attaches great importance to the importance of emotional management. In its corporate culture, it emphasizes "healthy emotions based on treating colleagues well and firm ideals", and encourages employees to maintain a peaceful and positive attitude at work, and to face setbacks bravely, but also to benefit colleagues and teams as much as possible. This concept of emotional management helps employees reduce stress and anxiety, enhances the cohesion and creativity of individuals and teams, and then promotes the growth and development of the company.

Alibaba also emphasizes the value of love and mission in life, puts forward the goal of "making business easy to do in the world" in the corporate culture, and encourages employees to pursue the unity of personal value and social value in their work. At the same time, the leadership of Alibaba also pays attention to the role of leadership, encourages employees to become excellent leaders and management talents, promotes the evergreen business of the company, and ultimately realizes self-worth and employees.

In summary, this article explores the relationship between mind-brain integration, growth, and Chinese-style leadership. Taking Alibaba among the many Chinese companies with global influence as an example, we have already discussed how the integration of mind and brains can make a great company from organization development dimension. Important reference for all leaders in the world.

REFERENCES

1. Zhou Ling (2020), Cognitive awakening: the driving force behind self-change, Beijing, People's Posts and Telecommunications Press
2. Alibaba Group Official Website – Available at: https://www.alibabagroup.com/en-US/

УДК 658.005.5

Батовська Л.В.,
здобувач вищоъ освіти, другий (магістерський) рівень вищої освіти,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
науковий керівник: д.е.н., проф. *Грінько А.П.,*
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ РЕЙТИНГУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

На сьогоднішній день існує безліч визначень терміна «конкурентоспроможність» або «конкурентний статус бізнесу». Так, на думку І. Ансоффа, «конкурентний статус фірми» – це характеристика її позиції на ринку, який уможливлює отримання відповідей на питання щодо факторів зовнішнього та внутрішнього характеру, які впливають на можливість досягнення фірмою цієї позиції. Конкурентний статус підприємства ґрунтується на його конкурентних перевагах, які досягаються при ефективному використанні різних видів ресурсів у процесі виробництва, збуту та подальшого сервісного обслуговування покупців [1].

У рамках огляду наукової літератури було з'ясовано, що єдиного загальноприйнятого механізму оцінки конкуренції не існує. Будь-яка система з прийнятими концепціями стратегічного розвитку має свої рамки та грунтується на суб'єктивних думках експертів, а не на об'єктивних критеріях. Тому оцінка конкурентоспроможності підприємства за всіма групами показників досить трудомістка. Саме тому, залежно від мети аналізу, можливості отримання реально необхідної інформації для визначення конкурентного статусу підприємства, розглядаються не всі, а найбільш важливі групи індикаторів впливу. Найпопулярнішими методами визначення рейтингу конкурентоспроможності є методи: матричні методи; методи, засновані на оцінюванні конкурентоспроможності товарів або послуг підприємства; методи, що ґрунтуються на теорії ефективної конкуренції; комплексні методи.

Такі методи аналізу використовуються і для конкурентів. Порівняння отриманих результатів допомагає виявити сильні та слабкі сторони підприємства. Це доводить, що вибір конкурентоспроможної стратегії дуже складний, оскільки часто переслідуються одночасно взаємовиключні цілі. Окремо стоїть питання про вибір показників-орієнтирів для випереджаючого розвитку [2, 3]. У цьому зв'язку зазначимо, що поняття «конкурентоспроможність» підприємства тісно пов'язані з поняттям «ефективність» його діяльності.

Отже, проблема підвищення економічної ефективності займає центральне місце у господарській діяльності всіх підприємств. Від якості прийнятих управлінських рішень залежить фінансова стабільність кожного підприємства,

його конкурентоспроможність і здатність стабільно функціонувати в будь-яких ринкових умовах.

Вважаємо, що є доцільним визначити окремі проблеми у методах та показниках оцінки конкурентоспроможності та ефективності роботи підприємства.

1. Багато методів є досить абстрактними. Це не дозволяє надати будь-яку точну кількісну оцінку того чи іншого пропонованого параметра, що сприяє зниженню можливості математичної обробки категорій, що вводяться, а отже – і адекватній оцінці конкурентоспроможності підприємства.

2. Об'єднання різноманітних і неоднорідних показників (наприклад, рівня продуктивності праці та ймовірності банкрутства підприємства) в єдиний показник конкурентоспроможності суб'єкта господарювання. Для сумісності економісти пропонують різні коефіцієнти, визначальні вагові значення кожного з факторів, що оцінюються, а також упорядковують розмірність показників. Таким чином, такі оцінки досить умовні. Вони ґрунтуються на висновках експертів і не можуть претендувати на універсальність використання. Немає цифрових механізмів формування оцінки конкурентного статусу підприємства та конкурентоспроможності різних суб'єктів господарювання.

3. На сьогоднішній день не вироблено методу або механізму оцінки конкурентного статусу підприємства, що дозволяє уникати проблеми оцінки географічних меж того чи іншого ринку та різних економічних умов функціонування.

Зазначені недоліки існуючих підходів до оцінки конкурентоспроможності підприємств зумовлюють невисокі можливості практичного застосування більшості їх.

На нашу думку, найбільш простим та одночасно інформативним показником оцінки ефективності та конкурентоспроможності, є темп приросту обсягу реалізації підприємства. Він характеризує успішність роботи як підприємства загалом, так і його системи менеджменту. Саме на приріст обсягу реалізації реагують і стратегічні інвестори.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Афанасьєв М.В. Стратегія підприємства: [навчально-методичний посібник] / М.В. Афанасьєв, Г.О. Селезньова. Х.: ВД «ІНЖЕК», 2007. 272 с.
2. Фещур Р. В., Самуляк В. Ю., Яворська Н. Р. Побудова системи показників аналізування та оцінювання розвитку організацій. Вісник Львів. ун-ту. Visnyk Lviv univ. Серія екон. 2010. Вип. 43. С.638-643.
3. Білоусько Т. Ю. Вибір матричних методів в обґрунтуванні стратегії розвитку підприємства [Електронний ресурс] / Т. Ю. Білоусько. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64. exe?

УДК 339.138

Бєлікова Н. В.,
д.е.н., професор,
професор кафедри маркетингу
ХНЕУ імені С. Кузнеця

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ПРИЧИННО-НАСЛІДКОВИХ ЗВ'ЯЗКІВ ВІДНОВЛЕННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПЕРІОД ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Основною рушійною силою відновлення маркетингової діяльності підприємств у регіонах України, найбільш постраждалих від військового конфлікту, є забезпечення можливості для соціально-економічного відновлення в цілому. В контексті поступового відновлення маркетингової діяльності підприємств промисловості та сфери послуг набуває важливого значення розроблення відповідного теоретичного підґрунтя, на базі якого можуть бути побудовані концептуальні рішення щодо забезпечення максимальної ефективності у подоланні проблем, спричинених війною, таких як втрата майна підприємств, відтік кадрів закордон та в інші регіони України, падіння платоспроможності та загального рівня життя населення, песимістичні очікування щодо можливостей повернення до звичних економічних моделей тощо. Таке теоретичне підґрунтя передбачає поглиблене вивчення причино-наслідкових зв'язків між проблеми, що супроводжують маркетингову діяльність та можливими шляхами їх вирішення, орієнтованими на максимально ефективне використання наявних матеріальних, фінансових та людських ресурсів.

Причина, наслідок та причинно-наслідкові зв'язки є філософськими категоріями, які використовуються багатьма науками завдяки своїй міждисциплінарній природі. У сукупності вони відображають одну з форм загальних взаємозв'язку та взаємодії явищ.

У філософському енциклопедичному словнику причина тлумачиться як явище, дія якого викликає, визначає, змінює, виробляє або тягне за собою інше явище; останнє має назву «наслідку».

У філософській енциклопедії надається таке тлумачення сутності поняття «причина» те, без чого не було би іншого – наслідку [1].

Згідно з Академічним тлумачним словником української мови «причина» – це явище, яке обумовлює або породжує інше явище; протилежне наслідок; підстава, привід для яких-небудь дій, вчинків [2].

Виробляємий причиною наслідок залежить від певних умов, тому однакова причина за різних умов може призводити до різних наслідків [3]. Це твердження, адаптоване до концептуального підходу, розробленого авторами з метою дослідження проблем потрапляння країн до пасток економічної відсталості, значною мірою пояснює феномен розбіжностей у показниках соціально-

економічного розвитку різних країн світу, тим більше тих, що мають схожі вихідні потенціали розвитку.

Згідно з філософським енциклопедичним словником [3], різниця між категоріями «причина» та «наслідок» є умовною, оскільки кожна умова у певному сенсі є причиною, а кожна причина в певному відношенні є наслідком. Звідси слідує висновок, що за певних обставин причина та наслідок можуть мінятися місцями: наслідок може стати причиною іншого наслідку. Тому в багатьох сферах об'єктивної дійсності сама взаємодія причин та наслідків виступають причиною змін (перебігу) явищ та процесів (рис. 1).

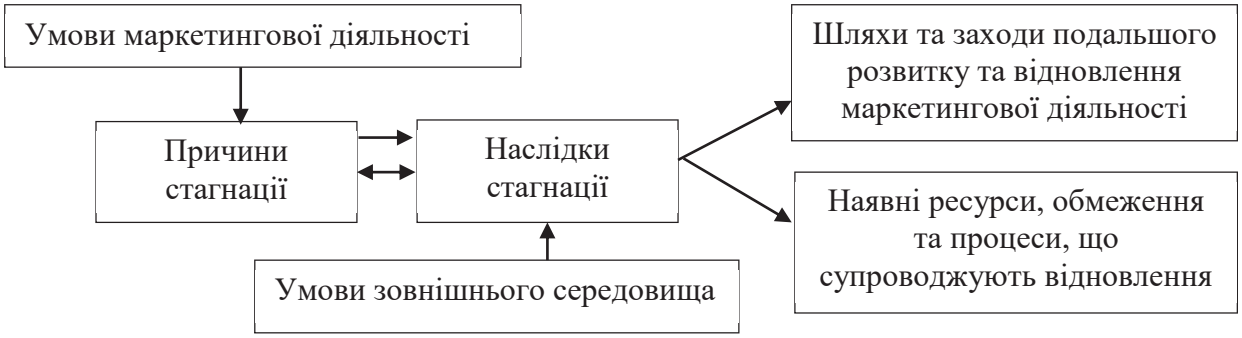

Рис. 1.Взаємодія причин та наслідків як передумова змін у явищах та процесах
Джерело: складено на основі [1]

Як видно з рис. 1, умови внутрішнього та зовнішнього середовищ існування чинять вплив як на причину, так і на наслідок, що не тільки визначає вихідні характеристики кожної причини та кожного окремого наслідку, який випливає з цієї причини, але й зумовлює характер та тісноту взаємозв'язків між причиною та наслідком, а також параметри тих процесів, які розвиваються, виходячи з одержаного наслідку. Філософський підхід до вивчення сутності понять «причина» та «наслідок» дозволяє визначати їх як універсальні категорії, що відображають базові форми загальних взаємозв'язків між явищами.

Вивчення діючої причини без урахування цільової є абсурдним, оскільки дія реалізується тільки заради певного результату. Дія підпорядкована меті та похідна від неї, а виходячи з цього, пояснити сутність будь-якого явища можна через розкриття цільової причини [4].

Категорії «причина» та «наслідок» породжують причинно-наслідкові зв'язки, які є базовими формами зв'язків між усіма явищами та процесами, що ми можемо спостерігати у всесвіті. Тому для дослідження причинно-наслідкових зв'язків «пастки відсталості» країни слід на методологічному рівні з'ясувати їх природу та сутність.

Як зазначається в роботі [4], причинно-наслідковий зв'язок має певні характеристики, що не залежать від дослідника, не змінюються у часі тощо. Серед таких характеристик можна виділити такі:

- детермінованість: оскільки жодне явище не виникає безпричинно, то можна тлумачити детермінованість як наявність причини у всьому: «з нічого нічого не виникає», «причини породжує наслідок»;

- об’єктивність: причинно-наслідковий зв'язок матеріальних явищ є об’єктивним, навіть суб’єктивні причини історичних подій не входять в суперечність з об’єктивністю, так як генеруються певними матеріальними факторами;

- універсальна взаємодія причини і наслідку: глобальний характер причинно-наслідкових зв’язків та розуміння, що закон причинності має надзагальний характер.

Таким чином, причинно-наслідковий зв'язок завжди вказує на взаємний зв'язок між причиною та наслідком, при цьому кількість причин та наслідків може бути різною. Отже, об’єктивне існування філософських категорій «причина» та «наслідок» та утворення причинно-наслідкових зв’язків між ними зумовлює необхідність їх включення до теоретичного підґрунтя, що дозволить підвищити наукову обґрунтованість рішень з відновлення маркетингової діяльності підприємств України в повоєнному періоді, а саме: пошук шляхів залучення додаткових обсягів фінансової допомоги від міжнародних донорів, урядів інших країн та неурядових організацій; участь підприємств у проєктах економічного відновлення; налагодження механізму відшкодування витрат (принаймні їх частини) на відновлення бізнесу; пошук нових методів просування товарів та послуг, які більш повно відповідають запитам споживачів, що змінюються під впливом війни; інтенсифікація використання некласичних видів маркетингу; адаптація маркетологів до скорочення та переорієнтації попиту, а також трансформації традиційних моделей споживчої поведінки [5].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Філософська енциклопедія. URL: https://dic.academic.ua/dic.nsf/enc_philosophy/3089/%D0%9F%D0%A0%D0%98%D0%A7%D0%98%D0%9D%D0%90
2. Словник української мови: в 11 томах. Том 8, 1977. Стор. 97.
3. Щерба С. П., Заглада О. А. Філософія. Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: МАУП. 2016. 216 с.
4. Родіонова Л. О. Філософія: Навчальний посібник. Харків: ХНАМГ, 2006. 142 с.
5. Гриневич Л. В., Бєлікова Н. В. Напрями відновлення маркетингової діяльності та трансформації моделей поведінки споживачів у повоєнному періоді: проблеми врахування регіонального аспекту. *Бізнес інформ*. 2023. №3. С. 205-2010. https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-3-205-210

УДК 371.2

Волошинович А.О.,
здобувач вищої освіти, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу;
науковий керівник: к.е.н, доцент Овецька О.В.,
доцент кафедри менеджменту і адміністрування,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ОПЕРАЦІЙНА СИСТЕМА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ: СТРУКТУРНО-ПРОЦЕСНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Проблеми, викликані пандемією Covid-19 та повномасштабним вторгненням рф на територію України, створили в освітньому середовищі необхідність оптимального та раціонального управління операційними процесами закладів загальної середньої освіти для забезпечення якісного навчання та розвитку учнів. Метою роботи є: дослідити структуру операційної системи закладу загальної середньої освіти (на прикладі Брошнів – Осадського ліцею) та її основні елементи.

Узагальнюючи підходи до визначення поняття «операційна система», можна зробити висновок, що операційна система – це система, яка структурно складається з трьох підсистем: планування і контролю, перетворення та забезпечення. Підсистема перетворення є основною складовою операційної системи; вона виконує продуктивну роботу, безпосередньо пов'язану з трансформацією об'єктів операційної діяльності, що присутні на вході в операційну систему, на кінцеві результати (у рамках саме цієї підсистеми відбувається процес безпосереднього створення корисності) [1,с.19]. Підсистема забезпечення виконує необхідні функції забезпечення ефективної роботи підсистеми перетворення. Підсистема планування і контролю призначена для поточного управління операційною системою та пов'язана з її підсистемами і зовнішнім середовищем. Операційну систему закладу освіти на прикладі Брошнів – Осадського ліцею представлено на рис.1.

Згідно розпорядження Івано-Франківської ОДА від 24.01.2020 року №30 ліцею надано право на надання початкової загальної освіти, базової загальної середньої освіти, повної загальної середньої освіти. Головним завдання навчального закладу є забезпечення високої якості освіти та відповідності її потребам особистості. Місія ліцею – кожній дитині – гідні і необхідні умови розвитку та реалізації свого потенціалу для власного та суспільного блага [2].

Щодо структурно-процесної характеристики операційної системи ліцею, то на вході до закладу освіти є: кількість учнів (середнє число учнів, які щороку здобувають знання); ліцензовані обсяги роботи (нормативна кількість учнів, які можуть здобувати освіту у початковій школі, базовій середній школі та профільній середній школі); фінансування (розмір освітньої субвенції);

законодавча база – нормативно-правові акти, які регулюють діяльність освітнього закладу (Закон України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», концептуальні засади Нової української школи, Державний стандарт початкової освіти, Державний стандарт базової та повної загальної середньої освіти,) тощо.

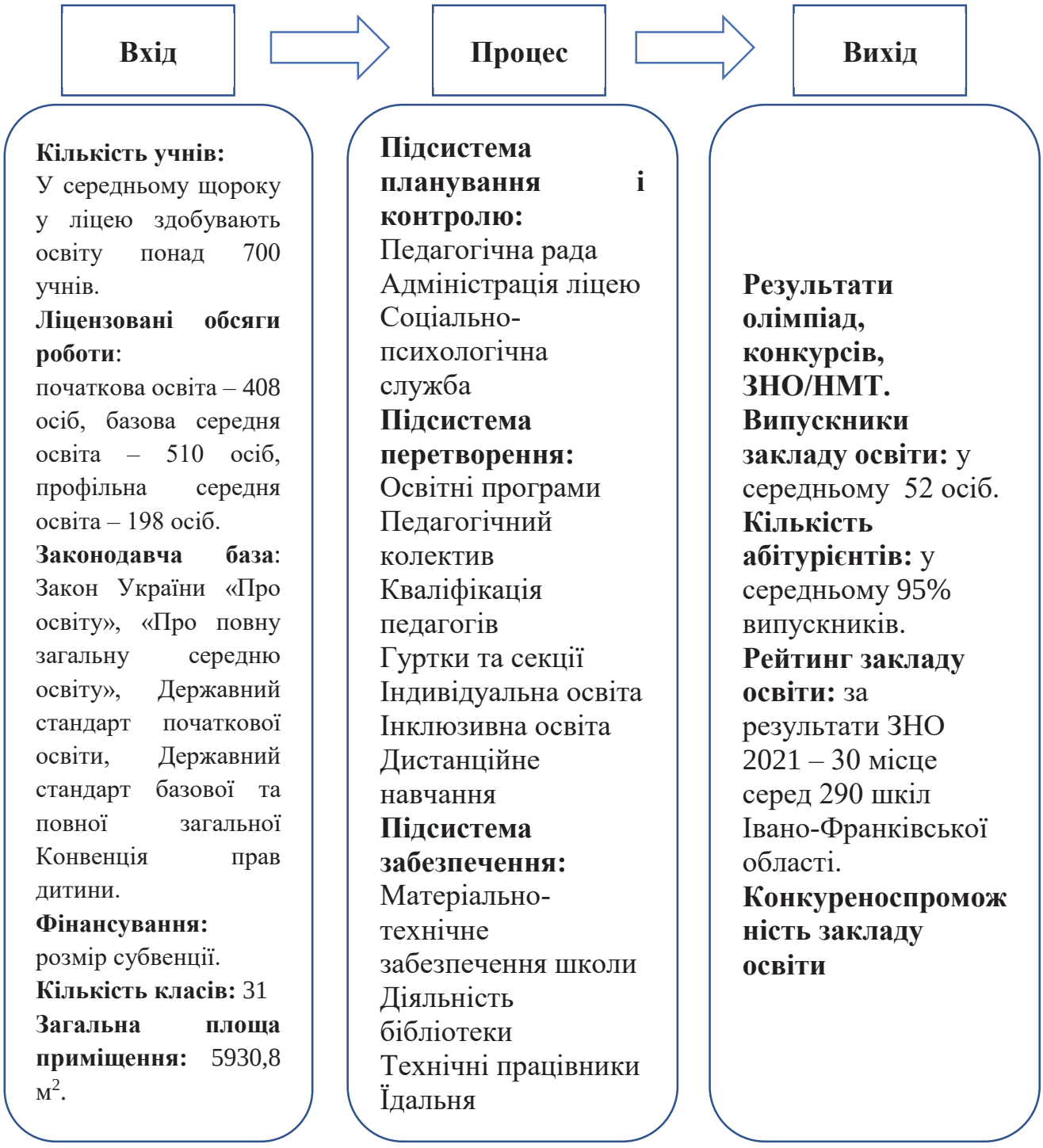

Рис. 1. Операційна система закладу загальної середньої освіти (на прикладі Брошнів – Осадського ліцею)

Джерело: розроблено авторами на основі [3], [4]

Процес надання освітніх послуг формують наступні підсистеми: підсистема планування і контролю – діяльність педагогічної ради, адміністрації ліцею, соціально-психологічної служби, тощо; підсистема перетворення – освітні програми закладу освіти, педагогічний колектив (зокрема, його кваліфікація), діяльність гуртків та секцій, якість індивідуальної, інклюзивної освіти та дистанційного навчання, тощо; підсистема забезпечення – рівень матеріально-технічного забезпечення закладу освіти, робота бібліотеки, їдальні, тощо.

На виході операційної системи отримуємо результати учнів на олімпіадах, конкурсах, ЗНО (у 2021 році, за результати ЗНО, школа займала 30 місце серед 290 шкіл Івано-Франківської області), НМТ (у за результатами НМТ-2022, п'ятеро учнів набрали 200 балів та ще троє склали тест на 194 бали), як показник якості освітнього процесу у даному закладі освіти [5]. Сюди також слід віднести щорічну кількість випускників – абітурієнтів (у 2020/21 навчальному році з 52 випускників 6 закінчили ліцей з золотою медаллю, 2 отримали срібну), кількість студентів державної форми навчання, висококваліфіковані викладачі, які протягом навчального року опанували нові методи та способи роботи з учнями, тощо [6,с.4]. Як результат, на виході отримуємо відповідний рейтинг закладу освіти та високу конкурентоспроможність у порівнянні з іншими закладами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Омельяненко Т. В., Осокіна А.В. Операційний менеджмент: презентаційний курс [Електронний ресурс] : навч. посіб. / Т. В. Омельяненко, А. В. Осокіна. — К. : КНЕУ, 2016. — 197 с. — (Серія «MBA-studio»). URL: http://surl.li/gtlnm
2. Брошнів – Осадський ліцей. Стратегічний план розвитку на 2020 – 2022 рр. URL: https://bros.licey.org.ua/strategichnij-plan-rozvitku-09-47-07-03-11-2020/
3. Брошнів – Осадський ліцей. Ліцензований обсяг та фактична кількість осіб, які навчаються у ліцеї. URL: https://bros.licey.org.ua/licenzovanij-obsyag-ta-faktichna-kilkist-osib-yaki-navchajutsya-u-licei-09-32-18-03-11-2020/
4. Брошнів – Осадський ліцей. Матеріально-технічне забезпечення закладу освіти. URL: https://bros.licey.org.ua/materialnotehnichne-zabezpechennya-09-33-05-03-11-2020/
5. Брошнів – Осадський ліцей. Олімпіади, конкурси. URL: https://bros.licey.org.ua/olimpiadi-konkursi-09-25-11-03-11-2020/
6. Брошнів – Осадський ліцей. Звіт директора про діяльність закладу освіти. URL: https://bros.licey.org.ua/zvit-direktora-pro-diyalnist-zakladu-osviti-09-35-30-03-11-2020/

УДК 338.2

Гладун Ю. І.,
здобувачка вищої освіти;
науковий керівник: Граматович Ю. В.,
старший викладач кафедри менеджменту,
фінансів, банківської справи та страхування
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

ФРЕДЕРІК ТЕЙЛОР ТА СПЕЦИФІКА ЙОГО ШКОЛИ УПРАВЛІННЯ

Фредерік Вінслоу Тейлор – американський інженер та управлінець, який жив у другій половині 19-го та початку 20-го століття. Він є засновником та фундатором наукового менеджменту, який відомий зокрема як "теорія Тейлора" або "школа Тейлора", увійшов у історію наукової думки як творець наукового управління [1]. Проте дуже часто його обміркування, пропозиції та загалом висунуті праці піддавалися критиці та дискусіям. Тому на разі буде доцільним розглянути самі ж принципи та підходи до наукового управління за Тейлором, які зараз застосовуються в управлінні, а також особливості школи наукового менеджменту, засновником якої він є.

Отож, за теорією Тейлора, ефективність роботи працівників може бути максимізована за допомогою наукового підходу до управління. Він вважав, що робота повинна бути розбита на дрібніші та простіші етапи, які можна контролювати та оцінювати. Також він вважав, що важливо навчити працівників найбільш ефективним методам виконання своїх обов'язків.

Теорія Тейлора знайшла своє застосування в різних сферах, включаючи виробництво, адміністрування та управління бізнесом. Однак, вона також мала свої критиків, які вважали, що вона занадто сильно зосереджується на процесі та ефективності, і не бере до уваги людський фактор та потреби працівників.

У будь-якому випадку, теорія Тейлора та його школа управління мають великий вплив на сучасну теорію та практику управління. Наприклад, багато з концепцій та ідей Тейлора були використані при розробці методів логістики та управління ланцюжком постачання. Також, його ідеї про розбиття роботи на простіші елементи та навчання працівників оптимальним методам виконання своїх обов'язків були використані при створенні програм тренування та підвищення кваліфікації працівників.

Принципи наукового менеджменту Тейлора також дали початок руху за якісніше виробництво, що зосереджується на забезпеченні якості продукції та задоволеності потреб споживачів. Цей підхід був розроблений в рамках японського руху за якістю, який призвів до розвитку концепції Total Quality Management (TQM) та Lean Manufacturing. Однак, критики теорії Тейлора звертають увагу на те, що його підхід до управління більше підходить до стандартизованої масової виробництва, ніж до більш інноваційних і творчих сфер, таких як технології та

дизайн. Крім того, критики вважають, що його методи можуть призвести до механічного та нудного виконання роботи, що може негативно впливати на мотивацію працівників [2].

В будь-якому випадку, теорія Тейлора та його школа управління залишаються важливим етапом в розвитку управління, який відіграв значну роль у розвитку промисловості та бізнесу в цілому.

Однією з основних особливостей школи наукового управління Тейлора є те, що вона прагне досягти максимальної ефективності в управлінні шляхом наукового підходу. Це означає, що управління повинно бути підпорядковане знанням та науковим принципам, а не лише досвіду та інтуїції. Школа наукового управління акцентує увагу на оптимізації процесів та методів управління. Вона відкидає ідеї, що управління залежить від особистісних якостей керівника, таких як харизма та інтуїція, та прагне замінити ці фактори на науково обґрунтовані методи.

Ще одна важлива особливість школи наукового управління полягає в застосуванні наукового методу до аналізу робочих процесів та стандартизації методів виконання роботи. Цей підхід передбачає систематичне дослідження робочих процесів з метою виявлення та усунення будь-яких непотрібних дій та елементів. Також, школа наукового управління прагне до впровадження стандартизованих методів виконання робіт з метою забезпечення їх якості та ефективності.

Наступною важливою особливістю школи наукового управління є акцент на навчанні та підвищенні кваліфікації працівників. Школа вважає, що ефективне управління можливе лише за умови належного підготовлення та тренування працівників. Тому, вона прагне забезпечити працівників необхідними знаннями та навичками для виконання своїх обов'язків [3].

Отже, школа наукового управління є однією з основних шкіл управління, яка акцентує увагу на науковому підході до управління, застосуванні оптимізованих методів та процесів, стандартизації методів виконання робіт та підвищенні кваліфікації працівників. Ці принципи, запропоновані Фредеріком Тейлором та розвинені його послідовниками, мають за мету забезпечити максимальну ефективність управління та досягнення максимальних результатів. Школа наукового управління є актуальною й досі, особливо у контексті швидкого розвитку технологій та ринків, де ефективне управління є важливим чинником успіху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Принципи наукового менеджменту. Фредерік Вінслоу Тейлор. URL: https://www.maxzosim.com/the-principles-of-scientific-management/
2. Принципи наукового управління Тейлора. URL: https://studfile.net/preview/7102771/page:23/
3. Формування школи наукового менеджменту. URL: https://buklib.net/books/27470/

УДК 330.65.005.5

Грінько А.П.,
д.е.н., професор,
професор кафедри менеджменту, бізнесу та професійних комунікацій
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ОРГАНІЗАЦІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Еволюційний розвиток інформаційних технологій зумовив технологічний прогрес і появу нових технологій для пошуку та обробки даних. Цифрова економіка передбачає зміщення акценту з розвитку технологій на формування стратегічної переваги організації в конкурентному середовищі. Отже, цифровізація – це складний і багатогранний процес, який змінює спосіб ведення бізнесу, підхід до управління економічними суб'єктами, а також широкий спектр соціальних процесів, які впливають на умови життя, цінності людей і методи соціальної взаємодії. Саме цифровізація суттєво змінює середовище організацій та впливає на реструктуризацію внутрішніх процесів їх діяльності. Щоб бути конкурентоспроможним гравцем на новому ринку, організаціям потрібні сучасні технології для формування інформаційної підтримки та системи зв'язку в актуальному стані.

Вирішальну роль у конкурентоспроможності компанії відіграє швидкість реагування ділової активності на зміни в бізнес-середовищі, а також формування ефективної комунікації між спеціалізованими секторами та службами. Це постійний обмін інформацією, що дозволяє швидко й узгоджено здійснювати діяльність організації в різних сферах. І в цьому випадку управління інформаційними технологіями є першочерговим.

На основі аналізу спеціальної літератури, досвіду спілкування з представниками експертного середовища, серії інтерв'ю з представниками IT-індустрії та керівниками різних українських організацій були виявлені наступні особливості інформаційної інфраструктури управління організацією як об'єкта контролю, властиві сучасному етапу розвитку, пов'язаному з розширенням використання IT-технологій та цифровізацією економічних і соціальних процесів в Україні (Рис. 1).

Підвищена технічна та організаційна складність. Інформаційно-комунікаційні технології розвиваються швидше, ніж інші галузі економіки. Наявність пристроїв для роботи з інформацією стає неодмінним атрибутом робочих місць керівників і фахівців, які потребують технологічної інтеграції та організаційних інтерфейсів до єдиної інформаційної інфраструктури системи управління організацією. Обсяг і специфіка (і, відповідно, вартість) ресурсів, що виділяються на виконання цих завдань, мають тенденцію до стрімкого зростання.

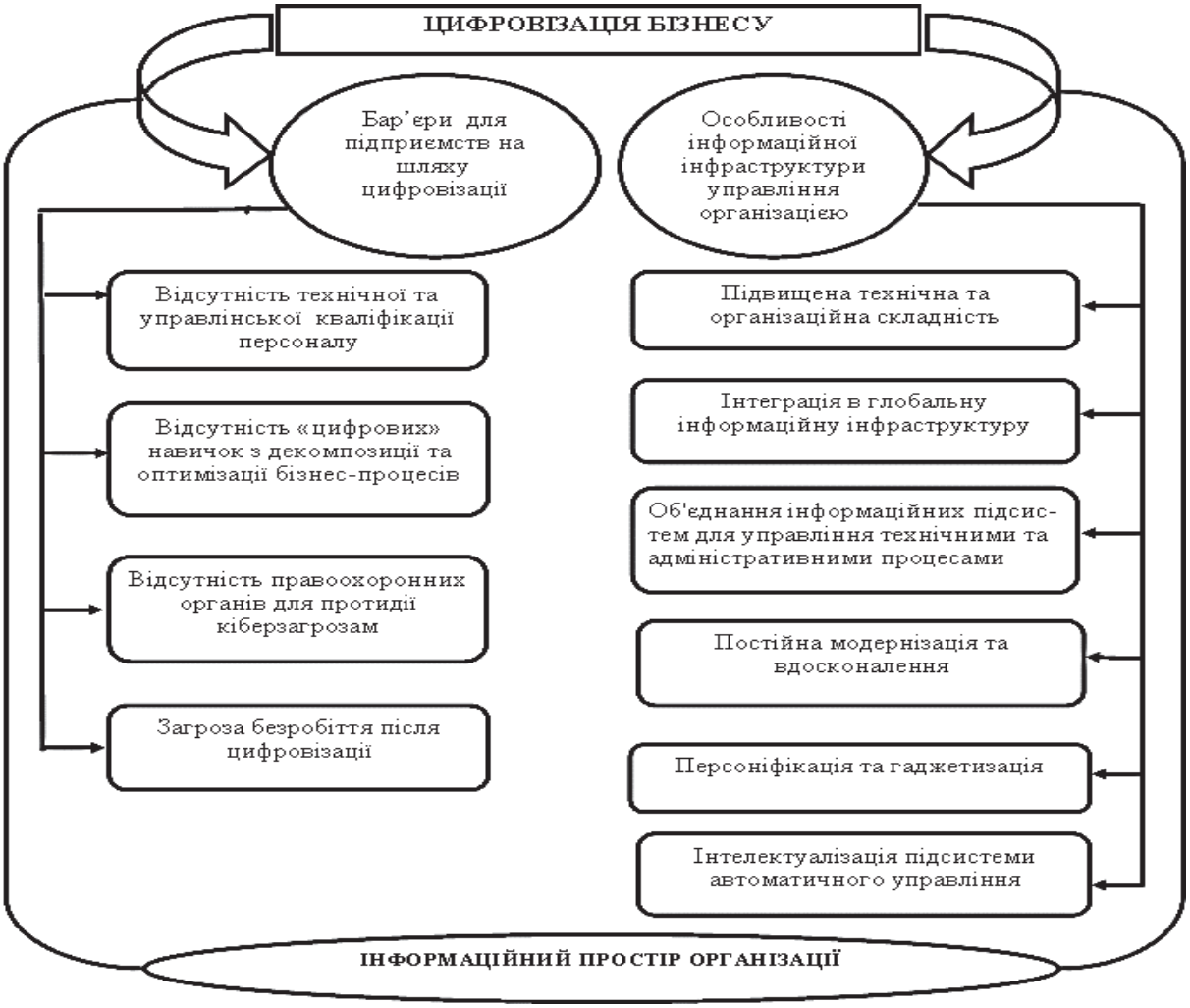

Рис. 1. Характерні риси та особливості формування інформаційного простору організації в умовах цифровізації

Інтеграція в глобальну інформаційну інфраструктуру. Розвиток загальнодоступних комерційних і некомерційних інформаційно-комунікаційних систем створює передумови для розширення можливостей інформаційної інфраструктури для управління організаціями з використанням зовнішніх ресурсів. Прикладом такого використання є широко поширена практика хмарних сховищ і хмарних обчислень. Організаційне управління в цих умовах вимагає спеціальних знань про перспективи розвитку глобальної інформаційної інфраструктури, порядок і можливості використання ресурсів.

Об'єднання інформаційних підсистем для управління технічними та адміністративними процесами. Сьогодні спостерігається формування нового явища. Це кіберфізична система, яка поєднує в собі управління технічною та офісною технікою, організаційні та технологічні процеси на основі розвиненої інформаційної інфраструктури. У результаті, об'єктивні відмінності в навичках методів управління на різних рівнях організаційної ієрархії нівелюються,

управління та його процеси стають більш універсальним. Однак цього можна досягти лише шляхом гнучкої та швидкої адаптації інформаційної інфраструктури до мінливих запитів менеджерів.

Постійна модернізація та вдосконалення. Технологічний прогрес у сфері інформаційно-комунікаційних технологій стрімко розвивається. Це скорочує життєвий цикл і прискорює моральне старіння елементів і пристроїв керованої інформаційної інфраструктури організації, знижуючи функціональність цієї інфраструктури та збільшуючи витрати на технічне обслуговування та розвиток. Вирішення цих проблем потребує професійного менеджменту на основі цих компетенцій та модернізації режимів використання інформаційної інфраструктури (спільний доступ, оренда обладнання, заміна поглинання шляхом придбання професійних послуг тощо).

Персоніфікація та гаджетизація. Оскільки технологія Інтернету речей динамічно розвивається та різнорідні пристрої об'єднуються в єдиний інформаційно-комунікаційний простір, конфігурація інформаційної інфраструктури для управління організацією стає неоднорідною, що дозволяє організації керувати як спеціальними пристроями, якими володіє організація, так і різними персональними пристроями (гаджетами) співробітників, клієнтів та інших ділових партнерів. Це актуалізує проблему забезпечення сумісності та інформаційної безпеки.

Інтелектуалізація підсистеми автоматичного управління. У складі інформаційно-алгоритмічного забезпечення організаційної діяльності все більша частка інтелектуальних компонентів (експертних систем, систем підтримки та прийняття рішень, інформаційно-довідкових систем тощо) має тенденцію до заміни повсякденного стилю управління. Ця інтелектуалізація базується на системі знань та компетентностей, що формує інтелектуальний капітал і потребує високопрофесійних зусиль.

Як показують проведені дослідження, баланс між персональною та технічною складовими сучасного організаційного менеджменту зміщується на користь останньої. Звичайно, не можна говорити, що втрачають значення в питаннях досягнення управлінської ефективності: лідерство, креативність, професіоналізм, психологічна готовність до змін. Водночас інформаційна інфраструктура організаційного менеджменту створює інструментальне середовище для діяльності менеджерів, яке може як примножувати, так і блокувати позитивні ефекти від їх діяльності.

У зв'язку з цим інформаційна інфраструктура перетворюється на дуже важливий стратегічний ресурс для організацій, що визначає їх життєспроможність, конкурентоспроможність і здатність до інноваційного розвитку. Зважаючи на важливість інформаційної інфраструктури управління організаціями для функціонування та розвитку, процес цифрової модернізації економіки робить її пріоритетною для управління, властивості та характеристики якої необхідно враховувати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Grinko, A., Bochylia, T., Hrynko, P. (2017). Formation of the concept of intellectualization information provision for managing an enterprise. Eastern-European Journal of Enterprise Technologies. No 5/3 (89). pp. 4–14.
2. Grinko, A., Hrynko, P. (2020). Methodological approaches to modeling information architecture of the organization in the conditions of digital economy. «EUREKA: Social and Humanitics», Number 1, pp. 27-34.
3. Hrynko, P. (2019). Improvement of the digital transformation strategy of business on the basis of digital technologies. «EUREKA: Social and Humanitics», Number 6. pp. 10-18.

УДК 339.9:004:330.131.7

Дуна Н.Г.,
к.е.н., доцент,
в.о. завідувача кафедри міжнародної економіки та світового господарства
ХНУ імені В.Н. Каразіна;
Юрченко В.В.,
к.е.н.,викладач кафедри іноземних мов професійного спрямування,
ХНУ імені В.Н. Каразіна

ЦИФРОВІ РИЗИКИ У МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ

Цифрова трансформація бізнесу відкриває великі можливості для економіки та суспільства, але водночас стає джерелом новітніх проблем та викликів. Тому аналіз природи цифрових ризиків потребує посиленої уваги керівників бізнесу та наукової спільноти.

Цифровий ризик в системі міжнародного бізнесу пов'язаний з невизначеністю або збоями, які викликані впливом цифрових факторів. Фактично цифрові платформи стали окремим об'єктом правового регулювання [1, с. 83]. Цифровізація міжнародного бізнесу підвищує його залежність від ймовірності шахрайств, кібератак, втрати конфіденційності даних тощо. Кіберзлочинність, кібертероризм та кібершпигунство стають новими ризиками діяльності всіх міжнародних компаній. Окрім наявних економічних наслідків окремо слід визначити нові ризики соціального прояву, а саме втрата довіри споживачів, ділової репутації. Тому саме управління цифровими ризиками стає пріоритетним напрямом менеджменту компаній, які працюють на міжнародному ринку.

На наш погляд, джерела цифрових ризиків можуть знаходитись на національному та міжнародному рівні. Так, джерела всередині країни пов'язані з обмеженнями впливу урядової та регуляторної політики щодо цифрової торгівлі, відсутністю діючих правових засад запобігання цифровому шахрайству, недосконалістю правового забезпечення захисту в системі цифрової інтелектуальної власності тощо. Джерела цифрових ризиків на міжнародному рівні більш складні за своїм походженням та формами прояву. Вони можуть бути пов'язані з розбіжностями оцифровування та функціонування інформаційно-комунікаційних технологій в різних країнах та впливом кібератак на світову економіку. Наприклад, цифровий зв'язок може поширити та прискорити збій у роботі глобальних цифрових платформ [2].

Глобалізація фінансових систем в умовах цифровізації посилює вірогідність нових фінансових криз.

Таким чином, цифрові ризики в системі міжнародного бізнесу вимірюються потенційними втратами та збитками через нестабільність функціонування інформаційних та комунікаційних систем. Вважаємо, що і

надалі цифрові технології будуть посилювати традиційні ризики, пов'язані з взаємозалежністю національних економік та суб'єктів міжнародного бізнесу, та продукувати новітні ризики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базові аспекти цифровізації та їх правове забезпечення : монографія / [К. В. Єфремова, Д. І. Шматков, В. П. Кохан та ін.]; за ред. К. В. Єфремової. Харків: НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України, 2021. 180 с.
2. Yadong Luo. A general framework of digitization risks in international business. Journal of International Business Studies. 2022. №53(2). С. 344-361. URL: https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8157526/

УДК 331.108

Іващенко М. В.,
к.е.н., доцентка,
доцентка кафедри економічної теорії,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ ПОВЕДІНКОЮ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

У XXI столітті як розвинуті країни, так і країни, що розвиваються, здійснюють активний процес діджиталізації (цифровізації) всіх сфер життєдіяльності суспільства. Цей процес представляє собою впровадження цифрових технологій в усі сфери суспільних відносин, в тому числі, економічних та управлінських. Наразі ми маємо безліч прикладів перенесення суспільних відносин та діяльності у цифровий вимір, що можливо за рахунок таких технологій, як Інтернет речей, роботизація та кіберсистеми, штучний інтелект, великі дані, безпаперові технології, адитивні технології (3D-друк), хмарні та туманні обчислення, безпілотні та мобільні технології, біометричні, квантові технології, технології ідентифікації, блокчейн тощо. Це дає підстави говорити про цифровізацію економіки. Відповідний термін запропоновано в 1995 році Николасом Негропонте (Negroponte, 1995) [1], та Доном Топскоттом (Tapscott, 1994) [2].

Цифрова економіка активно змінює існуючі бізнес-моделі та пред'являє якісно нові вимоги до управлінців, що пов'язані з перебудовою своїх технологій на всіх рівнях функціонування компанії. Але впровадження цифрових технологій сприяє підвищенню продуктивності праці та рівня виробництва, дозволяє економити час на здійсненні певних як виробничих, так і управлінських операцій, знижує трансакційні витрати, створює новий попит тощо. До цього слід додати суттєве спрощення процесу укладання контрактів, здійснення фінансових операцій, запровадження електронного документообігу, можливості дистанційної роботи.

З цифровізацією управління також пов'язане поняття «розумне підприємство», де он-лайн управління дозволяє контролювати всі процеси, що відбуваються, в режимі реального часу.

У зв'язку з цим на ринку робочої сили відбувається досить активна трансформація економічної поведінки під впливом діджиталізації економіки. Найочевидніша полягає в тому, що технологічний розвиток вимагає від працівників освоєння все більш складних компетенцій та їх систематичне оновлення або навіть освоєння нових професій, оскільки життєвий цикл самих професій зменшується. Ринок праці все більше вимагає висококваліфікованої, креативної праці, нестандартних рішень, гнучкості та адаптивності персоналу до нових технологій, тоді як попит на низько кваліфіковані кадрі, робота яких

пов’язана з виконанням формалізованих повторюваних операцій, знижується. А в той же час зростають вимоги іншого порядку – володіння соціальним та емоційним інтелектом, що дозволяє людині ефективніше співпрацювати в команді, здійснювати керівні функції тощо. Також можливою є тенденція поглиблення розриву між доходами в різних сферах зайнятості в залежності від темпів розвитку технологій них.

Розвиток технологій призводить до загострення конкуренції між працівниками, ключовим чинником якої є здатність до освоєння нових компетенцій, яких вимагає подальша автоматизація та роботизація робочого місця [3]. Наслідком цього може бути як знищення певної частини робочих місць, так і їх якісне оновлення, що дозволяє підвищувати ефективність виконання завдань в межах професії. Але щоб залишатися на ринку праці, людина повинна отримувати нові знання швидше, ніж це було раніше, що також стає новим трендом економічної поведінки.

В той же час, для освітнього сектору такі тенденції надають безліч нових можливостей, які заклади освіти мають використовувати, налаштовуючи перелік актуальних освітніх послуг під сучасні тренди ринку праці. Поведінка здобувачів освіти в умовах мінливого ринку праці активно орієнтується на освітні продукти, що в основі яких лежать сучасні технології та комунікативні канали: дистанційне навчання, менторство, змішане навчання з онлайн компонентом, проектно-орієнтоване навчання, прямі угоди закладів освіти з бізнес-організаціями про цільове навчання, адаптивне навчання, найрізноманітніші EdTech-стартапи.

Надзвичайно активну цифровізацію так само можемо простежити і в освітньому сегменті. Пандемія COVID-19 суттєво активізувала розвиток масової онлайн-освіти, появу у відкритому доступі якісних онлайн-курсів найрізноманітнішої тематики, вебінарів. Це дозволяє охоплювати достатньо велику аудиторію, а учасники навчання можуть мати гнучкий графік, орієнтований на індивідуальні потреби. Навчальні заклади намагаються не відставати від цього тренду та змінюють свою економічну поведінку: висвітлюють основні аспекти своєї діяльності: навчальні програми, напрями та результати роботи, важливі події та новини для підтримання інтересу до своєї діяльності та реалізації освітніх послуг.

Таким чином, цифрова трансформація бізнесу сприяє зміні економічної поведінки, що потребує адаптації управлінських стратегій та інвестицій у зміни в управлінні. Ігнорування ж цього процесу призводить до прямих економічних втрат та втрат ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Negroponte, Nicholas (1995). Being Digital. New York: *Alfred A. Knopf.* ISBN 0-679-76290-6

https://web.stanford.edu/class/sts175/NewFiles/Negroponte.%20Being%20Digital.pdf.
2. Tapscott D. (1994). The Digital Economy. New York : *McGraw-Hill Education*, 413 p. http://dontapscott.com/books/the-digital-economy.
3. Ізюмцева Н. В., Іващенко М. В. Механізм підвищення відповідальності працівників. *Financial and credit activity problems of theory and practice*. 2018/6/29 Том 2. Випуск 25. С. 446-454.

УДК 65.01

Кісь Г.Р.,
к.е.н, доцент,
доцент кафедри менеджменту та адміністрування,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу;
Сабадош В.В.,
здобувач вищої освіти, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти ,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

РОЛЬ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ У СТРАТЕГІЧНОМУ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Сьогодні, в умовах глобальної відкритості та гострої конкуренції, стратегічним інструментом, що дозволяє орієнтувати усі підрозділи та усіх працівників підприємства на досягнення загальних цілей, забезпечувати відданість загальній справі, працювати гармонійно та злагоджено, є корпоративна культура підприємства.

У сучасному бізнес-середовищі є досить відомим той факт, що досягнення успіху компанії, значною мірою визначається рівнем її корпоративної культури, – сукупністю найважливіших положень діяльності організації, обумовлених місією та стратегією розвитку, що знаходять своє відбиття у соціальних нормах і цінностях більшості працівників.

Феномен корпоративної культури вимагає усвідомлення і прийняття відповідної позиції з низки проблем, однією із яких є проблема усвідомлення менеджментом компанії ролі корпоративної культури не тільки у забезпеченні поточної діяльності підприємства, але й у його стратегічному розвитку.

Висвітленню сутності та ролі корпоративної культури організації присвячені праці таких науковців, як: С. Роббінсона, С. Коссена, Е. Шейна, А. Заньковського, К. Голда, О. Дяківа, Г. Чайки, В. Співака та інших. Однак зазначимо, що питання корпоративної культури у взаємозв'язку з її роллю саме у стратегічному розвитку підприємства ще не отримали достатнього та системного аналізу у наукових дослідженнях.

Звернемо увагу на те, що єдиного підходу до трактування поняття «корпоративна культура» немає. За визначенням С. Роббінса [1, с. 256], корпоративна культура – це «соціальний клей», що допомагає утримувати цілісність організації за рахунок створення прийнятих стандартів мислення і поведінки. Співак В. визначає корпоративну культуру, як систему матеріальних і духовних цінностей, які взаємодіють між собою й відбивають індивідуальність організації, виявляються в поведінці, взаємодії та спілкуванні працівників між собою та з зовнішнім середовищем [2, с. 27], а Дяків О. розглядає корпоративну культуру як систему матеріальних і духовних цінностей, проявів, що взаємодіють між собою, властивих певній компанії, таких, що відображають її

індивідуальність і сприйняття себе та інших у соціальному і речовинному середовищі, що виявляється в поведінці, взаємодії, сприйнятті себе і навколишнього середовища [3, с. 96].

Також, згідно аналізу літературних джерел, можна сказати, що корпоративна культура розглядалася з позицій різних наук та наукових дисциплін, в нашому випадку, у стратегічному управлінні підприємством. Звідси розуміємо, що корпоративна культура є ефективним інструментом стратегічного розвитку організації, що допомагає їй досягати позитивних результатів у власній діяльності, дає можливість ідентифікувати її серед інших, генерує прихильність цілям організації, зміцнює соціальну стабільність, є механізмом контролю, що спрямовує і формує відносини та поведінку окремих груп працівників [4].

Додамо, що стратегічне управління - це сучасна концепція ведення бізнесу, яка охоплює визначення цілей та завдань, напрямів діяльності, створює орієнтир для розміщення ресурсів та реалізації заходів для досягнення поставлених цілей.

Дивлячись на зміни у сучасному світі та у веденні бізнесу в загальному, можемо зробити висновок, що багато підприємств не можуть досягти успіху, реалізуючи стратегію розвитку організації. Це пояснюється тим, що корпоративна культура не відповідає стратегії підприємства [5].

Більшість людей розглядають поняття «корпоративна культура» та «стратегічне управління» окремо, хоча такий підхід, на нашу думку, є не зовсім правильним. Виходячи з вище сказаного, уточнимо, що спочатку повинна формуватися стратегія розвитку підприємства, а вже потім на її основі – корпоративна культура. Стратегія розвитку організації повинна будуватися відповідно не лише до цілей підприємства, а й безпосередньо має відповідати наявній організаційній культурі. У разі невідповідності культури до стратегії – варто вносити певні зміни, що зможуть їх гармонізувати для отримання бажаного результату.

Протягом всього періоду реалізації стратегії розвитку підприємства, повинен здійснюватися моніторинг ступеня підтримки стратегії корпоративною культурою. На нашу думку, аналіз тільки корпоративної культури в такому випадку не дасть повної картини. Повинна бути розроблена методика її оцінки у взаємозв’язку із стратегією, в такому разі результати дослідження можуть бути використані при прийнятті рішень у стратегічному управлінні [6].

Організаційна культура є наслідком правильної бізнес-філософії та стратегічного планування, що були закладені на етапі заснування підприємства та підтримується протягом його функціонування. Культура підприємства постійно змінюється, а безпосередньо управління цими змінами стає першочерговою задачею менеджерів. Свідомо чи хаотично організаційна культура формується на кожному підприємстві і надає або підтримку обраній стратегії, або з часом становить перешкоду для її реалізації.

Отже, корпоративна культура відіграє ключову роль у стратегічному розвитку підприємств. Вона є саме тим важелем, що забезпечує підприємству

успіх у довгостроковій перспективі, а не миттєві досягнення. У процесі управління стратегічним розвитком будь-якого підприємства, керівній ланці необхідно своєчасно та адекватно реагувати на зміну зовнішнього середовища. Допомагати у цьому має створена в організації культура. Культура, яка буде не тільки затвердженою, а й буде реальним важелем впливу на розвиток та конкурентоспроможність підприємства. Звідси, сильна корпоративна культура являється потужним внутрішнім ресурсом розвитку підприємства та сприяє досягненню цілей і розвитку організації у майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Роббинс С., Коултер М. Менеджмент, пер. с англ. О. В. Медведь; М.: Издат. дом «Вильямс», 2007. 1056 с.
2. Спивак В. А. Корпоративная культура. СПб.: Питер, 2001.352 с.
3. Дяків О.П. Основні складові формування корпоративної культури в організації. Формування ринкової економіки. Соціально-трудові відносини: теорія і практика. 2010. Т.3 С. 94-100. URL: https://core.ac.uk/download/pdf/32607044.pdf.
4. Новак І.М. Формування корпоративної культури та її місце в системі соціального діалогу. Соціальний захист. https://dse.org.ua/arhcive/14/11.pdf
5. Гедройц Г.Ю. Визначення сутності поняття «стратегічне управління». Економічні науки/10 Економіка підприємства. http://www.rusnauka.com/19_DSN_2010/Economics/70074.doc.htm
6. Третякова О.В. Корпоративна культура як фактор реалізації стратегії підприємства. Причорноморські економічні студії. Випуск 13-1. 2017. http://bses.in.ua/journals/2017/13-1_2017/25.pdf

УДК 159.923

Кубіна А. П.,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність 072 Фінанси банківська справа та страхування,
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова
науковий керівник: Граматович Ю.В.,
старша викладачка кафедри менеджменту,
фінансів, банківської справи та страхування
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

ТЕОРІЯ ТА КОНЦЕПЦІЇ ЛІДЕРСТВА В СУЧАСНОМУ УПРАВЛІННІ

Під час виховання успішних керівників науковці, що досліджували менеджмент докладали чимало зусиль, щоб створити єдину теорію успішного лідера, визначити характерні їм риси, підсумувати досвід їх роботи тощо. У результаті цього було визначено три підходи до дослідження лідерства: підхід з погляду особистих рис, підхід з позиції людської поведінки (поведінковий) та ситуаційний підхід.

Теорія підходу з позиції особистих рис людей характеризується тим, що період з 1930-1950 роки розпочались експерименти та аналіз сутності лідерства задля виявлення особистісні характеристики ефективних керівників. Відповідно до цієї теорією, знаменитою ще як «теорія великих людей», найліпші з керівників мають деякі особливі якості. Проте однієї думки про них так і не сформовано, не дивлячись на те, що більша частина рахує такими якостями рівень знань та інтелекту, примітний зовнішній вигляд, доброчесність, розсудливість, енергійність та активність, соціальну економічну освіту та нормальну самооцінку [1, с. 146].

Теорія поведінського підходу. Суть цієї теорію визначається в тому, що основою продуктивності керівництва є не особисті риси, а характер поведінки директора до підлеглих. Відповідно до цього манеру поведінки керівництва поділено на відповідні групи, а саме, демократичний стиль (при ньому гарантовано рівноцінну участь в керуванні підприємством всіх членів трудового колективу), автократичний стиль (при ньому одній певній людині дається повна влада), орієнтований на роботу та орієнтований на людину (робітника) [1, с. 146-147].

Теорія ситуаційного підходу заснована на вивчені того, які стилі поведінки та особисті якості керівника найкраще підходять певним обставинам. До ситуаційних чинників відносять: потреби та особисті риси робітників, цілісність поставлених завдань, потреби і вплив середовища та знання керівника. Отже, з метою визначення співвідношення між привабливістю, продуктивністю роботи і стилем керівництва головним є не лише відносини керівників і підлеглих, а й обставини [1, с. 148].

Тому для з'ясування залежності між стилем керівництва, привабливістю і продуктивністю праці важливими є не тільки взаємовідносини керівників і підлеглих, а й ситуація і обставини загалом.

На сьогодні погляд на лідерство змінився під впливом розвитку інформаційних технологій, рівня розвитку країни та станом її економіки. Виділяють наступні концепції лідерства: атрибутивного лідерства, харизматичного лідерства, реформаторського лідерства.

Так, однією з сучасних теорій лідерства є концепція атрибутивного лідерства, а саме причинно-наслідковий підхід. Її сутністю є роз'яснення яким чином на ставленні директора відображається поведінка співробітників і навпаки. Тобто вона вивчає поведінку людей в тих чи інших ситуаціях. Керівник, аналізуючи виконану роботу робітників, звертає свою увагу не лише на результати, а й на їх причини. Для цього він зважає на опис поставленої задачі, обставини та колектив у якому виконувалась дана робота та особливо на робітника. Завдяки цьому лідер має змогу знайти причини отриманих робітником результатів, які діляться на два види, а саме внутрішні (низький рівень кваліфікації, не повна віддача, безвідповідальність) та зовнішні (недостатній час, брак сировини чи техніки, занадто висока продуктивність) [1, с. 148].

Після проведеного аналізу керівник матиме змогу зрозуміти, хто і в якому об'ємі має брати на себе відповідальність в даній ситуації, а у випадку негативних висновків обрати один з видів покарань, наприклад, штраф, пониження в посаді, зняття премії та інше.

Концепція харизматичного лідерства пояснює особливі аспекти відношень лідерів, які мають у сильний емоційний вплив, а саме харизму. Поміж основних рис таких особистостей мають велику потребу у владі, самовпевненість, потяг до роботи, здатність ризикувати та приймати неоднозначні рішення. Однак практика показала, що наявність харизматичного лідера, хоча й забезпечує високі результати в політичній, релігійній або військовій діяльності, зовсім не є обов'язковою умовою високої ефективності підприємницьких структур. Але й тут більш доцільно говорити не про харизматичного лідера, а про лідера-реформатора [2, с. 119].

Концепція реформаторського лідерства характеризує дещо інший тип керівника, а саме, лідера-реформатора, який, будучи багато чим схожий з харизматичним лідером, все ж таки відрізняється від нього за деякими якостями. Він так само впевнений, активний, здатний неординарно мислити, має високий авторитет серед підлеглих та підтримує з ними тісний зв'язок, часто залучає їх до прийняття рішень. Проте, така людина покладається на розум, а не на емоції, чітко виділяє реальність, а не високі цілі та працює заради результату [2, с. 119-120].

Отже, лідерство є сучасною провідною концепцією в управлінні процесами на сучасній організації, для якої найважливішу роль відіграє рівень впливу

керівника. Не зважаючи на те, що за багато років різні вчені сформували безліч теорій та концепцій лідерства, на нашу думку, саме концепція реформаторського лідерства є на сьогодні найкраща, адже керівник, що її притримуються може продуктивно та результативно працювати в кризових ситуаціях, за яких підприємство вимушено швидко проводити зміни та адаптуватись до нових умов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Основи менеджменту: Конспект лекцій: навч. посіб. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2021.166 с.
2. Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, С. М. Макуха та ін. Менеджмент: навч. посіб. Харків: Право, 2013. 216 с.

УДК 658.518.3

Кущ А.О.,
здобувач вищої освіти,
КрНУ імені М. Остроградського;
Збиранник О.М.,
старший викладач
кафедри бізнес адміністрування, маркетингу і туризму,
КрНУ імені М. Остроградського

МАРКЕТИНГОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ: СТРАТЕГІЇ ТА ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КОМПАНІЇ

Сучасні умови вимагають від компаній формування ефективної системи маркетингового менеджменту, яка б дозволила удосконалювати діяльність.

Маркетинговий менеджмент є інноваційним підходом до управління компаніями, який дає змогу досягти оптимальної економічної результативності. Він є певним процесом, який здатен охоплювати та поєднувати планування, контроль за програмами і спрямовувати діяльність на задоволення потреб споживачів та досягання бізнес-цілей [1].

Основна роль маркетингового менеджменту полягає у забезпеченні взаємозв'язку між споживачем та компанією та підвищенню ефективності виконання маркетингових цілей. Маркетинговий менеджмент допомагає компанії визначити свої конкурентні переваги та недоліки, а також відповідні можливості та загрози на ринку.

Крім того, завдяки маркетинговому менеджменті компанії можуть визначити свою цільову аудиторію, розробити стратегії, визначити способи взаємодії зі споживачами.

Використання об'ємного інструментарію маркетингового менеджменту може підвищити конкурентоспроможність компанії, адже при його використання можливо зробити продукти та послуги більш привабливими для споживачів [2].

Наведемо з найбільш ефективні інструменти маркетингового менеджменту, які можуть підвищити конкурентоспроможність компанії (рис. 1).

Так, ринкові дослідження дозволяють з'ясувати потреби та бажання цільової аудиторії, зрозуміти поведінку та уподобання споживачів. Натомість сильний бренд допомагає компанії відрізнятися від конкурентів та займати лідируючі позиції на ринку.

Сегментація аудиторії за вподобаннями допоможе обрати найбільш ефективні канали комунікації з цільовою аудиторією, а таргетинг спрямує ці зусилля на конкретні групи.

Рис. 1. Інструменти маркетингового менеджменту

Ефективні стратегії продажів, промоції привертають нових клієнтів та допомагають зберегти існуючих, що в свою чергу збільшує загальний обсяг продажів. При цьому, якісний аналіз даних дає компаніям розуміння того, які маркетингові канали та стратегії найбільш ефективні для досягнення поставлених цілей.

Окрім цього, включення споживачів у процес розробки нових продуктів та послуг є дуже важливим процесом, адже це може допомогти компанії збільшити задоволення клієнтів.

Окрім описаних інструментів, компанії можуть застосовувати і стратегії маркетингового менеджменту, які теж укріплюють позиції компанії. Серед них можуть бути ті стратегії, які включають в себе наступні елементи: продукт, ціноутворення, комунікація, ринок, розвиток та взаємодія [3].

Об’ємним процесом є процес розробки стратегії продукту та ціноутворення. Мета розробки полягає у створенні та просуванні унікальних продуктів, які при цьому є високоякісними та задовольняють потреби споживачів. При цьому, ціни на ці продукти встановлюються як є диференційовані, що забезпечують прибуток компанії.

Стратегія розробки маркетингових комунікацій несе за собою використання різноманітних каналів: реклами, прямого маркетингу, PR-компаній. Застосування цих та інших каналів допомагає визначити цільові аудиторії, налагодити взаємозв’язок зі споживачами та підвищити впізнаваність бренду.

Стратегія розвитку нових ринків дозволить компанії розробити процес виходу на новий ринок, спрямувати свою діяльність на експорт, запустити виробництво нових продуктів та послуг.

Завдяки ефективній стратегії взаємовідносин можна побудувати ефективний взаємозв'язок з клієнтами. Насамперед, це можливо за допомогою програм лояльності, всебічної підтримки клієнтів та інших комунікаційних ініціатив.

Отже, можемо зробити висновок, що маркетинговий менеджмент є одним з основних елементів успішної діяльності будь-якої компанії, який відіграє важливу роль у її конкурентоспроможності.

Для того, щоб зберегти своє місце на ринку та забезпечити стабільний ріст, компанії повинні використовувати різноманітні інструменти та стратегії маркетингового менеджменту.

Завдяки його основним інструментам, компанії можуть зрозуміти потреби своїх клієнтів, створювати такі продукти та послуги, що відповідають попиту на ринку. Додатково, використання описаних стратегій, значно підвищить конкурентні позиції компанії та закріпить її ринкові позиції.

У сучасному світі, де конкуренція між компаніями зростає, маркетинговий менеджмент є своєрідним ключем до успіху, який може забезпечити стабільний розвиток, підвищити дохід та в цілому зберегти компанії її місце на ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Борисенко О. С., Шевченко А. В., Фісун Ю. В., Крапко О. М., Маркетинговий менеджмент. Навчальний посібник. 2022. С. 6 – 12.
2. Комарницький І.М., Цар Г.В., Теоретичні засади формування маркетингового менеджменту на підприємстві. *Маркетинг і менеджмент інновацій.* 2011. №3. С. 110 – 116.
3. Шульга Л. В., Терещенко І. О., Шарлай О. В., Сучасні маркетингові стратегії управління підприємством. *Ефективна економіка.* 2020. №9. С. 37 – 43.

УДК 658

Мацука В.М.,
к.е.н., доцент,,
доцент кафедри менеджменту та фінансів,
Маріупольський державний університет

СУЧАСНІ РИСИ УПРАВЛІННЯ

Для зростання та розвитку підприємствам необхідне ефективне управління. Найбільші сучасні корпорації усвідомлюють все більш важливість менеджменту. Виклики, які стоять перед Facebook, Apple і Google, по суті, зводяться до питань управління. Всі ці компанії розробили революційні технології і тепер прагнуть максимізувати соціальний та економічний вплив цих нововведень, що теж входить до кола завдань управлінців.

Але ситуація поступово змінюється. Без сумніву, менеджмент поступово перебудовується, щоб максимально акумулювати нові ресурси.

Розглянемо сучасні риси ефективного управління.

1. Природність. Ефективний менеджмент немає нічого спільного із заплутаними відповідями, лабіринтами таблиць і скрупульозним виміром другорядних параметрів. Все це також важливо, але не можна забувати, що менеджмент - це не лише наука, а й мистецтво. Серце управління - це люди, і їм треба дати свободу розпоряджатися собою, розкривати потенціал та індивідуальні особливості.

2. Відкритість. Однією з найважливіших парадигм ведення бізнесу останнього десятиліття є відкриті інновації. Класичний приклад такого продуктивного підходу демонструє Procter&Gamble, де охоче запроваджують ідеї клієнтів, постачальників та інших зовнішніх порадників [1].

Жодна компанія не має монополії на мудрість, у тому числі на мудрість у сфері управління. Чим ширше відчинені двері для управлінських ідей, тим вища ймовірність, що потужний менеджмент стане конкурентною перевагою організації.

3. Свобода від ієрархії. Будь-який менеджер повинен виправдовувати своє перебування на посаді користю, яку він приносить компанії. Сам факт того, що він займає місце в ієрархії, нічого не означає.

4. Використання технологій. Часто в організаціях передові технології використовуються скрізь - від виробництва до взаємодії з клієнтами та користувачами, але не в управлінні. Хоча, по суті, технології дають менеджерам простір для творчості, роблять управління більш глобальним, інтерактивним і сміливішим, ніж будь-коли. Кращі менеджери завжди в захваті від нових можливостей [2].

5. Невеликі структурні одиниці. В ідеалі органи управління повинні мати обмежений розмір і необмежені прагнення. Наявність невеликих, гнучких,

озброєних технологіями команд є характерною рисою відділів досліджень та розробок інноваційних компаній, але не інших підрозділів. Раді директорів слід бути маленькій, колу топ-менеджерів – вузьким, і так на всіх рівнях компанії. Мікрокоманди - свого роду забезпечують якість управління [3].

Окрім «переналаштування» менеджменту, яке додасть ефективності роботі компанії, слід задуматися про саму природу організацій. Організація - це «контекст», у рамках якого здійснюється управління. Менеджмент та організація працюють у тандемі і не повинні бути статичними. Організації постійно змінюють - принаймні мають змінювати - форму і вектор дій.

На жаль, як і менеджмент, багато сучасних організацій побудовано за зразками столітньої давності. В еру інтернету, як і раніше, домінують промислові корпорації зі застарілими структурою та очікуваннями.

Можливо, складні організаційні схеми пішли в минуле, але за своєю структурою та мисленням компанії і в наші дні нещадно лінійні. Сучасні корпорації застрягли у минулому столітті. Тоді наголошували на розмірах, ефекті масштабу, який створювали конвеєри та масове виробництво. Саме можливість нарощувати обсяги виправдовувала існування корпорацій XX століття.

Але часи змінюються. Без сумніву, менеджмент поступово перебудовується, щоб максимально акумулювати нові ресурси.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бути менеджером в умовах війни. URL: http://surl.li/epqaz (дата звернення: 15.04.2023).
2. Професійні риси ефективного топ-менеджера. URL: http://surl.li/gjyto (дата звернення: 15.04.2023).
3. Тенденції розвитку сучасного менеджменту. URL: http://surl.li/gjytf (дата звернення: 15.04.2023).

УДК 332.[146.3:005.511]355.01

Морозова Н.Л.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджмену бізнесу та професійних комунікацій,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
Клименко А.Р.,
здобувачка вищої освіти, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна

ОСОБЛИВОСТІ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Підприємництво – це рушійна сила розвитку будь-якої економіки та країни, особливо тієї, яка розвивається та знаходиться під впливом постійних трансформаційних змін, викликаних, як внутрішніми так і зовнішніми умовами функціонування. Для України, до початку широкомасштабної війни, малий, середній та великий бізнеси відігравали дуже велику роль в розбудові стабільно діючої економіки, забезпечуючи робочими місцями, розвиваючи інновації та впроваджуючи трансформації, а також сплачуючи податки до бюджету, тим самим стимулюючи різні сектори економіки. Всі ці зміни відбувалися під впливом грамотного та ефективного управління кожного окремого підприємства на місцях. Після ж початку повномасштабної війни росії проти України 24 лютого 2022 року, вітчизняні підприємства зазнали значних фінансових втрат. Деяким з ним вдалося релокуватися в більш безпечніші регіони країни, чи закордон, однак більшість із них змогла поступово адоптуватися до ситуації та продовжити функціонувати. І в більшій мірі, ця адоптація відбулася та й досі відбувається, за рахунок правильно вибудованої ефективної системи управління підприємства, в залежності від специфіки його роботи, територіального розташування, наявності кадрів та багато інших умов. Підсумовуючи це все можна зауважити, що питання ефективного управління підприємствами з підбором та імплементуванням відповідних дієвих інструментів та механізмів, в умовах нової реальності, з якої ми всі вимушено стикнулися, набуває більшого значення та актуальності

Питанню ефективного управління підприємствами (бізнесом), в своїх роботах приділяли увагу багато, як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, зокрема: Ж. Торяник, В. Лисак, Т. Батракова, О. Стешенко, В. Масалигіна, Л. Лігоненко, О. Гудзь, О. Каламан, С. Гуткевич, О. Петрова, Б. Москвін, М. Тимошенко, В. Петрова, І. Єпіфанова, Д. Болотнова, та багато інших. Проте, незважаючи на значний обсяг робіт, в яких наведені різні підходи авторів, стосовно управління підприємствами та застосування дієвих механізмів, відповідно до специфіки їх роботи, ефективне управління підприємствами в умовах війни, тільки но нещодавно почало більш глибоко досліджуватися. Тож,

на даний період часу, питанню особливостей ефективного управління підприємствами в умовах війни приділено ще недостатньо уваги, однак воно постає одним із ключових на даний час та на часи після настання нашої перемоги.

На момент початку війни, та перших декілька місяців, питання про необхідність формування та особливості ефективного управління підприємствами поставало досить гостро. Але, навіть й зараз, неможливо говорити про остаточне формування цих особливостей, оскільки той бізнес, який вирішив не покидати Україну, або ж з якихось технічних причин не зміг релокуватися за кордон, щоденно має відслідковувати та, при необхідності, відповідно до ситуації, вносити зміни в цю систему. Більшість вітчизняних підприємств перебувають у кризовому стані, що виражається у збитковій господарській діяльності, низькому запасі фінансової міцності, дефіциті трудової сили, зменшенні попиту, логістичній проблемі. Часто криза на підприємстві викликана невідповідністю фінансово-економічних параметрів, параметрам середовища, що в свою чергу пов'язано з неправильно обраною стратегією, неадекватною організацією бізнесу і, як наслідок, поганою адаптацією до вимог ринку [1]. Тож, головна задача, яка стоїть перед підприємством у період війни – це визначити як саме воно буде працювати.

Мабуть, одним із найяскравіших прикладів вдалого та ефективного управління підприємством в умовах війни, є фармацевтична компанія «Дарниця». Свій антикризовий план, який охоплював головні бізнес- та виробничі процеси в умовах війни, вони почали складати ще у січні, а 24 лютого 2022 року розпочали його негайну реалізацію. Саме цей план і став основою безперебійної роботи компанії, однак деякі корективи, на певних етапах, доводилося розв'язувати швидко. Одними із найяскравіших особливостей управління підприємством було і залишається автоматизація процесів та використання Power BI як єдиного джерела оперативних бізнес-дашбордів для слідування за основними бізнес цілями. Однак, якби не команда та її вклад, реалізувати це б було неможливо. Для команди, як однієї із ключових ланок, з'явилася внутрішня гаряча лінія юридичних консультацій стосовно всіх важливих та нагальних питань, для їх дітей було організовано діджитал навчання DarSchool та багато іншого. Тобто, культивування ставлення до співробітників як до носіїв цінних знань, що адаптовані та глибоко інтегровані в бізнес, не змінилося під час війни [2].

Щодо держави, то вона, в особі уряду, шукаючи можливості підтримки економічної сфери, почала вносити зміни у законодавство для створення та імплементування програм підтримки, зокрема:

- відсутність перевірок і санкцій за несвоєчасне подання звітності;
- скасовано вимоги щодо отримання ліцензій та дозволів на більшість видів діяльності;
- внесення змін до податкового кодексу;

- лібералізація трудових відносин (спрощення процесу звільнення й скорочення працівників, звільнення працедавців від відповідальності за затримку заробітної плати у разі знаходження підприємства у зоні бойових дій);
- відтермінування виконання умов договорів при виникненні форс-мажорних обставин [3].

Окрім цього завдяки сервісу «Дія» було створено різні програми, що мали на меті надати допомогу та підтримку українському бізнесу під час війни. Так, за допомогою онлайн-інструменту «Маркетплейс фінансових можливостей для бізнесу», підприємці мають змогу обрати певну програму фінансування залежно від умов, а тоді звернутися до відповідних банківських установ. Однією з таких програм є фінансування компаній, які займаються експортом [4]

Отже, до початку широкомасштабної війни, управління підприємствами відбувалося на основі визначених та протестованих дієвих інструментів та механізмі, які показували свою ефективність та необхідність, на той час в умовах жорсткої конкуренції на рику. Після ж 24 лютого, перед управлінським складом підприємств, ті, які змогли вистояти на плаву не закрившись, або релокувавшись за кордон, постало питання розроблення та впровадження нових поточних інструментів та й взагалі загальної політики ефективного управління. Розроблена та впроваджена грамотна політика, кожного окремого підприємства і держави загалом, змогла найкраще та найшвидше їх адоптувати, тим самим показавши міцність та стійкість, як українського бізнесу так і українського народу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Жеребчук М.Б. Антикризове управління підприємством в умовах війни [Електронний ресурс]. URL : http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/21090 (дата звернення: 23.03.2023).
2. Офіційний сайт Економічної правди. Рецепт збереження керованості підприємства під час війни [Електронний ресурс]. URL : https://www.epravda.com.ua/columns/2022/07/12/689085/ (дата звернення: 23.03.2023).
3. Офіційний сайт Економічної правди. Бізнес у воєнний час: як змінилося законодавство [Електронний ресурс]. URL : https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/28/684801/ (дата звернення: 24.03.2023).
4. Офіційний сайт Дія.Бізнес. Підтримка бізнесу в умовах війни [Електронний ресурс]. URL : https://business.diia.gov.ua/wartime (дата звернення: 25.03.2023).

УДК 336.744

Морозова Н.Л.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджмену бізнесу та професійних комунікацій,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
Пархоменко Т.Л.,
здобувач вищої освіти, другий (магістерський) рівень вищої освіти ,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРИПТОВАЛЮТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Розвиток інформаційних технологій сприяє цифровізації всіх сфер економіки. Найактивніше ці процеси спостерігаються у фінансовому секторі. Це пов'язано зі зростаючим попитом на дистанційне обслуговування і високим ступенем взаємодії фінансових інститутів як усередині конкретної країни, так і на міжнародному рівні. Важливу роль відіграє політика монетарних регуляторів.

Наприклад, стимулювання банками зростання частки безготівкових платежів серед населення створює базу для впровадження сучасних платіжних сервісів, а надання спеціальних ліцензій платіжних інститутів або інститутів електронних грошей дає змогу розширити спектр фінансових послуг і підвищує конкуренцію на фінансовому ринку, що сприяє зростанню якості сервісів і більшому задоволенню потреб клієнтів.

Наявність адаптивного законодавства та створення сприятливого середовища для розвитку стартап-проектів дає змогу невеликим країнам вийти в лідери з надання високотехнологічних послуг у фінансовій сфері. Наприклад, Литва перебуває на 9 місці з 83 країн у глобальному рейтингу фінтеху за 2022 рік, а Україна – на 64 місці попри розвинений IT сектор [1].

Водночас поява нових цифрових продуктів і швидке впровадження інформаційних технологій у фінансовий сектор має не тільки позитивний ефект, а й і пов'язане з певними викликами. Так, одним із найскладніших для регулювання інструментів фінансового ринку є криптоактиви в цілому і криптовалюти зокрема.

Виходячи з міжнародної практики, існують два основні підходи щодо розвитку ринку криптовалют зокрема, і цифрових активів загалом. Перший підхід передбачає введення жорсткого регулювання, що означає заборону майнінгу та більшості інших операцій з криптовалютами. Такого підходу дотримуються такі країни як Туреччина і Китай [2].

Другий підхід ґрунтується на керованому розвитку і передбачає впровадження спеціального регулювання криптоопераций, що дає змогу, з одного боку, розвивати ринок, а з іншого – забезпечує мінімізацію наявних ризиків і витрат. Важливими аспектами у другому підході, є забезпечення узгодженості

дій і співпраці на наднаціональному рівні, допуск на крипторинок традиційних фінансових інститутів, а також заохочення розвитку технологій з мінімальним негативним впливом на навколишнє середовище. У цьому напрямку рухається низка європейських країн, США і Японія, розробляє єдині стандарти МВФ і Базельський комітет [3].

В умовах війни в Україні криптовалютний менеджмент може відігравати важливу роль у багатьох аспектах:

– захист активів: криптовалюти можуть бути корисним інструментом для захисту активів від можливого конфіскації або блокування рахунків банків у зоні конфлікту. Крім того, використання криптовалют може допомогти зберегти цінність інвестицій у разі девальвації національної валюти;

– міжнародні транзакції: у зоні бойових дій можуть виникати проблеми з міжнародними транзакціями через обмеження на переказ коштів через банки. Використання криптовалют може допомогти здійснювати міжнародні транзакції без обмежень банків;

– безпека та конфіденційність: криптовалюти можуть забезпечити високий рівень безпеки та конфіденційності під час здійснення транзакцій. Це особливо важливо в умовах війни, де можуть бути порушені стандартні процедури безпеки та конфіденційності;

– розвиток нових бізнес-моделей: криптовалюти можуть стати основою для розвитку нових бізнес-моделей та інновацій у фінансовій сфері, що може сприяти розвитку економіки та стабілізації фінансової системи під час військових дій.

Отже, криптовалютний менеджмент може мати важливе значення в умовах війни в Україні, допомагаючи зберегти цінність активів, здійснювати міжнародні транзакції та забезпечувати безпеку та конфіденційність.

В цілому, криптовалютний менеджмент є важливим елементом для тих, хто працює з криптовалютними активами, такими як інвестори, трейдери, фонди та інші учасники ринку. Ефективний криптовалютний менеджмент дозволяє зберігати та збільшувати значення криптовалютних активів та уникати можливих ризиків, пов'язаних з їх використанням [4].

Криптовалютний менеджмент в Україні має потенціал для розвитку і зростання в майбутньому. Можна виділити декілька перспектив:

1) Регулювання: Україна активно розглядає можливість регулювання криптовалютного ринку, що може привести до збільшення довіри та інтересу до цього сегменту. Законопроект про криптовалюту вже пройшов перший читання у Верховній Раді України, що свідчить про активність уряду в цій справі.

2) Інфраструктура: Україна має потенціал для розвитку інфраструктури для криптовалют, включаючи біржі, платіжні системи та інші інструменти, що можуть забезпечити зручність та швидкість транзакцій. Також можуть з'явитися нові компанії та бізнеси, які будуть працювати в галузі криптовалютного менеджменту.

3) Використання у бізнесі: криптовалюти можуть стати корисним інструментом для бізнесу в Україні, допомагаючи зменшити витрати на операції, збільшити безпеку та забезпечити швидкість операцій.

4) Міжнародний ринок: Україна може стати цікавим ринком для міжнародних інвесторів та бізнесів, що значно збільшить обсяги торгівлі та залучення інвестицій.

5) Збільшення інвестицій: закінчення війни може привести до збільшення інвестицій в економіку України, що може допомогти розвитку криптовалютного ринку в країні.

Отже, розвиток криптовалютного менеджменту в Україні має потенціал для зростання та розвитку в майбутньому, що може стати важливим фактором для розвитку економіки та фінансової системи країни. Однак, для досягнення успіху у цій галузі потрібна розумна регуляторна політика та розвиток відповідної інфраструктури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Global Fintech Index Ecosystem Rankings of Countries 2022. URL: https://gfi.findexable.com.
2. Стан і перспективи розвитку криптовалют в Україні. URL: https://ofp.cibs.ubs.edu.ua/ files/1802/18sk_kvs.pdf.
3. Професійний менеджмент в сучасних умовах розвитку ринку : Матеріали доповідей XI науково-практичної конференції з міжнародною участю (14 грудня 2022 р.). – Х.: НФаУ, 2022. – 265 с.
4. Overall cryptocurrency market capitalization per week from July 2010 to June 2022 URL: https://www.statista.com/statistics/730876/cryptocurrency-maket-value/

УДК 349.97

Новікова Т. В.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджмену бізнесу та професійних комунікацій,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна

РОЗВИТОК КРОС-КУЛЬТУРНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ ВІЙНИ

За півсторіччя свого існування крос-культурний менеджмент пройшов значний шлях, що відображає внутрішню логіку розвитку міжкультурних контактів в епоху глобалізації [1].

Сучасна актуальність дослідження проблем управління крос-культурними відносинами в організації пов'язана з необхідністю наукового обґрунтування транснаціональних процесів, які відбуваються в бізнесі та в економіці під час повномасштабної війни на території України. Організації функціонують у складному, внутрішньо суперечливому поліетнічному та полікультурному середовищі [2]. Підприємництво виходить далеко за національні рамки, залучаючи до своєї орбіти дедалі більшу кількість людей з різним культурним світоглядом. У результаті культурні відмінності починають відігравати в організаціях зростаючу роль і сильніше впливати на граничну ефективність ділової діяльності.

Інакше кажучи, з'явилася проблема крос-культурної оцінки довіри до розвитку міжнародного бізнесу, успішне вирішення якої передбачає новий підхід до мовних і культурних відмінностей, щоб домагатися зростання багатства в матеріальній і грошовій формі та ефективної діяльності багатонаціональних колективів менеджерів.

Крос-культурний менеджмент сучасної Україні – це сукупність стратегій, методів та підходів, спрямованих на розвиток ефективної взаємодії між різними культурами в умовах глобалізації та різноманітності. Основні складові крос-культурного менеджменту в Україні:

- розвиток міжкультурної свідомості в українському суспільстві. Це включає навчання культурній свідомості, розвиток культурної толерантності та розуміння різних культур;
- створення міжкультурних комунікаційних мереж та платформ для обміну досвідом та знаннями між різними культурами. Наприклад, міжнародні конференції, форуми, семінари та інші події;
- розвиток культурної спадщини та її популяризація в українському суспільстві та за його межами. Це включає розробку культурних програм та заходів, які сприяють популяризації української культури та розумінню її специфіки;

- розробка міжкультурних бізнес-стратегій та підходів. Це включає розвиток стратегій, які дозволяють ефективно працювати з партнерами та клієнтами з різних культур, розробку міжкультурних тренінгів для бізнесменів та менеджерів;
- розвиток міжнаціональних відносин та дипломатії. Крос-культурний менеджмент також включає розвиток дипломатичних відносин з іншими країнами, сприяння взаєморозумінню та співпраці між країнами.

Війна в Україні стала складним випробуванням для крос-культурного менеджменту. Конфлікт спричинив зміни в економіці, політиці, соціальному житті та культурі країни, що впливає на взаємодію між людьми з різних культур [3].

Однак, в той же час, війна також надихнула людей на більш активну участь у крос-культурній взаємодії, зокрема через потребу в співпраці та розумінні між національностями. Це може бути знайдено в таких ініціативах, як об'єднання різних культурних груп для розвитку проектів, підтримки постраждалих від війни, та спільній роботи в місцевих громадських організаціях.

Крос-культурний менеджмент може допомогти зменшити ризик конфліктів та покращити взаємодію між різними культурами в рамках не лише однієї країни. Для цього необхідно враховувати культурні різниці, працювати з міжкультурними комунікаціями та розвивати навички взаємодії між культурами [4].

Узагальнюючи, можна виділити основні шляхи розвитку крос-культурного менеджменту в умовах війни в Україні:

1. Розвиток інформаційно-освітніх програм. Навчання крос-культурному менеджменту, в тому числі міжкультурним комунікаціям, повинно стати важливим елементом освітньої програми в усіх рівнях навчання, від початкової школи до вищої освіти. Крім того, можливе проведення тренінгів та семінарів для менеджерів, працівників сфери обслуговування та волонтерів, що допоможе підвищити рівень свідомості про культурні різниці та взаємодії між культурами.
2. Розвиток міжнародної співпраці. Україна повинна розвивати міжнародну співпрацю в галузі крос-культурного менеджменту, співпрацювати з іншими країнами та організаціями, що мають досвід в розвитку культурної взаємодії та міжнародного бізнесу.
3. Включення елементів крос-культурного менеджменту в бізнес-стратегії. Компанії та організації повинні враховувати культурні різниці та розробляти стратегії, що включають елементи крос-культурного менеджменту. Це допоможе забезпечити успішну взаємодію з партнерами з інших країн та культур, а також привернути нові ринки та інвестиції.
4. Залучення волонтерів та громадських організацій. Громадські організації та волонтери можуть допомогти в розвитку культурної взаємодії та підтримці

постраждалих від війни. Залучення волонтерів з різних культур може сприяти підвищенню рівня культурної свідомості та розуміння між культурами.

5. Використання міжкультурних комунікаційних технологій. Це може сприяти ефективній взаємодії між різними культурами та зниженню конфліктів. Наприклад, використання відеоконференцій, онлайн-курсів та інших електронних інструментів може сприяти підвищенню ефективності міжкультурної комунікації.
6. Сприяння інтеграції мігрантів та біженців. Україна з часом може стати країною, яка приймає мігрантів та біженців з різних культур. Інтеграція мігрантів та біженців в українське суспільство може сприяти розвитку культурної взаємодії та підвищенню рівня крос-культурного менеджменту.
7. Сприяння культурному туризму. Після перемоги у війні культурний туризм може стати одним з інструментів розвитку крос-культурного менеджменту в Україні. Привабливість культурної спадщини та культурного середовища може привернути іноземних туристів та допомогти в підвищенні рівня культурної свідомості українців.

Навчання крос-культурного менеджменту має стати важливою складовою розвитку соціального та економічного потенціалу країни, що допоможе зменшити культурні розходження та покращити міжкультурну взаємодію. Особливу увагу слід приділяти сприянню інтеграції мігрантів та осіб, які потерпіли від війни, у суспільство та економіку не лише нашої країни, а і в межах інших держав.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Українське суспільство в умовах війни. 2022: Колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 410 с
2. Сталий розвиток: виклики та загрози в умовах воєнного стану : матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, 09 червня 2022 р. – Полтава : Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2022. – 393 с.
3. Каталог внеску бізнесу у перемогу України. URL: https://csr-ukraine.org/catalog-actionsof-companies-in-the-russian-ukrainian-war/
4. König, L. Graf-Vlachy, J. Bundy, L.M. Little. A blessing and a curse: How CEOs' trait empathy affects their management of organizational crises. (2020). Academy of Management Review. 2020, VOL. 45, NO. URL: https://doi.org/10.5465/amr.2017.0387

УДК 339.1:334.025

Павленко В. В.,
здобувач кафедри організації підприємництва та біржової діяльності,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ПРОФЕСІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ УСПІШНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ НА РИНКУ ЗЕРНА

Професійний менеджмент на ринку зерна є ключовим фактором успіху та ефективності діяльності підприємств, що займаються продажем зерна. В умовах постійних змін на світовому ринку зерна, компанії повинні бути готові швидко реагувати на зміни цін, попиту та пропозиції.

Професійний менеджмент на ринку зерна включає у себе знання про технології вирощування, зберігання, транспортування та продаж зерна. Підприємства повинні бути здатними відстежувати погодні умови, що впливають на вирощування зерна, а також ефективно зберігати та транспортувати його до місць реалізації.

Окрім цього, професійний менеджмент на ринку зерна включає у себе знання про регулювання цін, торговельні відносини з партнерами та конкурентами, а також маркетинг та продаж зерна. Підприємства повинні бути здатними аналізувати тенденції ринку та прогнозувати майбутні зміни, щоб вчасно реагувати на них та забезпечувати своє місце на ринку.

Особливо важливими знання та їх застосування у сфері професійного менеджменту на ринку зерна стали у зв’язку з російсько-українською війною та загрозами світовій продовольчій безпеці під впливом російської агресії. Остання сильно вплинула на зерновий ринок. Внаслідок війни, держава зазнала значних втрат у виробництві та експорті зерна, що призвело до зміни на ринку та підвищення цін на зерно.

У 2021 р. в Україні було вироблено загалом 86,01 млн тон зернових і станом на 21 лютого 2022 р. було експортовано 42,54 млн тонн, а на складах та елеваторах залишалося ще близько 27 млн тон зерна, яке можна було експортувати [1]. Війна призвела до складнощів з перевезенням зерна через кордон. В умовах часткового блокування портів, альтернативою стає залізничний транспорт, який є дорожчим та здатен перевозити менші обсяги продукції, проте країна має залізничне сполучення з країнами Європи, що забезпечує додаткові можливості для відновлення зовнішньої торгівлі, яка нині критично важлива для забезпечення силової та фінансової безпеки держави [2].

Крім того, однією з головних причин збитків виробництва зерна в Україні є те, що більшість земельних ділянок, де вирощують зерно, знаходяться в зоні бойових дій. Якщо проаналізувати перелік областей з найбільшими посівними площами, то найбільш значні для українського АПК сьогодні знаходяться під постійними обстрілами та мають значні заміновані території [2].

На зерновому ринку війна призвела до зростання цін на зерно через зменшення пропозиції з боку України та зміну кон'юнктури ринку. Також, змінилися імпортні та експортні потоки зерна. Так, експорт зерна в 2022 р. склав 73,8% 2021 р., а імпорт – 92,4% [3]. Аналіз статистичних даних показав, що до початку війни обсяги виробництва зернових за останні 10 років стабільно зростали, так само як і обсяги експорту.

До початку війни в 2021 р. Україна посідала п'яте місце у світі з експорту пшениці з часткою 10% та перше місце з експорту соняшнику, друге місце з експорту ячменю та третє місце з експорту кукурудзи [4]. Після 24 лютого 2022 р. деякі держави, які є конкурентами України на зерновому ринку, такі як США та Канада, скористалися цими обставинами для збільшення своїх експортних обсягів.

Дослідження показали, що російсько-українська війна має значний вплив на зерновий ринок та призвела до змін в його структурі та конкурентних відносинах між країнами-виробниками та імпортерами зерна, а тому щоб подолати загрози, що виникли на досліджуваному ринку підприємства мають запроваджувати всі складові професійного менеджмету на зерновому ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лотиш О. РОЛЬ УКРАЇНИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ ЗЕРНА: ВИКЛИКИ І ЗАГРОЗИ. *Економіка та суспільство*. 2022. №45. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-56
2. Сас І., Висоцька О., Литовченко В. Аналітичний огляд ринку зернових культур в умовах війни: дилеми експортних перевезень залізничним транспортом України. *Академічні візії*. 2022. № 13. URL: https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/77
3. Державна служба статистики України. URL: http://ukrstat.gov.ua.
4. Шацька З. Я., Лесюта Н. Ю. Особливості зовнішньоторговельної діяльності вітчизняних підприємств в умовах воєнного стану. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: Економічні науки*. 2022. № 10 (66). С. 76-83.

УДК 336.1

Пивавар І.В.,
к.е.н, доцент,
доцент кафедри державного управління,
публічного адміністрування та економічної політики,
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ СУСПІЛЬНИМИ ФІНАНСАМИ В УКРАЇНІ

Суспільні фінанси – це цілісна система грошових відносин, яка перебуває під пильним контролем державної влади. В свою чергу, вище згадана влада виконує такі функції: здійснює грамотну фінансову політику в галузі розподілу грошових коштів на соціальні блага, конструює розширене відтворення, і виділяє спонсорську допомогу на суспільно значущі потреби населення [1]. Соціальні грошові ресурси виступають в якості економічних відносин, які пов'язані з використанням і перерозподілом державних коштів, для суспільства.

З регулюванням суспільними фінансами пов'язане управління централізованими фінансовими джерелами тих сфер економічних відносин, які відносяться до фінансування громадського сектора, виробничих і цільових програм.

Суспільні фінанси зафіксовані в структурі фінансової системи України на одних позиціях з фінансами суб'єктів господарювання, фінансами страхових компаній і фінансами домогосподарств.

Будь-яка система управління передбачає наявність методологічного інструментарію, принципів і методів управління. У сфері управління суспільними фінансами такий методологічний інструментарій спрямований на створення умов для ефективного економічного зростання, досягнення важливих стратегічних цілей соціально-економічної політики України, для підвищення якості та рівня життя всього населення країни, на реформування соціальних сфер та інноваційний розвиток економіки країни [2].

Основні принципи управління суспільними фінансами: ефективна система міжбюджетних відносин; відкритість фінансової системи; виправдані очікування від бюджетів, що влилися; ефективне середньострокове фінансове планування, соціально-орієнтоване бюджетування; фінансовий контроль, звітність та фінансовий моніторинг якості управління фінансами.

Наразі існують три базові чинники, які мають місце бути в епіцентрі управління суспільними фінансами. Перший фактор – це прозорість бюджетно-податкової сфери.

Другий фактор – збалансованість системи суспільних фінансів як у період поточного управління ними, так і в перспективі.

Третій фактор – ретельно спланована бюджетна політика, яка передбачає грамотний розподіл грошових коштів на базі економічної доцільності та політичних пріоритетів України. Ця політика, орієнтована на досягнення якісних результатів, моніторинг та аудит використання суспільних фінансів [3].

Усілякі стратегічні рішення, які розглядаються в рамках управління суспільними фінансами, мають здійснюватися на трьох важливих рівнях. До 1-ого, можна віднести бюджетно-податкове планування. У цьому аспекті розглядаються всі податки, які вливаються в державний бюджет і на основі цього формуються плани щодо запланованих витрат, а також прогнозуються ситуації, в яких має місце бути дефіцит і профіцит бюджету країни [4].

Розглядаючи другий рівень можна сказати наступне, що до нього належить виділення пріоритетних напрямків, з питань реалізації політики оподаткування та розвитку фінансового сектора.

Третій рівень несе відповідальність за дії з розроблення, прийняття та розподілу основного бюджету, і це все відбувається незважаючи на те, що основним є перший рівень.

З усього вищесказаного можна зробити висновок, що управлінська діяльність, пов'язана з суспільними фінансами передбачає відкритість фінансової звітності, орієнтованість на результативність методів бюджетування, стабільність бюджетно-податкової сфери, підвищення життя податкової сфери, підвищення рівня життя та добробуту народу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Чернов, Є., Кузнєцов, О., & Лужна, А. (2023). Обґрунтування стратегічних напрямів підвищення ефективності державного управління фінансами регіону. Socio-Economic Relations in the Digital Society, 1(47), 32–49. URL: https://doi.org/10.55643/ser.1.47.2023.485
2. Т. Богдан. Управління державними фінансами воєнного стану. URL: https://biz.censor.net/m3368052
3. Derii, Z., Zosymenko, T., Shaposhnykov, K., Tochylina, Y., Krylov, D., & Papaika, O. (2022). The Influence of Human Capital on GDP Dynamics: Modeling in the COVID-19 Conditions. IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security. VOL.22 No.3. 67-76. DOI: https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.3.10
4. Планувати, аби не злидарювати. Правила бюджетуання для ОТГ. URL: https://uplan.org.ua/analytics/planuvaty-aby-ne-zlydariuvaty-pravyla-biudzhetuvannia-dlia-oth/

УДК 331.1

Прочан А.О.,
к.*е.н, доцент,*
доцент кафедри менеджменту та туризму,
Хортицька Національна Академія

ІННОВАЦІЙНЕ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Технології управління персоналом в теперішній ситуації створюють сучасні технології для вирішенні багатьох завдань. До основних принципів інноваційної економіки можна віднести наступні (рис. 1).

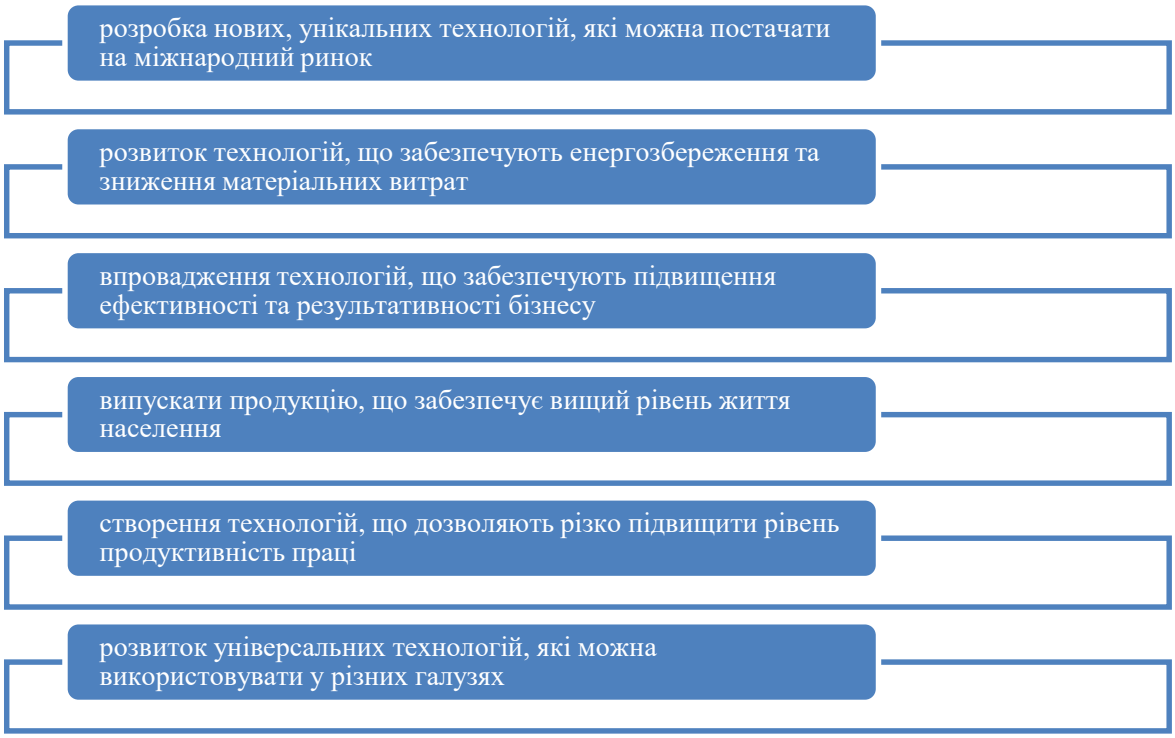

Рис. 1. Основні принципи інноваційної економіки
Джерело: створено автором

Однак головна умова інноваційної економіки – наявність професійних фахівців, які вміють працювати з новими технологіями або готові навчатися їм [1, с. 98]. Антикризова програма повинна включати достатньо змін при таких умовах, що існують обмеження в ресурсах, особливо ці обмеження стосуються фінансових ресурсів. Тому необхідним при впровадженні такої програми в галузі управління персоналом першочерговим завданнями є: утримання та залучення у реалізацію заходів антикризової програми професійних співробітників. А також мінімізація ризиків виникнення конфліктних ситуацій під час звільнення інших.

Для того щоб, проблеми некваліфікованого персоналу, не виникали, необхідно, використовувати в роботі основні технологічні прийоми менеджменту (рис. 2).

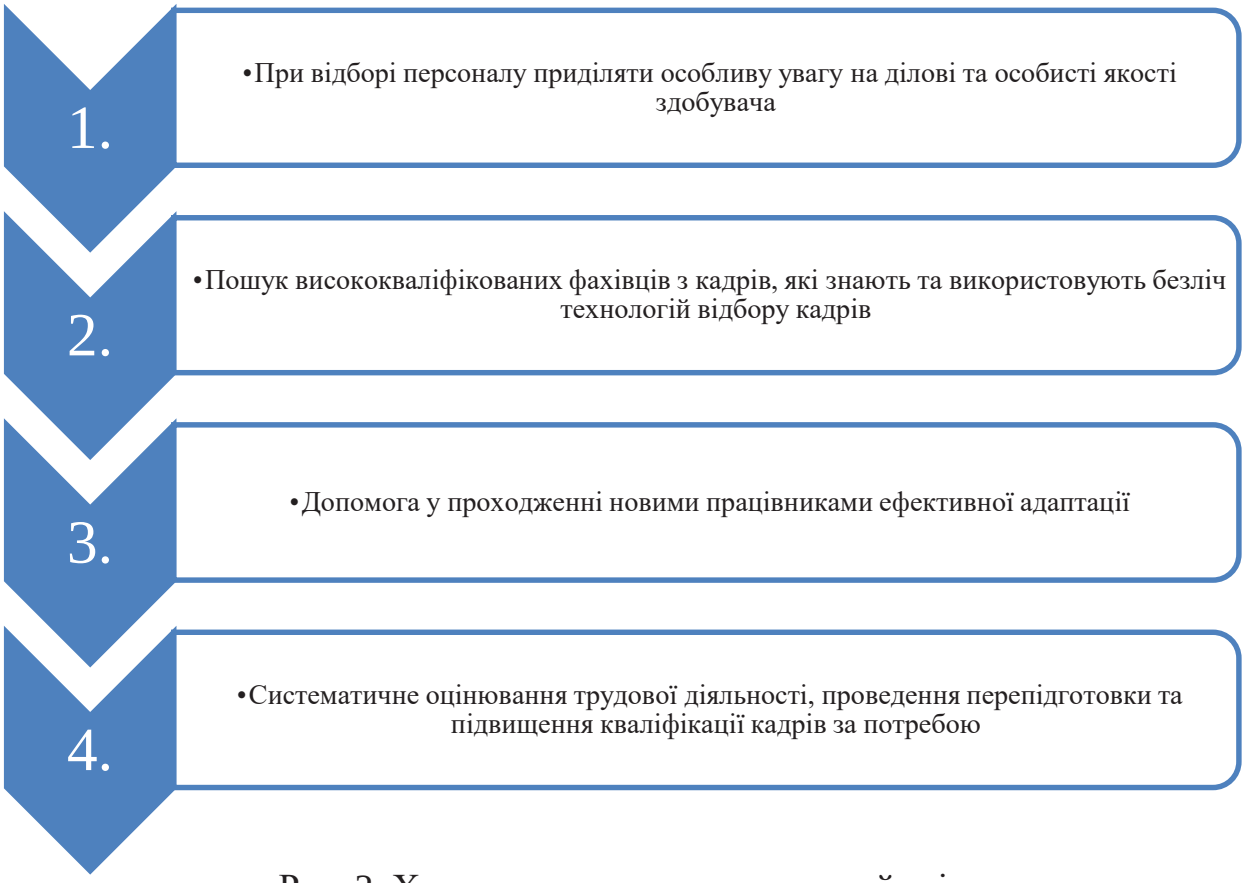

Рис. 2. Характеристика основних прийомів менеджменту в умовах розвитку технологій

Джерело: створено автором

В сучасних умовах технології керування персоналом в основному базуються на постійному використанні інноваційних технологій.

Підприємствам необхідно в своїй діяльності використовувати інноваційні технології в управлінні персоналом. А саме: такі технології запровадження яких буде ясним та зрозумілим для більшості співробітників; та такі які будуть відповідати економічним та організаційним потребам організації.

При використанні інноваційних технологій в управлінні персоналом, керівництво підприємства повинно проводити постійну діагностику та контролінг роботи організації. При проведенні діагностики виявляються основні переваги та недоліки функціонування підприємства, а також виявляються основні напрями для впровадження інновацій.

Інноваційні технології необхідно впроваджувати у систему управління персоналом різними формами, а саме: з поступовим поліпшенням індивідуальних якостей співробітників (нині); як конструктивного,

стрибкоподібного вдосконалення всієї системи управління персоналом загалом (прорив) [3, с. 392].

На сьогодні найважливіший інноваційний підхід до управління персоналом, вважається система відбору працівників. Так як робота в інноваційній організації потребує додаткових вимог до потенційного співробітника. Недостатньо мати традиційні якості (навички, досвід, старанність, теоретичні знання) необхідно володіти творчим потенціалом, гнучкістю і мобільністю мислення, здатністю адаптуватися до умов, що швидко змінюються, їх характером і здатністю до навчання і перепідготовки [4, с. 7].

В системі управління персоналом інноваційні технології необхідно втілювати в життя за такими напрямками (див. рис. 3).

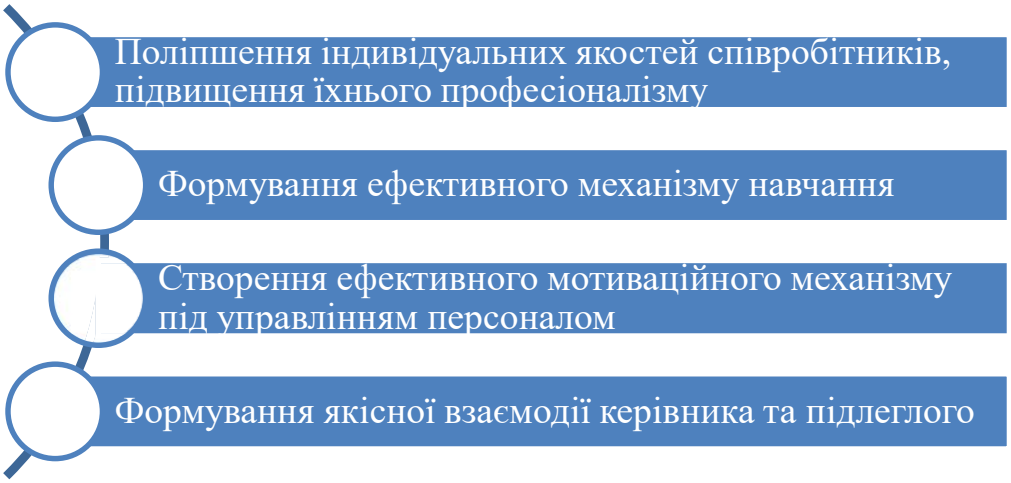

Рис. 3 Основні напрямки застосування інноваційних технологій в системі управління персоналом

Джерело: створено автором

Мотивація працівників є важливим складовим елементом управляння персоналом. Система мотивації та стимулювання працівників на підприємствах забезпечує вирішення низки найважливіших завдань. Реалізація яких приведе до підвищення конкурентоспроможності підприємства та стійкості підприємства на ринку.

Мотивація вагомий інструмент який використовують в управлінні сучасною організацією. Саме вона забезпечує ефективний розвиток підприємства на підставі справедливої оцінки професійного внеску працівників. Таким чином, мотивація – це сукупність внутрішніх (мотиви, потреби) і зовнішніх (стимули) рушійних сил, які спонукають людини до діяльності і надають цій діяльності спрямованість, орієнтацію досягнення певних цілей. Вважаються ефективними методами серед інноваційних технологій в управлінні системою мотивації: засоби гейміфікації, індивідуального заохочення співробітників, нематеріальні форми мотивації.

Навчання співробітників із застосуванням інноваційних технологій є одним з найважливіших елементом. Така форма є одним із найбільш оптимальних напрямів інвестиційної діяльності сучасної організації.

Особливу популярність набирає система модульної освіти та розвитку персоналу. Модульна система підвищення кваліфікації кадрів передбачає розробку програми розвитку окремих категорій персоналу на основі сукупності тематичних, взаємопов'язаних між собою блоків або так званих модулів.

Перевагою модульної системи навчання персоналу є той факт, що для окремих груп персоналу можна вибрати використання лише окремих модулів, що дозволить частково заощадити тимчасовий та фінансовий ресурс організації.

Отже, сучасні технології управління персоналом покликані забезпечити підвищення ефективності роботи організації за рахунок підвищення кадрового потенціалу та професіоналізму працівників. Ці питання регулюються шляхом формування ефективних механізмів підбору персоналу, мотивації та професійного розвитку. Вже на етапі відбору співробітників у свою команду керівник повинен застосовувати не лише традиційні форми співбесіди, а й інноваційні механізми оцінки індивідуальних якостей розвитку співробітників. Необхідно грамотно продумати мотиваційні механізми управління персоналом, встановити взаємозв'язок між навчанням та професійним розвитком працівників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акименко О.Ю. Інновації як об'єкт реальних інвестицій / О.Ю. Акименко, С.М. Шкарлет // Сіверянський літо) пис. Всеукраїнський науковий журнал. — 2006. — № 3. — С. 96—101.
2. Третяк О.П. Сучасні персонал-технології у системі управління персоналом на підприємстві. Науковий вісник НЛТУ України. 2014. № 24(4). С. 389—396
3. Новікова М.М. Технологія управління персоналом: теоретичні та методичні аспекти : [монографія] /М.М. Новікова, Л.О. Мажник ; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Харків : ХНАМГ, 2012. – 215 с. 7.
4. Гончарова О.М. Реінжиніринг бізнес-процесів як спосіб підвищення ефективності управління . URL: http://www.economy.nayka.com.ua/ (дата звернення 26.04.2023)
5. Петрова І.Л. Стратегічне управління персоналом: реалії та перспективи / І.Л. Петрова // Формування ринкової економіки : зб. наук. праць. Т.2. Управління персоналом в організаціях. – К. : КНЕУ, 2015. – С. 214–223.

УДК 330.341.1:334.784

Топалова С.О.,
к.політ.н., доцент, доцент кафедри менеджменту,
бізнесу та професійних комунікацій,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н.Каразіна

ІННОВАЦІЇ ТА ОРІЄНТАЦІЯ НА КЛІЄНТА: НЕОБХІДНІСТЬ КОРИГУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ТА МЕНЕДЖЕРСЬКОГО ФУНКЦІОНАЛУ

Інновації та орієнтацію на клієнта досліджують менеджери, маркетологи, фахівці в області PR та реклами. Бізнес стає все більш інноваційним, пропозиція товарів і послуг суттєво обганяє реальний попит і більше того, не завжди створює зручності. Найбільше це простежується у IT-сфері, яка є флагманом інновацій. Тому проблеми взаємозв'язку інновацій та орієнтації на клієнта стають все актуальнішими. Однак відокремлені дослідження клієнтоорієнтованості, інновацій і комунікації бізнес-структур з клієнтами не дають цілісного розуміння того, як узгодити інноваційні продукти з потребами споживачів і забезпечити тим самим ефективність бізнесу. Більш цілісному розумінню цієї проблематики може сприяти аналіз орієнтації на клієнта, інновацій та менеджерських комунікаційних практик в рамках конкретних типів корпоративної культури. Адже і комунікація з клієнтами для розуміння їхніх потреб, розробка та впровадження інновацій є водночас і складовими корпоративної культури, і частиною функціоналу менеджменту. Саме менеджмент забезпечує поєднання інновацій з орієнтацією на клієнта, коригує відповідні складові корпоративної культури, що, в сукупності, сприяє підвищенню ефективності бізнесу.

Питання орієнтованості на клієнта є актуальним стільки, скільки існує сам бізнес. Проте конкретні аспекти клієнтоорієнтованості постійно змінюються. Протягом тривалого періоду, коли попит випереджав пропозицію, достатньо було знати очевидні потреби споживачів і пропонувати товари і послуги для їх задоволення. Постійна комунікація зі споживачами не була запорукою ефективності бізнесу. Однак у ситуації, коли пропозиція стала настільки випереджати попит, що виникла необхідність для виробників товарів і послуг самим формувати на них попит, переконувати споживача в зручності чи необхідності свого продукту, орієнтованість на клієнта набула кардинально нового значення. Виробники відчули необхідність у постійній комунікації зі споживачами, моніторингу споживчих настроїв для підвищення задоволеності клієнтів. Епоха стрімких інновацій, коли новітні продукти і послуги відійшли на значну дистанцію відриву від усвідомлених потреб споживачів, поставила перед виробниками нові проблеми: як зацікавити споживачів і стимулювати їх до покупки нових продуктів, потреби в яких вони поки не відчувають; як

«підтягнути» споживачів до рівня тих інноваційних продуктів, які пропонують виробники; як забезпечити стабільність попиту в умовах високої конкуренції на ринках.

Найбільш інноваційною сьогодні є ІТ-галузь. ІТ-компанії пропонують багато нових продуктів, які потім виробники послуг активно впроваджують і просувають клієнтам. Проте виникає запитання, чи завжди додаткові інноваційні продукти створюють зручності для клієнта, чи навпаки, можуть позбавляти можливості отримувати послуги у більш зручний спосіб. Наприклад, ІТ-компанії розробляють різноманітні мобільні додатки. Кожен виробник послуг, який «себе поважає», намагається просунути ці додатки споживачам і, вірогідно, цілком впевнений, що для споживачів це зручно й необхідно. Якщо у споживача є вибір, користуватися додатком чи отримувати послуги простіше без додатку, ці продукти, як мінімум, не створюють незручностей. Якщо ж нас позбавляють такого вибору, то інновації можуть створювати незручності. Наприклад, якщо провайдер вже звичним способом через повідомлення у месенджері попереджає споживача, що оплата за інтернет закінчується і потрібно поповнити рахунок, споживачеві цього достатньо для комунікації з провайдером, а на випадок збоїв у наданні послуги є контакт, за яким можна звернутись, то заміну цього на безальтернативне користування мобільним додатком багато споживачів сприйматимуть як незручність. Є й інші приклади. Зокрема, дослідники з бізнес-школи Технічного університету Кумасі (Гана) звертають увагу на те, що споживачі з великою пересторогою ставляться до нових моделей телефонів через їх надмірний функціонал, який вони не розуміють і більше того, бачать в цьому небезпеку для себе, тому все більше відмовляються від покупок [1].

Проблема надмірної інноваційності ІТ-продуктів та питання реальної орієнтації на споживачів привертає увагу багатьох дослідників у різних країнах на усіх континентах. Дослідження клієнтоорієнтованості в 317 ІТ-компаніях [2] показали, що дистанція відриву пропозиції інноваційних продуктів від реальних потреб споживачів збільшується. ІТ-компанії пропонують сьогодні клієнтам все більше інноваційних продукти, які значно перевищують реальні потреби, в тому числі, через надмірну інноваційність [3]. Виробники переоцінюють клієнтів та їхні потреби, пропонують продукти, складні для розуміння самої потреби в них. Водночас, оцінка клієнтоорієнтованості менеджментом компаній виглядає відірваною від реальності й від оцінки самими клієнтами того, наскільки компанії орієнтуються на їхні потреби. Тобто, менеджмент компаній схильний значно переоцінювати рівень своєї клієнтоорієнтованості [4].

Така ситуація актуалізувала проблему дослідження інноваційності та орієнтації на клієнта в рамках конкретних типів корпоративної культури. Адже корпоративна культура є тією оболонкою, в рамках якої поєднуються всі комунікаційні складові діяльності бізнес-структури. Із 4-х базових типів корпоративної культури – адхократична, ринкова, бюрократична (ієрархічна), кланова – схильність до надмірної інноваційності найбільше демонструють

перші дві. У ІТ-компаніях здебільшого представлена адхократична корпоративна культура, в якій інноваційність є головною цінністю, а прагнення менеджменту до стимулювання інновацій постійне і незмінне. Але тут маємо ситуацію, коли менеджмент прикладає великі зусилля для стимулювання інновацій і, водночас, недооцінює важливість орієнтації на клієнта.

Це суперечить сучасному розумінню ролі споживача як партнера у створенні й концептуалізації інновацій. Більше того, споживачеві відводять провідну роль у цьому процесі [5]. З допомогою низки емпіричних досліджень науковці довели, що продукти, створені за участю споживачів, краще продаються й мають кращі прогнози щодо просування у своїх сегментах ринку [6].

Орієнтацію на клієнта сучасні дослідники розглядають як одну із головних конструкцій корпоративної культури й основу комунікаційного менеджменту. Результати вищезгаданих досліджень дають підстави для висновку про необхідність суттєвих змін у комунікаційному блоці корпоративної культури бізнес-структур та коригування менеджерського функціоналу в частині комунікації з клієнтами. Змінилося й ставлення до інновацій. Практика показала, що інновації, які звично сприймалися як однозначний позитив, що забезпечує конкурентні переваги й можливості для підвищення ефективності бізнесу, не завжди відповідають таким очікуванням, про що свідчать наочні прояви надмірної інноваційності. ІТ-компанії, які першими зіштовхнулися з цією проблемою, почали активний пошук засобів її вирішення і врівноваження інноваційності продуктів та потреб клієнтів.

В якості головного засобу забезпечення відповідності між рівнем інноваційності продуктів і послуг та реальними потребами споживачів розглядають посилення клієнтоорієнтованості. ІТ-компанії застосовують декілька практик. По-перше, активне й безпосереднє залучення клієнтів до усіх етапів підготовки нового продукту – від попереднього з'ясування його бажаних для клієнта опцій і характеристик – до поетапного тестування й коригування та остаточної презентації. По-друге, постійний моніторинг клієнтоорієнтованості своїх бізнес-структур, співставлення своїх власних її оцінок та оцінок клієнтів. По-третє, своєрідне інноваційне просвітництво у різних формах для того, щоб підняти рівень споживачів до рівня своїх інноваційних продуктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Kankam-Kwarteng, C., Donkor, J., Acheampong, S. (2019). Measuring Performance of SMEs Service Firms Customer Orientation and Service Innovation Approach. Journal of Management Research, 19 (2), 103–119.
2. Lucas, B.A., Whitwell, G.J., and Heide, J.B. (2013). Why do customers get more than they need? How organizational culture influences decisions about product

capabilities. Journal of Marketing, 77(1), 1–12. DOI: https://doi.org/10.1509/jm.10.0182
3. Christensen, K.M., Anthony, S.D., and Roth, E.A. (2004). What's Next: Using Innovation Theories to Predict Industry Change. Harvard Business Press. URL: https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=SZQnfdM9O7wC&oi=fnd&pg=PR7&ots=ZnfmLbySq-&sig=spVulbhmnMhARBbbt5cTpuKkJxM&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (Last accessed: 90.03.2023).
4. Deshpandé, R., Farley, J. U., & Webster, F. E. (1993). Corporate Culture, Customer Orientation, and Innovativeness in Japanese Firms: A Quadrad Analysis. *Journal of Marketing*, *57*(1), 23–37. DOI: https://doi.org/10.1177/002224299305700102
5. Bogers, M., Afuah, A., & Bastian, B. (2010). Users as Innovators: A Review, Critique, and Future Research Directions. Journal of Management, 36(4), 857-875. DOI: https://doi.org/10.1177/0149206309353944
6. Edvardsson, B., Gustafsson, A., Kristensson, P., & Witell, L. (2010). Service Innovation and Customer Co-development. P. P. Maglio, C. A. Kieliszewski, & J. C. Spohrer içinde, Handbook of Service Science (s. 561-577). Springer, NY: Springer. DOI: https://doi.org/10.1007/978-1-4419-1628-0_24

УДК 658.8

Торяник Ж.І.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту, бізнесу та професійних комунікацій,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
Ткач С.В.,
головний конструктор продуктової команди будівельних дорожніх машин АТ "Ельворті" ;
Торяник І.В.,
здобувач вищої освіти
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна

ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНТЕГРАЛЬНОГО ПОКАЗНИКА

Ефективність роботи будь-якого підприємства залежить насамперед від рівня затребуваності його продукції, порівняно з конкурентними аналогами. Базою для оцінювання конкурентоспроможності продукції є результати досліджень потреб споживачів та вимог ринку. Враховуючи, що потреби конкретного споживача формуються під впливом певної сукупності чинників і відзначаються індивідуальним характером, то й оцінки одного і того ж товару різними споживачами можуть різнитися між собою. Визнання серед споживачів отримує та продукція, яка найбільше здатна задовольнити конкретну потребу, що забезпечує її успіх у конкурентній боротьбі.

На рисунку 1. систематизуємо чинники, які впливають на конкурентоспроможність продукції та за якими будемо проводити оцінку конкурентоспроможності екскаватора навантажувача ELEX 81 AT «Ельворті».

Рис. 1. Чинники, які впливають на конкурентоспроможність продукції

Етапи оцінювання конкурентоспроможності продукції підприємства відображено на рисунку 2 [1].

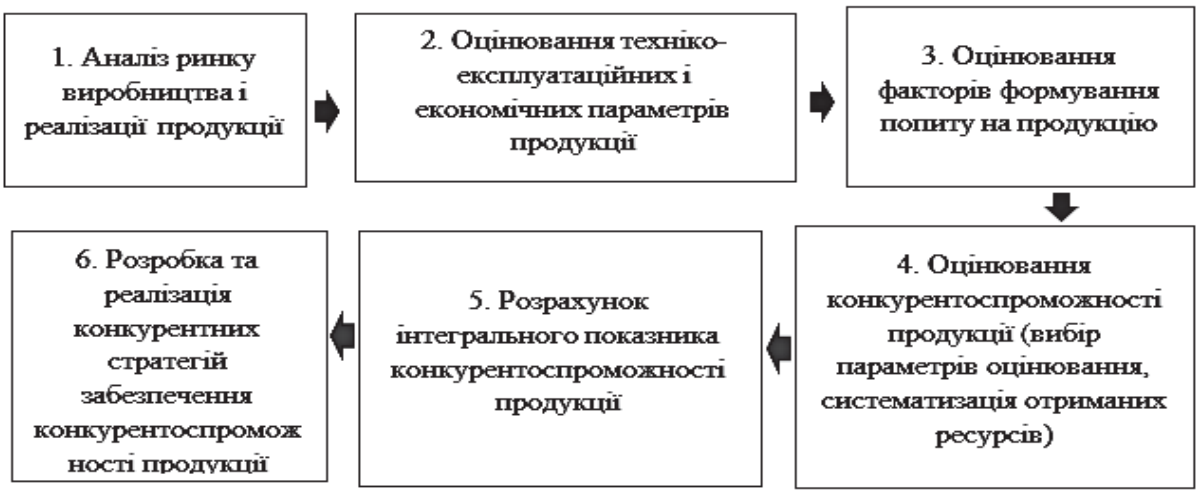

Рис. 2. Етапи оцінювання конкурентоспроможності продукції

Всі етапи оцінки конкурентоспроможності продукції передбачають послідовне вивчення основних характеристик продукції (параметрів), що дозволяє розрахувати інтегральний показник конкурентоспроможності продукції, який демонструє ранг конкурентної позиції продукції.

Інтегральний показник конкурентоспроможності продукції підприємства розраховується за формулою (1) [2]:

$$K_{інт} = K_1 x_1 + K_2 x_2 + K_3 x_3, \qquad (1)$$

де $K_{інт}$ –інтегральний показник, який поєднує групові показники конкурентоспроможності продукції;

K_1 - групові показники якості та надійності продукції;

K_2 - групові показники ціни та сервісу продукції;

K_3 - групові ринкові показники.

x_1, x_2, x_3 – коефіцієнт вагомості показників (дорівнює одиниці).

Якщо інтегральний показник конкурентоспроможності $K_{інт}$ більше 1, то продукція є конкурентоспроможною, якщо $K_{інт}$ меньше 1, то продукція поступається по своїм властивостями продукції конкурентів, тобто не є конкурентоспроможною. Якщо $K_{інт}$ дорівнює 1, то продукція знаходиться на такому самому рівні з продукцією конкурента.

Далі в таблиці 1 наведено розрахунок інтегрального показника конкурентоспроможності екскаватора навантажувача ELEX 81.

Таблиця 1

Розрахунок інтегрального показника конкурентоспроможності екскаватора навантажувача ELEX 81 АТ «Ельворті».

Показник	Ваговий коефіцієнт групових показників	3CX	428	102
		JCB Англія	CAT США	Hidromek Турція
Показники характеристики та якості продукції	0,3	0,89	0,94	0,94
Цінові та сервісні показники	0,6	0,54	0,55	0,73
Ринкові показники	0,1	0,62	0,67	0,7
Інтегральна оцінка		0,65	0,68	0,79

Отже, за результатами розрахунків оцінки конкурентоспроможності продукції, що приведені в таблиці 1, видно що екскаватор навантажувач ELEX 81 в порівнянні з аналогічною продукцією виробництва JCB (Англія), CAT (США), Hidromek (Турція) не є конкурентоспроможним. Проведений аналіз показує неспроможність конкурувати з конкурентами без покращення технічних параметрів, сервісного обслуговування, забезпечення запчастинами та іміджевих показників. Значний вплив має те, що екскаватор навантажувач має тільки дві модифікації в порівнянні з конкурентами у яких десятки модифікацій, які направлені на різні сегменти ринку та на різні потреби, побажання споживачів. При розширенні асортименту екскаваторів навантажувачів дозволить збільшити частку на ринку України екскаваторів навантажувачів. При розширенні варіантів екскаваторів навантажувачів АТ «Ельворті» має збільшити кількість задоволених споживачів, які знайдуть свої переваги та вагомі характеристики за відповідну ціну.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Управління конкурентоспроможністю продукції : навч. посіб. для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». Тернопіль : ЗУНУ, 2021. 272 с.
2. Павлова О.В. Конкурентоспроможність продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування: дис. канд. економ. наук.: 08.00.04. / Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2009. 249 с.

УДК 339.188.4: 316.48

Федотова І.В.,
д.е.н., доцент,
професор кафедри менеджменту,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет;
Бочарова Н.А.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ЛОГІСТИКИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ

На початку військового конфлікту Україна втратила великі території, тому український уряд змушений був шукати нові маршрути доставки товарів. Деякі маршрути були перенаправлені через інші регіони, що призвело до збільшення витрат на логістику. Крім того, втрата контролю над великими промисловими центрами на Донбасі призвела до скорочення виробництва та, як наслідок, зменшення обсягів вантажних перевезень.

Потрібно знаходити нові рішення для забезпечення ефективної логістики та транспортування товарів в умовах конфлікту. Одним із основних рішень стало збільшення використання залізничного транспорту, оскільки він дозволяє перевозити вантажі на великі відстані без необхідності проїжджати через контрольовані ополченцями території. Також було розроблено нові маршрути для обходу зон конфлікту та зменшення ризиків для перевізників. Однак такі зміни призвели до збільшення витрат на логістику та зниження конкурентоспроможності українських товарів на міжнародних ринках. Крім того, блокада Криму продовжувала негативно впливати на транспортування товарів до регіону, що викликало проблеми у місцевих жителів.

Питанням щодо вирішення логістичних проблем приділяють багато уваги українські вчені, зокрема досліджують логістичну діяльність країни в умовах військового конфлікту: Білоус М.В., Рижов О.А., Шматенко О.П., Дроздов Д.В. [1], Безсмертна О.В., Мороз О.О., Білоконь Т.М., Шварц І.В. [2], Ільченко Н.Б. [3], Коломоєць А.В., Толстанов О.К., Михальчук В.М., Гбур З.В., Кошова С.П. [4], Костюк Г.В., Ю. А. Гурич Ю.А., Вейнберегер В.В. [5], Наконечний О. [6], Репіч Т.А. [7], Ступницький О.І. [8], Чорнописька Н.В., Брень О.В., Данильців О.І. [9].

Ці роботи дають змогу глибше зрозуміти складність проблем, з якими стикається транспортно-логістичний комплекс України в умовах воєнних дій. Вони також пропонують різні шляхи вирішення цих проблем, включаючи використання нових технологій, удосконалення інфраструктури, інтеграцію з іншими країнами та регіонами, а також покращення управління та координації

дій між різними учасниками транспортно-логістичної системи. Усі згадані роботи надають важливість модернізації транспортної інфраструктури, реформування її управління та впровадження нових технологій для підвищення ефективності транспортно-логістичної системи України.

Важливо відновити та розвивати інфраструктуру транспортної мережі, включаючи ремонт та будівництво нових доріг, мостів, залізничних та авіаційних об'єктів. Це, у свою чергу, забезпечить більш ефективну доставку вантажів та людей, збільшить конкурентоспроможність України на міжнародному ринку та покращить економічні показники країни.

Після закінчення військових дій та реінтеграції окупованих територій в Україні очікується розвиток транспортно-логістичної сфери в декількох напрямках:

1. Розвиток транспортної інфраструктури.
2. Впровадження нових технологій.
3. Розвиток логістичних центрів.
4. Розвиток міжнародних транспортних коридорів.
5. Впровадження екологічно чистих технологій.

Одне з головних завдань законодавства у транспортно-логістичній сфері – забезпечення правильного функціонування системи транспортних зв'язків та логістичних ланцюгів. Важливо встановити чіткі правила та норми, що регулюють діяльність транспортних компаній, вантажоперевізників та логістичних операторів. Крім того, необхідно розробити нормативні акти, що регулюють співпрацю між державними органами та приватними компаніями у сфері транспорту та логістики.

Після реінтеграції окупованих територій у транспортно-логістичній сфері України очікується значний розвиток. Одним із головних напрямів розвитку є вдосконалення інфраструктури та модернізація транспортних магістралей. Велика увага приділяється також розвитку електронної комерції та створення нових логістичних центрів. Крім того, важливим напрямком розвитку транспортно-логістичної сфери є розвиток екологічно чистого транспорту та технологій. Україна активно переходить на використання електромобілів та інших екологічно чистих транспортних засобів. Важливо також розвивати системи моніторингу та керування транспортними потоками, що дозволить знизити витрати на логістику та покращити якість обслуговування.

Реінтеграція територій України, які зараз перебувають під контролем непідконтрольних уряду України сил, є важливим питанням для країни. Одним з аспектів цієї реінтеграції є транспортна інфраструктура.

Зокрема, для забезпечення безперебійного транспортного сполучення між різними частинами України необхідно відновити і розвивати транспортну інфраструктуру на тимчасово окупованих територіях. Це може включати відновлення доріг, мостів, залізниць, аеропортів та інших об'єктів.

Також важливо забезпечити безпечний та ефективний транспорт в районах конфлікту та на лінії зіткнення. Для цього можуть бути використані різні заходи, наприклад, організація спеціальних патрулюючих груп на дорогах та залізницях, підвищення безпеки в аеропортах тощо.

Крім того, важливо розглянути можливості розвитку нових транспортних маршрутів та сполучень, які можуть забезпечити зручний доступ до тимчасово окупованих територій та зміцнити зв'язки між різними регіонами України.

Отже, реінтеграція територій України потребує комплексного підходу, який включає відновлення транспортної інфраструктури на тимчасово окупованих територіях, забезпечення безпеки транспорту в районах конфлікту та розвиток нових транспортних маршрутів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білоус М.В., Рижов О.А., Шматенко О.П., Дроздов Д.В. Особливості реалізації логістичної підтримки збройних сил в історичному аспекті проведення військових операцій. Медицина, фармація та освіта. Зб. наук. праць співробіт. НМАПО імені П. Л. Шупика . 2018. Вип. 32. С. 54-69.
2. Безсмертна О.В. Логістика: навчальний посібник/ О.В. Безсмертна, О. О. Мороз, Т. М. Білоконь, І. В. Шварц. Вінниця: ВНТУ, 2018. 161 с.
3. Ільченко Н.Б. Логістичні стратегії в торгівлі: монографія. Київ: Київ. нац. торг. екон. ун-т, 2016. 432 с.
4. Коломоєць А.В., Толстанов О.К., Михальчук В.М., Гбур З.В., Кошова С.П. Системи логістики та логістичних підходів в управлінні закладами охорони здоров’я. Кам’янець-Подільський: ТОВ «Друкарня „Рута”», 2021. 348 с.
5. Костюк Г.В., Ю. А. Гурич Ю.А., Вейнберегер В.В. Концептуальні основи формування логістичної системи підприємства. Ефективна економіка. 2016. № 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5318
6. Nakonechnyi O. Аналіз умов та факторів, що впливають на ефективність функціонування системи логістики сил оборони держави. Системи управління, навігації та зв’язку. Збірник наукових праць. Полтава: ПНТУ, 2019. Т. 3 (55). С. 48-57. DOI:https://doi.org/10.26906/SUNZ.2019.3.048.
7. Репіч Т.А. Особливості використання логістичної концепції у логістиці кризових ситуацій. Ефективна економіка. 2020. № 3. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7713
8. Ступницький О. І. Формування логістики кризових ситуацій. У контексті військового конфлікту росія – Україна.
9. Чорноиська Н. В., Брень О. В., Данильців О. І. Зародження військової логістики в Україні. Вісник Національного університету «Львівська політнехника». Логістика. 2015. № 833. С. 109-117.

УДК 336.63

Христофорова О.М.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту,
бізнесу та професійних комунікацій ННІ ,
«Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
Бабенко М.В.,
доктор філософії,
начальник Департаменту роботи з проблемною заборгованістю
Акціонерного товариства «Національна акціонерна
компанія «Нафтогаз України»

МЕНЕДЖМЕНТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ФІНАНСІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Персональні фінанси є основою сучасної фінансової системи. Вони зумовлюють ємність внутрішнього ринку, обсяг ресурсів бюджетної системи, динаміку інвестиційного процесу, рівень життя. Це пов'язано з тим, що в розвиненій ринковій економіці доходи приватних осіб становлять близько 70% ВВП [1]. Однак, незважаючи на величезне значення персональних фінансів в економіці, недостатньо повно досліджено закономірності та фактори їхнього формування, взаємозв'язки з корпоративними та суспільними (державними і громадськими) фінансами, вплив на макроекономічні процеси, особливості управління. Цю проблематику вивчають різні науки, але цілісна концепція формування та використання персональних фінансів досі відсутня.

В умовах повномасштабних військових дій на території України фінансова стійкість є однією з найважливіших складових для виживання населення. Кожен громадянин повинен мати чітке уявлення про свої фінанси та уміти ефективно ними керувати. Банки, зі свого боку, повинні надавати клієнтам належні консультації та підтримку в управлінні їхніми фінансами.

Традиційно батьківщиною фінансового консультування вважається Велика Британія, де ця професія існує з 1916 року [2]. Існує велике розмаїття видів фінансових посередників, яких можна класифікувати за кількома ознаками:

- за спеціалізацією (наприклад Mortgage Independent Financial Adviser) та ін.;
- за набором фінансових послуг, які вони рекомендують клієнтам (моно- та мультипродуктові).

У США, Новій Зеландії, Великій Британії, Франції, Люксембурзі, Голландії, Португалії та Іспанії статус незалежного фінансового консультанта мають особи, які є сертифікованими членами Institute of Financial Advisers member (IFA), що можливе у двох варіантах: за напрямом Associate Financial Planner (AFP), видається диплом Фахівця з персонального фінансового

планування (Diploma in Personal Financial Planning - CFPCM Practitioner). За напрямом Associate Life Underwrite (ALU) видається диплом Спеціаліста з особистого ризик-менеджменту (Diploma in Personal Risk Management-CLU) [2].

Актуальність управління персональними фінансами клієнтів у банках можна пояснити такими чинниками:

1. Зростання конкуренції: в умовах підвищеної конкуренції банки повинні надавати високоякісні послуги з управління персональними фінансами, щоб залучити й утримати клієнтів.
2. Зміна поведінки споживачів: з розвитком технологій і доступністю інформації споживачі стають більш поінформованими та вимогливими. Клієнти очікують, що банки нададуть їм індивідуальні рішення для управління їхніми персональними фінансами.
3. Необхідність диверсифікації доходів: банки змушені шукати нові джерела доходів, і управління персональними фінансами клієнтів може стати важливим напрямком для генерації доходів.
4. Регулювання: банківське регулювання та нагляд стають дедалі жорсткішими, що може підвищити вимоги до якості послуг, які банки надають клієнтам.
5. Потреба в ефективнішому використанні ресурсів: банки повинні прагнути до ефективнішого використання своїх ресурсів, зокрема ресурсів, пов'язаних з управлінням персональними фінансами клієнтів [3].

Таким чином, управління персональними фінансами клієнтів є актуальним і важливим завданням, яке може сприяти підвищенню прибутковості та конкурентоспроможності банків.

Не варто забувати й про те, що умови війни можуть створити нові можливості для банків в галузі персональних фінансів. Наприклад, підвищена потреба в інвестиціях у валютні активи або золото може відкрити нові можливості у цій галузі. Також, важливим може стати розвиток програм з ефективного управління боргами.

Першим кроком до формування персональних фінансів в умовах війни є планування бюджету. Відповідно до ситуації на передовій та близькості населеного пункту до активних бойових дій, клієнти повинні скласти реалістичний план витрат та доходів. При цьому необхідно враховувати потреби в їжі, ліках, речах першої необхідності та можливості зберігати гроші на непередбачуваний випадок.

Для забезпечення фінансової стабільності важливо також вивчати можливості заробітку. Багато клієнтів, зокрема ті, хто мешкає в прифронтовій зоні, змушені залишити свою роботу. В таких випадках банки можуть надавати консультації та фінансову підтримку для тих, хто шукає нову роботу або відкриває власний бізнес.

Одним з ключових аспектів управління персональними фінансами в умовах війни є розуміння потреб та обмежень клієнтів. Наприклад, багато людей стикаються зі зменшенням доходів або втратою роботи, що призводить до зміни їх фінансових можливостей та до необхідності перегляду своєї бюджетної політики. Також важливим стає забезпечення надійності та безпеки банківських операцій та засобів зберігання грошей клієнтів.

Також дуже важливим є розумний вибір банківських послуг. Клієнти повинні звертати увагу на відсоткові ставки за кредитами та депозитами, комісії за обслуговування карток та рахунків, а також на доступність онлайн-банкінгу.

Концепція формування та використання персональних фінансів клієнтів банку включає в себе наступні етапи:

1. Збір та аналіз даних про клієнта. Банк повинен зібрати дані про клієнта, його доходи та витрати, фінансові цілі та обставини, що можуть впливати на його фінансове становище. Аналіз цих даних допоможе банку зрозуміти, які послуги можуть бути корисними клієнту та як краще їх надати.
2. Розробка персоналізованих фінансових рішень. На основі даних про клієнта, банк повинен розробити персоналізовані фінансові рішення, які допоможуть клієнту досягти його фінансових цілей. Ці рішення можуть включати рекомендації щодо інвестування, планування бюджету, кредитних продуктів та інших фінансових послуг.
3. Надання персоналізованих фінансових послуг. Банк повинен надати клієнту доступ до персоналізованих фінансових послуг, які були розроблені на основі даних про його фінансове становище та цілі. Ці послуги можуть бути надані через інтернет-банкінг [4].

На сьогоднішній день надання банківських послуг приватним особам розвивається в Україні швидкими темпами. Це стосується як обсягів банківських вкладів клієнтів, так і обсягів одержуваних ними кредитів. Основним чинником стійкості цього процесу є ефективна політика доходів, спрямована на стимулювання платоспроможного попиту. За таких умов масштаби кредитування банківською системою зростатимуть, відповідно, збільшиться роль банківської системи у формуванні та використанні персональних фінансів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дейнека Т. А. Виклики, суперечності та ризики сучасної глобальної економіки. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy2017-2_0-pages-19_25.pdf.
2. Звіт Міжнародної фінансової корпорації (IFC) «Інвестиційний клімат в Україні: яким його бачить бізнес (жовтень 2021 р.)». К., 2021. с.124
3. О. Щур. Фінансовий світ солідарний з Україною. Як співпраця Укрексімбанку зі Світовим банком відкриває доступ бізнесу до

довгострокового фінансування. URL: https://interfax.com.ua/news/blog/903519.html
4. Р. Дима. Кризовий менеджмент в умовах війни: як підтримати проєкт. URL: https://happymonday.ua/kryzovyj-menedzhment-v-umovah-vijny

РОЗДІЛ 4.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНІ МОДЕЛІ У ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІЙ СФЕРІ ТА БІЗНЕСІ

УДК 004.932.2:004.93'1

Голованьов Я.В.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
Чеканова Н.М.,
к.ф.-м.н., доцент, доцент кафедри інформаційних технологій та математичного моделювання,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна

РОЗРОБКА ДОДАТКІВ НА RUBY: ПЕРЕВАГИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Розробка додатків на Ruby є популярним напрямком у сфері програмування завдяки низці переваг, які надає ця мова програмування.

Ruby - це динамічна, об'єктно-орієнтована мова програмування, яка полегшує розробку додатків завдяки простому та зрозумілому синтаксису. Це дає змогу програмістам швидко створювати та змінювати додатки, а також покращувати їхню функціональність і продуктивність [1].

Також, як і багато мов програмування, Ruby має безліч готових бібліотек і фреймворків, які спрощують і прискорюють процес розробки додатків. Наприклад, Ruby on Rails є одним із найпопулярніших фреймворків на Ruby та дає змогу швидко створювати веб-додатки. Це полегшує роботу програмістів, даючи змогу зосередитися на бізнес-логіці програми [4].

Ruby також дає змогу створювати кросплатформні додатки, що робить їх більш універсальними та доступними для використання на різних операційних системах. Це збільшує охоплення користувачів і спрощує їхнє поширення.

У Ruby є безліч інструментів і засобів розробки, які допомагають прискорити і спростити процес створення додатків. Наприклад, RubyGems - це менеджер пакетів, який дає змогу легко встановлювати й керувати бібліотеками та залежностями в застосунку.

Ruby також дає змогу розробляти як невеликі додатки, так і великі проекти з високою продуктивністю і масштабованістю. Це робить Ruby ідеальним вибором для розробки різних видів додатків, включаючи веб-розробку, розробку ігор, наукові дослідження та інші галузі [2-3].

Ruby є потужним інструментом для розробки додатків, який надає безліч можливостей для створення ефективних і зручних у використанні додатків.

Крім того, Ruby є однією з найбільш підтримуваних мов програмування серед спільноти розробників. Це означає, що розробники можуть обмінюватися ідеями та знаходити рішення для своїх проектів разом з іншими розробниками, що підвищує продуктивність і якість розробки застосунків.

Ruby також підтримує функціональне програмування, що відкриває двері для нових можливостей і технік у розробці додатків. Це дає змогу програмістам писати чистіший, економніший і легко підтримуваний код.

Слід зазначити, що незважаючи на безліч переваг Ruby, ця мова не є універсальним рішенням для всіх видів додатків. Залежно від завдання і вимог до застосунку, може бути більш доцільним вибрати іншу мову програмування [1-4].

Розробка застосунків на Рубі - це популярний напрямок у сфері програмування, завдяки простоті та зрозумілому синтаксису мови, безлічі готових бібліотек і фреймворків, кросплатформенності, а також безлічі інструментів і засобів розробки. Рубі дає змогу розробляти як невеликі додатки, так і великі проєкти, що робить його універсальним інструментом для різних видів застосунків, включно з веб-розробкою, розробкою ігор, науковими дослідженнями та іншими галузями [4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. David Flanagan The Ruby Programming Language/ David Flanagan and Yukihiro Matsumoto//USA, 2008, 446 p. https://theswissbay.ch/pdf/Gentoomen%20Library/Programming/Ruby/The%20Ruby%20Programming%20Language%20-%20Oreilly.pdf
2. Michael Hartl Ruby on Rails Tutorial: Learn Web Development with Rails/ Michael Hartl//2014
   a. https://3rd-edition.railstutorial.org/book
3. Джозеф Іасемідес Ruby Science/ Джозеф Іасемідес//2013. https://kupdf.net/download/ruby-science_598651b8dc0d601d4f300d18_pdf
4. Сем Рубі Agile Web-розробка за допомогою Rails 6 Сем Рубі, Девід Брайант Коупленд та Pragmatic Programmers//2020 https://dokumen.pub/agile-web-development-with-rails-6-9781680506709-1680506706.html
5. https://theswissbay.ch/pdf/Gentoomen%20Library/Programming/Ruby/The%20Ruby%20Programming%20Language%20-%20Oreilly.pdf
6. https://3rd-edition.railstutorial.org/book
7. https://kupdf.net/download/ruby-science_598651b8dc0d601d4f300d18_pdf
8. https://dokumen.pub/agile-web-development-with-rails-6-9781680506709-1680506706.html

УДК 338.43:330.43

Голуб Д.М.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка

ЕКОНОМЕТРИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ КІЛЬКОСТІ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ

Дослідження сільського господарства України є актуальним, так як аграрна галузь є однією з основних галузей економіки України, яка забезпечує значну частину ВВП. Україна є однією з найбільших аграрних держав у світі, яка має потужний потенціал у виробництві якісних та екологічно чистих продуктів харчування. Розвиток сільського господарства має прямий вплив на соціальні та економічні показники країни, включаючи забезпечення продовольства, створення робочих місць та збільшення експортного потенціалу.

Економетричні методи застосовують не лише для моделювання процесів у сільському господарстві [1], а також у банківському маркетингу [2], макроекономіці [3, 4], монетарній політиці [5] тощо.

Метою дослідження було виявлення взаємозв'язку між кількістю великої рогатої худоби від посівною площею кормових культур.

Для дослідження використовувалися дані Державної служби статистики України за 2001 – 2021 роки [6]. Під час аналізу кореляційного зв'язку між кількістю великої рогатої худоби та посівними площами на кормові культури було виявлено сильний прямий зв'язок, який становить 0,97.

Економетрична модель залежності кількості великої рогатої худоби від посівної площі кормових культур має вигляд:

$$y = 310{,}572 + 1{,}432x$$

де y – кількість великої рогатої худоби, x – посівна площа кормових культур.

Параметри моделі статистично значущі, модель адекватна за критерієм Фішера, а відношення детермінації становить 0,97, тобто дуже високе.

Однак є підстави підозрювати, що в моделі наявна автокореляція. Перевіримо модель на наявність автокореляції за допомогою графічного методу, для цього побудуємо графік часового розподілу випадкових відхилень. Хвилеподібна крива із виділеними кластерами свідчить про наявність автокореляції (рис. 1). Також зобразимо залежність між випадковими відхиленнями в поточному періоді і в попередньому. Розташування точок у першій та третій чвертях свідчать про те, що автокореляція наявна (рис. 2).

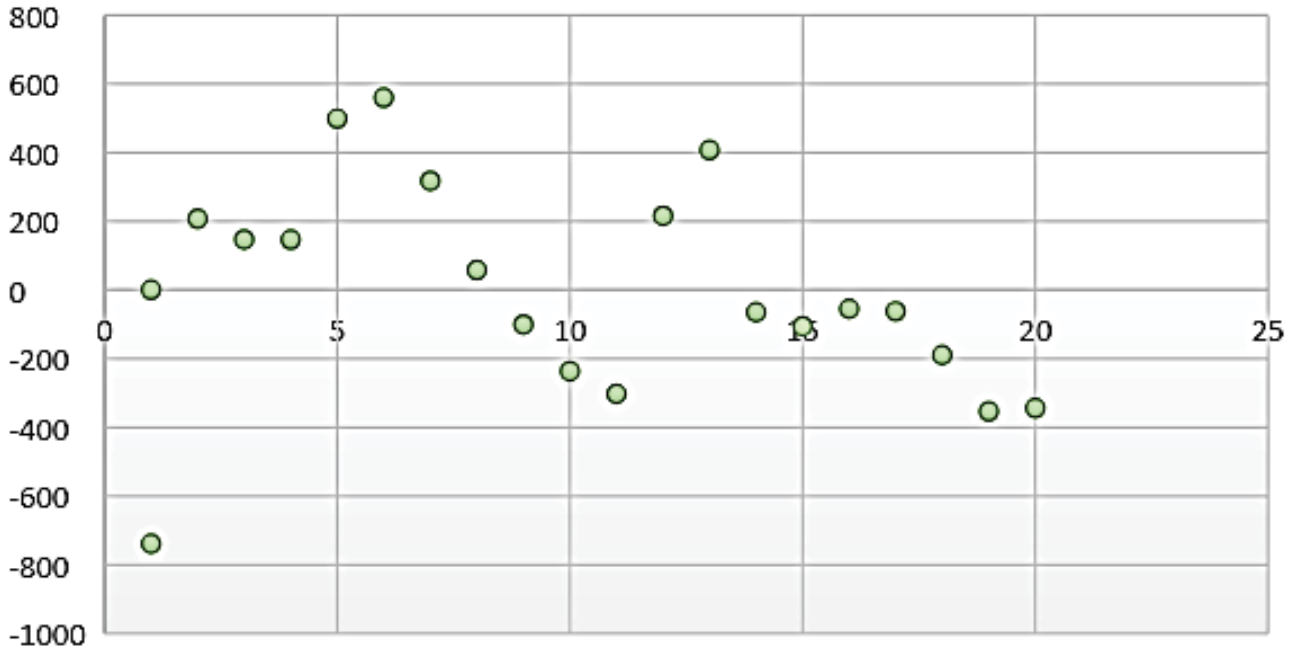

Рис.1 Графік випадкових відхилень моделі залежності кількості великої рогатої худоби від посівної площі кормових культур

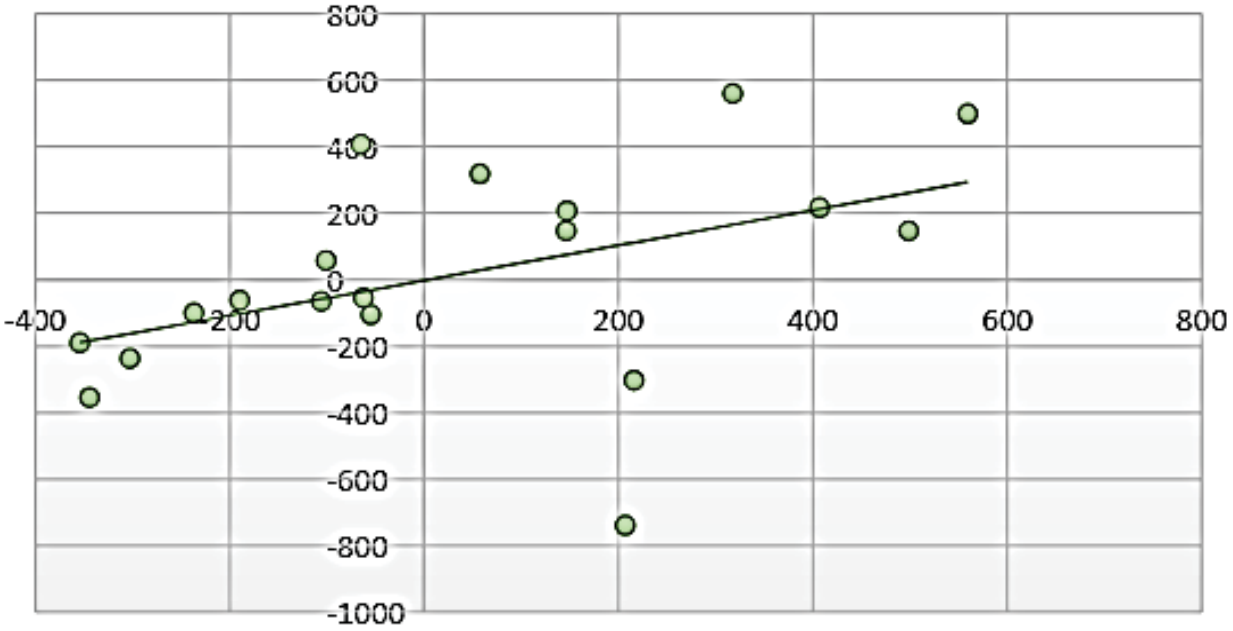

Рис.2 Графік залежності поточних значень випадкових відхилень від попередніх

Для більш достовірного виявлення автокореляції були використані наступні методи: метод рядів, тест Сведа-Ейзенхарта та критерій Дарбіна-Уотсона. За всіма методами була виявлена додатна автокореляція.

Було вирішено провести усунення автокореляції у досліджуваній моделі за допомогою декількох методів.

Спочатку використали авторегресійну модель Маркова першого порядку. Для цього був обчислений коефіцієнт авторегресії на основі моделі Дарбіна-Уотсона. Вибіркова кореляційно-регресійна модель, яка містить допоміжні змінні:

$$y = 71{,}514 + 1{,}878x,$$

Модель з урахуванням наявності автокореляцій між випадковими відхиленнями:

$$y = 158{,}647 + 1{,}878x$$

Далі обчислили коефіцієнт авторегресії методом Кохрана-Оркатта за рівня похибки 0,001. Для цього знайшли взаємозв'язок між поточними значеннями випадкових відхилень та попередніми і побудували модель при вільному члені рівному нулю.

Припускаючи, що $p = 0{,}404$ побудували нову кореляційно-регресійну модель:

$$y = 256{,}606 + 1{,}746x$$

Модель з урахуванням наявності автокореляцій між випадковими відхиленнями:

$$y = 431{,}1822 + 1{,}746x$$

Порівнюємо коефіцієнти кореляції: оскільки $\hat{c}_1 - \hat{c}_0 > 0{,}001$ було здійснено ще одну ітерацію.

Припускаючи, що $p = 0{,}479$ була побудована ще одна кореляційно-регресійна модель:

$$y = 613{,}489 + 1{,}443x$$

Модель з урахуванням наявності автокореляцій між випадковими відхиленнями:

$$y = 1178{,}978 + 1{,}443x$$

Отже, в результаті дослідження залежності кількості великої рогатої худоби від посівної площі кормових культур була виявлена та усунена автокореляція.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зомчак Л.М, Вдовин М.Л. Прогнозування успішності банківського маркетингу методами логістичної регресії. Інтелект XXI. 2020. №5. С. 100-104. DOI: https://doi.org/10.32782/2415-8801/2020-5.19/ Режим доступу: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2020/2020_5/21.pdf
2. Zomchak L., Umrysh H. Modeling and forecasting of meat and eggs produsing in Ukraine with seasonal ARIMAmodel. Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal. 2017. 3(3). P. 16-27

3. Zomchak L., Starchevska I. Macroeconomic Determinants of Economic Development and Growth in Ukraine: Logistic Regression Analysis. In Advances in Intelligent Systems, Computer Science and Digital Economics IV. Cham: Springer Nature Switzerland. 2023. Pp. 358-368
4. Zomchak L., Lapinkova A. Key Interest Rate as a Central Banks Tool of the Monetary Policy Influence on Inflation: The Case of Ukraine. Advances in Intelligent Systems, Computer Science and Digital Economics IV. Cham: Springer Nature Switzerland. 2023. Pp. 369-379.
5. Державна служба статистики України. URL http://www.ukrstat.gov.ua

УДК 355.64

Городянська Л. В.,
чл.-кор. АЕН України, канд. екон. наук, доц.,
провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії проблем фінансового забезпечення військ (сил),
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна
ORCIDID 0000-0002-4482-1690

ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ МОДЕЛІ ПЕРСПЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ГРОШОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Складна військово-політична ситуація в світі, викликана російською збройною агресією, змушує розширювати коло питань щодо реформування Збройних Сил України за стандартами НАТО, зокрема, вдосконалення системи грошового забезпечення військовослужбовців. Основним недоліком структури діючого грошового забезпечення військовослужбовців є неоптимальне співвідношення основних і додаткових видів виплат [1]. Отже, існує потреба в розробці перспективної моделі системи грошового забезпечення військовослужбовців, наближеної до положень загальнодержавної системи оплати праці в Україні та принципів НАТО.

Метою дослідження є визначення основних принципів побудови моделі перспективної системи грошового забезпечення військовослужбовців України.

Основні принципи побудови моделі перспективної системи грошового забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України (рис. 1) визначено з урахуванням принципів загальнодержавної системи оплати праці в Україні та принципів НАТО на основі дослідження праць [2-5].

Розкриємо сутність кожного принципу.

До загально правових принципів належать:

- принцип верховенства права – грошове забезпечення військовослужбовців має відповідати засадам права;
- принцип людино центризму – соціальна цінність військовослужбовця як людини є вищою за виконувану ним роботу;
- принцип справедливості та правової рівності – усі військовослужбовці в однаковій мірі заслуговують на гідне грошове забезпечення;
- принцип законності – нормативно-правові акти в частині регулювання грошового забезпечення не повинні суперечити Конституції України та іншим діючим законодавчим актам України; грошове забезпечення в кожному конкретному випадку повинно здійснюватися за наявності для цього достатніх підстав і умов, враховуючи усі обставини, що впливають на розмір винагороди конкретного військовослужбовця.

Рис. 1. Принципи побудови моделі перспективної системи грошового забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України

джерело: розроблено автором на основі праць [2-5]

До галузевих принципів належать:

- принцип єдності та диференціації правового регулювання грошового забезпечення військовослужбовців – грошове забезпечення повинно регулюватися як загальними, так і спеціальними нормами, що врегульовують окремі обставини фактичної дійсності, котрі впливають на здійснення такого забезпечення;
- принцип помірного поєднання централізованого та локального правового регулювання грошового забезпечення військовослужбовців, з урахуванням складності діяльності військовослужбовців в умовах ведення бойових дій та ризиків, пов'язаних із виконанням ними бойових завдань;
- принцип забезпечення захисту права військовослужбовця на грошове

забезпечення визначається комплексом різних державних гарантій захисту. Права військовослужбовця на грошове забезпечення однаково гарантуються незалежно від його гендерної чи расової належності, релігійних уподобань;

- принципи реформування та регулювання грошового забезпечення військовослужбовців з метою наближення до стандартів НАТО.

До особливих принципів належать:

- принцип гарантованості виплати гідного грошового забезпечення військовослужбовців – грошове забезпечення військовослужбовців має наближатись до стандартів гідної оплати праці, виплачуватись на регулярній основі з урахуванням результатів особистого трудового внеску військовослужбовця та умов його служби;
- принцип матеріальної зацікавленості військовослужбовців в грошовому забезпеченні – розмір грошового забезпечення військовослужбовців в кожному конкретному випадку не має слугувати причиною негативного ставлення до служби. Цей принцип має спонукати військовослужбовців дотримуватись вимог військової дисципліни, належним чином виконувати службові завдання, намагатись досягати найкращих показників роботи, що виконується тощо;
- принцип прозорості системи формування розміру грошового забезпечення військовослужбовців – алгоритм розрахунку грошового забезпечення та структура формування мають здійснюватися у відповідності до зрозумілих формул і чинних норм законодавства;
- принцип відносної невідчужуваності права на грошове забезпечення військовослужбовців – військовослужбовець має право на грошове забезпечення й це право не може бути відчужено жодним чином, але якщо він вчинив акт дезертирства, добровільно здався в полон ворогу тощо, військовослужбовець позбавляється цього права.

Висновки. Сформовані принципи побудови моделі перспективної системи грошового забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України відповідають загальнодержавним принципам оплати праці в Україні та провідних країнах-членах НАТО. Подальші дослідження за цим напрямом мають бути присвячені розробці теоретико-методологічних основ моделі перспективної системи грошового забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України, наближеної до положень загальнодержавної системи оплати праці в Україні та принципів НАТО, за схемою «оплата за військовим званням відповідно до рівня освіти та рівня відповідальності за посадою – оплата за вислугу років у військовому званні – додаткові виплати і надбавки за вміння та умови служби».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Городянська Л. В. Особливості систем грошового забезпечення військовослужбовців України та країн-членів НАТО. Військова освіта і наука: сьогодення та майбутнє : зб. тез доп. XVIII міжнар. наук. -практ. конф., м. Київ, 25 листоп. 2022 р. Київ : ВІКНУ імені Тараса Шевченка, 2022. С. 268-270.
2. Кодекс законів про працю України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text (дата звернення: 27.03.2023).

3. Закон про заробітну плату та справедливі норми праці: офіційний сайт уряду США. URL: https://www.dol.gov/agencies/whd/flsa (дата звернення: 05.05.2023).
4. Pay transparency legislation: Implications for employers' and workers' organizations. (2022). International Labour Organization : Geneva.URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---travail/documents/publication/wcms_849209.pdf (дата звернення: 05.05.2023).
5. European Commission: EU action for equal pay. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/equal-pay/eu-action-equal-pay_en (дата звернення: 05.05.2023).

УДК 336:332

Даудова Г. В.,
канд. наук з державного управління,
доцент кафедри менеджменту, бізнесу та
професійних комунікацій,
ННІ «Каразінський банківський інститут»
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

Воєнні дії, розв'язані на території України, актуалізували питання впровадження оновленого алгоритму обслуговування бюджетних коштів, спрямованого на модернізацію інформаційно-технічного забезпечення казначейської системи в Україні.

Особливої уваги зажадали збалансування електронних видів комунікацій, що забезпечують єдність і безпеку системи казначейського обслуговування, комплексний підхід до побудови ефективної стратегії цифровізації процесів управління бюджетними коштами, практичне забезпечення управлінських рішень з використанням автоматизованих інформаційних технологій.

Інтеграція цифрових комунікацій щодо застосування нових інструментів підвищення рівня взаємодії розпорядників та отримувачів бюджетних коштів у процесі здійснення розрахунково-касового обслуговування, створення зручних та своєчасних транзакцій, покращення якості послуг, що надаються органами Державної казначейської служби України потребують ретельного розгляду розвитку інформаційних технологій системи казначейського обслуговування та подальшої модернізації програмно-апаратних засобів захисту інформації від несанкціонованого доступу до інформаційно-обчислювальної мережі та платіжних систем.

Трансформаційні процеси системи казначейського обслуговування умовно відокремлюють декілька етапів розвитку цифрових комунікацій, що характеризують функції та завдання Державної казначейської служби України (далі – Казначейство).

Перший етап впровадження інформаційно-комунікативних технологій (з 1995 року до 2003 року) пов'язано зі створенням у 2005 році при Міністерстві фінансів України Державного казначейство України для ефективного управління коштами державного бюджету. Відповідно до завдань, Казначейство, як учасник системи електронних платежів Національного банку України, здійснювало забезпечення функціонування інформаційно-обчислювальної та внутрішньої платіжної систем, а також вживало заходів щодо захисту інформації.

Другий етап (2003-2004 роки) характеризується упорядкуванням нормативно-правових актів, пов'язаних з переходом місцевих бюджетів за

видатками з банківської форми обслуговування на казначейську. Цей етап включає заходи, спрямовані на застосування засобів створення, збереження, передачі, обробки і управління інформації, програмного забезпечення, на базі яких розробляються автоматизовані системи управління бюджетними коштами.

Третій етап розвитку інформаційних комунікацій (2004-2011 роки) супроводжується активним використанням «комп'ютерних технологій». Основним інструментарієм цього етапу є персональний комп'ютер, що має широкий спектр стандартних програмних продуктів, які надають можливість виконувати органам казначейства повноваження в частині обслуговування державного бюджету та місцевих бюджетів за видатками.

Четвертий етап (2011-2015 роки) пов'язаний з масштабною модернізацією інформаційно-телекомунікаційної системи, створенням інженерної інфраструктури, акредитацією центру сертифікації ключів, впровадженням єдиного вузла інтернет-доступу, внутрішню платіжної системи тощо.

П'ятий етап (з 2015 року по теперішній час) орієнтований на розвиток різноманітних технологічних ресурсів глобальної мережі Інтернет, спрямованої на трансформацію процесу управління фінансами в епоху цифровізації, використовуючи новітні технології для забезпечення комунікаційних зв'язків учасників виконання бюджету, створення та поширення інформації, а також надійного її захисту.

Цей етап поступово реалізовує інноваційний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій в сферу казначейського обслуговування шляхом створення:

- системи інформаційної взаємодії електронних ресурсів, що використовуються в обміні інформацією всіма учасниками бюджетного процесу;
- механізму надання органами казначейства інформаційних електронних послуг в частині обслуговування бюджетів.

В умовах воєнного стану пріоритетною формою казначейського обслуговування місцевих бюджетів виступає програмно-технічний комплекс системи дистанційного обслуговування «Клієнт казначейства-Казначейство». Ця форма обслуговування розпорядників та одержувачів бюджетних коштів, а також інших клієнтів, включає використання засобів електронного цифрового підпису з застосуванням сучасних інтернет-технологій, що дозволяють значно зменшити витрати часу на розрахунково-касове обслуговування, отримувати інформацію в режимі «онлайн», захистити базу даних в процесі виконання бюджетів [1].

Практичні напрацювання з питань казначейського дистанційного обслуговування місцевих бюджетів, а також аналіз існуючих норм законодавчої бази та нормативно-правових актів дозволяють стверджувати про необхідність подальшого удосконалення функціональних завдань Державної казначейської служби України в частині цифровізації системи управління бюджетними коштами.

Це обумовлено постійним розвитком сучасних інформаційних технологій в інформаційному просторі, що підкреслюють проблемні питання, пов'язані:

- з відсутністю єдиних методологічних підходів до забезпечення функціонування інформаційно-телекомунікаційних систем, які використовуються в фінансовій сфері;
- відстеженням та контролюванням впровадження модернізації інформаційних засобів в фінансових органах та органах казначейської системи;
- неузгодженістю відповідних форматів створення, збереження, передачі та обробки інформації учасниками бюджетного процесу [2].

Поряд з цим, запровадження системи дистанційного обслуговування «Клієнт казначейства-Казначейство» розпорядників та одержувачів бюджетних коштів повинно супроводжуватись визначенням понятійної категорії «дистанційне казначейське обслуговування» та наукового введення цього терміну до Бюджетного кодексу України, нормативно-правових актів Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України, інших документів розпорядчого характеру.

Таким чином, подальша цифрова трансформація системи казначейського обслуговування бюджетних коштів дозволить підвищити рівень електронного управління бюджетними коштами, ефективності їх використання та цифрової безпеки інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Деякі питання дистанційного обслуговування розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету міністрів України від 15.11.2017 р. №816-р. – Електронні текстові данні. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua – (дата звернення : 31.03.2023). – Назва з екрана.
2. Про схвалення Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації управління державними фінансами на період до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.11.2021 р. №1467-р. – Електронні текстові данні. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/ – (дата звернення : 14.04.2023). – Назва з екрана.

УДК 339.1:004

Кириченко А. В.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри організації підприємництва
та біржової діяльності,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ТОРГІВЛІ ХАРЧОВИМИ ПРОДУКТАМИ

Інформаційні технології (ІТ) відіграють важливу роль в торгівлі харчовими продуктами. ІТ можуть допомогти у збільшенні ефективності бізнесу, покращенні взаємодії з клієнтами та партнерами, а також підвищенні якості та безпеки харчових продуктів.

Видами застосування ІТ в торгівлі харчовими продуктами є: електронна комерція, системи управління складом, системи контролю якості продуктів, системи управління відносинами з клієнтами.

Технології електронної комерції можуть допомогти торговим компаніям продавати свої продукти онлайн, що дозволяє розширювати географію продажів та залучати нових клієнтів. Серйозним потрясінням для сфери електронної комерції харчових продуктів стала повномасштабна російсько-українська війна. Так, станом на кінець липня 2022 р. лише 43% споживачів повернулося до купівлі харчових продуктів онлайн (порівняно з початком лютого 2022 р.). Дохід інтернет-торгівлі у гривні залишається на рівні 20% від довоєнного і тенденції до зростання не демонструє [1], проте в післявоєнний період ті підприємства, що залишаться на ринку зможуть швидше адаптуватись до нових умов ведення бізнесу та швидше почнуть розвиватись, адже аналізована сфера підприємницької діяльності показує позитивну динаміку в усьому світі, а тому буде динамічно розвиватись і в повоєнній Україні [2].

Системи управління складом харчових продуктів є важливою складовою ефективної торгівлі харчовими продуктами. Вони дозволяють підприємствам вести облік та контролювати рух товарів на складі, що допомагає знижувати витрати на управління запасами та уникати надмірного залишку товарів. Система дозволяє вести точний облік кількості та руху товарів на складі, що дозволяє підприємствам забезпечувати належний рівень запасів та уникати надмірного залишку. Дозволяє планувати та організовувати простір на складі з урахуванням специфіки харчових продуктів, зокрема забезпечуючи належне зберігання продуктів з різною температурою зберігання. Допомагає контролювати терміни придатності продуктів та вчасно виявляти застарілі товари, що допомагає знизити витрати на знищення неякісних продуктів та уникнути скарг клієнтів. Полегшує контроль витрат на управління запасами та

складську логістику, зокрема забезпечуючи оптимальний рівень запасів та підвищуючи ефективність складської логістики. Можуть бути інтегровані з іншими IT-системами.

Не менш важливим елементом торгівлі харчовими продуктами є системи контролю якості харчових продуктів. Вони допомагають забезпечувати якість та безпеку харчових продуктів, що є особливо важливим у зв'язку з можливими загрозами для здоров'я людей, пов'язаними з неправильним зберіганням або транспортуванням харчових продуктів. IT-системи контролю якості продуктів дозволяють вести облік якості та безпеки продуктів на всіх етапах поставок та забезпечувати дотримання всіх необхідних стандартів якості.

CRM-системи дозволяють збирати та аналізувати дані про клієнтів, що дозволяє покращити комунікацію з ними, а також залучати нових клієнтів та збільшувати продажі. CRM дозволяє збирати та аналізувати інформацію про потреби та вподобання клієнтів, що дозволяє виробникам та торговим компаніям пропонувати їм наступні продукти та послуги.

Планування маркетингових кампаній: CRM дозволяє планувати маркетингові кампанії з урахуванням потреб та вподобань клієнтів. Це дозволяє збільшити ефективність маркетингових кампаній та зменшити їх витрати. Дозволяє зберігати та відстежувати історію спілкування з клієнтами, що дозволяє забезпечити швидку та ефективну відповідь на запити клієнтів та зменшити ризик втрати клієнтів. Допомагає відстежувати стан продажів та прогнозувати їх розвиток на основі даних про клієнтів та їхніх потребах.

Системи управління ланцюжком поставок (Supply Chain Management – SCM) в харчовій індустрії використовуються для покращення ефективності та підвищення якості продуктів, зменшення затрат та покращення взаємодії з партнерами в ланцюжку поставок. SCM дозволяє планувати та координувати всі етапи ланцюжка поставок від постачальника до кінцевого споживача, що дозволяє зменшити час та витрати на транспортування та зберігання товарів. Ефективно управляє запасами харчових продуктів на складі та у торгових точках, що забезпечує належну якість продуктів та зменшує ризики повернення товарів. Контролює якість харчових продуктів на всіх етапах ланцюжка поставок, що забезпечує безпеку та якість продуктів. Зменшує ризики виникнення проблем в ланцюжку поставок, таких як затримки, відмови постачальників, нестача товару тощо, що дозволяє зменшити затрати на управління ризиками та покращити відносини з партнерами. Дозволяє збирати та аналізувати дані про ланцюжок поставок, що дозволяє знайти шляхи покращення ефективності та зменшення витрат на всіх етапах ланцюжка поставок.

На сьогодні основним завданням розвитку торгівлі харчовими продуктами є оптимізація та зменшення витрат, пов'язаних з транспортуванням, зберіганням та доведенням до споживачів продукції найвищої якості [3]. Досягти цього можна лише з застосуванням інформаційних технологій в торгівлі харчовими продуктами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Що відбувається з українським e-commerce під час війни – дослідження Promodo. URL: https://rau.ua/novyni/ecommerce-pid-chas-vijni-promodo/
2. Кириченко А. В. Електронна комерція харчових продуктів як інноваційний розвиток торгівлі в харчовій індустрії. Інноваційний розвиток харчової індустрії : матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 1 грудня 2022 р.). Київ: Інститут продовольчих ресурсів НААН, 2022. С. 62-64.
3. Кириченко А. В. Інноваційне логістичне забезпечення розвитку аграрного підприємства. Теоретичні та практичні засади забезпечення сталого агровиробництва та соціально-економічного розвитку сільських територій в умовах інноваційної економіки : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 20 травня 2021 р.) Харків: Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва, 2021. С. 131-132.

УДК519.816

Кобилін А. М.,
к.т.н., доцент,
доцент кафедри інформаційних технологій
та математичного моделювання
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
Кобилін О. А.,
к.т.н., доцент,
завідувач кафедри інформатики,
Харківський національний університет радіоелектроніки

ВИЗНАЧЕННЯ ВЗАЄМОЗАМІННОСТІ ЗМІННИХ ФУНКЦІЇ ХАРРІНГТОНА (ФУНКЦІЇ БАЖАНОСТІ) ПРИ ПРИЙНЯТТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Припустимо, що кожен об'єкт, бажаність якого потрібно оцінити по сукупності його властивостей $X = (x_1,...,x_i,...,x_n)$, характеризується множиною оцінок їх частинних бажаностей $Y = (d_1, d_2,..., d_i,..., d_n)$. Припустимо, що задано відображення $x_i \to d_i$. Зміст цього відображення складається в тому, щоб перейти від деякої величини x_i, що має фізичний зміст і відповідну вимірність і яка залежить від конкретної предметної області, до безрозмірної величині d_i. При цьому, якщо за фізичним змістом задачі $x_i \succ x_j$, то $d_i > d_j$. Відповідно до [1,2] оцінку узагальненої бажаності досліджуваного об'єкту визначають за співвідношенням:

$$D = \sqrt[n]{\prod_{i=1}^{n} d_i}. \qquad (1)$$

З (1) витікає, що узагальнена бажаність – це мультиплікативна згортка частинних критеріїв у вигляді їх середнього геометричного. Вибір якнайкращого об'єкту D^* серед *u* досліджуваних об'єктів виконують, використовуючи співвідношення:

$$D^* = \max_D D_w, \; w = 1,2,..,u. \qquad (2)$$

Якщо є можливість кожну частинну оцінку бажаності d_i представити у вигляді:

$$d_i = \left(\prod_{t=1}^{g_i} d_{ti} \right)^{1/g_i}, \; i = 1,...n \qquad (3)$$

то, згідно з (1), отримаємо:

$$D = \sqrt[n]{\prod_{i=1}^{n} \left(\prod_{t=1}^{g_i} d_{ti} \right)^{1/g_i}}. \qquad (4)$$

Основні геометричні характеристики функції частинної бажаності наведені в табл.1.

Таблиця 1

Геометричні характеристики функції частинної бажаності

Найменування характеристики	Загальний вид співвідношення	Явний вид співвідношення
Дотична в точці (x_0, d_o)	$d - d_0 = d'_x(x - x_0)$	$d - d_0 = d'_x(x - x_0)$
Кривина кривої в довільній точці $M(x,d)$	$K = \frac{\lvert d''_x \rvert}{\left(1 + (d'_x)^2\right)^{3/2}}$	$K = \frac{\exp\left(2e^{-x} + x\right) \cdot \left(e^x - 1\right)\ sign(x)}{\left\{\exp\left[2\left(e^{-x} + x\right) + 1\right]\right\}^{3/2}}$
Координати ξ,η центру C кривини	$\xi = x - \frac{d'_x\left(1 + (d'_x)^2\right)}{d''_x}$; $\eta = d + \frac{\left(1 + (d'_x)^2\right)}{d''_x}$; $d''_x \neq 0$.	$\xi = x - A^2 \frac{e^x}{1 - e^x}$: $\eta = \frac{d}{1 - e^x}\left[A^2 \exp\left(2\left(e^{-x} + x\right)\right) - e^x + 1\right]$

Для управління процесом отримання системи з необхідною узагальненою бажаністю (4) з'являється потреба в такій зміні частинних бажаностей (3), які могли б забезпечити її обранене значення. Для визначення необхідної величини частинної бажаності в цьому випадку можна використовувати функції еластичності (відносній чутливості), які наведено в табл.2.

Таблиця 2

Визначення функцій еластичності (відносній чутливості)

Найменування характеристики	Загальний вид співвідношення	Явний вид співвідношення
Еластичність частинної бажаності	$E_{di} = d'_{xi} \frac{x_i}{d_i}$	$x_i \exp(-x_i)$
Еластичність узагальненої бажаності по частинній бажаності	$E_{di}(D) = \frac{\partial D}{\partial (d_i)} \frac{d_i}{D}$	$\frac{1}{n}$
Еластичність узагальненої бажаності по змінним	$E_{xi}(D_x) = \frac{\partial D_x}{\partial (x_i)} \frac{x_i}{D_x}$	$\frac{x_i \exp(-x_i)}{n}$

Для визначення граничної величини заміщення частинної бажаності d_i бажаністю d_j або граничної величини заміщення величини x_i величиною x_j використовують функції граничної норми заміщення і функції еластичності

граничної норми заміщення. Співвідношення, які необхідні для отримання цих функцій, приведені в табл.3.

Таблиця 3

Визначення функцій граничної норми заміщення і еластичності граничної норми заміщення

Найменування характеристики	Загальний вид співвідношення	Явний вид співвідношення
Гранична норма заміщення	$S_{ij}(D)=\frac{\partial D}{\partial d_i}\Big/\frac{\partial D}{\partial d_j}$	$\frac{d_j}{d_i},\ i,j=1,...,n$
Гранична норма заміщення	$S_{ij}(D_x)=\frac{\partial D_x}{\partial x_i}\Big/\frac{\partial D_x}{\partial x_J}$	$\exp(x_j-x_i),i,j=1,...,n.$
Гранична еластичність заміщення	$\sigma_{ij}(D)=\frac{\frac{\partial(D)}{\partial d_i}\cdot\frac{\partial(D)}{\partial d_j}}{D\frac{\partial^2(D)}{\partial(d_i)\cdot\partial(d_j)}}$	$1,\ i,j=1,...,n.$
Гранична еластичність заміщення	$\sigma_{ij}(D_x)=\frac{\frac{\partial(D_x)}{\partial x_i}\cdot\frac{\partial(D_x)}{\partial x_j}}{D_x\frac{\partial^2(D_x)}{\partial(x_i)\cdot\partial(x_j)}}$	$\frac{e^{2x_j}\left(x_j e^{x_i}+x_i e^{x_j}\right)}{x_i x_j\left[e^{2x_i}\left(e^{x_j}-1\right)+e^{3x_j}+e^{2x_j}\right]}$; $i,j=1,...,n.$

Запропонована в даній роботі методика була використана при розробці варіантів технічного завдання і попереднього проектування програмних систем, призначених для виконання фінансових розрахунків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Harrington, E. The desirable function. Industrial Quality Control. 1965. Vol. 21, No. 10. P. 494-498.
2. Музиченко М. В. Використання логістичної функції Ферхюльста як функції бажаності для нормування показників безпеки постачання природного газу. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 9. С. 83-88.
3. 3.Дубницький В.Ю., Кобилін А.М. Система дистанційного оцінювання інтервальної надійності програмного забезпечення, призначеного для виконання фінансових обчислень. *Радіоелектронні і комп'ютерні системи*. 2008. Вип.6 (33). 2008 р. С. 186-192

УДК 368.025

Крушинська А. В.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

AGILE-МЕТОДИ В БІЗНЕС-ПРОЦЕСАХ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ: ПЕРЕВАГИ ТА ДОЦІЛЬНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ

Серед численних наслідків руйнівного впливу військової агресії російської федерації необхідно окремо виділити регресивні зміни на страховому ринку України, зокрема, відбулося скорочення страхових премій, зменшення пролонгованих договорів, збільшення викупних сум та розірваних накопичувальних договорів, суттєве зростання страхових виплат за окремими страховими випадками. Проте період пандемії та повномасштабної війни надав динамічному, в мирні часи, страховому ринку час для перезавантаження та перегляду базових концепції своєї роботи з метою зменшення втрат та, навіть, забезпечення виживання.

Бізнес-аналітики, креативні менеджери та фінансові директори активно вивчали способи виконання плану продажів у кризовий період, можливостей не втратити команду фахівців та оптимізувати робочі процеси. Звичайно виконати таке надскладне завдання в умовах сьогодення неможливо без залучення інноваційних підходів, шо базується на інформаційних технологіях, серед яких окремо слід виділити Agile методологію. За своєю суттю, це сукупність підходів до розробки програмного забезпечення, яка активно застосовується в ІТ-галузі та розвивається у банківській, страховій та інших фінансових сферах. Однак, окремі страхові компанії, зустрівшись з потенційними кризами теж почали використовувати Agile-методи для поліпшення своєї продуктивності та забезпечення більш швидкого та ефективного відгуку на потреби клієнтів.

Однією з основних переваг Agile-методів в страхуванні є здатність швидко реагувати на мінливі умови ринку та запити клієнтів. Agile-підхід дозволяє страховим компаніям зосередитися на гнучкості та адаптивності, що дозволяє їм виконувати завдання більш ефективно та зменшувати час, потрібний для розробки та випуску нових продуктів.

Крім того, Agile-методи допомагають зменшувати ризик пов'язаний з розробкою нових продуктів, оскільки вони дозволяють страховим компаніям протестувати та оцінювати продукти на ранніх стадіях розробки та вносити зміни в будь-який момент, що дозволяє запобігати можливим проблемам та помилкам в майбутньому. Існує кілька Agile-методів, які можуть бути продуктивно використані в страхуванні:

- Scrum - це Agile-метод, який базується на ітераційному та інкрементальному підходах до розробки і реалізації проєкту. У страхуванні, Scrum використовується для швидкої розробки та тестування нових продуктів та послуг, таких як страхування медичних послуг або страхування життя на основі спринтів - коротких періодів (зазвичай від 1 до 4 тижнів) для розробки та тестування нового функціоналу. Наприклад, при оформлені лайфового договору у прогресивних страховиків нещодавно впроваджено двоетапну ідентифікацію через Viber та Єдиний портал державних послуг Дія, що не лише дозволяє уникнути помилок при заведенні полісу й переконатися в достовірності наданих документів, але й суттєво пришвидшити робочі процеси за рахунок автоматизації процесу підтягування програмою даних та документів. Тестування такої опції відбувалося на основі Scrum-підходу.

- Kanban - це Agile-метод, який зосереджується на потокові роботи та визначає, як ефективно відслідковувати прогрес та виявляти перешкоди. У страхуванні, Kanban може бути використаний та фрагментарно використовується для відслідковування прогресу з випуском нових страхових програм, керування заявами на відшкодування збитків та керування внутрішніми процесами.

- Lean - це Agile-метод, який допомагає зменшити витрати та покращити якість продукту, концентруючись на визначенні та елімінації неефективних процесів. У страхуванні, Lean використаний для поліпшення процесів відшкодування збитків та зменшення часу, потрібного для обробки заяв клієнтів. Зокрема, при оформленні договорів медичного страхування у фронт-офісі передбачено ряд опцій (погоджень) для пришвидшення процесу заведення, що досягнуто шляхом тривалого тестування програмних продуктів.

- XP (Extreme Programming) - це Agile-метод, який зосереджується на розробці програмного забезпечення шляхом поєднання високої якості та швидкості. У страхуванні, XP може бути використаний для розробки високоякісних та швидких веб-сайтів і впродовж 2022 року ми могли спостерігати зміну функціоналу сайтів страховиків, зумовлені військовими діями і потребою дистанційної комунікації (повністю автоматизованої подачі заяв на виплату) застрахованими з окупованих територій, зони бойових дій, біженцями з-за кордону тощо.

Єдиним фактором що стримує активне їх застосування вітчизняними страховиками є вартість впровадження Agile-методів, яка може варіюватися в залежності від різних факторів, таких як розмір організації, складність проєктів, кількість людей, що беруть участь у впровадженні та технічні вимоги.

Загалом, Agile-методи можуть бути використані в страхуванні для поліпшення продуктивності, зниження ризиків та забезпечення більш ефективного відгуку на потреби клієнтів.

УДК 004.912: 004

Макарова Г.В.,
к.ф.-м.н., доцент, доцент кафедри інформаційних технологій та математичного моделювання,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
Філенко В.П.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна

РОЗРОБКА ЧАТ-БОТА ДЛЯ ОБСЛУГОВУВАННЯ КЛІЄНТІВ НА БАЗІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ З ВИКОРИСТАННЯМ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ

Підтримка клієнтів є одним із головних аспектів взаємодії користувачів з онлайн-сервісами. Тому із розвитком технологій обробки природної мови, все більше виникає потреба в автоматизованих рішеннях із застосуванням чат-ботів для своєчасного надання послуг постійно зростаючій базі користувачів. Однак існує певна складність щодо вибору відповідної методології для того, щоб змусити чат-бот розуміти вхідну інформацію від користувача, оскільки він потребує навчання на основі контексту розмови. Задача полягає в наступному [1]: спочатку дані мають пройти процедуру попередньої обробки, яка передбачає поділ необробленого тексту, введеного користувачем, на окремі слова, які називаються маркерами. Потім, окрім видалення будь-яких знаків пунктуації та стоп-слів, текст повинен пройти нормалізацію, а вихідні фрагменти розділять рядок на менші підрядки за допомогою спеціального набору правил (або моделей). Нарешті, фінальний текст буде позбавлений від зайвих елементів, які могли б завадити зрозуміти його основний зміст, тому залишається лише знайти рішення для навчання чат-бота. Одним із таких рішень є згорткові нейронні мережі.

Метою дослідження є використання згорткових нейронних мереж (ЗНМ) як класифікатора для створення чат-бота та порівняння того, як різні архітектури можуть призвести до різного часу навчання та точності. Як алгоритм глибокого навчання з ієрархічною структурою рівнів, ЗНМ використовуються для класифікації і вилучення зв’язку між вхідними зразками [2]. Також вони є одними з найпопулярніших класифікаторів глибокого навчання, пов’язаних із класифікацією зображень, включаючи зображення з текстом.

В роботі висвітлено створення та навчання чат-бота загального призначення. Методологія створення чат-бота була проаналізована крок за кроком з використанням чотирьох різних архітектур ЗНМ як класифікатора. Це такі архітектрури: LeNet-5, AlexNet, VGGNet і ResNet. Окрім їх використання, в дослідженні представлено аналіз ефективності та відмінності між ними. Отримані результати різняться з точки зору використаної архітектури, але найкращою з них, на наш погляд, є LeNet-5, оскільки вона має найвищу точність,

а також найшвидший час навчання та найменші втрати [3]. Слід зазначити, що для менших наборів даних цей метод не занадто точний.

У майбутніх дослідженнях планується підвищення точності для кожної архітектури, водночас зберігаючи час навчання в розумних межах. Крім того, хотілося б застосувати більше архітектури, щоб порівняти їх і знайти оптимальну. Нарешті, можна використати більше наборів даних, щоб таким чином чат-бот міг отримувати більше досвіду в конкретних сферах інтересів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Tsakiris, G., Papadopoulos, C., Patrikalos, G., Kollias, K.-F., Asimopoulos, N. And Fragulis, G. The development of a chatbot using Convolutional Neural Networks. SHS Web of Conferences. Vol. 139, 2022. DOI: https://doi.org/10.1051/shsconf/202213903009
2. Bhagwat, V., A. Deep Learning for Chatbots. Spring 2018, pp. 18-19. DOI: https://doi.org/10.31979/etd.9hrt-u93z
3. Tiancan, D. A Survey of Convolutional Neural Networks for Image Classification: Models and Datasets. 2022 International Conference on Big Data, Information and Computer Network (BDICN), 20-22 January 2022. DOI: https://doi.org/10.1109/BDICN55575.2022.00145

УДК 330.55:330.43

Міськів Д.Ю.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Львівський національний університет імені Івана Франка

ВАЛОВИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ПРОДУКТ ТА КАПТАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ У ПРОМИСЛОВІСТЬ: ГЕТЕРОСКЕДАСТИЧНІСТЬ ТА ЇЇ УСУНЕННЯ

Капітальні інвестиції у промисловість є одним із важливих факторів, що впливають на розвиток промисловості та на збільшення валового регіонального продукту (ВРП). Капітальні інвестиції у промисловість можуть включати в себе інвестиції в розширення виробництва, модернізацію обладнання, впровадження нових технологій та процесів, розвиток нових продуктів і того подібне. Ці інвестиції можуть підвищувати продуктивність промислових підприємств, зменшувати витрати на виробництво і збільшувати прибуток [1]. Це, в свою чергу, може призвести до збільшення виробництва, збільшення ринкової частки та підвищення загального рівня економічного розвитку. У свою чергу, збільшення ВРП може позитивно впливати на інвестиції в промисловість, забезпечуючи більші можливості для розвитку та зростання підприємств. Таким чином, це може стимулювати циклічний процес збільшення капіталовкладень і зростання ВРП.

Найчастіше для моделювання регіонального розвитку застосовують моделі на панельних даних [2] чи навіть просторово-панельні [3], хоча класичні регресійні моделі також мають поширення [4, 5].

Для побудови моделі залежності валового регіонального продукту від капітальних інвестицій у промисловість на рівні областей України взято показники за 2021 рік з офіційної сторінки Державної служби статистики України [6] а саме: ВРП регіонів та капітальні інвестиції у промисловість регіонів.

На основі даних будуємо парну кореляційно-регресійній моделі. Також, за допомогою критерію Стюдента перевірено статистичну значущість параметрів моделі. У моделі коефіцієнт детермінації становить 0,91 , також параметри моделі є статистично значущі з імовірністю 95%. Рівняння залежності ВРП та капітальних інвестицій має вигляд:

$$y= 6575{,}6+0{,}12x$$

де у – ВРП, х - капітальні інвестиції у промисловість регіонів.

Однак, оскільки між регіонами існують суттєві відмінності в економічногому розвитку, модель доцільно перевірити на наявність гетероскедастичності. Проведено тестування гетероскедистичності на основі тесту Спірмена, для цього потрібно було знайти теоретичні значення результуючої змінної (y), а також значення випадкових відхилень (et)

теоретичних значень валового регіонального продукту (ВРП) від відповідних фактичних значень ВРП. Після чого впорядкували значення факторної ознаки в порядку зростання та присвоїмо їм ранги: найменшому значенню факторної ознаки вибірки присвоїли ранг 1 і т.д. Аналогічно присвоїли ранги значенням випадкових відхилень. Тоді знайшли квадрати різниці обчислених рангів (di2) та обчислили коефіцієнт рангової кореляції Спірмена. Також, порахували критичне значення t-статистики. Отже, tем становить 10,32, а критичне значення t-статистики у нас становить 2,07, це свідчить про наявність гетероскедистичності з імовірністю 95%.

Наступним скористалися тестом Парка**.** Для цього методу потрібно прологарифмувати факторну ознаку ln(x), та квадрат випадкових відхилень ln e2 . Після чого знайшли параметри моделі з логарифмами. Отже, tем становить 13,73 для коефіцієнта та 3,5 для вільного члена, а критичне значення t-статистики становить 2,07, це свідчить про наявність гетероскедистичності з імовірністю 95%.

Також скористалися тестом Глейзера. Для цього змоделювали залежність абсолютних значень випадкових відхилень(|e|) від факторної ознаки x за допомогою таких п’яти моделей:

1.|e|=α+βx+v;
2.|e|=α+β1x+v;
3.|e|=α+β1x +v;
4.|e|=α+βx +v;
5.|e|=α+βx2+v;

На основі даних розраховували невідомі змінні для побудови моделі. Після чого знайшли параметри моделей, коефіцієнти детермінації та за допомогою критерію Стюдента перевірили параметри на статистичну значущість.

Серед всіх моделей найкраще гетероскедестичність показує така модель, де коефіцієнт детермінації є 0,91 та залежності має вигляд:

1.|e|=α+βx+v

Модель буде мати такий вигляд:

|e|=-835,95+0,11x

Після виявлення гетероскедистичності у моделі потрібно її усунути. Нехай дисперсії випадкових відхилень пропорційні значенням факторної ознаки, де залежність буде мати такий вигляд:

yx=01x+1xx+x

Тоді оцінили параметри моделі, коефіцієнт детермінації та за допомогою критерію Стюдента перевірили параметри на статистичну значущість.

Модель буде мати такий вигляд:

yx=6491,191x+0,12xx

При цьому коефіцієнт детермінації покращився до 0,98, гетероскедастичність усунуто.

У ході виконання дослідження виявлено, що капітальні інвестиції в промисловість можуть мати значний вплив на валовий регіональний продукт,

збільшуючи виробництво, забезпечуючи більші можливості для розвитку підприємств і сприяючи загальному розвитку економіки. Також дослідили, що між змінними є присутня гетероскедистичність при використані таких методів як тест Спірмена, тест Парка та тест Глейзера. Змогли усунути гетероскедистичність при такому припущенні, що дисперсії випадкових відхилень пропорційні значенням факторної ознаки. Оскільки при наявності гетероскедистичності у моделі можуть виникати такі наслідки як оцінка параметрів моделі будуть неефективними, також буде зростання довірчих інтервалів параметрів моделі, що також впливає на можливість достовірно робити висновки та оцінювати модель. Явище гетероскедистичності потрібно уникати та усувати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вдовин М.Л., Зомчак Л. М., Кампо Ю. В. Інвестиційні ризики та інвестиційні процеси в Україні у розрізі видів економічної діяльності. Причорноморські економічні студії. 2022. Вип. 76. С. 72-78.
2. Зомчак Л. М., Дереш О. М. Економічний розвиток регіонів України: моделювання на панельних даних. Приазовський економічний вісник. 2022. Вип. 3(32). С. 54-60.
3. Зомчак Л., Коваль Л. Сталий розвиток регіонів України: просторово-панельний підхід. Інфраструктура ринку, 2022. Вип. 65/2022, 211–215.
4. Zomchak L., Starchevska I. Macroeconomic Determinants of Economic Development and Growth in Ukraine: Logistic Regression Analysis. In Advances in Intelligent Systems, Computer Science and Digital Economics IV. Cham: Springer Nature Switzerland. 2023. Pp. 358-368
5. Zomchak L., Lapinkova A. Key Interest Rate as a Central Banks Tool of the Monetary Policy Influence on Inflation: The Case of Ukraine. Advances in Intelligent Systems, Computer Science and Digital Economics IV . Cham: Springer Nature Switzerland. 2023. Pp. 369-379
6. Державна служба статистики України. Режим доступу: https://www.ukrstat.gov.ua/

УДК338.47

Філатова Л.Д.,
к.ф-м.н., доцент
доцент кафедри інформаційних технологій та математичного моделювання,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
Пархоменко Т.Л.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна

ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ РОЗВИТКУ КОМП'ЮТЕРНИХ НАУК

Проблема державного регулювання інтелектуальної власності в області розвитку комп'ютерних технологій є однією з базисних проблем розвитку в Україні. Для інвестора, особливо іноземного, розробника технології та господарюючого суб'єкта, який планує її використання, питання власності є головною мотивацією і лежить в основі ухвалення рішення про інвестування в дослідження і розробки або в придбання створеної технології. Неясність або спірність правової природи інтелектуальної власності та її правовласника, як суб'єкта правовідносин, створює невпевненість і невизначеність у правових та економічних відносинах, що стримує інвестиції та інноваційну активність [1].

Врегулювання питань, пов'язаних із правами на інтелектуальну власність, створену за рахунок бюджетних коштів, є особливо важливим у світлі розвитку зв'язків між наукою та державою. Оскільки сьогодні близько 70% організацій сфери науки перебувають у державній власності та значною мірою фінансуються з коштів бюджету, то для стимулювання інвестицій питання про інтелектуальну власність має вирішуватися на чіткій правовій основі, що не підлягає спірному тлумаченню. Поки цього немає, не буде і єдиного «інноваційного ланцюжка». За різними оцінками в Україні використовується від 8% до 10% інноваційних ідей і проектів, в той час як у Японії реалізується 95% інновацій, а у США – 62% [2].

Особлива увага до об'єктів інтелектуальної власності в сфері комп'ютерних інновацій, створених повністю або частково за рахунок коштів державного бюджету, невипадкова: саме державне фінансування залишається одним із головних джерел підтримки наукових досліджень і розробок. На його частку припадає понад 55% сумарних внутрішніх витрат на дослідження і розробки. При цьому, за оцінками експертів, близько 90% наявних об'єктів інтелектуальної власності створено повністю або частково за рахунок бюджетних коштів.

Наразі законодавче та економічне середовище є таким, що залишається невизначеним, яким чином держава розпоряджатиметься інтелектуальною

власністю, якою вона може володіти, як залучати її до господарського обороту, забезпечуючи використання ІВ для модернізації технологічної бази української економіки та істотного підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товарів та послуг [3].

Економічна і правова незрозумілість характерна і для ситуації змішаного фінансування, коли кошти виділяють із кількох джерел, але ж такий метод фінансування науково-дослідницьких робіт нині зустрічається найчастіше. Тому вдосконалення чинного законодавства в галузі охорони та закріплення прав на інтелектуальну власність, створену за рахунок бюджетних коштів, а також формування механізмів, що стимулюють її комерціалізацію, є на сьогодні актуальними завданнями. При цьому правова охорона об'єктів інтелектуальної власності, на якій часто акцентується увага, є необхідною, але недостатньою умовою для ефективного використання результатів інтелектуальної діяльності, навіть тих, що перебувають у державній власності. Переважне закріплення прав на інтелектуальну власність за державою не вирішить і не може вирішити проблему її комерціалізації.

Аналіз ситуації в наукових організаціях загалом показує, що науково-дослідницькі інститути та виші в умовах правової невизначеності діють на власний страх і ризик та відповідно до свого розуміння чинних норм і правил.

На початку XXI століття, у період становлення України як незалежної держави, більшість організацій ліквідували або скорочували свої патентні відділи, тому комерціалізацією результатів науково-дослідницьких робіт, особливо в сфері комп’ютерних технологій, стали займатися в основному самі вчені. Непоодинокими стали випадки, коли співробітники науково-дослідницького інституту або вишу привласнювали службові винаходи, подаючи заявки на патент від свого імені. Незважаючи на очевидний конфлікт інтересів, стало звичайною практикою укладення працівниками трудових або цивільно-правових договорів зі сторонніми організаціями, які відповідають за тематикою науково-дослідницькій роботі, що проводяться в науково-дослідницькому інституті або виші. У такому разі володіння конфіденційною та комерційно значущою інформацією наукової організації ставало для учасників трудових договорів джерелом неправомірного фінансового доходу. Такою ж незаконною практикою, що завдає майнової шкоди організації-роботодавцю, є використання співробітниками приміщень, обладнання, результатів досліджень, іміджу та інших ресурсів своїх інститутів, а також несанкціоноване створення на їхній базі приватних фірм. При цьому керівництво науково-дослідницьких інститутів та вишів нерідко індиферентно ставилися до перелічених порушень, виправдовуючи їх низькою оплатою праці вчених.

Діє і такий фактор, як недовіра до якості законодавчого регулювання правовідносин у сфері інтелектуальної власності, що породило досить поширену хибну думку про те, що патентна форма захисту винаходу є ненадійною.

У низці інститутів, що активно займаються питаннями комерціалізації інтелектуальної власності, адміністрація почала укладати договори з працівниками, в яких регламентуються і правовідносини в галузі прав на ІВ, такі, як форми та обсяги робіт із комерціалізації результатів розробки, частка автора в доходах у разі успіху проєкту (вона може досягати 20-55% від прибутку). Крім того, співробітники в письмовій формі зобов'язуються дотримуватися норм «конфлікту інтересів», конфіденційності та комерційної таємниці.

Досвід розвинених країн світу свідчить, що питаннями комерціалізації науково-дослідницьких робіт в області комп'ютерних наук мають опікуватися фахівці в галузі передання технологій, які працюють у спеціально створених для цих цілей структурах. Тому в більшості зарубіжних університетів діють офіси з трансферу технологій (Technology Transfer offices – TTO) [5].

TTO виконують такі функції, як:

- надання необхідної інформації викладачам і науковцям, адміністрації університету, компаніям і окремим підприємцям, органам управління щодо наявних ресурсів інноваційного підприємництва всередині й поза університетом;
- аналіз змісту й перебігу виконання договорів про проведення наукових досліджень щодо комерційної значущості одержаних результатів;
- реклама окремих розробок університету та його можливостей;
- проведення перемовин із питань стратегії та тактики використання технологій в університеті.

Хоча TTO не створювали як самоокупні центри, що приносять прибуток, досвід США свідчить про те, що, зрештою, вони можуть стати самоокупними приблизно через вісім-десять років. В успішно працюючих Центрах із передання технологій валовий обсяг зібраних роялті та ліцензійних платежів становить від 0,5% до 2% щорічного бюджету на науково-дослідні роботи відповідного університету або інституту.

Однак економічна вигода від діяльності TTO полягає не стільки в одержанні великих роялті, скільки в тому, що в результаті процесу комерціалізації утворюються нові малі та середні підприємства, і відповідно збільшуються податкові надходження в результаті розвитку економічної діяльності.

Для України головними підходами в розробленні механізму введення в господарський обіг результатів науково-технічної діяльності та об'єктів інтелектуальної власності, створених за рахунок коштів державного бюджету, мають стати закріплення прав на інтелектуальну власність за організаціями-розробниками, а також стимулювання передання прав на інтелектуальну власність, створену за рахунок бюджетних коштів, від наукових організацій та університетів у практичне застосування для прискорення її комерціалізації.

Доцільним є використання окремих елементів зарубіжного досвіду в сфері організації дослідницького процесу в області комп'ютерних технологій, зокрема,

апробація практики угод про проведення спільних досліджень між державними організаціями та промисловими фірмами або малим бізнесом. При цьому має виконуватися умова передання прав на створені об'єкти інтелектуальної власності організаціям-розробникам, промисловим фірмам та організаціям малого бізнесу. Досвід такої співпраці показує, що корективи потрібно насамперед внести до чинної нормативно-правової бази, зокрема необхідне ухвалення спеціального законодавства про державні наукові фонди, коригування Закону України «Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв’язку із збройною агресією Російської Федерації проти України» від 1 квітня 2022 року і законодавства в галузі інтелектуальної власності [6].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Діджиталізація бізнесу. URL : eba.com.ua/article/lovy-moment-didzhytalizatsiya -biznesu/
2. World Intellectual Property Indicators 2018. URL : wipo.int/publications/ru/details.jsp?id=4369
3. Проблеми та перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні: матеріали XII Міжнародного бізнес-форуму (Київ, 22 березня 2019 р.) / відп. ред. А.А. Мазаракі – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. – 154 с.
4. Розпорядження КМУ № 526-р від 10.07.2019 року «Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року». URL : https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/65495/
5. Technology Transfer Organizations URL : https://www.wipo.int/technology-transfer/en/organizations.html#:~:text=Technology%20Transfer%20Offices%20(TTOs)%20are,knowledge%20and%20technology%20to%20industry.
6. Закон України «Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв’язку із збройною агресією Російської Федерації проти України» від 1 квітня 2022 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2174-20#Text

УДК 004.438

Шопін В. В.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
Філатова Л. Д.,
к.ф.-м.н., доцент, доцент кафедри інформаційних
технологій та математичного моделювання,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна

СТВОРЕННЯ ПРОТОТИПУ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРИ «DONKEY KONG» НА ЧИСТОМУ ПРОГРАМНОМУ КОДІ

Комп'ютерні ігри стали основою сучасних розваг, а їхня популярність продовжує зростати з року в рік. Однією з найперших і найулюбленіших аркадних ігор є гра «DONKEY KONG», яку в 1981 році створила і випустила японська компанія «NINTENDO» [1]. Гра розповідає про пригоди сантехніка Маріо, який намагається врятувати свою дівчину від гігантської горили на ім'я Донкі Конг. Гра відома своїм складним геймплеєм, культовими персонажами та запальною музикою.

Мета роботи полягає у створенні придатного для гри прототипу «DONKEY KONG» за допомогою чистого програмного коду, не покладаючись на ігрові рушії чи інші зовнішні інструменти. Для цього були проаналізовані можливості розробки ігор за допомогою PYTHON – універсальної та потужної мови програмування, яка часто використовується для аналізу даних та наукових обчислень [2]. Однак вона також добре підходить і для розробки ігор, завдяки простоті використання та великій кількості доступних бібліотек і фреймворків. Проєкт має на меті продемонструвати потенціал PYTHON як мови для розробки ігор та надати навчальний ресурс для програмування ігор.

Перед початком проєкту було проведено ретельний аналіз оригінальної гри «DONKEY KONG» та її історії. Цей аналіз включав вивчення механіки гри, графіки та звукових ефектів, а також культурного впливу гри. Також було проаналізовано попередні дослідження та літературу про розробку ігор та мови програмування, щоб переконатися, що проєкт ґрунтується на найкращих практиках та сучасних знаннях. Аналіз подібних ігрових проєктів був проведений для того, щоб виявити типові помилки та вивчити наявний досвід.

Технічні аспекти розробки гри. Для створення технічного завдання на розробку прототипу гри «DONKEY KONG» оригінальну гру було розбито на складові частини, включаючи ігрову механіку, графічні ресурси та звукові ефекти. Потім ці компоненти були відтворені за допомогою коду на PYTHON. PYTHON було обрано як мову для реалізації цього завдання через простоту використання, читабельність та велику кількість бібліотек і модулів, доступних для розробки ігор. Об'єктно-орієнтований дизайн мови також робить її добре

придатною для програмування ігор, оскільки дозволяє створювати складні, ієрархічні ігрові об'єкти.

Вся розробка прототипу гри «DONKEY KONG» була реалізована за допомогою PYGAME – популярної бібліотеки для розробки ігор. PYGAME – це потужна та зручна бібліотека, яка спрощує процес створення ігор на PYTHON. Вона надає розробникам набір інструментів для роботи з графікою, звуком, користувацьким вводом та ігровою фізикою.

Реалізація. Архітектура та компоненти прототипу були розроблені для створення дещо спрощеної версії оригінальної гри «DONKEY KONG» з використанням коду на PYTHON. Ігрова механіка була розроблена таким чином, щоб бути складною, але справедливою, з поступовим збільшенням складності з плином часу. На проходження кожного рівня гравцеві давалося три життя, а мета полягала в тому, щоб досягти вершини рівня і врятувати принцесу. При цьому гра здійснюється за допомогою клавіатури (клавіші зі стрілками – для пересування, пробіл – для стрибків). Графіка була реалізована за допомогою системи спрайтів PYGAME, яка дозволяє створювати анімовані ігрові об'єкти. Звукові ефекти були реалізовані за допомогою модуля мікшера PYGAME, який надає доступ до відтворення звуку.

Тестування. Процес та методологія тестування включали тестування гри на наявність помилок, а також плей-тестування, щоб переконатися, що гра була цікавою та складною. Прототип працював без серйозних помилок або проблем з продуктивністю. Ігровий досвід виявився приємним і складним, з високим ступенем реграбельності. Порівняння прототипу з оригінальною грою «DONKEY KONG» показало, що прототип дуже схожий на оригінальну гру, зі схожою ігровою механікою, графікою та звуковими ефектами.

У порівнянні з іншими подібними іграми, прототип працював добре, пропонуючи складний і захоплюючий досвід, який був на рівні з іншими іграми-платформерами своєї епохи. Використання PYTHON, як мови для розробки ігор, виявилося життєздатним варіантом, оскільки простота використання та потужні бібліотеки і модулі роблять її чудовим вибором для розробників ігор.

Економічне обґрунтування розробки. Аналіз ринку для прототипу гри «DONKEY KONG» показав, що існує великий попит на аркадні ігри в ретро-стилі серед широкої аудиторії, включаючи як казуальних, так і хардкорних геймерів. Доступність гри на різних платформах, включаючи настільні та мобільні пристрої, також сприяє її ринковій привабливості.

Аналіз витрат і прибутку показав, що розробка гри була відносно низько затратною, оскільки покладалася виключно на навички розробника і наявність програмного забезпечення з відкритим вихідним кодом. Потенціал для отримання прибутку виявився високим, оскільки гру можна буде продавати на цифрових майданчиках за конкурентною ціною. Рентабельність інвестицій у проект була оцінена як висока, оскільки низькі витрати на розробку і високий

потенціал прибутку роблять його життєздатним і привабливим варіантом для інді-розробників ігор і невеликих ігрових студій.

Майбутні можливості прототипу гри «DONKEY KONG» включають розробку додаткових рівнів, багатокористувацької функціональності, внутрішньо ігрових покупок, а також можливість портування гри на інші платформи. Прототип також може слугувати навчальним ресурсом для розробників-початківців, оскільки демонструє потенціал PYTHON як мови для розробки ігор та надає дорожню карту для створення подібних проектів у майбутньому.

Висновки. Створення прототипу гри «DONKEY KONG» за допомогою мови програмування PYTHON є свідченням універсальності та потужності PYTHON як мови для розробки ігор. Проєкт демонструє, що за допомогою правильних інструментів і знань можна створювати захопливі та складні ігри, не використовуючи нічого, крім чистого програмного коду. Проект також пропонує цінний ресурс для тих, хто цікавиться розробкою ігор, надаючи уявлення про технічні аспекти ігрового програмування та демонструючи потенціал для майбутнього зростання та інновацій у цій галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Rusel DeMaria, Johnny L. Wilson. High Score!: The Illustrated History of Electronic Games. McGraw-Hill/Osborne, 2004. 392 с.
2. Програмування числових методів мовою PYTHON / за ред. А. В. Анісімова. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет». 2014. 640 с.

УДК 004.932.2:004.93'1

Цікало С. С.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
Філатова Л. Д.,
к.ф.-м.н., доцент, доцент кафедри інформаційних технологій та математичного моделювання,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ МЕТОДУ OCR В ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМАХ

Оптичне розпізнавання символів (OPTICAL CHARACTER RECOGNITION) є технологією, що дозволяє автоматично розпізнавати текст з фотографій, сканувань або інших зображень. Ця технологія використовується в різних інформаційних системах для зберігання, обробки та аналізу великих обсягів текстової інформації.

З поширенням цифрових технологій та збільшенням обсягів електронної інформації, яку необхідно обробляти, OCR стає все більш затребуваним для ефективної роботи інформаційних систем. До цього часу OCR-технології були досить складними і вимагали значних витрат на розробку та підтримку. Але останніми роками, з розвитком штучного інтелекту, машинного навчання та обробки природної мови, OCR стає більш доступним та ефективним [2-3].

Методи OCR застосовуються для розпізнавання тексту в різних мовах, включаючи латиницю, кирилицю, китайські ієрогліфи та багато інших.

У загальному, методи OCR є досить популярними у сучасних інформаційних системах і застосовуються в різних сферах, що свідчить про значний потенціал технологій OCR в майбутньому. Однією з головних переваг даного методу є збільшення ефективності роботи з документами. Завдяки OCR, документи можуть бути швидко та легко індексовані та відсортовані, а також конвертовані у різні формати файлів, включаючи електронні таблиці та бази даних. Це дозволяє організаціям ефективно використовувати свій час та ресурси, зменшувати кількість помилок та покращувати точність обробки даних [5].

Розглянемо декілька найпоширеніших прикладів застосування методу OCR, його функціонал та реалізацію.

Пошук автомобільних номерів. OCR використовують для автоматичного розпізнавання номерів авто на зображеннях або відео. Це може бути корисно для різних додатків, таких як системи безпеки, паркування, штрафні системи тощо. Для цього зображення номерних знаків затримують на камері та передають до системи розпізнавання.

OCR зчитує номер і перетворює його на текст, який можна використовувати для різних цілей. Наприклад, можна використовувати для розрахунку плати за паркування, або для відстеження руху автомобіля, якщо

номер був зареєстрований в системі безпеки. Одним з головних переваг OCR у автомобільній промисловості є те, що він дозволяє автоматизувати процеси, що зазвичай вимагають людського втручання. Це полегшує та прискорює роботу, а також зменшує кількість помилок, пов'язаних з людським фактором.

У роботі наведено приклад з додатку «НОМЕРОК» для знаходження автомобільних номерів (рис. 1).

Рис.1. Реалізація методу OCR в додатку «НОМЕРОК»

Розпізнавання рукописного тексту. Однією з основних областей застосування OCR є розпізнавання рукописного тексту. Це дозволяє автоматично перетворювати рукописні записи, які раніше потребували ручного введення, в електронний формат. Наприклад, в освітніх закладах можна використовувати OCR для автоматичного розпізнавання та оцінювання відповідей на тестові завдання, що дозволяє значно економити час та знизити кількість помилок[1-3].

Додатки, які реалізують OCR, включають в себе програми для сканування документів. При цьому сканування зображень таких документів автоматично розпізнається та перетворюється в текстовий формат. Наприклад, додаток MICROSOFT LENS дозволяє автоматично розпізнавати текст зі сканованих документів та зображень, а також виконувати операції з редагування та форматуванням тексту. Роботу додатку LENS та його реалізацію пошуку рукописних літер методом OCR продемонстровано на рис. 2.

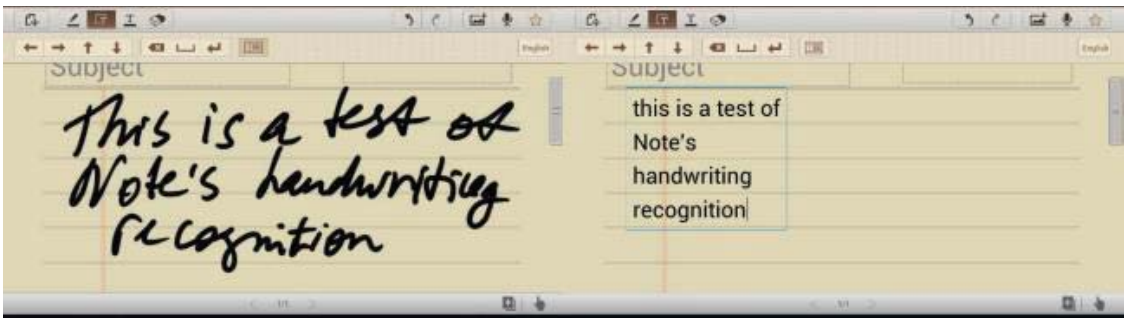

Рис. 2. Реалізація додатку LENS з використанням методу OCR

Даний метод можна інтегрувати в програми для редагування та обробки зображень. Це дозволяє виконувати операції з розпізнавання тексту безпосередньо на зображеннях. Крім того, OCR можна використовувати в додатках для мобільних пристроїв, що дає змогу видаляти необхідний текст з фотографій.

Останнім часом OCR технології знаходять застосування в багатьох галузях індустрії: фінансах та банківській справі, медицині, логістиці та транспорті, рекламі та маркетингу, державному управлінні тощо. І сфера застосування таких технологій невпинно розширюється.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гороховатський В.О., Гадецька С.В., Стяглик Н.І., Власенко Н.В. Класифікація зображень на підставі ансамблю статистичних розподілів за класами еталонів для компонентів структурного опису. - Радіоелектроніка, інформатика, управління. 2020. № 4. С. 85–94.
2. Szeliski R. Computer Vision: Algorithms and Applications. London, Springer, 2010, 979 p.
3. Mori Y. Image-to-word transformation based on dividing / Y. Mori and H. Takahashi and R. Oka // CMU CS Technical Report . 1999
4. Gorokhovatskyi V.A., Zamula A.A. (2016) Employment of Intelligent Technologies in Multiparametric Control Systems. Telecommunications and Radio Engineering. Vol. 75, No 19, p. 1775–1785.
5. Гороховатський В.О., Гадецька С.В. Статистичне оброблення та аналіз даних у структурних методах класифікації зображень (монографія). – Харків: ФОП Панов А.Н., 2020. – 128 с.

УДК330:681.3

Череп А. В.,
д. е. н. професор;
Воронкова В. Г.,
д.ф.н., професор,
Запорізький національний університет

РОЗВИТОК СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інтернет-економіка змінила традиційну бізнес-модель і бізнес-філософію підприємств. Мережева економіка має два основні елементи: «набір» економічних акторів і «набір» економічних ланцюгів. Мережева економіка складається не стільки з економічних суб'єктів, скільки з особливих економічних зв'язків між економічними суб'єктами, які можуть бути однорідними або неоднорідними. Іншими словами, економічні суб'єкти та їхні ланки можуть перебувати в одній галузі або в різних галузях. Мережеву економіку можна зрозуміти з двох аспектів: у вузькому та широкому сенсі. У вузькому розумінні мережева економіка в основному відноситься до промислової групи інформаційно-комунікаційних технологій з інформаційно-комп'ютерною мережею як ядром [1].

У широкому розумінні мережева економіка в основному відноситься до промислової групи, що складається з телекомунікацій, електроенергії, енергетики, транспорту та інших мережевих операційних галузей. Мережеві економісти вважають, що мережева економіка стала економією масштабу або масштабу, її економічна діяльність часто включає масштаби країни, навіть через національні кордони, з'єднуючи кілька країн або величезний регіон. Економіка знань є неминучим результатом «вибухового» розвитку сучасних інформаційних технологій і глобальної інформаційної мережі, позначеної комп'ютерами, супутниковим зв'язком, оптичним кабелем зв'язку та цифровими технологіями. В умовах економіки знань функціонування реальної економіки в основному демонструє дві тенденції інформатизації та глобалізації. Виникнення цих двох тенденцій тісно пов'язане з розвитком інформаційних технологій та інформаційних мереж [2].

Розвиток сучасних інформаційних технологій значно покращив здатність людей обробляти інформацію та ефективність використання інформації, прискорив темпи науково-технічного розвитку та інновацій, а також прискорив перетворення науково-технічних досягнень у реальну продуктивність, таким чином збільшуючи внесок знання до економічного зростання.

Поглиблюючи дослідження та розуміння економіки знань, неважко виявити, що хоча існує багато способів описати економіку майбутнього, наприклад економіка знань, інформаційна економіка, постіндустріальна економіка, нова економіка, економіка уваги в основі якої комп'ютери та

комп’ютерні мережі, включаючи Інтернет. Мережева економіка має характеристики, принципи та закони, які повністю відрізняються від традиційної економіки. У мережевій економіці підприємства повинні адаптуватися до змін у навколишньому середовищі та прийняти нові принципи та стратегії конкуренції, щоб перемогти у жорсткій конкуренції. Інтернет-компанії вважають, що для того, щоб програмне забезпечення було успішним на ринку, воно має викликати великий попит.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Buhaichuk Oksana. Strategies of information and innovation activity development at enterprise in digital conditions. Humanities studies : зб. наук. пр. / Запоріз. нац. ун-т. Запоріжжя: ЗНУ, 2019. Issue 1(78). С.76-85.
2. Воронкова В.Г., Нікітенко В.О. Світові тенденції переходу до сталого розвитку на основі цифрових технологій (на прикладі США і Китаю). Modern trends in science and practice. Volume 2 : collective monograph / Compiled by V. Shpak; Chairman of the Editorial Board S. Tabachnikov. Sherman Oaks, California: GS Publishing. Services, 2022. С.31-40. https://www.eo.kiev.ua/resources/arhivMonographs/monoForSite6.pdf

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1.
СУЧАСНІ ФІНАНСОВІ ІНСТИТУТИ ТА ІНСТРУМЕНТИ В НЕСТАБІЛЬНІЙ ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОСИСТЕМІ

Maryna Ivanisova.
THE PRINCIPLES OF BUILDING OF THE FINANCIAL MECHANISM OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE SPHERE OF ENVIRONMENTAL SECURITY …….. 6

Moskalenko O.V., Piskunov R.O.
THE ROLE OF CONSULTING SUPPORT IN INNOVATIVE BUSINESS DEVELOPMENT 9

Semenchenko T.O., Ma Tianjiao
WILL US DOLLAR REMAIN A GLOBAL LEADING LEGAL TENDER? 12

Андросова Т.В., Пухкаленко Я.Г.
ЕВОЛЮЦІЯ ФУНКЦІЙ МІЖНАРОДНИХ ВАЛЮТНО-КРЕДИТНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ 15

Анісімов В.М.
РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУТІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ 18

Барабаш Л.В.
ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКОВОЇ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ КРІЗЬ ПРИЗМУ ПСИХОЛОГІЇ ФІНАНСІВ 20

Воротков В.О.
САМОФІНАНСУВАННЯ – ЯК СПОСІБ МОБІЛІЗАЦІЇ РЕСУРСНОЇ БАЗИ ПІДПРИЄМТВА 22

Гаркуша Ю.О.
РЕГУЛЮВАННЯ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ 24

Давиденко Д. О.
ПЕРСПЕКТИВИ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИКІВ В УКРАЇНІ 26

Деркач Ю.Б., Колосов А.С.
СУЧАСНИЙ СТАН ДИСТАНЦІЙНИХ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ 28

Деркач Ю.Б., Гаврилюк Ю.В.
ДЕРЖАВНІ БАНКИ В СТРУКТУРІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ 32

Деркач Ю.Б., Ніколаєва Т.О.
РОЗВИТОК КАРТКОВИХ ПЛАТЕЖІВ З NFC- ТЕХНОЛОГІЄЮ В УКРАЇНІ 37

Деркач Ю.Б., Райлян М.С.
РИЗИКИ ШАХРАЙСТВА З БАНКІВСЬКИМИ ПЛАТІЖНИМИ КАРТКАМИ ТА МЕТОДИ ЇХ ЗНИЖЕННЯ 40

Деркач Ю.Б., Сербінов О.М.
РОЗВИТОК БЕЗКОНТАКТНИХ ПЛАТЕЖІВ В УКРАЇНИ 43

Деркач Ю.Б., Шарий А.М.
РОЗВИТОК РИНКУ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК В УКРАЇНІ 45

Жежерун Ю.В.
ОЦІНКА РИЗИКІВ ДЛЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ 48

Кухоцька Т.О.
ДИСТРИБУТИВНО-ЛАГОВА МОДЕЛЬ ЗАЛЕЖНОСТІ ОБСЯГУ ВВП ВІД ОБСЯГУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ 51

Литвиненко А.В.
СУЧАСНІ ФІНАНСОВІ ІНСТИТУТИ ТА ІНСТРУМЕНТИ 54

Майборода А. В., Фокіна Ю. Ю.
ОСОБИСТЕ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ 57

Марчак Д.О.
ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ У ПЕРІОД ВІЙСЬКОВО СТАНУ В УКРАЇНІ 60

Мірошнік О.Ю., Вепрецька С.
ДОСЯГНЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ 63

Мірошник О. Ю., Кононович А. М.
ВПЛИВ ВІЙНИ НА КРЕДИТНУ ДІЯЛЬНІСТЬ У БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ 67

Мірошник О. Ю., Шульга В.О.
РОЗРОБЛЕННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ КОНТРАГЕНТІВ ПРИВАТБАНКУ 70

Паску В.В.
СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ 73

Поліщук П.П.
УПРАВЛІНСЬКІ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИСОКОЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 77

Рижонков І.А., Азаренкова Г. М.
АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ В УМОВАХ ВНУТРІШНІХ ЗАГРОЗ БАНКУ 79

Ромашко О.М., Петришин І.В.
ДО ОЦІНКИ ДЕПОЗИТНОЇ БАЗИ АТ «УКРЕКСІМБАНК» 82

Снігач Б.Ю.
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ ПЛАНУВАННЯ І ПРОГНОЗУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ 86

Столяр П.Є.
ЗБАЛАНСОВАНА СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ ЯК ІНДИКАТОР ЖИТТЄЗДАТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ 88

Тарасевич Н.В.
ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ НА МІЖНАРОДНОМУ БОРГОВОМУ РИНКУ 90

Таукешева Т. Д., Даудова Г.В.
ТРАНСФОРМАЦІЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ 93

Ткаченко О. Є.
КЛЮЧОВІ ВИКЛИКИ ДЛЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ВІЙНИ 96

Ткаченко Н.В.
ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УМОВАХ ВІЙНИ 99

Ткачук Н. М.
САМООРГАНІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ 102

Томарович Т.В.
РИЗИК-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВІДМІННОСТІ БАНКІВСЬКОГО ТА НЕБАНКІВСЬКОЇ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ НА ПРИКЛАДІ ФІНТЕХ-КОМПАНІЙ 105

Хаустова В. Є., Трушкіна Н. В.
ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ У КРАЇНАХ СВІТУ 109

Череп О.Г., Осмаковська К.Ю.
СТРУКТУРА СПОЖИВАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНИХ РЕСУРСІВ 113

Шкодіна І.В.
ІНВЕСТИЦІЇ В МЕТАВСЕСВІТ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ 115

Шорох В. Д.
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ НАГЛЯДУ НА РИНКУ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ 118

РОЗДІЛ 2.
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗРОБКИ І ВПРОВАДЖЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, КОНТРОЛЮ І ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Piskunov R.O., Moskalenko O.V.
FEATURES OF TAX CONTROL IN UKRAINE 121

Бондарь Ю.І., Шубіна С.В.
ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 124

Веселовська В. О.
ПОДАТКОВІ РИЗИКИ ТА ФАКТОРИ ЇХ ВИНИКНЕННЯ 127

Годнюк І.В.
ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ МАЙНА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 130

Іванов Ю.Б., Лаптєв В.І.
ПРЕФЕРЕНЦІЙНА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ 133

Коркушко О.Н.
ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ 136

Кравченко Л.О., Шубіна С.В.
ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В РІЗНИХ ГАЛУЗЯХ ЕКОНОМІКИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ 139

Кузьміна В.Д., Шубіна С.В.
ПРОБЛЕМАТИКА АНАЛІЗУ ЛІКВІДНОСТІ В СИСТЕМІ ОЦІНОК ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА 142

Лось Д.В.
СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ 146

Марцун Г.А., Шубіна С.В.
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ 148

Мірошник О.Ю.
РОЛЬ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ БУХГАЛТЕРА-АНАЛІТИКА 152

Мірошник О.Ю., Водолазська І.
ОСОБЛИВОСТІ БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ У ВОЄННИЙ ЧАС 155

Мустеца І.В.
ПРОВЕДЕННЯ ОНЛАЙН АУДИТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 160

Олейнікова Л.Г., Лепьохін О.В.
ТРАНСФОРМАЦІЯ ТА РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ 163

Пелих О.С., Шубіна С.В.
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 165

Пеняк.Ю.С., Карпішина А.Р.
ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНОГО ОБЛІКУ НА ШВЕЙНОМУ ВИРОБНИЦТВІ 169

Пеняк.Ю.С., Калиниченко О.А.
СОБЛИВОСТІ ЗВЕДЕНОГО ОБЛІКУ ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ 172

Пеняк.Ю.С., Ольховецька П.О.
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ 175

Пеняк.Ю.С., Сергієнко О.А.
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА 178

Піскунов Р.О., Герман В.О.
ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТУ ДЕПОЗИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКУ 181

Піскунов Р.О., Овдієнко Ю.В.
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА 184

Піскунов Р.О., Югова Д.А.
ПІДХОДИ ДО АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ БАНКУ 187

Рибін О.І., Шубіна С.В.
ПРОБЛЕМАТИКА АНАЛІЗУ ТА ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ 190

Сидоров М.С., Шубіна С.В.
СТРАТЕГІЧНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛІНГ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СУЧАСНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ 194

Смаліцька О.А.
ЕЛАСТИЧНІСТЬ В АНАЛІЗІ ПРОБЛЕМ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ 197

Шурпенкова Р.К., Сарахман О.М.
ІНТЕГРОВАНА ЗВІТНОСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОТРИМАННЯ ПОВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЩОДО ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 199

РОЗДІЛ 3.
ПРОФЕСІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У СУЧАСНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

Tetyana Borova, Zhou Hui
STRATEGIES FOR MANAGING COMMUNICATION IN EDUCATION 203

Olena Golovko, Pavlo Abrosimov, Kateryna Kalinina
FINACIAL CONTROLLING IN THE MODERN COMPANY ENVIRONMENT: MAIN DIFFERCES ANS SIMILARITIES OF BUSNESS CONTROLLER AND FINANCIAL CONTROLLER ROLES 205

Chen Zhaojian, Viktoriia Shevchenko
ELECTRONIC MANAGEMENT TOOLS IN CHINA 208

Yuliia Khramtsova
OBJECT COMMUNICATION STRATEGY DEVELOPMENT 210

Oleksii Klok, Anna Motorna
DEVELOPMENT OF MANAGEMENT OF BUSINESS COMMUNICATION 212

Li Xinyu, Viktoriia Shevchenko
MODERN TECHNOLOGIES OF PERSONNEL MANAGEMENT IN CHINA 214

Mashchenko M.A., Mashchenko D.R.
MANAGEMENT OF THE DEVELOPMENT OF INNOVATION POTENTIAL OF UKRAINE 217

Kateryna Naumik-Gladka, Cheng Yu
CULTURAL ASPECTS OF COMMUNICATION MANAGEMENT IN CHINA 220

Kateryna Naumik-Gladka, Xi Huan
RECOMMENDATIONS TO IMPROVE COMMUNICATION MANAGEMENT IN TRANSFERRING KNOWLEDGE 222

Kateryna Naumik-Gladka, Xiang Xingyu
KEY ASPECTS OF DEVELOPMENT OF COMMUNICATION MANAGEMENT 225

Kateryna Naumik-Gladka, Zhang Xiang
SOME STRATEGIES FOR MANAGING COMMUNICATION IN THE WORKPLACE (MANAGEMENT AND EDUCATION SECTOR) 227

Kateryna Naumik-Gladka, Zhang Yuting
RECOMMENDATIONS HOW TO MAKE COMMUNICATION PROCESS EFFECTIVE 229

Kateryna Naumik-Gladka, Zhong Cuixiang
PEDAGOGY AS A TOOL FOR COMMUNICATION MANAGEMENT DEVELOPMENT 231

Nie Minglei, Kateryna Naumik-Gladka
COMMUNICATION MANAGEMENT IN EDUCATION 233

Semenchenko T.O., Kotova V. O.,
DEVELOPMENT OF ENTERPRISE MARKETING POLICY IN SOCIAL MEDIA 236

Shevchenko Viktoriia
CHALLENGES FOR PROJECT MANAGEMENT IN WARTIME 239

Stepanenko N.O.
THE ROLE OF EFFECTIVE ENTERPRISE MANAGEMENT 242

Olena Sushchenko, Zhou Yuxiang
KEY POINTS OF MANAGEMENT OF VERTICAL COMMUNICATION 245

Zhang Xianfeng, Viktoriia Shevchenko
MIND AND BRAIN INTEGRATION, GROWTH AND CHINESE TYPE LEADERSHIP 247

Батовська Л.В.
ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ РЕЙТИНГУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ 250

Бєлікова Н. В.
ІДЕНТИФІКАЦІЯ ПРИЧИННО-НАСЛІДКОВИХ ЗВ’ЯЗКІВ ВІДНОВЛЕННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПЕРІОД ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ 252

Волошинович А.О.
ОПЕРАЦІЙНА СИСТЕМА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ: СТРУКТУРНО-ПРОЦЕСНА ХАРАКТЕРИСТИКА 255

Гладун Ю. І.
ФРЕДЕРІК ТЕЙЛОР ТА СПЕЦИФІКА ЙОГО ШКОЛИ УПРАВЛІННЯ
Науковий керівник – старший викладач Юлія ГРАМАТОВИЧ 258

Грінько А.П.
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ОРГАНІЗАЦІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ 260

Дуна Н.Г., Юрченко В.В.
ЦИФРОВІ РИЗИКИ У МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ 264

Іващенко М. В.
УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ ПОВЕДІНКОЮ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ 266

Кісь Г.Р., Сабадош В.В.
РОЛЬ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ У СТРАТЕГІЧНОМУ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА 269

Кубіна А. П.
ТЕОРІЯ ТА КОНЦЕПЦІЇ ЛІДЕРСТВА В СУЧАСНОМУ УПРАВЛІННІ 272

Кущ А.О., Збиранник О.М.
МАРКЕТИНГОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ: СТРАТЕГІЇ ТА ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КОМПАНІЇ 275

Мацука В.М.
СУЧАСНІ РИСИ УПРАВЛІННЯ 278

Морозова Н.Л., Клименко А.Р.
ОСОБЛИВОСТІ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ В УМОВАХ ВІЙНИ 280

Морозова Н.Л., Пархоменко Т.Л.
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРИПТОВАЛЮТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ 283

Новікова Т. В.
РОЗВИТОК КРОС-КУЛЬТУРНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ ВІЙНИ 286

Павленко В. В.
ПРОФЕСІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ УСПІШНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ НА РИНКУ ЗЕРНА 289

Пивавар І.В.
АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ СУСПІЛЬНИМИ ФІНАНСАМИ В УКРАЇНІ 291

Прочан А.О.
ІННОВАЦІЙНЕ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ 293

Топалова С.О.
ІННОВАЦІЇ ТА ОРІЄНТАЦІЯ НА КЛІЄНТА: НЕОБХІДНІСТЬ КОРИГУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ТА МЕНЕДЖЕРСЬКОГО ФУНКЦІОНАЛУ 297

Торяник Ж.І., Ткач С.В., Торяник І.В.
ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНТЕГРАЛЬНОГО ПОКАЗНИКА 301

Федотова І.В., Бочарова Н.А.
ОСНОВНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ЛОГІСТИКИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ 304

Христофорова О.М., Бабенко М.В.
МЕНЕДЖМЕНТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ФІНАНСІВ В УМОВАХ ВІЙНИ 307

РОЗДІЛ 4.
ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНІ МОДЕЛІ У ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІЙ СФЕРІ ТА БІЗНЕСІ

Голованьов Я.В., Чеканова Н.М.
РОЗРОБКА ДОДАТКІВ НА RUBY: ПЕРЕВАГИ ТА МОЖЛИВОСТІ 312

Голуб Д.М.
ЕКОНОМЕТРИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ КІЛЬКОСТІ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ 314

Городянська Л. В.
ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ МОДЕЛІ ПЕРСПЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ГРОШОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ 318

Даудова Г. В.
ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ 322

Кириченко А. В.
ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ТОРГІВЛІ ХАРЧОВИМИ ПРОДУКТАМИ 325

Кобилін А. М., Кобилін О. А.
ВИЗНАЧЕННЯ ВЗАЄМОЗАМІННОСТІ ЗМІННИХ ФУНКЦІЇ ХАРРІНГТОНА (ФУНКЦІЇ БАЖАНОСТІ) ПРИ ПРИЙНЯТТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ 328

Крушинська А. В.
AGILE-МЕТОДИ В БІЗНЕС-ПРОЦЕСАХ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ: ПЕРЕВАГИ ТА ДОЦІЛЬНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ 331

Макарова Г.В., Філенко В.П.
РОЗРОБКА ЧАТ-БОТА ДЛЯ ОБСЛУГОВУВАННЯ КЛІЄНТІВ НА БАЗІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ З ВИКОРИСТАННЯМ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ 333

Міськів Д.Ю.
ВАЛОВИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ПРОДУКТ ТА КАПТАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ У ПРОМИСЛОВІСТЬ: ГЕТЕРОСКЕДАСТИЧНІСТЬ ТА ЇЇ УСУНЕННЯ 335

Філатова Л.Д., Пархоменко Т.Л.
ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ РОЗВИТКУ КОМП'ЮТЕРНИХ НАУК 338

Шопін В. В., Філатова Л. Д.
СТВОРЕННЯ ПРОТОТИПУ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРИ «DONKEY KONG» НА ЧИСТОМУ ПРОГРАМНОМУ КОДІ 342

Цікало С. С., Філатова Л. Д.
ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ МЕТОДУ OCR В ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМАХ 345

Череп А. В., Воронкова В. Г.
Запорізький національний університет
РОЗВИТОК СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ 348

Електронне наукове видання
комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимах

СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ, ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ ТА ОБЛІКОВИХ СИСТЕМ

Збірник тез доповідей
III Міжнародної науково-практичної конференції

(19 травня 2023 року, м. Харків, Україна)

Матеріали подаються в авторській редакції

Формат 60×84/8. Гарнітура Таймс.
Обл.-вид. арк 26,73 Умовн. друк. арк. 21,38

Системні вимоги:
Процесор Pentium-класса; ОС Windows 7/10;
дисковод CD-ROM; Acrobat Reader 10
Об'єм даних 3,71 Мб. Замовлення № 113/23

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
м. Харків, 61022, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК No 3367 від 13.01.2009 р.